

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

566. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Interactio, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022

2022/C 194/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Rozvoj umelej inteligencie v európskych mikropodnikoch a malých a stredných podnikoch (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2022/C 194/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Stratégia pre malé a stredné podniky novej generácie – posilnenie účinného a rýchleho vykonávania (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	7
2022/C 194/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – EURES a lepšia integrácia trhov práce (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	14
2022/C 194/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nový model starostlivosti o staršie osoby: ponaučenie z pandémie ochorenia COVID-19 (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	19
2022/C 194/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Právny štát a Fond obnovy (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	27
2022/C 194/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Ako prispievajú identifikované priemyselné ekosystémy k strategickej autonómii EÚ a dobrým životným podmienkam Európanov? (prieskumné stanovisko)	34
2022/C 194/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Inovačné finančné nástroje v kontexte rozvoja podnikov so sociálnym vplyvom (prieskumné stanovisko)	39
2022/C 194/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prínos najvzdialenejších regiónov pre EÚ (prieskumné stanovisko)	44

2022/C 194/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (prieskumné stanovisko na žiadosť francúzskeho predsedníctva Rady EÚ)	50
2022/C 194/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Potravinová bezpečnosť a udržateľné potravinové systémy (prieskumné stanovisko na žiadosť francúzskeho predsedníctva Rady EÚ)	72

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

566. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Interactio, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022

2022/C 194/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2019/631, pokiaľ ide o sprísnenie emisných noriem CO ₂ pre nové osobné vozidlá a nové ľahké úžitkové vozidlá v súlade s ambicióznymi klimatickými cieľmi Únie [COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD)]	81
2022/C 194/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje politický program – Cesta k digitálnemu desaťročiu do roku 2030 [COM(2021) 574 final – 2021/0293 (COD)]	87
2022/C 194/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Rady o reštrukturalizácii rámca Únie pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny [COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS)]	92
2022/C 194/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny [COM(2021) 742 final]	97
2022/C 194/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – NAIADES III: Podpora nadčasovej európskej vnútrozemskej vodnej dopravy [COM(2021) 324 final]	102
2022/C 194/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2020/1429, pokiaľ ide o trvanie referenčného obdobia na uplatňovanie dočasných opatrení týkajúcich sa vyberania poplatkov za používanie železničnej infraštruktúry COM(2021) 832 final – 2021/0437(COD)	107

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

566. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU –
INTERACTIO, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Rozvoj umelej inteligencie
v európskych mikropodnikoch a malých a stredných podnikoch

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2022/C 194/01)

Spravodajkyňa: **Marie-Françoise GONDARD-ARGENTI**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	13. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	238/0/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) pripomína, že mikropodniky a malé a stredné podniky (MSP) budú využívať umelú inteligenciu, pokiaľ bude spoľahlivá, inkluzívna a udržateľná a ak bude súčasťou hospodárskeho a sociálneho systému šetrného k životnému prostrediu, ktorý bude podporovať rozvoj podnikov, zamestnateľnosť a lepšiu kvalitu života a zdravia pre všetkých európskych pracovníkov a občanov. Rešpektovanie základných a sociálnych práv a sprísnenie požiadaviek z hľadiska transparentnosti pomôže všetkým občanom aj mikropodnikom a MSP získať väčšiu dôveru a ľahšie si osvojiť umelú inteligenciu.

1.2. EHSV pripomína, že samostatne zárobkovo činné osoby, mikropodniky a MSP vo všetkých odvetviach predstavujú 99 % podnikov v EÚ, dve tretiny pracovných miest v súkromnom sektore a viac ako polovicu pridanej hodnoty vytvorenej podnikmi EÚ. Napriek tomu, že musia čeliť konkurencii, ktorá sa digitalizáciou hospodárstva radikálne zmenila, zohrávajú kľúčovú úlohu v digitálnej a ekologickej transformácii EÚ a pri riešení problémov, ktoré sa s ňou spájajú. Preto im treba zabezpečiť rovnaký prístup k umelej inteligencii, v opačnom prípade Európa príde o svoje najcennejšie hospodárske, sociálne a ľudské zdroje.

1.3. V stanovisku o revízii koordinovaného plánu ⁽¹⁾ EHSV zdôraznil, že dobehnutie sklzu európskeho priemyslu závisí od toho, či si všetky mikropodniky a MSP osvoja umelú inteligenciu. Mikropodniky a MSP, ktoré sa usilujú o digitálnu transformáciu, narážajú i napriek svojej pružnosti na veľké interné aj externé problémy: vysoké náklady, nedostatočné pokrytie niektorých území širokopásmovou infraštruktúrou, ťažkosti s prístupom k financovaniu, ľudskými zdrojmi, informáciami, odbornou prípravou atď.

1.4. EHSV žiada, aby sa mikropodnikom a MSP poskytli jednoduché nástroje a dostupné financie, čo im pomôže integrovať túto nákladnú technológiu, ktorá je však nevyhnutná na zachovanie či dokonca posilnenie ich konkurencieschopnosti. Prioritou je prístup k dostatočnému množstvu kvalitných údajov, ako aj experimentovanie v reálnych podmienkach.

1.5. EHSV sa domnieva, že na to, aby sa mikropodnikom a MSP mohlo účinne pomôcť osvojiť si umelú inteligenciu, je potrebná silná politická vôľa na všetkých úrovniach, úzka spolupráca so všetkými aktérmi organizovanej občianskej spoločnosti a kvalitný sociálny dialóg v členských štátoch.

1.6. Vzhľadom na rozmanitosť mikropodnikov a MSP v rôznych odvetviach je v oblasti umelej inteligencie nevyhnutná primeraná a cieleňá podpora, ako aj inteligentné a inkluzívne právne predpisy, ktoré sú kľúčom k zabezpečeniu právnej istoty a dôvery.

1.7. EHSV odporúča, aby sa všetkým zainteresovaným stranám a prioritne podnikateľom urýchlene poskytla vzdelávacia pomôcka, akou je súbor nástrojov uvedený v štúdiu, ktorú na túto tému uverejnil EHSV ⁽²⁾ a v ktorej sa opisujú jednotlivé etapy využívania umelej inteligencie v mikropodnikoch a MSP. Tieto nástroje môžu pomôcť rozptýliť nedôveru voči umelej inteligencii a zmeniť spôsoby jej prezentovania.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. V štúdiu *Boosting the use of artificial intelligence in Europe's micro, small and medium-sized enterprises* (Posilnenie využitia umelej inteligencie v európskych mikropodnikoch a malých a stredných podnikoch), ktorú uverejnil EHSV, sa analyzuje päť sektorov (poľnohospodárstvo, stavebníctvo, zdravotná starostlivosť, právne služby a účtovníctvo) v piatich členských štátoch (Taliansko, Francúzsko, Írsko, Rumunsko a Švédsko). Odporúčania „súboru nástrojov“ uvedeného v štúdiu sú dostupné pre tvorcov politík aj pre mikropodniky a MSP.

2.2. Správa o MSP na rok 2021 ⁽³⁾, ktorú Európska komisia zverejnila v júli minulého roka, dobre vystihuje realitu digitalizácie mikropodnikov a MSP v 27 krajinách EÚ na základe dvoch prieskumov, pričom jeden sa uskutočnil počas prvej vlny pandémie a druhý v poslednom štvrtroku 2020.

2.3. 25 miliónov európskych mikropodnikov a MSP, ktoré sú piliermi hospodárstva EÚ, keďže zabezpečujú približne 100 miliónov pracovných miest a vytvárajú takmer 57 % európskeho HDP, zohráva kľúčovú úlohu pri tvorbe hodnôt vo všetkých odvetviach (od tradičných nezávislých remesiel až po sociálne hospodárstvo, čo predstavuje 2,8 milióna podnikov, startupov v oblasti špičkových technológií atď.) a potrebuje primeranú a cieleňú podporu, ako aj inteligentné a inkluzívne právne predpisy zaručujúce právnu istotu, dôveru a kvalitu života pracovníkov.

2.4. EHSV si želá, aby sa opatrenia prijaté Európskou komisiou a členskými štátmi ďalej premietali do konkrétnych krokov v praxi. Spomínaný súbor nástrojov by mal podnecovať orgány verejnej správy, aby v spolupráci s občianskou spoločnosťou a príslušnými podnikmi skúšali vhodné iniciatívy.

2.5. Umelá inteligencia, ktorá zaručuje transformáciu priemyselných odvetví, je pre mikropodniky a MSP často nedostupná: napriek svojej pružnosti narážajú totiž na problémy, tak interné (ľudské zdroje, náklady, prístup ku kvalitným údajom atď.), ako aj externé (prístup k širokopásmovej infraštruktúre, financiám, informáciám, odbornej príprave atď.).

2.6. Dobehnutie sklzu európskeho priemyslu závisí od toho, či si všetky mikropodniky a MSP osvoja umelú inteligenciu ⁽⁴⁾, pretože najzraniteľnejšie osoby, samostatne zárobkovo činné osoby, mikropodniky, rodinné podniky či podniky vzdialené od mestských centier, ako aj podniky sociálneho hospodárstva si zasluhujú osobitnú pozornosť, aby sa zabránilo diskriminácii, ktorej hospodárske a sociálne dôsledky by boli katastrofálne pre celú EÚ.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 56.

⁽²⁾ Výzva EHSV na predkladanie ponúk č. CES/FSA/02/2020, autor: Space Tec Partners.

⁽³⁾ *Annual report on european SMEs 2020/2021*, Európska komisia, júl 2021.

⁽⁴⁾ Stanovisko o revízii koordinovaného plánu Komisie pre umelú inteligenciu (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 56).

2.7. Je absolútne nevyhnutné nastoliť atmosféru dôvery, aby sa mikropodniky a MSP stali súčasťou stratégie excelentnosti a líderstva, o ktoré sa EÚ usiluje. Vyžaduje si to mobilizáciu všetkých inštitucionálnych aktérov, od Európskej komisie až po národné vlády a regionálne a miestne štruktúry, aby sa mohli zabezpečiť ciele nástroje a pomoc v závislosti od veľkosti, ako aj podpora a záruky pre investície. V prvom rade treba zredukovať digitálnu priepasť a integrovať siete s cieľom preklenúť priepastné rozdiely v zavádzaní umelej inteligencie medzi mikropodnikmi/MSP a veľkými skupinami.

2.8. Dôvera si vyžaduje silnú politickú vôľu úzko spolupracovať na všetkých úrovniach: organizovaná občianska spoločnosť, sociálni partneri, združenia, obchodné komory, profesijné organizácie, zoskupenia atď., ktoré pôsobia v teréne, sú známe a uznávané medzi zamestnávateľmi aj medzi zamestnancami mikropodnikov a MSP a majú najlepšie predpoklady na informovanie pracovníkov a zamestnávateľov o rizikách a výzvach v jednotlivých sektoroch. Majú tiež všetky kompetencie na to, aby mohli ovplyvňovať politické rozhodovanie na všetkých úrovniach, a tak zabezpečiť, že bude zohľadňovať potreby mikropodnikov a MSP v oblasti umelej inteligencie. EHSV sa domnieva, že členské štáty by mali podporovať kvalitný sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie s cieľom maximalizovať účinky politik zameraných na mikropodniky a MSP.

2.9. Význam účinného zamerania európskych programov ako Digitálna Európa a Horizont Európa na mikropodniky a MSP⁽⁵⁾ je nepopierateľný. Všetky nástroje musia mať jednoduché použitie.

2.10. Čoraz väčšia sofistikovanosť algoritmov ohrozuje kvalitu a ochranu údajov, ba dokonca aj bezpečnosť a transparentnosť, pričom sa objavujú mnohé etické obavy (diskriminácia, narastajúce sociálne nerovnosti, spochybňovanie samostatného ľudského rozhodovania atď.). Tieto výzvy, ktoré si od všetkých vrátane mikropodnikov a MSP vyžadujú maximálnu ostražitosť, nesmú oddialiť zavádzanie umelej inteligencie v týchto podnikoch.

2.11. Výsledky spomínanej štúdie podporujú mnohé odporúčania EHSV:

- prijatie umelej inteligencie v mikropodnikoch a MSP závisí predovšetkým od toho, aké poznatky o nej majú pred zavedením týchto technológií príslušní manažéri a zamestnanci, a to aj pokiaľ ide o riziká,
- len primerané financovanie pomôže vykompenzovať znevýhodnenie z dôvodu malej veľkosti a nedostatočnej vyspelosti, ktoré skutočne brzdí rozmach umelej inteligencie v mikropodnikoch a MSP. EHSV v tejto súvislosti víta balík vo výške 1,98 miliardy EUR, ktorý avizovala Európska komisia v rámci programu Digitálna Európa⁽⁶⁾. Inovačné centrá ponúkajú záujemcom najlepší prístup k najnovším digitálnym zručnostiam a odbornej príprave,
- mikropodniky a MSP potrebujú kvalitné externé databázy. EHSV už zdôraznil, že je dôležité zabezpečiť všeobecný prístup k veľkým dátam verejného sektora a zaviesť spoľahlivé aplikačné programovacie rozhrania, a dokonca aj európske platformy na bezpečné zdieľanie údajov⁽⁷⁾, ako napríklad Gaia-X. Navrhoval aj spoločný prístup k správe a výmene údajov a zdôraznil význam rozvoja altruistických údajov⁽⁸⁾,
- na zabezpečenie technológií umelej inteligencie, prístup k údajom, štandardizáciu a prístup k financovaniu potrebujú mikropodniky a MSP jasné a jednotné pravidlá na európskom trhu, ktoré sú podmienkou zdravej hospodárskej súťaže vytvárajúcej rast a pracovné miesta. Okrem toho musia byť tieto podniky v čo najskoršej fáze zapojené do tvorby noriem a predpisov na európskej úrovni. Jasné a transparentné riešenia otázok spojených s etickými aspektmi a zodpovednosťou umožnia získať dôveru občanov a spotrebiteľov a povzbudia mikropodniky a MSP, aby zaviedli umelú inteligenciu.

2.12. EHSV podporuje odporúčania spomínanej štúdie a zdôrazňuje, že si vyžadujú mimoriadne aktívnu a nepretržitú politickú vôľu:

- prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy podporovať všeobecné poznatky o umelej inteligencii medzi občanmi, aby všetky zložky občianskej spoločnosti vrátane mikropodnikov a MSP bez obáv akceptovali umelú inteligenciu a pristupovali k nej kompetentne a zodpovedne. Je nevyhnutné doplniť akademické vzdelanie praktickými opatreniami a zabezpečiť primeranú a cenovo dostupnú kontinuálnu odbornú prípravu pre samostatne zárobkovo činné osoby, manažérov mikropodnikov a MSP a ich zamestnancov⁽⁹⁾. Pokiaľ ide o manažérov, treba im uľahčiť prístup k externým odborným poznatkom prostredníctvom partnerstiev medzi podnikmi, všeobecne dostupnej umelej inteligencie a ponuky umelej inteligencie ako služby (*AI-as-a-service*),

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 210).

⁽⁶⁾ Oznámenie komisára Thierryho Bretona z 10. novembra 2021.

⁽⁷⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 240, 16.7. 2019, s. 51.

⁽⁸⁾ . Vymedzených v odôvodnení 36 návrhu Komisie týkajúceho sa aktu o správe údajov, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52020PC0767>.

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 1).

- zabezpečiť, aby mali mikropodniky a MSP jednoduchý prístup k verejným aj súkromným finančným prostriedkom a aktivovať súčinnosť európskych zdrojov financovania, ktoré sú pre ne určené;
- zabezpečiť potrebnú infraštruktúru a pripojenie vo všetkých oblastiach vrátane vidieckych s cieľom zabrániť digitálnej priepasti a umožniť prístup k relevantným a interoperabilným údajom, ktoré sa vyžívajú vo veľkom napríklad v poľnohospodárstve,
- zabezpečiť dobrú koordináciu medzi všetkými aktérmi a všetkými úrovňami,
- podporovať zvyšovanie povedomia verejnosti o význame kybernetickej bezpečnosti⁽¹⁰⁾, ako aj o hospodárskych a spoločenských škodách v dôsledku skreslených údajov a o ďalších nových potenciálnych rizikách. Zohľadnenie ľudskej rozmanitosti pri navrhovaní nástrojov umelej inteligencie je hlavným prostriedkom na zlepšenie kvality údajov,
- v rozsiahlej miere šíriť osvedčené postupy a úspešné príklady v teréne, uľahčovať výmenu skúseností s cieľom dať potrebný impulz na zavádzanie umelej inteligencie vo všetkých mikropodnikoch a MSP.

2.13. EHSV by chcel upozorniť európske inštitúcie na tieto zásady pre činnosť v oblasti umelej inteligencie:

- začať v malom s cieľom podniknúť vhodné a primerané politiky, aj keď sa budú musieť neskôr prispôsobiť veľkým podnikom,
- zvýšiť právnu istotu a zasadzovať sa za dobré pochopenie pravidiel, aby si ich podnik mohol ľahšie osvojiť, a podporovať jeho investície, ktoré by mohli prispieť k rozvoju inovácií a umelej inteligencie,
- uľahčiť všetkým pochopenie umelej inteligencie vďaka lepšej koordinácii a väčšej súčinnosti politických nástrojov a iniciatív, a to prostredníctvom platformy pre mikropodniky a MSP,
- podporovať v počiatočných fázach experimentovanie v reálnych podmienkach, okrem iného prostredníctvom protokolov zaväzujúcich k realizácii. EHSV opakuje, že je dôležité mať „testovacie miesta a regulačné experimentálne prostredie, ktoré umožní experimentovať a skúšať nové myšlienky“⁽¹¹⁾, a že je potrebné posúdiť tieto zariadenia s cieľom čo najlepšie ich prispôsobiť⁽¹²⁾. Centrá digitálnych inovácií, sieť Enterprise Europe Network (EEN) a platformy na požiadanie musia pracovať v úzkej koordinácii a podporovať úsilie MSP,
- podporovať celoeurópsky prístup dokončením európskeho jednotného trhu a prispôbením politík potrebám členských štátov, a to od vývoja umelej inteligencie až po jej zavádzanie,
- umožniť prístup k údajom podľa vzoru otvorených údajov (*open data*), pri ktorom by sa zároveň rešpektovala ochrana údajov a ich vlastníctvo a zvýšili by sa toky údajov potrebné pre systémy založené na umelej inteligencii,
- zaručiť transparentnosť európskeho jednotného trhu s cieľom znížiť riziká a zlepšiť prenosnosť riešení umelej inteligencie na mikropodniky a MSP. Na to je nevyhnutná interoperabilita základnej digitálnej infraštruktúry.

3. Konkrétne pripomienky⁽¹³⁾

3.1. Poľnohospodárstvo

3.1.1. Poľnohospodárske odvetvie, ktoré zahŕňa prevažne rodinné mikropodniky a MSP (96 % poľnohospodárskych podnikov v roku 2016), musí zvládnuť viaceré výzvy, ako sú: demografia, klíma, atraktivnosť a konkurencieschopnosť.

3.1.2. Vzhľadom na preukázané prínosy umelej inteligencie a robotiky v tomto odvetví je potrebné poskytovať poľnohospodárom a ich zamestnancom nepretržitú pomoc na zvládnutie týchto zmien, rozvinúť odbornú prípravu a vhodnú pedagogiku v súvislosti s výmenou a agregáciou údajov⁽¹⁴⁾ a zároveň skúmať nové spôsoby rozdelenia nákladov, akými sú riešenia založené na spolupráci.

⁽¹⁰⁾ Pozri body 4.7 a 4.8 stanoviska EHSV (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020).

⁽¹¹⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 240, 16.7. 2019, s. 51.

⁽¹²⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 240, 16.7. 2019, s. 51.

⁽¹³⁾ Tieto konkrétne pripomienky sa týkajú jednotlivých odvetví analyzovaných v spomínanej štúdii, ktorú uverejnil EHSV.

⁽¹⁴⁾ Podľa správy *Intelligence artificielle – État de l'art et perspectives pour la France* (Umelá inteligencia – súčasná situácia a budúce vyhliadky pre Francúzsko) z roku 2021 napriek tomu, že poľnohospodári vo veľkej miere využívajú satelitné údaje a automatizáciu, nie sú ochotní podeliť sa o svoje údaje.

3.2. Stavebníctvo

3.2.1. Tento sektor, ktorý sa vyznačuje intenzívnym využívaním pracovnej sily, by mohol viac profitovať z digitalizácie: 36 % stavebných podnikov zaviedlo aspoň jedno riešenie v oblasti umelej inteligencie v porovnaní so 42 % celkovo vo všetkých odvetviach.

3.2.2. Informačné modelovanie stavieb (BIM – *building information modeling*), ktoré je pre odvetvie čoraz dôležitejšie a v roku 2016 ho využívalo 29 % podnikov, si vyžaduje rozsiahle investície do odbornej prípravy a zabezpečenie otvoreného a nediskriminačného prístupu k softvérom na elektronické plánovanie prostredníctvom otvorených a štandardizovaných rozhraní („open BIM“), aby sa mikropodnikom a MSP neobmedzil prístup na trh.

3.2.3. Toto odvetvie by sa vďaka svojim charakteristickým črtám a svojmu potenciálu mohlo stať výkladnou skriňou zelenej a digitalizovanej Európy, keby sa vytvorili podmienky na zabezpečenie prístupu na trh z hľadiska technológií aj právnych predpisov o verejnom obstarávaní.

3.3. Zdravotníctvo

3.3.1. V oblasti zdravotníctva musia inovácie viac ako inde spĺňať etické a bezpečnostné požiadavky, a to od návrhu až po použitie. Rozvoj odvetvia umelej inteligencie v oblasti zdravotníctva si vyžaduje prístup k dostatočným a kvalitným údajom. Víťané by boli územné pokusy s dátovými sandboxmi, ktoré by mohli mikropodnikom a MSP v tejto súvislosti pomôcť.

3.3.2. Mikropodniky a MSP, ktoré sú obzvlášť dobre zastúpené v sektore zdravotníckeho vybavenia (95 % z 32 000 podnikov v tomto odvetví) a služieb, sú priekopníkmi, pokiaľ ide o inovácie a produktivitu (technológie umelej inteligencie už zaviedlo 47 % podnikov tohto sektora).

3.3.3. Sú však konfrontované s vysokými nákladmi na výskum a vývoj a dlhými cyklami inovácie, zložitými postupmi udeľovania povolení na uvedenie na trh a s obmedzeniami vyplývajúcimi zo všeobecného nariadenia o ochrane údajov.

3.3.4. Vytvorením európskeho priestoru spoľahlivých údajov týkajúcich sa zdravia a náborm „hybridných“ zamestnancov, ktorí by ovládali svoju profesiu aj digitálne techniky, by sa, a to aj v mikropodnikoch a MSP, podporil vývoj inovačných riešení zaručujúcich úspornosť v záujme odolných a udržateľných systémov zdravotnej starostlivosti ⁽¹⁵⁾.

3.4. Slobodné povolania ⁽¹⁶⁾

3.4.1. Vzhľadom na veľmi citlivú povahu údajov v slobodných povolaniach sú výzvy z hľadiska rešpektovania súkromia, dôvernosti, transparentnosti a nediskriminácie v tomto sektore obzvlášť naliehavé.

3.4.2. Používanie umelej inteligencie na automatizáciu najzaťažujúcejších úkonov by malo pracovníkom v slobodných povolaniach umožniť viac sa zamerať na podstatu svojej profesie, a tak ešte lepšie uspokojiť potreby svojich klientov/pacientov.

3.4.3. Ako sa zdôrazňuje v stanovisku EHSV na tému *Slobodné povolania 4.0* ⁽¹⁷⁾, umelá inteligencia vyvoláva otázky v súvislosti s osobitným vzťahom dôvery medzi pracovníkom v slobodnom povolaní a jeho klientom, ako aj pokiaľ ide o pojem nezávislosti a profesijnej zodpovednosti. Okrem iného treba prehodnotiť deontologické zásady a zohľadniť v nich technické a etické aspekty súvisiace s umelou inteligenciou a stanoviť nové požiadavky z hľadiska odbornej prípravy a príslušných zručností (bezpečnosť a kvalita údajov, ochrana osobných údajov, kybernetická bezpečnosť atď.).

3.5. Právne poradenstvo

3.5.1. Napriek stabilnému nárastu, ktorý nezávisí od hospodárskych cyklov (2,6 % ročne v rokoch 2014 až 2018), spomaľujú pokrok v tomto sektore problémy s transparentnosťou a zaujatosť, v dôsledku ktorých sa umelá inteligencia vníma negatívne už od jej začiatkov v tejto oblasti, kde dôvera spočíva na priamom kontakte s ľuďmi.

3.6. Účtovníctvo/kontrola hospodárenia

3.6.1. Tomuto odvetviu dominujú mikropodniky a MSP a v roku 2018 v ňom pôsobilo v Európe 640 000 spoločností. Keďže polovicu účtovných úkonov je možné zautomatizovať, umelá inteligencia je príležitosťou, ktorá prináša pridanú hodnotu, a umožnila by odborníkom zamerať sa viac na poradenstvo pre používateľov.

⁽¹⁵⁾ Pozri najmä stanovisko EHSV v Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 76, a stanovisko o koordinovanom pláne v oblasti umelej inteligencie v Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 56, ale aj správu Európskej komisie o strategickom výhľade za rok 2021.

⁽¹⁶⁾ Súdny dvor Európskej únie vymedzuje slobodné povolania ako činnosti, ktoré majú okrem iného výrazný intelektuálny charakter, vyžadujú si vysokú kvalifikáciu a zvyčajne podliehajú presnej a prísnej regulácii povolaní (rozsudok C 267/99, I-7467, 2001).

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 8.

3.6.2. V týchto dvoch sektoroch, a najmä v snahe zabrániť riziku zneužitia údajov v tom druhom, je veľmi potrebná odborná príprava zameraná na hybridné profily, v rámci ktorých by sa právo alebo účtovníctvo spájali s informačnými technológiami.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Stratégia pre malé a stredné podniky novej generácie – posilnenie účinného a rýchleho vykonávania**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 194/02)

Spravodajkyňa: **Milena ANGELOVA**Pomocný spravodajca: **Panagiotis GKOFAS**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	13. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	235/1/7

1. Závety a odporúčania

1.1. Malé a stredné podniky (MSP) sú oporou hospodárstva EÚ, a preto hospodárska obnova bude do značnej miery závisieť od toho, s akou úspešnosťou sa prispôbia novej realite po pandémie a ako v nej budú pôsobiť, pričom túto realitu budú formovať zásadné zmeny spôsobené digitálnou a zelenou transformáciou. Na to, aby MSP dokázali nielen prežiť, ale aj prosperovať, rásť, úspešne rozširovať svoju činnosť, a tak poháňať hospodárstvo EÚ vpred a vytvárať kvalitné pracovné miesta a blahobyt občanov, potrebujú, aby EÚ a členské štáty vynaložili mimoriadne úsilie a zaistili im priaznivé podnikateľské prostredie a náležité financovanie a podporné opatrenia.

1.2. Politický a regulačný rámec pripravený na budúcnosť musí MSP poskytnúť istotu, konzistentnosť, jednoznačnosť a rovnaké podmienky, pričom sa musia dodržiavať zásady lepšej právnej regulácie⁽¹⁾ a previerky konkurencieschopnosti pri zavádzaní nových alebo revízií existujúcich politických opatrení a musí sa zachovávať vysoký štandard environmentálnej a sociálnej ochrany. EHSV vyzýva na zefektívnenie administratívnych postupov s cieľom vyhnúť sa sústreďovaniu zdrojov na činnosti, ktoré bránia snahe o rozvoj podnikania.

1.3. EHSV opakuje svoj návrh, aby sa vytvorila a rozvíjala sieť „ombudsmanov pre financovanie a finančnú podporu“, ktorí by monitorovali uplatňovanie opatrení na zlepšenie krátkodobej likvidity MSP. Táto sieť by podporovala prístup MSP k finančným prostriedkom, zbierala a analyzovala kvalitatívne údaje s cieľom zistiť, či a ako sprostredkovateľské banky využívajú finančné nástroje na to, aby oslovili MSP, ktoré najviac potrebujú finančné zdroje, a prečo sa im neposkytujú úvery, a takisto by mohla byť mediátorom pri zložitejších sporoch medzi MSP a poskytovateľmi návratných a nenávratných zdrojov financovania. EHSV navrhuje, aby Európska komisia a členské štáty pre MSP urýchlili vypracovali a zaviedli jednotný postup podávania jednostránkových žiadostí, aby im uľahčili a urýchlili prístup k finančným prostriedkom EÚ.

1.4. EHSV vníma umožnenie bezproblémového fungovania vnútorného aj medzinárodného trhu ako dôležité krátkodobé politické opatrenie a vyzýva členské štáty, aby vynaložili osobitné úsilie s cieľom poskytnúť MSP príležitosť uchádzať sa o verejné zákazky a získať ich, a zároveň urýchlili verejné investície vo všeobecnosti v záujme zvýšenia obratu spoločností spolu s účinným uplatňovaním smernice o oneskorených platbách⁽²⁾. EHSV víta návrh Európskej komisie na predĺženie dočasného rámca štátnej pomoci do júna 2022, ktorým sa zaistiť prechod na trhovo orientované podmienky po pandémie COVID-19.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 45, bod 3.6.3.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 48, 23.2.2011, s. 1.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že pre MSP je kľúčové zlepšenie kompetencií a zručností vrátane digitálnych a zelených zručností. Táto potreba sa vzťahuje rovnako na podnikateľov, podnikových manažérov aj pracovníkov. Dopyt po nových zručnostiach si vyžaduje úpravu odborného vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj zvyšovanie úrovne zručností a získavanie nových zručností. Pri rozvoji zručností zohráva dôležitú úlohu sociálny dialóg a osvedčené postupy v odbornom vzdelávaní a príprave by sa prostredníctvom príslušných iniciatív EÚ a vo vzájomnej spolupráci organizácií MSP, sociálnych partnerov a členských štátov mali podporovať a vymieňať.

1.6. Najmä mikropodniky a malé podniky, rodinné a tradičné podniky a podniky sociálneho hospodárstva potrebujú praktickú podporu na miestnej úrovni, osobitné kampane, nástroje a poradenstvo. Malo by sa vykonať mnoho ďalších krokov na zabezpečenie dostupnosti a prístupnosti dostatočných a vhodných poradenských služieb, a to aj s nenahraditeľnou podporou organizácií MSP. EHSV víta spustenie akčného plánu pre sociálne hospodárstvo Európskou komisiou⁽³⁾.

1.7. K zrýchleniu obnovy a digitalizácie MSP a zlepšeniu ich schopnosti ekologizácie prispieva aj lepšie nadväzovanie kontaktov, spolupráca a partnerstvá s inými podnikmi a zainteresovanými stranami, ako aj zapojenie MSP do prípravy rôznych spôsobov transformácie priemyselných ekosystémov. Hoci pandémia COVID-19 rozprúdila digitalizáciu u digitálnych priekopníkov spomedzi MSP, prehĺbila aj digitálnu priepasť pre tie MSP, ktoré už aj tak zaostávali. Jednoznačne je potrebné intenzívnejšie pracovať na posudzovaní príležitostí a výziev pre MSP v dôsledku zelenej transformácie, a to najmä tých najzraniteľnejších, ktoré majú najmenej zdrojov, a pomôcť im uspieť v tejto oblasti. Tento proces môžu uľahčiť a podporiť reprezentatívne organizácie MSP a na tento účel by sa im mali navrhnúť a ponúknuť osobitné podporné opatrenia a finančné prostriedky na spoločné činnosti.

1.8. EHSV zdôrazňuje kľúčovú úlohu siete vyslancov pre MSP, siete *Enterprise Europe Network* (EEN) a organizácií MSP pri propagácii a šírení informácií o všetkých podporných opatreniach čo najširšej cieľovej skupine MSP a žiada ich, aby pracovali na rozvoji svojich štruktúr a pracovných postupov s cieľom lepšie uspokojovať tieto potreby. EHSV navrhuje, aby sa ďalej zlepšovali vzťahy organizácií MSP na úrovni EÚ a členských štátov so sieťou vyslancov pre MSP v záujme dosiahnutia interaktívnejšieho modelu, v ktorom bude existovať nepretržité priame, konzistentné, intenzívne a komplexné prepojenie s MSP a ich reprezentatívnymi organizáciami a bude lepšie chápaná a uznávaná úloha vyslanca pre MSP. Práve vyslanci pre MSP budú politiky EÚ premieňať na konkrétne opatrenia a systémy podpory vo svojich členských štátoch a zodpovedajúco ich prispôbovať. Zároveň budú navrhovať praktické opatrenia na riešenie konkrétnej situácie jednotlivých MSP, aby sa na nikoho nezabudlo. EHSV so záujmom očakáva vymenovanie vyslanca EÚ pre MSP, ktorý bude skutočne viesť tento proces.

2. Súvislosti

2.1. EHSV vyzval na vypracovanie „Stratégie pre MSP novej generácie“, ktorou by sa reagovalo na novú situáciu⁽⁴⁾, keďže Európska komisia vydala stratégiu pre MSP tesne pred začiatkom pandémie COVID-19⁽⁵⁾. Pri dokončovaní prác na VFR na roky 2021 – 2027 a na národných plánoch obnovy a odolnosti v rámci nástroja *Next Generation EU* je dôležité posúdiť, či sa naozaj dosiahol cieľ zabezpečiť, aby sa opatrenia na podporu MSP stali jadrom všetkých týchto programov. Je to osobitne naliehavé a dôležité, keďže v záujme zaistenia rýchleho a úspešného vykonávania je ešte stále potrebné na úrovni EÚ, členských štátov aj regiónov lepšie začleniť množstvo odporúčaní a návrhov reprezentatívnych organizácií MSP.

2.2. V tomto stanovisku z vlastnej iniciatívy EHSV vychádza z predchádzajúceho stanoviska⁽⁶⁾ a bez opakovania svojich odporúčaní sa zameriava na to, ako lepšie uspokojiť potreby MSP v oblasti pomoci a podpory. Tieto potreby nevyplývajú len z novej reality po pandémii COVID-19, ale aj zo skutočnosti, že v EÚ musia MSP, ktoré majú dôležitú úlohu, pokiaľ ide o obnovu a odolnosť hospodárstva a spoločnosti na úrovni EÚ aj členských štátov, dodržiavať jeden z najkomplikovanejších legislatívnych rámcov. Stanovisko je venované aj tomu, ako finančné prostriedky EÚ a iné politické podporné opatrenia pomáhajú využiť potenciál MSP a čo možno urobiť na zrýchlenie vykonávania a zaručenie úspešného a rýchleho plnenia stratégie pre MSP vrátane možných úprav na základe nedávnych skúseností a vývoja.

3. Výzvy, príležitosti a meniace sa schopnosti MSP

3.1. MSP čelia vážnym problémom nielen v súvislosti s hospodárskou obnovou po pandémii a adaptáciou na nové okolnosti po pandémii, ale aj v spojení s digitálnou a zelenou transformáciou a demografickými zmenami. V novej situácii sa vytvárajú aj príležitosti pre MSP, najmä ak existujú primerané podporné opatrenia prispôbené výrazným rozdielom vo vlastnostiach MSP a v ich schopnostiach obnovy, digitalizácie a ekologizácie⁽⁷⁾.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sk&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes>.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12. 2020, s. 210.

⁽⁵⁾ COM(2020) 103 final.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12. 2020, s. 210.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6. 2018, s. 1.

3.2. Pandémia radikálne zmenila prevádzkové prostredie MSP z dôvodu výrazných zmien, ktoré spôsobila aj na globálnych trhoch, a zvýšenia nákladov na energiu a nákladnú dopravu, ktoré sa v poslednom období ešte zvýšili v dôsledku rastúcej inflácie a negatívnych úrokových sadzieb. MSP navyše zasiahol pokles dopytu zákazníkov a výnosov, čo ovplyvnilo peňažný tok a dostupnosť kapitálu, narušenia dodávateľského reťazca (nedostatok surovín a zvýšené ceny) a problémy spojené s vyvážením kapacít zamestnancov, vhodných pracovných podmienok a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Hlavnými problémami, ktoré sa počas pandémie zhoršili, sú aj nedostatok likvidity, omeškania platieb a zvýšený dopyt po financovaní.

3.3. MSP sú veľmi rozmanité a heterogénne, pričom sa líši aj ich schopnosť obnovy a rozvoja v závislosti od toho, či vyrábajú tovar a poskytujú služby určené na spotrebiteľské trhy alebo dodávajú polovýrobky väčším spoločnostiam. Obnova MSP, ktoré pôsobia najmä na vnútroštátnej alebo dokonca miestnej úrovni, navyše výrazne závisí od obnovy domácich podmienok, zatiaľ čo MSP obchodujúce na jednotnom trhu sú dotknuté jeho nestabilným fungovaním a MSP pôsobiace na medzinárodnej úrovni sa budú spoliehať na obnovu, presun kapacít do blízkeho okolia (*nearshoring*) alebo diverzifikáciu narušených medzinárodných hodnotových reťazcov a rýchle vykonanie dohôd o voľnom obchode.

3.4. Úroveň digitalizácie MSP v EÚ27 však žiaľ zaostáva za úrovňou digitalizácie ich partnerov v Spojenom kráľovstve, Nórsku, USA a krajinách Ázie. Hoci obdobie pandémie prispelo k zlepšeniu informovanosti o význame digitalizácie, zároveň prehĺbilo digitálnu priepasť medzi priekopníkmi a ich nasledovateľmi, a pretrváva aj problém súvisiaci s tým, že MSP chýbajú odborné znalosti a zdroje na to, aby z digitalizácie mohli profitovať, ktorý je spôsobený nedostatkami v oblasti:

- informovanosti, rozvoja zručností a dostupnosti digitálnych technológií a nástrojov potrebných na digitalizáciu,
- dobrej pripojiteľnosti, digitálnych nástrojov a služieb,
- času a finančných prostriedkov,
- schopnosti spojiť digitálnu stratégiu s konkrétnym obchodným modelom (vrátane neschopnosti začleniť nové technológie do existujúcich technologických a obchodných postupov alebo migrovať z predchádzajúcich systémov a vyradiť staré technológie).

3.5. Zistenia z prieskumu medzi MSP preukazujú platnosť predchádzajúcich záverov EHSV⁽⁸⁾, keďže 72 % MSP zastáva názor, že na to, aby sa mohli digitalizovať, by potrebovali lepší prístup k mechanizmom verejnej podpory, ako aj podporu pri hľadaní požadovaných zručností alebo odborných znalostí (61 %) a prístupe k sieťam (62 %) a pomoc pri získavaní finančných prostriedkov (50 %). Všetky MSP by mali väčší prospech z grantov a subvencovaného verejného financovania, než z komerčných finančných nástrojov.

3.6. V záujme uspokojovania ustavične sa meniacich a rastúcich potrieb a dosiahnutia zvýšenej úrovne konkurencie z dôvodu udržateľnosti sú pre MSP takisto čoraz dôležitejšie nehmotné obchodné aktíva, ako je imidž alebo dlhodobé vzťahy so zákazníkmi. Digitalizácia a ekologizácia sa realizujú súčasne, keďže digitalizácia pomáha podnikom optimalizovať využívanie zdrojov a znižovať environmentálny vplyv, pričom je takisto potrebné riešiť negatívny vplyv digitalizácie na klímu a životné prostredie, predovšetkým na širšej systémovej úrovni.

3.7. MSP čelia neistote a majú nedostatok poznatkov a informácií o konkrétnych klimatických a environmentálnych politikách, a to aj pokiaľ ide o požiadavky všetkých nových finančných nástrojov. Zelená dohoda a balík *Fit for 55* môžu mať na MSP vplyv vo forme priamych požiadaviek, alebo nepriamo zvýšenými nákladmi na zdroje, avšak väčšia efektívnosť logistiky a využívania energie a materiálov môže viesť aj k úspore nákladov a viac udržateľných výrobkov môže priniesť výhody na trhoch v závislosti od očakávaní zákazníkov. Zvýšenie domáceho aj celosvetového dopytu po technológiách a klimatických a environmentálnych riešeniach je príležitosťou pre podniky, ktoré poskytujú riešenia iným podnikom alebo verejnemu sektoru. Takisto sa prejavuje jasný trend rastúcich očakávaní investorov a finančníkov spojených s udržateľnosťou.

3.8. Postavenie MSP v rámci digitálnej a zelenej transformácie je navyše ovplyvnené:

- veľkosťou MSP, ktorá má vplyv na dostupnosť a prístupnosť zdrojov. Zatiaľ čo mikropodniky, malé a stredné podniky sú podobné z hľadiska podielu pridanej hodnoty, ktorú vytvárajú, počet podnikov v jednotlivých uvedených kategóriách sa značne líši (v roku 2020 bolo 93,3 % mikropodnikov, 5,7 % malých podnikov a 0,9 % stredných podnikov). Prevalha mikropodnikov, ktoré majú najmenej zdrojov, poukazuje na povahu a rozsah problémov;

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 210 a predchádzajúce stanoviská.

- rozdielmi v postavení na trhu a odlišnosťou odvetví, v ktorých pôsobia – napr. podniky, ktoré vyvíjajú a poskytujú technológie a riešenia na účel digitalizácie a ekologizácie, majú iné postavenie ako tie, ktoré tieto riešenia zavádzajú a využívajú;
- dĺžkou pôsobenia podnikov a intenzitou ich rastu. Je pravdepodobnejšie, že začínajúce a rozširujúce sa podniky budú využívať pokročilé digitálne technológie viac ako iné MSP;
- celkovým podnikateľským prostredím, ktoré musí byť atraktívne a podporovať podnikanie, inováciu, investície a obchod;
- rozdielmi medzi členskými štátmi – z hľadiska digitálnej transformácie sa týkajú najmä digitálnej infraštruktúry a digitálnych zručností, zatiaľ čo rozdiely z hľadiska zelenej transformácie vyplývajú napríklad z intenzity využívania prírodných zdrojov v hospodárstve a z odlišných tradícií a kultúr environmentálneho manažérstva;
- odlišnou polohou – rámcové podmienky pre MSP sa líšia napríklad v mestách a vo vidieckych oblastiach.

3.9. Keďže európski podnikatelia starnú, Európska komisia by mala podporovať a uľahčovať prevody podnikov, pretože sú prínosom pre celé hospodárstvo, keďže chránia zamestnanosť aj spoločnosti, pomáhajú MSP pri uspokojovaní budúcich potrieb a môžu znamenať lepšiu pripravenosť a zručnosti v oblasti digitalizácie, ekologizácie a obnovy podniku. Prostredníctvom úspešného prevodu podniku možno zlepšiť obchodný model a transformovať ho na digitálny a udržateľný, zatiaľ čo neúspešné alebo nerealizované prevody podnikov napokon vedú k strate pracovných miest a poklesu hospodárskeho rastu. Podpora rozmanitosti v podnikaní, napr. zapojením žien a štátnych príslušníkov tretích krajín, môže priniesť pridanú hodnotu a urýchliť rast viacerých sektorov v strategických priemyselných a podnikateľských odvetviach. Dôležitú úlohu zohrávajú aj modely sociálneho hospodárstva, ako sú družstvá vlastnené pracovníkmi.

4. Kľúčové zásady úspešnej stratégie pre MSP novej generácie

4.1. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby urýchlili vykonávanie stratégie pre MSP a prispôsobili ju rôznym podmienkam, schopnostiam a potrebám MSP v súlade so zásadami stanovenými ďalej v texte.

4.2. Všetkými opatreniami na podporu obnovy a odolnosti na úrovni EÚ aj členských štátov by sa mal podporovať hospodársky, sociálne a environmentálne udržateľný rozvoj. Hoci verejné investície a financovanie zohrávajú kľúčovú úlohu, nesmie to zakrývať dôležitosť súkromných investícií a potrebu priaznivého podnikateľského prostredia, najmä v čase, keď je potrebné, aby sa náležite riadili aj disruptívne procesy. Politické opatrenia EÚ by vo všeobecnosti mali viesť k udržateľnému hospodárstvu po pandémie, ktoré nebude založené na štátnej pomoci a protekcionizme, ale na inováciách, zručnostiach a hospodárskej súťaži.

4.3. Keďže podniky zohrávajú kľúčovú hospodársku a spoločenskú úlohu, pretože vytvárajú pracovné miesta a zlepšujú celkové životné podmienky, základom politik EÚ musia byť podporné opatrenia, ktoré im umožnia prosperovať. Túto výzvu odôvodňuje aj skutočnosť, že podniky sú hlavnými aktérmi pri dosahovaní dvojakej transformácie aj cieľa spočívajúceho vo vytvorení konkurenčného, digitálneho, klimaticky neutrálneho a obehového hospodárstva. Tento vývoj čoraz viac usmerňujú trhové mechanizmy podporované zodpovedným sociálnym dialógom.

4.4. Keďže v roku 2020 MSP spomedzi všetkých podnikov v EÚ vytvárali 53 % pridanej hodnoty a poskytovali 65 % pracovných miest, je nepopierateľná ich kľúčová úloha v hospodárstve EÚ a pri jeho úspešnej obnove. Zvláštna pozornosť by sa mala venovať osobitným potrebám mikropodnikov (93 % všetkých MSP) a posilneniu ich úlohy hlavnej hnacej sily sociálneho hospodárstva. Keďže MSP a veľké spoločnosti sú v mnohých ohľadoch vzájomne prepojené, je ich efektívnejšie začlenenie do príslušných ekosystémov a hodnotových reťazcov vzájomne prínosné.

4.5. Keďže schopnosti MSP v oblasti obnovy, digitalizácie a ekologizácie sa výrazne líšia, neexistuje jedno univerzálne riešenie. Pri podporných opatreniach sa musí brať do úvahy, že celkové schopnosti MSP závisia od povahy, rozsahu a príčiny strát podniku počas pandémie, ktoré sú často špecifické pre jednotlivé odvetvia, od postavenia podniku na trhu, v hodnotových reťazcoch a podnikateľských ekosystémoch, od úlohy a úrovne podniku v rámci digitálnej a zelenej transformácie, od finančných, materiálnych a ľudských zdrojov podniku, ako aj od prostredia, v ktorom môžu v danom členskom štáte pôsobiť.

4.6. Keďže sa ešte nevyriešili krátkodobé vplyvy pandémie, stále je dôležité pomáhať zdravým podnikom, aby prekonali súčasnú situáciu. Zároveň je potrebné okamžite zlepšiť podmienky na umožnenie a podporu dlhodobej digitálnej a zelenej transformácie. MSP by teda mali byť v centre zavádzania krátkodobého aj strednodobého až dlhodobého financovania EÚ a vykonávania iných politických opatrení.

4.7. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 zvýraznila potrebu podporovať podniky a podnikateľov vo finančných ťažkostiach, aby sa zabránilo zbytočným bankrotom a zachovali sa pracovné miesta. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby pokračovali vo svojej práci na odstraňovaní prekážok pre podnikateľov, pokiaľ ide o ich druhú šancu a obnovenie podnikania, a aby urýchlili a riadne vykonávali smernicu o reštrukturalizácii a platobnej neschopnosti, v ktorej sú členské štáty vyzvané, aby vytvorili systémy včasného varovania umožňujúce včasnú pomoc podnikateľom v ťažkostiach⁽⁹⁾.

5. Priaznivé a zdravé podnikateľské prostredie

5.1. Stratégia pre MSP je úzko prepojená s priemyselnou stratégiou a obe sa musia pripravovať a vykonávať súbežne, pokiaľ ide o vytvorenie priaznivých podmienok na podnikanie vrátane dobre fungujúceho jednotného trhu s tovarom, službami, kapitálom, údajmi a pracovnou silou, bezproblémovú dvojakú transformáciu a strategickú autonómiu EÚ v kľúčových priemyselných odvetviach a súvisiacich hodnotových reťazcoch MSP. Je nevyhnutné, aby MSP boli intenzívne zapojené do prípravy rôznych spôsobov transformácie priemyselných ekosystémov.

5.2. Členské štáty môžu prispieť k zrýchleniu rozvoja MSP tým, že im poskytnú viac príležitostí uchádzať sa o verejné zákazky a získať ich, a to na úrovni EÚ aj členských štátov, a urýchlili verejné investície vo všeobecnosti, aby sa rýchlejšie zvýšil obrat príslušných spoločností. Pravidlá stanovené v smernici o oneskorených platbách sa v súvislosti s platbami orgánov verejnej správy podnikom musia dôslednejšie presadzovať a je potrebné navrhnuť nové prostriedky nápravy, ktoré budú zamerané aj na urýchlienie transakcií medzi súkromnými spoločnosťami. Likviditu MSP možno ďalej zlepšovať zrýchlením platieb.

5.3. Vzájomné uznávanie tovaru môže zabezpečiť voľný obeh tovaru v EÚ, ale mnohé MSP stále čelia ťažkostiam pri vstupe na trh v iných členských štátoch z dôvodu zaťažujúcich národných administratívnych postupov. EHSV zdôrazňuje význam normalizácie pri odstraňovaní prekážok trhu a uľahčovaní cezhraničných činností. Efektívna účasť zainteresovaných strán, ako sú MSP, by sa mala ďalej podporovať v procesoch normalizácie na úrovni EÚ aj na medzinárodnej úrovni. Normy by sa mali vypracúvať spôsobom priaznivým pre MSP a pri uplatňovaní noriem v MSP by sa mala poskytovať podpora a usmernenia.

5.4. Pri podpore rastu a rozvoja podnikov a hospodárstva EÚ zohráva dôležitú úlohu medzinárodný obchod. Okrem odstraňovania prekážok spojených s pandemiou je potrebné pokračovať v dlhodobějších dvojstranných a mnohostranných rokovaniach o otvorení obchode založenom na pravidlách s cieľom zlepšiť prístup MSP na trh, ako aj posilniť ich internacionalizáciu a rast.

5.5. Aby sa dosiahli ciele stratégie pre MSP novej generácie a zároveň riešili početné problémy spojené s nákladmi a transparentnosťou, stratégiu musí sprevádzať priaznivý a povzbudzujúci regulačný rámec, ktorý bude podporovať efektívnu a rýchlu obnovu MSP, ako aj ich rozvoj a schopnosť zamestnávať pracovníkov. EHSV zdôrazňuje, že politický a regulačný rámec musí MSP poskytovať istotu, konzistentnosť a jednoznačnosť, aby zodpovedal programu lepšej právnej regulácie⁽¹⁰⁾ vrátane kontrol konkurencieschopnosti a hodnotenia kumulatívnych vplyvov rôznych iniciatív a aby sa naplno uplatňovala iniciatíva *Small Business Act* a zásada „jedenkrát a dost“ pri súčasnom zachovaní vysokej úrovne environmentálnej a sociálnej ochrany a zabezpečení rovnakých podmienok činnosti. V rámci regulácie sa takisto musí vziať do úvahy rozsah týchto podmienok, čiže sa musí posúdiť, či by niektoré osobitné pravidlá mali byť rovnaké pre všetky spoločnosti alebo sa majú prispôbiť ich veľkosti. EHSV takisto žiada efektívnejšie administratívne postupy, aby sa zabránilo sústreďovaniu zdrojov na činnosti, ktoré nepodporujú snahu o rozvoj podnikania, a naopak jej bránia.

5.6. Lepšia vzájomná koordinácia opatrení členských štátov na jednotnom trhu počas nepredvídaných okolností, ako je pandémia, je potrebná na zabezpečenie voľného obehu tovaru, poskytovania služieb a pohybu pracovníkov, ako aj kontinuity podnikateľských činností MSP. Pripravovaná iniciatíva týkajúca sa núdzového nástroja jednotného trhu je dôležitým základom tejto práce.

5.7. EHSV sa domnieva, že v prípade MSP s vysokou mierou informačnej asymetrie medzi poskytovateľom služieb a zákazníkom a v prípade služieb, pri ktorých poskytovateľ služieb vystupuje ako správca v mene zákazníka (napr. v prípade slobodných povolání), môže profesionálna regulácia chrániť bezpečnosť, nezávislosť a kvalitu služieb, pričom je takisto potrebné bojovať proti deformáciám trhu vrátane možných cezhraničných prekážok.

5.8. Vo všetkých podnikateľských prevádzkach, a to aj vo vidieckych a v odľahlých oblastiach, je potrebná riadna fyzická infraštruktúra za dostupnú cenu, aby sa umožnilo zavádzanie digitálnych a ekologických riešení. Investície do efektívnych digitálnych prepojení a udržateľných dopravných a energetických systémov sú za každých okolností užitočné a zároveň podporujú obnovu.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019, s. 18.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 45, bod 3.6.3.

6. Finančná a iná podpora

6.1. Mimoriadne potreby MSP v oblasti finančnej a inej podpory vyplývajú predovšetkým z ich menšej schopnosti obnovy, digitalizácie a ekologizácie v dôsledku ich obmedzených zdrojov. Krízu spôsobenú pandemiou COVID-19 teraz prehlbila rastúca inflácia, ktorú spôsobuje aj zvýšenie cien energie. EHSV preto zdôrazňuje význam poskytovania relevantnej finančnej a nefinančnej podpory a dúfa, že členské štáty pri zohľadnení svojich rozdielnych zdrojov a schopností v oblasti podpory spoločností rýchlo schvália návrh na predĺženie dočasného rámca štátnej pomoci⁽¹⁾, ktorým sa zaisťujú prechod na trhovo orientované podmienky po pandémii COVID-19.

6.2. Pri poskytovaní verejnej finančnej podpory sa musí venovať pozornosť tomu, aby sa predišlo vyberaniu víťazov alebo podpore nefunkčných podnikov, pretože len konkurencia a trhy by mali určovať, ktoré podniky uspejú. Pri pridelovaní prostriedkov z fondov by sa naopak mali zohľadniť rôzne podmienky a druhy MSP, čím sa podpora zefektívni a viac zameria na príslušné potreby.

6.3. EHSV opakuje svoj návrh vytvoriť a rozvíjať sieť ombudsmanov pre financovanie a finančnú podporu v členských štátoch koordinovanú Európskou úniou a navrhuje, aby sa jej rozsah rozšíril na všetky zdroje financovania. EHSV takisto navrhol vytvorenie pracovnej skupiny pre likviditu MSP, ktorá by s ombudsmanmi úzko spolupracovala na monitorovaní vykonávania nových opatrení Európskej komisie zameraných na krátkodobú likviditu mikropodnikov, ktoré boli navrhnuté na úrovni EÚ aj členských štátov. Okrem toho, že sieť by pomáhala MSP pri prístupe k finančným prostriedkom, mohla by tiež pomôcť Európskej komisii pri zbere a analýze kvalitatívnych údajov s cieľom zistiť, ako sprostredkovateľské banky využívajú finančné nástroje na to, aby oslovili MSP, ktoré najviac potrebujú finančné zdroje, a prečo sa im neposkytujú úvery v súlade so zásadami upravujúcimi spätnú väzbu od bánk. Sieť by mala riešiť aj komplexnejšie spory medzi MSP a bankami, ostatnými poskytovateľmi finančných služieb a likvidity a inými subjektmi poskytujúcimi financovanie.

6.4. Investície do inovácie sú jednoznačne prospešné, keďže prispievajú k rozvoju súčasných podnikov, ako aj k vytváraniu nových podnikov a zlepšeniu dlhodobej úspešnosti. Okrem zamerania na niektoré inovačné ekosystémy by sa mal financovaním inovácie zlepšiť vývoj technológií a riešení, ktoré by rozmanité MSP mohli prijať a šíriť. Ak sa majú riskantné, no inovatívne nápady premeniť na opatrenia, vyžaduje si to zapojenie viacerých aktérov: výskumných pracovníkov, podnikateľov a koncových používateľov alebo zákazníkov. Mechanizmy podpory EÚ financované z programov Horizont Európa a InvestEU sú však pre niektoré MSP príliš zložitú na to, aby o prostriedky žiadali, aj keby sa považovali za oprávnené. EÚ môže tento problém vyriešiť zmenšením zaťaženia a odstránením prekážok spojených s prezentáciou nápadov MSP a neustálym poskytovaním poradenstva a podpory úspešným žiadateľom počas celého postupu. EHSV navrhuje, aby Európska komisia a členské štáty pre MSP urýchlili vypracovanie a zaviedli jednotný postup podávania jednostránkových žiadostí, aby im uľahčili a urýchlili prístup k finančným prostriedkom EÚ.

6.5. V mnohých programoch politiky súdržnosti sa využívajú novozavedené pravidlá a väčšia flexibilita na zmenu štruktúry pridelovaných finančných prostriedkov v záujme ich presunu do sektorov a regiónov, ktoré pandémia zasiahla najťažšie. Európska komisia musí zaručiť, že sa vyčlenené finančné prostriedky určené na inováciu a dvojakú transformáciu neznižujú, pretože by to malo vplyv na investície MSP do infraštruktúry, digitálnej kapacity a environmentálnej odolnosti.

6.6. Ďalšou oblasťou investícií orientovaných na budúcnosť, ktorá by sa mala uprednostniť, je zlepšenie kompetencií a zručností. Potreba rozvoja zručností sa vzťahuje rovnako na podnikateľov, podnikových manažérov aj pracovníkov. V záujme uspokojenia súčasných aj budúcich potrieb MSP sa musia zabezpečiť náležité odborné zručnosti. Aby bolo možné naplniť potreby dvojakej transformácie, digitálne a zelené zručnosti by sa mali považovať za základné zručnosti každého jednotlivca. Uspokojenie dopytu po nových zručnostiach si vyžaduje úpravu odborného vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj zabezpečenie zvyšovania úrovne zručností a získavania nových zručností. Pri rozvoji zručností na pracoviskách zohráva dôležitú úlohu sociálny dialóg a osvedčené postupy v odbornom vzdelávaní a príprave by sa mali vymieňať prostredníctvom príslušných iniciatív EÚ a vo vzájomnej spolupráci organizácií MSP, sociálnych partnerov a členských štátov.

6.7. Predovšetkým mikropodniky a malé podniky potrebujú praktickú miestnu podporu a poradenstvo, čo úzko súvisí s ich kapacitou v oblasti zdrojov. Malo by sa vykonať mnoho ďalších krokov na zaistenie dostupnosti a prístupnosti dostatočných a vhodných poradenských služieb na dlhodobé účely vrátane prijímania moderných technológií, rozvoja zručností a zlepšenia výkonnosti podnikov. EHSV takisto vyzýva na vytvorenie osobitných kampaní a nástrojov predovšetkým pre mikropodniky, ktoré predstavujú najväčšiu a najzraniteľnejšiu časť MSP.

⁽¹⁾ Vytvorený 30. septembra 2021. Mal by sa predĺžiť o ďalších šesť mesiacov.

6.8. Aby bolo možné pochopiť praktické potreby MSP a správne zamerať opatrenia, musí sa vytvoriť spoľahlivá databáza údajov o podmienkach na miestnej úrovni. Takisto je dôležité, aby boli tvorcovia politik na všetkých úrovniach v kontakte s praktickým životom a poznali situáciu MSP. EHSV povzbudzuje Európsku komisiu, aby ďalej posilnila sieť vyslancov pre MSP v záujme dosiahnutia interaktívnejšieho modelu, v rámci ktorého sa nadviaže nepretržité priame, konzistentné, a zároveň čo najintenzívnejšie a najkomplexnejšie prepojenie s MSP a ich reprezentatívnymi organizáciami. EHSV takisto žiada Európsku komisiu, aby okamžite vymenovala a spustila činnosť vyslanca EÚ pre MSP, ktorý musí mať v inštitúciách nielen figuratívne, ale aj funkčné postavenie. EHSV zdôrazňuje kľúčovú úlohu siete vyslancov pre MSP, siete *Enterprise Europe Network* (EEN) a organizácií MSP pri čo najrozsiahlejšej propagácii všetkých podporných opatrení s cieľom poskytnúť informácie čo najširšej cieľovej skupine MSP.

6.9. Ďalšími spôsobmi, ako zlepšiť schopnosť MSP v oblasti obnovy, digitalizácie a ekologizácie, je nadväzovanie kontaktov, spolupráca a partnerstvá s inými podnikmi a zainteresovanými stranami. Malo by to byť jedným z hlavných účelov posilňovania inovačných a podnikateľských ekosystémov, pričom EHSV zdôrazňuje potrebu posilniť úlohu a sieť centier digitálnych inovácií a online platforiem, aby boli jednoducho prístupné a podporovali MSP. Digitalizácia je kľúčová aj v rámci každodenného podnikania, pretože uľahčuje nadväzovanie kontaktov a umožňuje MSP rozsiahlejšiu a dôslednejšiu interakciu so zákazníkmi, investormi, obchodnými a sociálnymi partnermi, výskumnými pracovníkmi, vzdelávacími subjektmi a orgánmi verejnej moci.

6.10. EHSV vybral tieto zásady, ktoré by sa mali vziať do úvahy pri tvorbe všetkých nových programov digitalizácie MSP a ktoré možno uplatniť aj na všetky opatrenia na podporu MSP:

- zabezpečiť, aby program zodpovedal potrebám, bol cieleňý a pre prijímateľov zrozumiteľnejší, vďaka čomu budú môcť žiadať o prostriedky a vykonávať ho, a to prostredníctvom predchádzajúcej konzultácie s kľúčovými zainteresovanými stranami a odborníkmi,
- vytvoriť kľúčové kontaktné miesta programu poskytujúce informácie a zdroje, ku ktorým budú mať MSP prístup a ktoré podporia ich digitalizačné činnosti a pomôžu im rozvinúť know-how v oblasti nákupu aj používania týchto technológií,
- rozvíjať digitálne zručnosti podnikateľov, keďže to má priamu súvislosť s úrovňou digitalizácie podniku, spoločne so zvýšením celkovej úrovne digitálnych zručností v podniku,
- uľahčiť prístup k vonkajšiemu financovaniu a zaistiť rýchle vyplatenie prostriedkov,
- podporovať spoluprácu s inými partnermi a zainteresovanými stranami,
- mali by sa vytvoriť programy v oblasti digitalizácie s cieľom zbierať údaje a spätnú väzbu od MSP, pričom tieto programy by boli určené aj na zlepšenie súčasných a budúcich služieb a programov.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – EURES a lepšia integrácia trhov práce**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 194/03)

Spravodajca: **Dimitar MANOLOV**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20. 2. 2020
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	16. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	237/1/5

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje iniciatívy na európskej a miestnej úrovni, ktoré rozvíjajú prispôbitelnejší a prístupnejší európsky trh práce pre všetkých občanov bez ohľadu na štátnu príslušnosť, pohlavie, vek a sociálne postavenie. Transparentnosť a dostupnosť služieb poskytovania informácií, poradenstva a sprostredkovania na trhu práce majú kľúčový význam pri posilňovaní a rozvoji európskeho trhu práce. Portál EURES spustený v roku 1994 sa rýchlo stal rozpoznateľným nástrojom, ktorého cieľom je poskytovať rovnaký prístup ku kvalitným informáciám, poradenstvu a sprostredkovaniu a k účinným a bezpečným systémom elektronickej výmeny údajov medzi uchádzačmi o zamestnanie a zamestnávateľmi ponúkajúcimi voľné pracovné miesta, ako aj zlepšovať spätnú väzbu pri procesoch súvisiacich s hľadaním práce v inej krajine medzi zamestnávateľmi, uchádzačmi o zamestnanie a inštitúciami. Zmeny, ku ktorým došlo v sociálno-ekonomických vzťahoch v EÚ a EHP počas týchto takmer 27 rokov, si však vyžadujú zlepšenie týchto služieb a väčšiu jednoznačnosť a viditeľnosť skutočných výsledkov činnosti verejných služieb zamestnanosti. Toto zlepšenie možno dosiahnuť na základe načrtnutia budúceho smerovania ďalšieho rozvoja alebo zmeny informačných, poradenských a sprostredkovateľských činností, podpory zmenšovania nerovnováhy na európskom trhu práce, ako aj obmedzením nekalých a neregulovaných praktík v oblasti sprostredkovania práce. Nová realita po brexite, ako aj pandémia COVID-19, dynamické sociálno-ekonomické prostredie v EÚ a EHP a začlenenie siete EURES do činností Európskeho orgánu práce si tiež vyžadujú aktualizáciu regulačného rámca siete EURES. Zároveň je potrebné zohľadniť skutočnosť, že sieť EURES nebola od svojho vytvorenia predmetom žiadnych podstatných zmien s cieľom včas aktualizovať jej úlohy a činnosti.

1.2. EHSV odporúča vykonať ucelenú analýzu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/589 ⁽¹⁾. V súvislosti s činnosťou siete sme presvedčení, že má potenciál poskytovať viac analytických informácií a sledovať procesy súvisiace s mobilitou pracovnej sily. Prostredníctvom svojho elektronického portálu je sieť schopná poskytovať uchádzačom o zamestnanie a zamestnávateľom konsolidované informácie a poradenstvo v oveľa väčšom rozsahu ako doteraz. Začlenením siete EURES do činností Európskeho orgánu práce (ELA) by sa činnosti siete mohli rozšíriť a optimalizovať s cieľom maximalizovať výsledky dosiahnuté použitými ľudskými a finančnými zdrojmi.

1.3. EHSV žiada, aby sa začala verejná konzultácia týkajúca sa modernizácie siete a portálu EURES, ako aj zhodnotenia efektívnosti poskytovaných služieb, a to v spolupráci so sociálnymi partnermi na národnej aj európskej úrovni. Jej výsledky budú základom a platformou, ktoré potrebujeme na ďalší rozvoj siete s aktívnou účasťou všetkých strán zapojených do procesu.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/589 z 13. apríla 2016 o Európskej sieti služieb zamestnanosti (EURES), prístupe pracovníkov k službám v oblasti mobility a o ďalšej integrácii trhov práce a o zmene nariadenia (EÚ) č. 492/2011 a (EÚ) č. 1296/2013 (Ú. v. EÚ L 107, 22.4.2016, s. 1).

1.4. EHSV je presvedčený, že vzhľadom na začlenenie siete EURES do všeobecného mechanizmu činnosti ELA je potrebná systematická a podrobná analýza jej činností. Ako súčasť ELA má sieť väčší potenciál a väčšie možnosti ďalej rozvíjať svoje činnosti na potláčanie nekalých praktík na trhu práce a uľahčovať a zlepšovať informovanosť používateľov o mobilite pracovnej sily a s ňou súvisiacich výzvach. EURES je kvalitným sprostredkovateľom systémových informácií a môže zohrávať aktívnejšiu úlohu pri prevencii, monitorovaní a kontrole rizika zneužívania pracovných práv vyplývajúceho z cezhraničnej mobility. Pre činnosti siete, ako aj pre také činnosti, ktoré reflektujú a objasňujú neregulované praktiky sprostredkovateľov a iných účastníkov trhu práce, by mal významnú pridanú hodnotu vývoj verejne prístupných systémov na sledovanie procesov spojených s ochorením COVID-19, ktoré sa týkajú dynamiky európskeho trhu práce.

1.5. EHSV osobitne upozorňuje na rýchlo sa meniacu situáciu na trhu práce v Európe, ktorú vyvolala aj pandémia COVID-19. Členské štáty musia ísť podľa algoritmov vypracovaných na riešenie prichádzajúcej sociálnej krízy, ale aj vypracovať inovačné prístupy na zvládnutie týchto výziev. Platforma EURES by preto mala mať pripravené konkrétne opatrenia, aby mohla okamžite reagovať na pandemickú situáciu alebo v prípade obmedzení a nových výziev týkajúcich sa slobodného pohybu pracovnej sily. V tejto súvislosti by sa mali vypracovať aj opatrenia na zlepšenie integrácie sociálnych skupín, ktoré sú najvzdialenejšie od trhu práce, ako sú osoby so zdravotným postihnutím, osoby v pred dôchodkovom veku a mladí ľudia, a to aj prostredníctvom zlepšenia dialógu a vzájomnej spolupráce rôznych inštitúcií a sociálnych partnerov.

1.6. V súvislosti s pandemiou sú jedným z obzvlášť postihnutých segmentov trhu práce sezónni pracovníci. Dôležitým prvkom informovaného rozhodovania o prijatí zamestnania v cudzej krajine sú aj podrobné informácie potenciálnych zamestnávateľov určené uchádzačom o zamestnanie o všetkých opatreniach na zvládnutie zhoršených podmienok sezónneho cezhraničného zamestnávania spôsobených ochorením COVID-19. EHSV považuje za užitočné aj to, aby sa kvalitatívne preskúmal spôsob a model zverejňovaných oznámení tak, aby kvalita zverejnených informácií prevažovala nad ich množstvom.

1.7. EHSV odporúča, aby sa Európsky portál pre pracovnú mobilitu (EURES) využíval na sprostredkovanie iniciatív týkajúcich sa vzdelávacej mobility a zvyšovania kvalifikácie rôznych skupín na trhu práce. Verí, že podobný model by bol ziskový a uskutočniteľný so zdrojmi a kvalitou EURES v rámci ELA.

2. Konkrétne pripomienky

2.1. EHSV oceňuje Európsky portál pre pracovnú mobilitu EURES ako mimoriadne dôležitý nástroj transformácie európskeho trhu práce, ako aj zásadnú úlohu verejných služieb zamestnanosti pri jeho používaní. EHSV sa domnieva, že môže zohrávať oveľa významnejšiu úlohu pri informovaní pracovnej sily a konzultáciách s ňou, pokiaľ ide o to, ako najlepšie reagovať na súčasné výzvy, ktoré prináša digitalizácia, prechod na ekologické pracovné miesta a pokračujúca pandémia, a to aj vzhľadom na nové politiky a formy zamestnanosti. EHSV víta zriadenie Európskeho orgánu práce (ELA) a jeho úlohu koordinačného mechanizmu v oblasti cezhraničnej pracovnej mobility pri uľahčovaní spoločných previerok, a takisto jeho úlohu sprostredkovateľa pri hľadaní riešení cezhraničných sporov medzi národnými orgánmi. V tejto súvislosti sa domnieva, že EURES ako súčasť ELA musí pokračovať vo svojej transformácii a urýchliť ju, a takisto aktívne prispôbovať svoje činnosti novým výzvam vyplývajúcim aj z pandémie COVID-19, ktoré odrážajú celkový vývoj európskeho trhu práce.

2.2. Primerané a včasné vyváženie prioritných politík má zásadný význam pre hospodárske a sociálne zdravie EÚ. Ľudský činiteľ, ľudské blaho a rozvoj sú spoločným poslaním európskeho spoločenstva. Táto nová realita si vyžaduje urýchlené prehodnotenie všetkých dostupných zdrojov a v prípade potreby transformáciu činností, ktoré majú vplyv aj na sieť EURES, takým spôsobom, ktorý bude primeraný novým trhovým a sociálnym podmienkam. EHSV sa v tejto chvíli domnieva, že osobitný dôraz by sa mal klásť aj na zraniteľné skupiny na trhu práce, ako sú osoby so zdravotným postihnutím, mladí ľudia a starnúce obyvateľstvo, a že niektorým formám zamestnania by sa mala venovať osobitná pozornosť, aby sa najmä v súvislosti s pandemiou zabezpečilo rovnaké postavenie aj takých zamestnancov, ako sú sezónni

pracovníci^(?)). Nemalé sú aj problémy, s ktorými sa pri používaní siete stretávajú zamestnávateľi. EHSV preto žiada, aby sa spolu s miestnymi a európskymi sociálnymi partnermi začalo hodnotenie poskytovaných služieb a analýza výsledkov.

2.2.1. Sezónni pracovníci. Sezónna mobilita pracovnej sily z jedného členského štátu do druhého v súčasnosti okrem toho, že predstavuje dodatočné riziko pre zdravie pracovníkov v dôsledku pandémie, znamená aj menšiu schopnosť zaistiť ich bezpečnosť z dôvodu ich nedostatočných znalostí a informácií o pracovnom práve v hostiteľskej krajine. Sieť EURES, ktorá sa zameriava na uchádzačov o zamestnanie, musí prehodnotiť svoj spôsob práce a zabezpečiť čo najvyššiu úroveň informovanosti o zárukách týkajúcich sa práv, pracovných podmienok a postavenia tejto skupiny pracovníkov v podmienkach pandémie. Každý pracovník, ktorý sa rozhodne pracovať v cudzej krajine a výber pracovného miesta urobí prostredníctvom siete EURES, musí byť jej pracovníkmi vopred zrozumiteľným spôsobom informovaný o presných podmienkach, ako aj konkrétnych zdravotných opatreniach, ktoré sa jemu a jeho rodine zaručia pri nástupe do zamestnania v inom členskom štáte. Jednoznačne sa musí vymedziť aj zodpovednosť za nedodržanie navrhnutých hygienických a zdravotných podmienok. EHSV preto považuje za naliehavé posúdiť, či je nariadenie (EÚ) 2016/589 vhodnou reakciou na súčasné výzvy a osobitné potreby európskeho trhu práce a v prípade potreby ho revidovať. Sezónni pracovníci patria vzhľadom na povahu svojho zamestnania k najzraniteľnejším cezhraničným pracovníkom, a preto by sa ochrana ich práv mala preskúmať s ohľadom na obmedzenia spôsobené protiepidemickými opatreniami, prírodnými katastrofami alebo inou vyššou mocou, ako aj vo všeobecnosti po normalizácii verejného a hospodárskeho života. EURES by mal prostredníctvom svojich poradcov v členských štátoch poskytovať denné aktualizované informácie o opatreniach prijatých v členských štátoch, ktoré sa týkajú práv a povinností pracovnej sily počas pandemickej situácie vrátane možností a podmienok liečby pri vzniku zdravotných problémov. Publikácie na elektronickom portáli^(?) týkajúce sa práv sezónnych pracovníkov sú dobrým základom na budovanie na tomto druhu informácií. Je potrebné vypracovať ochranné mechanizmy pre túto skupinu pracovníkov, ktoré by mali podliehať verejne dostupnému monitorovaniu. EHSV odporúča, aby sa služby zamerané na sezónnych pracovníkov posudzovali podľa ustanovení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/36/EÚ⁽⁴⁾, ako aj oznámenia Komisie o usmerneniach o sezónnych pracovníkoch v EÚ v súvislosti s epidémiou ochorenia COVID-19⁽⁵⁾ a podliehali týmto ustanoveniam.

2.2.2. Osoby so zdravotným postihnutím. EHSV odporúča prispôsobiť sieť osobitným potrebám osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sú v súčasnosti vylúčené z rozsahu pôsobnosti portálu, čo vytvára nerovnaké postavenie zraniteľných skupín na trhu práce. V prvom rade odporúča rozšíriť funkčnosť portálu tak, aby sa jeho používanie umožnilo osobám s rôznymi zdravotnými postihnutiami. Ďalej je potrebné vytvoriť samostatnú časť pre pracovné miesta vhodné pre osoby so zdravotným postihnutím, ako aj zodpovedajúce prostredie na jednoduchý prístup a získavanie informácií o týchto pracovných miestach. EHSV sa domnieva, že v našom úsilí o vytvorenie spoločného a sociálne angažovaného európskeho domova je potrebné zamerať viac pozornosti a zdrojov na tento segment a požadovať štruktúrované informácie o počte osôb so zdravotným postihnutím, ktoré využívajú služby portálu. Zároveň nám chýbajú aj systematické informácie o celoeurópskych iniciatívach siete EURES a tento nedostatok by sa mal riešiť včas a primerane.

2.2.3. Mládež. Navrhovanie iniciatív na podporu mladých ľudí, ktorí hľadajú učňovskú prípravu a stáže, je krokom k zlepšeniu pracovného prostredia. Sieť EURES sa už zúčastňuje na európskych projektoch pre mládež a má potenciál pomôcť objektívnym skúmaním výsledkov ich realizácie s využívaním integrovaného prístupu a prispieť k zlepšeniu informovanosti o nebezpečenstvách pri náboře mladých ľudí na miesta stážistov a o ich odstraňovaní alebo obchádzaní. Čoraz viac mladých ľudí uplatňuje na počiatku svojich pracovných skúseností právo na mobilitu pracovnej sily v inom členskom štáte. Žiaľ, pri vybavovaní tohto typu zamestnania sa vyskytuje aj množstvo neregulovaných a nekalých praktík, ktoré vyplývajú najmä z rozdielov v normách členských štátov a rozdielných uplatňovaných právnych predpisoch. Súčasná iniciatíva zameraná na mladých ľudí vo veku 18 – 35 rokov doteraz zahŕňa len projekt Tvoje prvé pracovné miesto EURES (YfEj⁽⁶⁾). EHSV žiada vyhodnotiť túto iniciatívu a posúdiť jej účinnosť a efektívnosť, a takisto žiada, aby sa na portáli

^(?) Expertky Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) Lea von Martius a Martina Manke vo svojej analýze z 28. apríla 2021, ktorá bola uverejnená na platforme Migration Data Portal uviedli: „Na vine je určite nedostatočná politická priorita problémov sezónnych pracovníkov. Potvrdzujú to všeobecné a zmysluplné údaje o tejto problematike: výrazné podceňovanie týchto pracovníkov a roztrieštené údaje o vplyve ochorenia COVID-19 na ich pohyb a pracovné a zdravotné podmienky podkopávajú ich práva a ohrozujú ich zdravie i zdravie obyvateľstva a v konečnom dôsledku potravinovú bezpečnosť. Existujúce údaje nám neposkytujú reprezentatívny obraz o odvetví a úlohe migrantov v ňom. Spôsobuje to vážne medzery v informáciách potrebných na vypracovanie účinných politík a sledovanie pôsobenia politík súvisiacich s ochorením COVID-19 na sezónnych migrujúcich pracovníkov.“

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/seasonal-worker-guide-your-rights-2021-09-30_sk

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/36/EÚ z 26. februára 2014 o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účel zamestnania ako sezónni pracovníci (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 375).

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 235 I, 17.7.2020, s. 1.

⁽⁶⁾ <https://www.yourfirsteuresjob.eu/en/home>.

poskytovali štruktúrované informácie členských štátov o právach a povinnostiach praktikantov a učňov, ako aj o uplatňovaných právnych predpisoch.

2.2.4. **Osoby v pred dôchodkovom veku.** EHSV víta skutočnosť, že v Európe sa stredná očakávaná dĺžka života pri narodení zvyšuje, je však veľmi znepokojený dôsledkami starnutia obyvateľstva v Európe na trh práce. Aby sa čo najdlhšie využil potenciál starších ľudí využívaním možností siete EURES, odporúča sa vypracovať celoeurópske programy na podporu udržania starších ľudí v zamestnaní, podobne ako to robí nemecká nadácia *Senior Experten Service* (SES⁽⁷⁾). Podiel starších ľudí na trhu práce sa neustále zvyšuje, čo si vyžaduje osobitné opatrenia a stimuly. Demografické výzvy⁽⁸⁾, ktorým čelí európsky trh práce, si vyžadujú nové prístupy a opatrenia koordinované a sledované z hľadiska dosiahnutých výsledkov. V tejto súvislosti má EURES vynikajúce technické zabezpečenie a ľudské zdroje, ktoré sa majú aktívnejšie a konkrétnejšie využívať na účely iniciatív súvisiacich s podporou zamestnanosti pri starnúcom obyvateľstve. Iniciatíva, ktorú v súčasnosti sieť navrhuje, sa nazýva *Reactivate*⁽⁹⁾ a EHSV odporúča vyhodnotiť ju a posúdiť jej účinnosť a efektívnosť.

2.2.5. **Zamestnávateľia.** EHSV sa domnieva, že sieť EURES by mala zamestnávateľom, ktorí ju využívajú, sprístupňovať zrozumiteľné informácie a portál by mal byť zameraný nielen na cezhraničnú mobilitu, ale aj na podporu vnútornej mobility v členských štátoch. S cieľom postaviť všetkých zamestnávateľov na rovnakú úroveň by sa mali poskytnúť jasné usmernenia na riešenie administratívnych prekážok pri nábore z iných členských štátov, ako sa uvádza v správe o hodnotení siete z roku 2019 *Study supporting the ex-post EURES evaluation and the second biennial EURES report*⁽¹⁰⁾. V kontexte nedostatku pracovných síl, najmä kvalifikovaných, ktorý sa vyskytuje vo všetkých členských štátoch, by sieť EURES mala poskytovať aj aktuálne informácie o nedostatku alebo nadbytku pracovnej sily v každom členskom štáte, pričom by mala podporovať a koordinovať opatrenia členských štátov zamerané na rovnomerné rozdelenie uchádzačov o zamestnanie s cieľom upevniť celoeurópsky trh práce.

2.3. EHSV si zároveň uvedomuje, že na zlepšenie zručností pracovnej sily a vytváranie kvalitných a udržateľných pracovných miest je nevyhnutné zvyšovanie kvalifikácie a prenosné zručnosti. Na skutočné zlepšenie kvality zamestnateľnosti uchádzačov o zamestnanie navrhuje, aby sa funkcie portálu EURES rozšírili o vhodné informácie o možnostiach vzdelávacej mobility zamerané na príležitosti odbornej prípravy v iných členských štátoch poskytované súkromnými a verejnými organizáciami a inštitúciami vrátane iných portálov a sietí Komisie, ako je SALTO⁽¹¹⁾. V súčasnosti nie sú dostupné takéto informácie, ktoré by boli zhromaždené na jednom mieste. V tejto súvislosti by informácie na portáli bolo možné doplniť zintenzívnením spolupráce s organizáciami a inštitúciami odbornej prípravy a vzdelávania. Elektronický portál siete sa tak môže stať spoľahlivou platformou, ktorá bude ponúkať jednotné riešenia v súvislosti s odbornou prípravou, zamestnanosťou a ochranou záujmov uchádzačov o zamestnanie i zamestnávateľov.

2.4. EHSV sa domnieva, že by sa mala prehodnotiť a rozšíriť obmedzená úloha portálu EURES ako „sprostredkovateľskej platformy“ na hľadanie zamestnania, a to ešte viac po tom, čo bol jeho správou poverený Európsky orgán práce. Funkcie poradcov siete EURES v jednotlivých členských štátoch, ktoré v súčasnosti zahŕňajú poskytovanie informácií a usmernení a nábor pracovníkov, tak pre uchádzačov o zamestnanie, ako aj pre zamestnávateľov, je potrebné zmodernizovať a doplniť o funkcie varovania v prípade porušenia pracovného práva a uľahčovania styku s inšpektorátmi práce a inými kontrolnými orgánmi. Vyžaduje si to oveľa lepšiu spoluprácu verejných služieb zamestnanosti s inšpektorátmi práce na národnej úrovni, ako aj prepojenie s platformou pre deklarované zamestnanie.

2.5. EHSV tiež žiada, aby sa v rámci činnosti siete EURES vypracovali udržateľné pravidlá prevencie a kontroly zverejnených inzerátov, ako aj organizovania búrz práce v rôznych členských štátoch. V každom členskom štáte je potrebné stanoviť všeobecne platné pravidlá a mechanizmy prvotnej kontroly, overovania rizikových zamestnávateľov a dočasného zákazu prístupu na portál pre takýchto zamestnávateľov. Mal by sa vytvoriť vhodný systém ochrany práv cezhraničných pracovníkov prostredníctvom príslušných sietí a organizácií sociálnej spolupráce.

2.6. EURES musí zohrávať aktívnejšiu úlohu pri odstraňovaní rozdielov na trhoch práce v jednotlivých členských štátoch. Sieť by mala poskytovať informácie a zohľadňovať špecifický nedostatok pracovnej sily, resp. jej nadmernú ponuku, a v určitých obdobiach zabráňovať snahám o hromadné odlákavanie nedostatkových, najmä vysokokvalifikovaných zamestnancov, ktorí sú mimoriadne dôležití pre hospodárstvo krajiny. Odchod takýchto zamestnancov do krajín s vyššou životnou úrovňou (tzv. únik mozgov) znamená pre mnohé členské štáty ohrozenie ich vlastných ekosystémov. EHSV

(7) <https://www.ses-bonn.de/en/about-us>.

(8) Podľa Eurostatu sa v EÚ miera závislosti od starnutia obyvateľstva (ľudia vo veku 65 rokov a viac ako podiel obyvateľstva v produktívnom veku 16 – 65 rokov) zvýši z 27,8 % v roku 2013 na 39,5 % v roku 2030, pričom v Dánsku môže dosiahnuť až 47,6 % a v Lotyšsku 43,6 %.

(9) <https://www.reactivatejob.eu/en/home>.

(10) <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8370&furtherPubs=yes>.

(11) <https://www.salto-youth.net/>.

odporúča, aby sieť zhromažďovala a analyzovala informácie o nedostatkových zamestnancoch podľa krajiny a vytvorila jasný algoritmus organizovania činností súvisiacich s ich náborom a účasťou na týchto činnostiach. Na zlepšenie viditeľnosti a včasnosti činností siete je potrebné opätovne skúmať, aké voľné pracovné miesta uverejňujú národní poradcovia na elektronickom portáli EURES⁽¹²⁾. Na portáli sa v súčasnosti zobrazujú milióny inzerátov z databáz národných služieb zamestnanosti, ale vzhľadom na požiadavky veľká časť z nich nie je použiteľná ako ponuka pre všetkých európskych občanov. Vytvára to dojem veľkého rozsahu, ale na druhej strane sa musí analyzovať účinnosť takéhoto prístupu a konečný výsledok. EHSV opakuje, že je nevyhnutné usilovať sa o vyvážený prístup k náboru a ponuke pracovnej sily, v ktorom sa bude zohľadňovať nedostatok a prebytok pracovnej sily v jednotlivých členských štátoch.

2.7. EHSV požaduje jednotný prístup k práci poradcov siete EURES vo všetkých členských štátoch prostredníctvom výmeny osvedčených postupov a vypracovania jednotných usmernení. Treba zlepšiť spätnú väzbu medzi rôznymi účastníkmi konzultácií a sprostredkovania. Niektoré členské štáty nemajú regulačný rámec, ktorý by vyžadoval spätnú väzbu a vykazovanie skutočného získania pracovného miesta po jeho nájdení v sieti EURES. Odporúčame poveriť Európsky úrad pre koordináciu, aby ako zastrešujúci článok zhromažďoval a analyzoval tento druh informácií od členských štátov. Na tomto základe bude možné prijať včasné a primerané rozhodnutia na zlepšenie funkcie siete alebo rozšírenie jej funkčných možností. EHSV sa domnieva, že spätná väzba medzi zamestnávateľmi, zamestnancami a verejnými službami zamestnanosti má kľúčový význam pri vykazovaní účinnosti siete EURES.

2.8. EHSV upozorňuje aj na skutočnosť, že s odchodom jedného z hlavných účastníkov európskeho trhu práce, ktorým bolo Spojené kráľovstvo, je potrebná väčšia flexibilita a lepšie nastavenia postupov spracovania, ochrany a prenosu osobných údajov a pracovných práv a práca so sprostredkovateľskými agentúrami na miestnej úrovni i v rámci EÚ. Včasná reakcia a prispôbenie siete vystúpeniu Spojeného kráľovstva z EÚ majú rozhodujúci význam v súvislosti s bezpečnosťou procesov sprevádzajúcich sprostredkovateľské činnosti, ako aj kvalitným a bezpečným spracovaním osobných údajov občanov EÚ. Je potrebné zabezpečiť primeranú informovanosť európskych občanov, ktorých osobné údaje sa v sieti preniesli a už sa nachádzajú v sprostredkovateľských organizáciách na území tretej krajiny, ale aj primerané riešenie ich problémov. Tieto procesy sa priamo týkajú fungovania siete EURES, a ak sa to ukáže ako potrebné, musia sa náležite a včas zohľadniť v právnom základe, čo sa môže uskutočniť aj revíziou nariadenia (EÚ) 2016/589 a jeho vykonávacích rozhodnutí.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/index_sk.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nový model starostlivosti o staršie osoby: ponaučenie z pandémie ochorenia COVID-19**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 194/04)

Spravodajca: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Konzultácia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	16. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	241/3/3

1. Ciele a rozsah stanoviska: starostlivosť o staršie, a najmä odkázané osoby

1.1. Zámernom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je výlučne preskúmať rôzne modely dlhodobej starostlivosti o osoby staršie ako 65 rokov, najmä v inštitucionalizovaných zariadeniach, ktoré stratili samostatnosť a sú odkázané; analyzovať vplyv pandémie ochorenia COVID-19 na rôzne modely starostlivosti – inštitucionalizovanej a domácej starostlivosti alebo iných foriem poskytovania starostlivosti – v členských štátoch; vyvodiť závery z tejto analýzy a vyzvať na prijatie koordinovaných opatrení v súlade so zistenými nedostatkami na úrovni európskych, ako aj vnútroštátnych politík.

1.2. Predĺženie strednej dĺžky života predstavuje výzvu, ale aj príležitosť v demografickej, sociálnej a hospodárskej oblasti, ako aj v oblasti bývania a dodržiavania základných práv, ktoré nesúvisia len so starostlivosťou o staršie osoby. Táto výzva súvisí aj s ďalšími otázkami spojenými s dôstojným, samostatným, aktívnym a zdravým starnutím. Takýto mnohostrannejší prístup sa však bude musieť podrobnejšie rozpracovať v iných stanoviskách EHSV.

2. Závery a odporúčania*Modely starostlivosti*

2.1. EHSV sa domnieva, že starostlivosti o staršie osoby s potrebou dlhodobej starostlivosti⁽¹⁾ by sa mala venovať osobitná pozornosť a vzhľadom na demografickú zmenu by mala byť pri vypracovaní politík EÚ považovaná za ústredný prvok. Táto otázka nadobúda osobitný význam, pretože podľa údajov z obdobia pred pandemiou bude mať viac ako štvrtina obyvateľstva do roku 2050 viac ako 65 rokov a počet ľudí nad 80 rokov sa zdvojnásobí.

2.2. EHSV navrhuje vytvoriť európske stredisko pre monitorovanie starostlivosti o staršie osoby, ktoré by mohlo napríklad zozbierať dostatočné štatistické údaje, porovnávať osvedčené postupy medzi rôznymi modelmi v jednotlivých štátoch, identifikovať štrukturálne nedostatky vnútroštátnych systémov, pokiaľ ide o kapacitu pokrytia dopytu po starostlivosti a financovanie, poskytovať technickú podporu s cieľom umožniť prijatie politických usmernení na európskej úrovni zameraných na vypracovanie tretej správy o starostlivosti o staršie osoby a vykonávanie akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv a tiež prispieť k vypracovaniu európskej stratégie dlhodobej starostlivosti, a to aj pre staršie osoby. Zámernom bude posilniť úsilie zamerané na staršie osoby a motivovať ich, aby čo najdlhšie zostali aktívne, autonómne a zachovali si dobré telesné aj duševné zdravie.

(1) Treba pripomenúť, že keď sa v stanovisku hovorí o starostlivosti, myslí sa tým každý druh starostlivosti o staršie osoby. Z jazykového hľadiska dochádza niekedy k zámene – napríklad francúzsky pojem „soin“ sa zamieňa so zdravotnou starostlivosťou, pričom v slovenčine sa tým myslia rôzne druhy starostlivosti vrátane podpory v oblastiach ako napríklad: asistencia a pomoc starším osobám, konverzácia, prechádzky, podpora mobility, pomoc s nákupmi a upratovaním, domáce práce, ako je varenie alebo obliekanie, a iné aktivity. Práve takto všeobecne sa vníma v stanovisku pojem starostlivosť. Jeho súčasťou je teda aj podpora.

2.3. EHSV sa domnieva, že pri budovaní základov dlhovekej a zdravej spoločnosti a medzigeneračného paktu solidarity v EÚ je nevyhnutné vytvoriť strategický rámec so strednodobou víziou a holistickým prístupom s cieľom čeliť výzvam súvisiacim so starostlivosťou o staršie osoby v EÚ. Pandémia poukázala na zlyhania pri predpovedaní, koordinácii a plánovaní v oblastiach, ktoré majú vplyv na základné komunitné služby (ako sú služby zdravotnej starostlivosti a sociálne služby) a politiky v oblasti biomedicínskeho výskumu. Tieto nedostatky sa musia rýchlo odstrániť.

2.4. EHSV preto víta iniciatívu Komisie vytvoriť novú európsku stratégiu starostlivosti. Zároveň žiada, aby sa stratégia realizovala čo najskôr a aby boli do jej vypracovania, ako aj do európskeho sociálneho dialógu na rôznych úrovniach zapojené európske poradné orgány, pričom sa zohľadnia dohody, ktoré zúčastnené strany schvália. Potrebný je aj občiansky dialóg s európskymi organizáciami občianskej spoločnosti zastupujúcimi staršie osoby (napríklad sieť AGE Platform Europe a jej rôzni členovia) bez toho, aby to narušilo vytvorenie špecifickej európskej stratégie pre staršie osoby v EÚ v nadchádzajúcich rokoch. EHSV tiež navrhuje, aby sa vzhľadom na význam demografickej otázky zahrnula medzi strategické prvky diskusie na Konferencii o budúcnosti Európy starostlivosť o staršie osoby. Zároveň podporuje, aby sa priority začlenila iniciatíva Európa zdravia vrátane dlhodobej starostlivosti o staršie osoby.

2.5. Navrhujeme tiež, aby sa ešte v tomto funkčnom období zriadila v EHSV skupina *ad hoc*, ktorá by v súčinnosti s medziskupinou EP pre demografické výzvy vykonávala rôzne iniciatívy týkajúce sa starostlivosti o staršie osoby, starnutia a výzvy súvisiacej s dlhovekosťou, a okrem iného prispela aj k plánovanému svetovému zhromaždeniu OSN o starnutí v roku 2022.

2.6. EHSV naliehavo vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby v rámci akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv čo najskôr vypracovala zásady, ktoré sa týkajú starostlivosti o staršie osoby.

2.7. EHSV sa domnieva, že dlhodobá starostlivosť by sa mala zahrnúť do tzv. záťažových testov stanovených v nariadení EÚ o závažných cezhraničných ohrozeniach.

2.8. Pandémia prispela k zdôrazneniu koncepčných, štrukturálnych a funkčných nedostatkov modelov starostlivosti o staršie osoby, či už v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti pre staršie a odkázané osoby, prostredníctvom služieb domácej starostlivosti alebo rodinnej starostlivosti či profesionálnych opatrovateľov.

2.9. Považujeme za potrebné, aby členské štáty zaviedli alebo aktualizovali svoje právne predpisy o podpore a ochrane samostatnosti starších osôb v súlade s článkom 12 dohovoru o dôstojnosti a ľudských právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý ratifikovalo 27 členských štátov a EÚ, a aby v rámci systémov sociálnej ochrany vytvorili disciplíny zamerané na prevenciu, stratu autonómie a sebaurčenie starších ľudí. EHSV sa domnieva, že v kontexte sociálnej ochrany pre všetkých a iných sociálnych práv, ako je poistenie v nezamestnanosti, ochrana rodiny, prístup k bývaniu alebo dlhodobá starostlivosť, musí byť za rovnakých podmienok zaručená samostatnosť starších osôb, pričom musí byť v rámci rozvoja pilierov sociálneho štátu uznaná ako subjektívne a občianske právo.

2.10. Pandémia COVID-19 odhalila nedostatočnú ponuku kvalitnej dlhodobej starostlivosti o staršie osoby, a najmä problémy s prístupom k takejto starostlivosti, za prijateľnú cenu pre veľkú časť európskych občanov a ich rodiny. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že je prioritou, aby členské štáty venovali pozornosť osobám, ktoré potrebujú starostlivosť, ale nemajú k nej z rôznych dôvodov prístup.

2.11. EHSV navrhuje, aby Komisia v záujme vytvorenia a podpory takýchto vnútroštátnych politik a pravidiel vypracovala návrhy týkajúce sa predvídaní, prevencie a straty samostatnosti starších osôb s cieľom začleniť ich do stratégie zdravotnej starostlivosti a pripravovaných usmernení o nezávislom živote starších osôb, ktoré vyplývajú z európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia.

2.12. Počas pandémie sa voči starším osobám zaujal neucelený, znevažujúci a dokonca diskriminačný postoj. Problémom nie je starostlivosť o staršie osoby, ale absencia takejto starostlivosti.

2.13. EHSV v súlade s tým, čo žiadal vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, a aj so správou EP o starnutí starého kontinentu, navrhuje, aby EÚ zaviedla jednotnú definíciu s cieľom lepšie vymedziť pojmy odkázanosti a potreby pomoci od iných v dôsledku straty samostatnosti, pričom by sa zohľadnila rozmanitosť prístupov v jednotlivých krajinách a ich právo slobodne sa rozhodnúť, akú podobu budú mať ich systémy sociálnej ochrany. Identita nie je otázkou veku, rovnako ako nie všetci seniori sú odkázaní na externú starostlivosť alebo ju naliehavo potrebujú a ani odkázanosť vyplývajúca zo

zdravotného postihnutia nie je to isté ako strata samostatnosti spôsobená obmedzením životných funkcií, ktoré môže vzniknúť v dôsledku vyššieho veku. V značnej časti prípadov sa však tieto dve okolnosti prekrývajú.

2.14. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby vyhlásila Európsky rok seniorov ako formu uznania základných práv starších osôb a ocenenia ich prínosu pre spoločnosť, ako sa uvádza v článku 25 Charty základných práv EÚ.

2.15. Vo viacerých krajinách EÚ boli na súdoch podané sťažnosti alebo súdne žaloby týkajúce sa zaobchádzania s klientmi v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti alebo možných prípadov násilia alebo porušovania základných práv starších osôb. EHSV preto žiada, aby sa presadzovalo dodržiavanie zásad európskych zmlúv a zmlúv OSN ratifikovaných EÚ a členskými štátmi s cieľom zaručiť základné práva a dôstojnosť starších osôb, aby sa vytvorili opatrenia na podporu starších osôb pri ich rozhodovaní a prijali súdne aj mimosúdne opatrenia právnej ochrany v rámci služieb zameraných na starostlivosť o staršie a odkázané osoby. Zároveň by sa mohlo zväziť vytvorenie funkcie právneho administrátora alebo sprostredkovateľa, či podobného postu (v závislosti od právneho systému daného štátu), ktorý by konal empaticky a v najlepšom záujme osôb odkázaných na starostlivosť, čo môže mať pozitívny vplyv, ako sa zistilo v niektorých štátoch. V tejto súvislosti EHSV v súlade s návrhmi OSN navrhuje podporiť prijatie dohovoru o dôstojnosti a právach starších osôb.

Štruktúry

2.16. Reakcia na požiadavku všeobecnej deinštitucionalizácie starostlivosti o staršie osoby v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti znamená podporu samostatnosti a nezávislosti starších a odkázaných osôb a ich schopnosti postarať sa o seba a zachovávať sociálne vzťahy. Na to je potrebné poskytnúť miestne sociálne služby a zdravotnú starostlivosť, omnoho štruktúrovanejšiu a efektívnejšiu starostlivosť v domácnosti, ako aj nové alternatívy bývania, ako sú chránené bývanie, bývanie pod dohľadom alebo komunitné bývanie, jednotky spoločného bývania alebo iné alternatívy existujúce v rôznych krajinách EÚ, a to v závislosti od potrieb a preferencií seniorov, ktorí stratili samostatnosť. Pre osoby s vyššou mierou odkázanosti sa musia tradičné zariadenia upraviť tak, aby vyzerali viac ako bývanie doma. Nedostatky v systémoch starostlivosti, ktoré odhalila pandémia, by sa mali riešiť využitím európskych štrukturálnych a kohéznych fondov, ako aj Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a programu EÚ v oblasti zdravia (EU4Health) prostredníctvom odporúčaní o financovaní začlenených do európskeho semestra.

2.16.1. EHSV preto žiada, aby členské štáty využili štrukturálne fondy EÚ a Európsky fond obnovy a aby poskytli finančné prostriedky na prispôbenie bývania, vytvorenie jednotiek spoločného bývania alebo prestavbu rôznych typov rezidiencií, a investovali do pracovnej sily a služieb. Takéto úpravy by sa mali vykonávať v súlade s najvyššími požiadavkami na prístupnosť, a to pokiaľ ide o zastavané prostredie, ako aj sprievodný digitálny ekosystém.

2.17. EHSV sa domnieva, že sociálne hospodárstvo (družstvá, vzájomné spoločnosti, združenia a nadácie) by sa ako odvetvie zamerané na ľudí malo považovať za kľúčového aktéra a hnať silu inovácie a prechodu na tento nový model a malo by sa podporovať v súlade s akčným plánom EÚ pre sociálne hospodárstvo.

Zdroje

2.18. Ústredným nedostatkom tejto problematiky, ktorá je základom mnohých ďalších, je nedostatočné financovanie. Tento faktor sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši a pohybuje sa od 0,3 % do 3,7 % HDP. Nepochybne to závisí od jednotlivých modelov ochrany starostlivosti, ale aj od dosahu politík prijatých v dôsledku nedávnych kríz, ktoré na to mali výrazný vplyv.

2.19. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na dôsledky krízy štátneho dlhu je potrebné preskúmať opatrenia, ktoré prispeli k tejto situácii, a zabezpečiť dostatočné verejné financovanie v rámci systémov sociálneho zabezpečenia v súlade s existujúcim dopytom a poskytovaním kvalitných služieb.

2.20. EHSV sa na základe skúseností z viacerých členských štátov nazdáva, že je potrebná primeraná regulácia rôznych ponúk starostlivosti o staršie osoby, pričom v systémoch verejného obstarávania musí byť rozhodujúcim faktorom kvalita služieb a nie cena.

2.20.1. EHSV preto odporúča, aby v tých členských štátoch, v ktorých je to možné, bolo pridelenie miest v zmluvných zariadeniach, ako aj obnovenie zmluvy podmienené plnením požiadavky pomerného počtu zamestnancov, vzdelávaním pracovníkov, dodržiavaním ich pracovných podmienok a plnením daňových povinností, pričom sa zohľadnia špecifické mechanizmy a postupy v jednotlivých členských štátoch.

2.20.2. Verejno-súkromné partnerstvá a súkromné služby, rovnako ako verejné služby, tiež musia uplatňovať jasné a účinné mechanizmy hodnotenia, kontroly a inšpekcie, a to ako požiadavku podmieňujúcu pridelenie verejných zdrojov súkromným alebo zmluvným zariadeniam, a zároveň v rámci verejnej zodpovednosti za ochranu práv starších osôb.

2.21. EHSV sa domnieva, že je potrebná dobre štruktúrovaná diskusia na rôznych úrovniach a medzi rôznymi aktérmi s cieľom zaistiť financovanie starostlivosti o staršie osoby, ktorá bude dostupná pre všetkých. Táto problematika by sa nemala analyzovať len z hľadiska výdavkov, ale aj z hľadiska investícií. Na tento účel by sa malo zohľadniť fungovanie v jednotlivých členských štátoch, ich modely financovania a rôzne možnosti pokrytia tejto starostlivosti, a to z verejných zdrojov, štátnych príspevkov alebo doplnkového financovania. Táto analýza by mala zahŕňať pozitívne externality, pokiaľ ide o úspory, ktoré môžu okrem iného vyplynúť zo zavádzania nových technológií, z investícií do politik aktívneho a zdravého starnutia alebo z podpory zdravia a prevencie chorôb, pričom cieľom bude v prvom rade vždy kvalita života.

2.22. EHSV navrhuje, aby sa zaviedli opatrenia na zabezpečenie primeranej odbornej prípravy pre opatrovateľov prostredníctvom vypracovania špecializovaných a inštitucionalizovaných plánov odbornej prípravy pre opatrovateľov a aby sa vyžadovalo úradné osvedčenie o základných zručnostiach ako podmienka zamestnania v službách sociálnej starostlivosti pre staršie osoby. Zároveň odporúča, aby sa zaviedol systém uznávania týchto kvalifikácií medzi jednotlivými krajinami a aby sa z Európskeho sociálneho fondu vyčlenili finančné prostriedky na odbornú prípravu opatrovateľov starších osôb.

2.23. EHSV sa domnieva, že do európskeho sociálneho dialógu by sa mala začleniť problematika opatrovateľov v EÚ a všetky súvisiace aspekty vrátane práva na kolektívne vyjednávanie, ako sa to už začalo realizovať v prípade autonómnej rámcovej dohody európskych sociálnych partnerov o aktívnom starnutí a medzigeneračnom prístupe (2017). Sociálny dialóg by sa mal uskutočňovať aj v medziodborovej, odborovej a sektorovej oblasti (služby osobnej starostlivosti a sociálnych služieb).

2.24. EHSV v súlade s požiadavkou Rady [COM(2013) 0152 final] súhlasí s tým, že by bolo vhodné, aby členské štáty ratifikovali dohody MOP č. 177 z roku 1996 o domácej práci, č. 189 o pracovníkoch v domácnosti z roku 2011, ako aj odporúčanie č. 201, ktoré doplní dohovor č. 189.

2.25. Technologické zmeny môžu síce poskytnúť základnú podporu starostlivosti o staršie osoby, ale nikdy nemôžu nahradiť ľudskú prácu. Medzi príklady patrí telemedicína alebo rehabilitácia na diaľku, odborná príprava pracovníkov v tomto sektore, sociálne vzťahy prostredníctvom videohovorov atď. Ďalšími príkladmi sú umiestnenie snímačov na lôžku alebo na tele na detekciu vitálnych funkcií alebo na predchádzanie pádom, prípadne využitie infraštruktúry a architektonických riešení, ako je automatizácia domácností s cieľom vytvoriť priaznivé prostredie alebo riešenia mobility pre staršie osoby.

2.25.1. EHSV preto považuje za potrebné, aby všetky subjekty zapojené do starostlivosti o staršie osoby lepšie využívali inovácie vyplývajúce z digitálnych technológií, ktoré by sa mohli podporovať prostredníctvom programov štrukturálnych fondov. EHSV tiež navrhuje, aby sa zväzila odborná príprava starších osôb, ktoré potrebujú dlhodobú starostlivosť, v oblasti digitálnych technológií.

2.26. Na druhej strane, a na rozdiel od toho, čo sa niekedy tvrdí, ochrana starších osôb, ktoré potrebujú opatrovateľské služby, nie je nezlučiteľná so starostlivosťou o mladých ľudí. EHSV sa domnieva, že tieto nepravdivé argumenty treba odmietnuť. Rovnako ako zelená a digitálna transformácia musí byť spojená so sociálnou transformáciou, demografické výzvy a príležitosti musia vychádzať z medzigeneračného paktu, ktorého základnými cieľmi budú prístup ku kvalitnému vzdelaniu pre všetkých, k regulovanému zamestnaniu s dôstojnými pracovnými miestami a k rozvinutým systémom sociálnej ochrany všeobecného charakteru. Platí to najmä v spoločnostiach, akou je európska spoločnosť, v ktorej je sociálny pakt založený na solidarite medzi generáciami. Z tohto dôvodu je medzigeneračný pakt o spolupráci hlavným základom pre obnovenie európskej sociálnej zmluvy. Bez medzigeneračného prepojenia nebude možná ani prebiehajúca transformácia spoločnosti, ani obnova po pandémii.

2.27. EHSV sa nazdáva, že v rámci politik a opatrení zameraných na pomoc pre staršie osoby a starostlivosť o ne je veľmi potrebné vypracovať rozsiahle stratégie na: a) včasné odhalenie zraniteľnosti, ktorá by mohla v budúcnosti viesť k strate samostatnosti, a predchádzanie, rehabilitáciu a financovanie boja zameraného na spomalenie procesu, ktorý vedie k strate samostatnosti a vzniku odkázanosti; b) oddialenie vzniku odkázanosti prostredníctvom správania priaznivo vplyvujúceho na zdravie, pokiaľ ide o stravovanie, fyzickú aktivitu alebo pracovné podmienky; c) predvídanie vplyvu prerušenia aktivity (nezamestnanosť, odluka, zmena zamestnania a odchod zo zamestnania do dôchodku) a osamelosti na zdravie; d) identifikáciu najzraniteľnejších osôb a riešenie špecifických situácií (neurodegeneratívne choroby, depresia a riziko samovraždy, rakovina atď.); e) poskytnutie dostatočného a trvalého financovania kolektívnej zodpovednosti za starostlivosť o staršie osoby; f) pomoc a podporu opatrovateľov z radov rodinných príslušníkov prostredníctvom nástrojov, odbornej prípravy, opatrení na zabezpečenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným

životom a poskytovaním starostlivosti s prihliadnutím na to, že ich postavenie opatrovateľov môže viesť k strate vlastnej samostatnosti vrátane práva na opatrenia na ochranu pri ich vlastnom starnutí.

3. Súvislosti a kontext

Vývoj

3.1. Už desaťročia prebiehajú v EÚ diskusie o potrebách v oblasti starostlivosti, ktorú potrebujú odkázané staršie osoby.

3.2. K tomu, že pôvodný návrh dlhodobej starostlivosti sa musel zmeniť, prispelo viacero aspektov. Od výslovne asistenčnej vízie sa postupne prešlo k inkluzívnejšiemu prístupu zahŕňajúcemu zdravotné aj sociálne hľadisko a založenému na poskytovaní univerzálnej vysokokvalitnej starostlivosti zameranej na človeka, ktorý podľa názoru Rady a Európskej komisie musí spĺňať tri kľúčové kritériá: prístup pre všetkých nezávisle od príjmov alebo majetku, kvalita starostlivosti a dostatočné financovanie zo systémov zdravotnej a sociálnej starostlivosti.

3.3. K posilneniu tohto prístupu prispeli sociálno-logické zmeny, ako je samotné starnutie obyvateľstva, podiel staršej populácie v situácii odkázanosti alebo straty samostatnosti, nárast duševných chorôb vo vyšších vekových kategóriách populačnej pyramídy, rozsiahle zapojenie žien do platenej práce, nárast počtu osôb žijúcich osamelo alebo zmeny rodinných modelov.

3.4. Vplyv týchto zmien spochybnil tak asistenčnú povahu sociálnych služieb, ako aj ústrednú úlohu rodiny, vo veľkej väčšine žien, v tejto starostlivosti, pričom sa zvýšila potreba rozvíjať popri dôchodkoch, vzdelávaní, zdraví a odkázanosti aj nový pilier sociálneho štátu, ktorý sa týka sociálnych služieb.

3.5. Najmä v dôsledku krízy štátneho dlhu a úsporných politík, ktoré okrem iného viedli k rozpočtovým škrtom v službách zdravotnej starostlivosti a sociálnych službách, a to v závislosti od opatrení prijatých v jednotlivých členských štátoch EÚ, možno v členských štátoch EÚ pozorovať rozdielne tendencie smerom k obnove starostlivosti a zvyšovaniu priority najvážnejších stupňov odkázanosti alebo osôb s menšími ekonomickými zdrojmi. Spomalil sa trend nerodinnnej starostlivosti ako základu systému a poskytovanie starostlivosti sa viac komercializuje, či už s financovaním z verejných zdrojov alebo bez neho.

3.6. Deje sa to v kontexte zvýšeného rozpočtového tlaku na dôchodkové systémy, výrazného nárastu dopytu po dlhodobej starostlivosti, rastúcej nezamestnanosti v niektorých členských štátoch, neistých pracovných miest a prerušovania kariérneho postupu a prioritného začlenenia skupiny osôb nad 50 rokov do plánov znižovania počtu zamestnancov v podnikoch, pričom intenzita týchto dôsledkov sa v jednotlivých členských štátoch líši. Táto situácia môže bez podpory rozhodných verejných politík viesť k znižovaniu dôchodkov na úrovne nižšie ako súčasné dôchodky a k väčším nerovnostiam v prístupe k starostlivosti.

3.7. Ďalšou ústrednou otázkou je, či by sa starostlivosť, podpora a spoložitie mali poskytovať doma alebo v zariadenia opatrovateľskej starostlivosti. Podľa mnohých prieskumov chce väčšina dotknutých osôb zostať doma a v prostredí svojej komunity.

3.8. Táto preferencia je zároveň reakciou na štrukturálny dopyt, ktorý má zároveň hospodársky základ umožňujúci zvýšenie počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva: 25 % žien v EÚ tvrdí, že nemá prístup k práci alebo pracuje nedobrovoľne len na čiastočný úväzok z dôvodu starostlivosti, ktorú vykonávajú, vrátane starostlivosti o staršie osoby, v porovnaní s 3 % mužov. Keďže rodiny sú menšie a jeden plat v mnohých prípadoch nepokryje financovanie domácnosti (okrem rodín s jedným rodičom), zabezpečenie starostlivosti v rámci rodiny sa stáva čoraz neudržateľnejšie. Ak sa prístup k starostlivosti nemá obmedziť len na skupiny s vyššími príjmami, bude potrebné zvýšiť financovanie.

3.9. Preto je naliehavo potrebné zdôrazniť pozitívne sociálne a hospodárske účinky inkluzívneho systému kvalitnej starostlivosti s ľudským prístupom, a to počnúc tvrdením, že financovanie služieb starostlivosti by sa malo považovať za investíciu s veľkými a mnohostrannými prínosmi. Znižujú sa tým negatívne externality nedostatočnej alebo nedostupnej starostlivosti, pokiaľ ide o výdavky v oblasti zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb. Zlepšuje sa sociálny rozmer starostlivosti, pokiaľ ide o podporu rodín, zosúladienie práce, starostlivosti o iných členov rodiny, emocionálnu podporu, vykonávanie solidárnych činností a historickú pamäť. Z hospodárskeho hľadiska to umožní vytvorenie miliónov pracovných miest, financovanie veľkého počtu domácností s nízkym príjmom, zvýšenie daňových príjmov, spotrebu, prenos úspor na potomkov a podporu a produktívne podnikanie. Možnosť domácej starostlivosti je zároveň vo všeobecnosti nielen omnoho komplexnejšia a individualizovanejšia, ale aj menej nákladná ako v rezidenčnom prostredí, okrem určitých prípadov, ako sú osoby s veľkou stratou samostatnosti umiestnené v rezidenčných centrách.

3.10. Základným pilierom systémov inštitucionálnej starostlivosti v zariadeniach a foriem domácej starostlivosti sú opatrovatelia, ktorých v určitých prípadoch nie je dosť, majú neisté zmluvy, nemajú potrebnú odbornú prípravu, sú nedostatočne profesionálne uznávaní a ohodnotení, alebo sú to neregulárni pracovníci (v niektorých krajinách je podiel takýchto pracovníkov významný). Preto sa do jednotlivých stupňov odborného vzdelávania musia okrem iného začleniť programy odbornej prípravy týkajúce sa starostlivosti o staršie a odkázané osoby, čím sa umožní duálna forma štúdia.

Vplyv pandémie a ponaučenia z nej

3.11. V dôsledku pandémie, a najmä škôd, ktoré spôsobila, sa ešte viac zvýraznila skutočnosť, že starnutie obyvateľstva predstavuje pre EÚ a jej členské štáty kľúčovú strategickú výzvu. V rámci toho sa vyzdvihli požiadavky na starostlivosť o staršie osoby v dôsledku straty samostatnosti a vzniku odkázanosti. Podľa správy o dlhodobej starostlivosti z roku 2021, ktorú vypracovala Európska komisia a Výbor pre sociálnu ochranu, bude o 30 rokov 130,1 milióna ľudí vo veku nad 65 rokov, čo oproti súčasnému podielu predstavuje zvýšenie o 41 %. Keďže pravdepodobnosť zdravotného postihnutia a potreby dlhodobej starostlivosti a podpory sa s vekom zvyšujú a zároveň sa predlžuje stredná dĺžka života v dobrom zdraví, očakáva sa, že počet ľudí, ktorí môžu potrebovať dlhodobú starostlivosť stúpne v EÚ27 z 30,8 milióna v roku 2019 na 33,7 milióna v roku 2030 a 38,1 milióna v roku 2050.

3.12. K tomuto zvýšeniu kolektívnej informovanosti o výzvach spojených so zvyšujúcou sa strednou dĺžkou života prispelo niekoľko aspektov. V dôsledku pandémie COVID-19 sa zvýšila relatívna úmrtnosť najmä v skupine starších osôb, a osobitne u najzraniteľnejších osôb v tejto vekovej kategórii umiestnených v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti. Počas pandémie bolo možné pozorovať predsudky a stereotypy voči starším osobám, diskriminačné rozhodnutia v rámci zdravotných skríningov a implicitné alebo explicitné spochybnenie hodnoty a prínosu tejto vekovej skupiny pre spoločnosť.

3.12.1. Verejnej diskusii zároveň dominoval prekrútený opis údajného protikladu medzi záujmami mladých a starých ľudí. Existujú dôkazy o koncepčných, štrukturálnych a funkčných zlyhaniach modelov starostlivosti o staršie osoby. Narastá vôľa, aby sa tieto modely zamerali viac na prístup ku kvalitnej starostlivosti a jej cenovú dostupnosť, aby sa rešpektovala dôstojnosť a práva starších osôb, v čo najväčšej miere zachovala ich nezávislosť a sociálne prostredie, zabezpečila koordinácia medzi sociálnymi službami a zdravotnou starostlivosťou a zabezpečilo ich financovanie (verejné výdavky predstavujú v priemere 1,7 % európskeho HDP a očakáva sa, že v prípade vzostupnej konvergencie medzi členskými štátmi sa do roku 2050 zdvojnásobia).

3.12.2. Poukázalo sa aj na nedostatky v základnom pilieri dlhodobej starostlivosti, ktorým sú opatrovatelia a pracovníci v tomto sektore zamestnávajúcom 6,4 milióna osôb, a očakáva sa, že do roku 2030 vznikne ďalších 7 miliónov pracovných miest. Na rozdiel od obdobia pred pandemiou sa teraz tiež zdôraznil prínos neformálnych poskytovateľov dlhodobej starostlivosti (a rodová zaujatosť v rámci celého sektora), ako aj potreba rozšíriť určité opatrenia na zosúladenie pracovného a súkromného života alebo ochranné opatrenia pre túto skupinu. Nastal čas konať.

3.13. Väčší dôraz na demografické výzvy a príležitosti a, pokiaľ ide o obsah tohto stanoviska, na starostlivosť o starších ľudí v dôsledku straty samostatnosti alebo vzniku odkázanosti, prispel k tomu, že európske inštitúcie vypracovali dôležité dokumenty v súvislosti s týmito výzvami, ako aj k téme, ktorej je venované predkladané stanovisko.

3.14. Medzi tieto dokumenty patrí zelená kniha Európskej komisie o starnutí, akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, uznesenie Európskeho parlamentu o starnutí na starom kontinente, správa a závery Rady EÚ o začleňovaní otázky starnutia do verejných politík, správa Európskej komisie a Výboru pre sociálnu ochranu o trendoch, výzvach a príležitostiach v starnúcej spoločnosti, pracovný dokument Výboru regiónov na tému *Plán zameraný na budúcnosť opatrovateľov a opatrovanie – miestne a regionálne príležitosti pre európsku výzvu*, a najmä návrh predsedníčky Komisie Ursuly von der Leyen vypracovať novú európsku stratégiu v oblasti starostlivosti, ktorý formulovala v rámci svojho prejavu o stave Únie v Európskom parlamente.

3.15. Kríza poukázala na potrebu lepšie preskúmať túto problematiku v celej únii. Chýbajú štatistické údaje týkajúce sa starších osôb; potrebné sú rozsiahlejšie všeobecné poznatky o modeloch sociálnej ochrany a starostlivosti, ktoré sú v členských štátoch veľmi rôznorodé; bolo by vhodné zozbierať a šíriť osvedčené postupy medzi jednotlivými členskými štátmi; a potrebné je tiež preskúmať diskrimináciu alebo násilie voči odkázaným starším osobám a predchádzať im. Stručne povedané, je potrebné, aby sa táto problematika podrobne a nepretržite monitorovala.

3.15.1. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že cieľ predkladaného stanoviska analyzovať a porovnávať situáciu v jednotlivých krajinách je podložený rôznymi štúdiami a správami, ako je napríklad správa Európskej komisie a Výboru pre sociálnu ochranu, ktorá predchádzala vypracovaniu stanoviska.

3.15.2. V týchto štúdiách a správach sa konštatuje, že v jednotlivých členských štátoch sú rôzne modely starostlivosti a rozdielne situácie, pričom sa zároveň poukazuje na ponaučenia, ktoré možno vyvodiť. Patria medzi ne: i) uprednostnenie domácej starostlivosti alebo starostlivosti ako doma; ii) potreba lepšej koordinácie medzi sociálnymi službami a službami zdravotnej starostlivosti; iii) zásadná úloha opatrovateľov a potreba uznať všetky aspekty ich práce vrátane odhľadovania nedeklarovanej práce; iv) pokrytie potrieb v oblasti starostlivosti nie je dostatočné; v) naliehavo sa musí riešiť potreba adekvátneho, dostupného a udržateľného financovania; vi) povinnosť bojovať proti čiastkovým prístupom, ktoré nie sú v súlade s uznaním a dôstojnosťou starších osôb; vii) potreba viac zviditeľniť, uznať, chrániť a podporiť neformálnych opatrovateľov; viii) nedostatočné štatistické a sociologické údaje o starších osobách; ix) povinnosť preskúmať starostlivosť poskytovanú v domácnosti a domácu starostlivosť; x) interakcia medzi rôznymi aspektmi, ktoré vplyvajú na starostlivosť o staršie osoby; xi) rozsiahly rodový rozmer v tomto sektore; xii) potreba vypracovať akčné plány, hodnotiace systémy a regulačné opatrenia týkajúce sa modelov starostlivosti.

3.16. Pandémia prispela k zdôrazneniu nedostatkov modelov starostlivosti o staršie osoby, či už v zariadeniach pre staršie a odkázané osoby, prostredníctvom služieb domácej starostlivosti alebo rodinnej starostlivosti či súkromných opatrovateľov.

3.17. Tieto nedostatky sa prejavujú v tom, či je starostlivosť určená všetkým alebo nie, diverzifikáciou a fragmentáciou služieb, nedostatočnou reguláciou týchto služieb, ťažkosťami pri koordinácii úrovni riadenia, problémami prepojenia sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, rastúcou komodifikáciou služieb a potrebou politík a opatrení v oblasti prevencie. Zo štrukturálneho hľadiska môžu tieto nedostatky závisieť od počtu starších osôb, najmä tých najodkázanejších, žijúcich v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti a nie v prostredí orientovanom na jednotlivca. Z funkčného hľadiska sú nedostatky najmä dôsledkom nízkeho financovania, chýbajúcich ochranných materiálov alebo ich nepostačujúceho množstva, neistoty, pracovných rizík (vrátane duševného zdravia), chýbajúcej odbornej prípravy a profesijného a pracovného uznania zamestnancov.

3.18. Pandémia COVID-19 poukázala na nedostatočnú ponuku dlhodobej starostlivosti o všetky staršie osoby za prijateľnú cenu pre veľkú časť európskych občanov. V tejto súvislosti je prioritou zistiť počet starších osôb a venovať pozornosť všetkým starším osobám, ktoré potrebujú starostlivosť, ale nemajú k nej z rôznych dôvodov prístup (nedostatok miest, ekonomické náklady atď.). Len jedna tretina osôb v EÚ27 vo veku 65 rokov a viac, ktorí mali vážne ťažkosti pri výkone osobnej starostlivosti, využila v roku 2014 služby domácej starostlivosti. Modely sociálnej ochrany členských štátov by sa tiež mali prispôsobiť tak, aby zodpovedali týmto novým potrebám dostupnými, prístupnými, udržateľnými, cenovo prijateľnými a kvalitnými verejnými alebo dotovanými službami.

3.19. Inštitucionalizácia starostlivosti o staršie osoby v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti bola už pred pandémiou do veľkej miery spochybňovaná a tento negatívny postoj sa následne ešte viac prehĺbil, s výnimkou prípadov niektorých starších osôb, ktoré nie sú samostatné alebo sú veľmi odkázané. Medzi nedostatky takejto starostlivosti patria: vyššie riziko nákazy, strata kontroly nad vlastným životom, neflexibilná organizácia času v každodennom živote, spoločité a veľmi rozdielne profily rezidentov, narušenie intimity (zvyčajne dve osoby v jednej izbe), obmedzené zapojenie rezidentov alebo ich rodinných príslušníkov do kontroly riadenia zariadení opatrovateľskej starostlivosti, oslabenie rodinných a sociálnych vzťahov, premiestnenie a vyčlenenie z prostredia komunity. Zároveň je potrebné posilniť práva a rešpektovať výslovnú vôľu starších ľudí v týchto zariadeniach prostredníctvom foriem opatrovateľstva, ktoré zachovávajú ich dôstojnosť a zohľadnia ich osobitnú situáciu, najmä v prípade starších osôb s kognitívnymi a duševnými problémami.

3.20. Pozornosť by sa mala venovať aj chýbajúcej kontinuite služieb pomoci v domácnosti, domácej izolácii, ťažkostiam pri prístupe k základným službám atď. pre staršie osoby, ktorým je starostlivosť poskytovaná v domácnosti.

3.21. Počas pandémie bolo vo všeobecnosti možné pozorovať stereotypný a dokonca diskriminačný pohľad na staršie osoby, pričom starnutie by sa nemalo považovať za problém, ale za príležitosť. Vo viacerých krajinách boli na súdoch podané sťažnosti alebo súdne žaloby týkajúce sa zaobchádzania s klientmi v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti alebo možných prípadov narušenia základných práv. Tým sa zdôraznila potreba vytvoriť trvalé mechanizmy na zabezpečenie dobrých životných podmienok a práv starších osôb, ako aj na boj proti ich diskriminácii.

3.22. Pandémia poukázala v mnohých krajinách na významné nedostatky, pokiaľ ide o opatrovateľov, ako napríklad: 1) nedostatok zamestnancov, vysoký podiel zmlúv na dobu určitú a čiastočný úväzok, vysoká fluktuácia zamestnancov, nízke mzdy, nízke profesionálne uznanie, neuznávanie pracovných práv, ako sú práva v nezamestnanosti alebo, v určitých prípadoch, neuznanie nákazy COVID-19 ako choroby z povolania, a dokonca v niektorých krajinách značný percentuálny podiel pracovníkov bez zmluvy, v mnohých prípadoch bez sociálnych práv a práv sociálneho zabezpečenia; 2) nedostatočná odborná príprava a akreditácia pre opatrovateľov (geriatrických ošetrovateľov, opatrovateľov alebo asistentov v službách domácej starostlivosti), ktorí poskytujú prevažnú väčšinu služieb rezidenčnej a domácej starostlivosti ⁽²⁾.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁾ Príloha k stanovisku SOC/687 (len v anglickom jazyku).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Právny štát a Fond obnovy**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2022/C 194/05)

Spravodajca: **Christian BÄUMLER**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 3. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	16. 12. 2021
Prijaté v pléne	20. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	204/14/18

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje, že Európska únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám.

1.2. EHSV sa domnieva, že dodržiavanie týchto hodnôt, najmä zásad právneho štátu, má kľúčový význam pre občanov EÚ a existenciu Európskej únie.

1.3. EHSV sa zasadzuje za to, aby Rada Európskej únie a Európska komisia ukladali vysoké a odrádzajúce sankcie v prípade systematických nedostatkov v oblasti dodržiavania zásady právneho štátu, ktoré ohrozujú rozpočet Únie.

1.4. EHSV považuje za obzvlášť dôležité, aby členské štáty vo svojich národných programoch obnovy objasnili, aké opatrenia chcú prijať na posilnenie právneho štátu.

1.5. EHSV žiada, aby všetky programy podporované z rozpočtu EÚ podliehali právnym predpisom o slobodnom prístupe k informáciám a transparentnosti.

1.6. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa zapojenie do posilnenej spolupráce s Európskou prokuratúrou stalo predpokladom účasti na programoch financovaných z rozpočtu EÚ.

1.7. EHSV žiada, aby sa z Európskeho úradu pre boj proti podvodom (OLAF) stala európska agentúra pre právny štát a účinnosť verejnej správy.

1.8. EHSV sa domnieva, že systematické nedostatky v oblasti dodržiavania zásad právneho štátu v členských štátoch majú škodlivý vplyv na rozpočet EÚ, a preto sa vyslovuje za prenos dôkazného bremena.

1.9. EHSV vyzýva EÚ, aby mimovládne organizácie, ktoré sa zasadzujú za ľudské práva a právny štát, chránila pred neprimeranými vplyvmi a podporovala ich financovanie.

1.10. EHSV sa zasadzuje za to, aby európske inštitúcie spustili kampaň s občianskou spoločnosťou s názvom „Moja EÚ – moje práva“, ktorá vyzýva na celoeurópsky dialóg o význame právneho štátu.

2. Všeobecné pripomienky

Súvislosti návrhu

2.1. Európska únia je založená na hodnotách uvedených v článku 2 ZEÚ. K týmto hodnotám patria úcta k ľudskej dôstojnosti, sloboda, demokracia, rovnosť, právny štát a rešpektovanie ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Okrem toho sa európska spoločnosť vyznačuje pluralizmom, nediskrimináciou, toleranciou, spravodlivosťou, solidaritou a rovnosťou medzi ženami a mužmi ⁽¹⁾.

2.2. Dodržiavanie týchto hodnôt má zásadný význam pre všetkých občanov EÚ. V kontexte európskej histórie a najmä zločinov proti ľudskosti počas oboch svetových vojen sa Európska únia zaviazala zaručiť mier v Európe a chrániť základné práva všetkých svojich občanov. Európska únia tak získala mandát monitorovať systematické porušovanie týchto hodnôt a zabrániť ich porušovaniu.

2.3. Dodržiavanie týchto hodnôt, najmä zásad právneho štátu, je navyše predpokladom existencie Európskej únie v jej súčasnej podobe: Európska únia ako celok dodržiava zásady právneho štátu len vtedy, ak všetky jej členské štáty vyhovujú požiadavkám v oblasti právneho štátu. Len vtedy je zaručené správne vykonávanie politik Únie vo všetkých členských štátoch, a to aj pokiaľ ide o výdavky z európskeho rozpočtu. Okrem toho je spolupráca medzi súdnictvom a správnymi orgánmi členských štátov založená na vzájomnej dôvere spočívajúcej na predpoklade, že všetky členské štáty majú spoločné hodnoty a uplatňujú ich praxi. Jedine na tomto základe môžu správne orgány členských štátov a justičné orgány cezhranične spolupracovať a uznávať a vykonávať rozhodnutia iného členského štátu.

2.4. Tieto hodnoty, najmä právny štát, sa navyše nesmú podceňovať z hľadiska udržateľného hospodárskeho rozvoja Európskej únie. Okrem zabezpečenia investičnej istoty, dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže a iných právnych predpisov týkajúcich sa hospodárstva je totiž dôvera v právny systém ako celok kľúčová pre súkromné investície a cezhraničný obchod. Udržateľné zotavenie sa jednotného európskeho trhu z dôsledkov pandémie COVID-19 si preto okrem osobitných podporných opatrení, napríklad v rámci Fondu obnovy, vyžaduje dodržiavanie európskych hodnôt a najmä zásad právneho štátu.

2.5. Zásada právneho štátu a ďalšie hodnoty uvedené v článku 2 ZEÚ sú v konečnom dôsledku súčasťou samotnej identity Európskej únie. Právny štát je neoddeliteľnou súčasťou demokratickej a pluralitnej spoločnosti v Európe a tá je jedným z prísľubov, na ktorých je založená Únia. Význam právneho štátu však presahuje hranice Únie. Zahraničná a bezpečnostná politika Únie je z veľkej časti založená na hodnotách stanovených v článku 2 ZEÚ a na zásadách právneho štátu. Európska únia sa vo svojej zahraničnej politike zasadzuje za globálny poriadok opierajúci sa o právo a hodnoty. Európska únia môže aj naďalej konať dôveryhodným spôsobom len vtedy, ak plní požiadavky ona sama, ale aj všetky jej členské štáty. Rovnako aj atraktivnosť Únie na svetovej úrovni a jej integračná schopnosť spočívajú v rozhodujúcej miere na dodržiavaní týchto hodnôt.

2.6. Európske inštitúcie v mnohých stanoviskách a legislatívnych aktoch neustále zdôrazňujú význam hodnôt stanovených v článku 2 ZEÚ a najmä dodržiavania zásad právneho štátu. Okrem možných sankcií, najmä postupu v prípade nesplnenia povinnosti podľa článku 263 ZFEÚ, sa v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2020/2092 ⁽²⁾ teraz stanovuje možnosť finančne sankcionovať systematické porušovanie zásad právneho štátu. Hlavným cieľom je chrániť rozpočet Únie. Môže to však aj všeobecne prispieť k lepšej ochrane právneho štátu vo všetkých členských štátoch. Cieľom nariadenia je tiež posilniť dôveryhodnosť Únie, a tým uľahčiť investície.

2.7. EHSV víta zavedenie tohto nového nariadenia. Okrem ochrany právneho štátu a finančných záujmov Únie má nariadenie prispieť aj k spoločenskej akceptácii finančných prevodov v Európskej únii, a najmä Fondu obnovy vo všetkých členských štátoch. Pre účinnosť nariadenia je však rozhodujúce, aby sa uplatňovalo v praxi a aby sa ukladali rýchle a komplexné sankcie za porušenia zásad právneho štátu, ktoré zároveň ohrozujú rozpočet Únie.

2.8. Okrem tohto nového monitorovania zameraného najmä na právny štát pri pridelovaní finančných prostriedkov by Komisia mala aj naďalej v plnej miere vykonávať a v prípade potreby posilňovať svoju všeobecnú úlohu týkajúcu sa dohľadu nad rozpočtom EÚ. Akékoľvek nesprávne využitie finančných prostriedkov EÚ, a to aj v prípade, ak nesúvisí s nedostatkami v oblasti právneho štátu, poškodzuje európske programy a imidž EÚ. Komisia by okrem toho mala zabezpečiť, aby boli občania EÚ lepšie informovaní o tom, ktoré miestne projekty boli konkrétne financované alebo spolufinancované zo strany

⁽¹⁾ Článok 2 ZEÚ.

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2020/2092 zo 16. decembra 2020 o všeobecnom režime podmienenosti na ochranu rozpočtu Únie (Ú. v. EÚ L 433 I, 22.12.2020, s. 1).

EÚ. Na tento účel by sa mali upraviť aj príslušné predpisy týkajúce sa transparentnosti a informovania verejnosti napríklad prostredníctvom informačných panelov pre stavebné projekty, ako aj online informácií, a malo by sa jasnejšie poukazovať na zapojenie EÚ.

3. Všeobecné požiadavky

3.1. EHSV žiada striktné uplatňovanie nového nariadenia vo všetkých oblastiach súvisiacich s rozpočtom. Komisia musí vyčleniť primerané ľudské a finančné zdroje na to, aby si mohla plniť úlohy súvisiace s vykonávaním dohľadu, ktoré jej boli zverené nariadením a zmluvami, a musí dôsledne sledovať náznaky možných porušení. Komisia musí pritom uplatňovať prísne objektívne kritériá a posudzovať porušenia rovnakým spôsobom vo všetkých členských štátoch. Okrem toho by Komisia mala posilniť aj kontrolu správneho vykonávania programov EÚ v tretích krajinách a najmä uplatňovať na kandidátske krajiny rovnaké kritériá ako na členské štáty.

3.2. Komisia a členské štáty musia predovšetkým zabezpečiť, aby sa z rozpočtu Únie nevyplácali žiadne prostriedky, ktorých použitie nie je možné v plnej miere preukázať. Všetci príjemcovia platieb z rozpočtu Únie bez ohľadu na to, či ide o verejné alebo súkromné subjekty, podliehajú príslušným pravidlám transparentnosti. Členské štáty a Komisia by mali obsiahne informovať občiansku spoločnosť o využívaní finančných prostriedkov a konzultovať s nimi o možných zlepšeniach v ich využívaní. Plánovanie a plnenie rozpočtu si vyžaduje transparentný postup a konzultácie, pričom členské štáty majú viesť konzultácie aj s organizáciami občianskej spoločnosti.

3.3. V prípade systematických nedostatkov v oblasti dodržiavania zásady právneho štátu v členských štátoch, ktoré zároveň ohrozujú rozpočet Únie, je potrebná včasná a rýchla reakcia najmä zo strany Komisie. Je to jediný spôsob ako zabezpečiť, aby sa nedostatky odhalili a napravili už v ranom štádiu. Okrem toho sa v prípade porušenia predpisov musia ukladať odrádzajúce sankcie. V iných oblastiach, ako je napríklad presadzovanie práva hospodárskej súťaže, Komisia takisto ukladá prísne finančné sankcie na ochranu uplatňovania práva EÚ. Vzhľadom na zásadný význam právneho štátu a ochrany rozpočtu Únie je nutné, aby Komisia a Rada ukladali vysoké a odrádzajúce sankcie aj v týchto oblastiach. V prípadnej reforme nariadenia by sa to malo výslovne uviesť aj v texte nariadenia. EHSV okrem toho vyzýva Komisiu a Radu, aby úzko spolupracovali s Európskym parlamentom a poskytli mu rovnaké procesné práva ako má Rada v prípadnej reforme nariadenia v budúcnosti.

3.4. EHSV sa domnieva, že systematické nedostatky v dodržiavaní zásad právneho štátu v členskom štáte vždy oslabujú alebo minimálne vážne ohrozujú vykonávanie programov financovaných zo strany EÚ, a tým aj ochranu rozpočtu EÚ. Ak sa preto v niektorom členskom štáte zistia systematické nedostatky v oblasti právneho štátu, mal by znášať dôkazné bremeno, pokiaľ ide o zabezpečenie vykonávania programov financovaných zo strany EÚ a ochranu rozpočtu EÚ. EHSV žiada, aby sa to v nariadení (EÚ, Euratom) 2020/2092 jasne stanovilo.

3.5. Okrem možností stanovených v nariadení (EÚ, Euratom) 2020/2092 by Komisia, Rada Európskej únie a Európsky parlament mali v prípade systematického porušovania zásad právneho štátu použiť akékoľvek iné sankčné prostriedky, ktoré majú k dispozícii. Patrí medzi ne najmä postup v prípade nesplnenia povinnosti podľa článku 263 ZFEÚ a postup podľa článku 7 ZEÚ. Pri uplatňovaní týchto postupov by uvedené európske inštitúcie mali tiež zabezpečiť ich čo najrýchlejšie vykonávanie a zasadzovať sa za ukladanie odrádzajúcich sankcií. Komisia by mala, najmä pokiaľ ide o uplatňovanie nariadenia (EÚ, Euratom) 2020/2092, bezodkladne vydať usmernenia, aby mohla v prípade porušenia zásad právneho štátu rýchlo reagovať. V týchto usmerneniach by Komisia mala stanoviť predovšetkým to, za akých podmienok považuje finančné sankcie za potrebné a aké finančné sankcie považuje za primerané. Rovnako by mala stanoviť, za akých podmienok začne aj postup v prípade nesplnenia povinnosti podľa článku 263 ZFEÚ alebo postup podľa článku 7 ZEÚ.

3.6. Okrem toho by sa Európska komisia, Rada Európskej únie a Európsky parlament mali naďalej zapájať do nepretržitého dialógu o právnom štáte so všetkými členskými štátmi a mali by jasne pomenúvať porušenia zásad právneho štátu. Európske inštitúcie by mali navzájom ešte viac spolupracovať s cieľom ďalej podporovať právny štát a skúmať ďalšie možné spôsoby jeho ochrany vo všetkých členských štátoch.

4. Konkrétne požiadavky

4.1. Pokiaľ ide o Fond obnovy, EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že rozhodnutia Európskej komisie, v ktorých sa posudzujú programy členských štátov, sa zaoberajú len v obmedzenej miere zásadným významom právneho štátu. Ako už bolo vysvetlené, právny štát má zásadný význam pre udržateľný hospodársky rozvoj Európskej únie, a preto sa musí

v rámci Fondu obnovy náležite zohľadniť. V tejto súvislosti nestačí, aby Komisia pri posudzovaní vychádzala z hospodárskych ukazovateľov, ako je napríklad európsky semester. Ako už EHSV požadoval, Komisia by mala aj v kontexte európskeho semestra vo väčšej miere zohľadniť význam právneho štátu pre udržateľný hospodársky rozvoj a zahrnúť príslušné ukazovatele⁽³⁾.

4.2. EHSV sa domnieva, že programy, ktoré doteraz predložili členské štáty, obsahujú príliš málo iniciatív na posilnenie právneho štátu. Napríklad programy Talianska, Chorvátska a Česka obsahujú osobitné iniciatívy v oblasti právneho štátu, ako sú opatrenia na boj proti korupcii a zvýšenie efektívnosti súdnych orgánov. Z celkového pohľadu a berúc do úvahy všetky členské štáty to však podľa EHSV nie je postačujúce na to, aby to odzrkadľovalo zásadný význam právneho štátu. EHSV preto považuje za obzvlášť dôležité, aby všetky členské štáty vo svojich národných programoch objasnili, aké opatrenia prijímajú na posilnenie právneho štátu.

4.3. EHSV okrem toho žiada ďalšie rozšírenie požiadaviek týkajúcich sa plnenia rozpočtu Únie vrátane nariadenia (EÚ) 2020/2092. V budúcnosti by všetky programy podporované z rozpočtu Únie mali podliehať rozsiahlym vnútroštátnym právnym predpisom o slobodnom prístupe k informáciám a transparentnosti, aby sa zabezpečil jednoduchý a rozsiahly prístup k informáciám pre tlačové inštitúcie, mimovládne organizácie a občiansku spoločnosť ako celok. Výnimku by bola možná len vtedy, ak je to nutné v záujme národnej bezpečnosti. Európska komisia by mala tieto vnútroštátne právne predpisy o slobodnom prístupe k informáciám neustále preskúmať a v prípade potreby predkladať návrhy na zmeny, pričom by mala zohľadniť aj postoje napríklad Európskeho parlamentu a EHSV.

4.4. EHSV podporuje vytvorenie Európskej prokuratúry, ktorá bude zohrávať dôležitú úlohu pri ochrane finančných záujmov Únie a stíhaní cezhraničnej trestnej činnosti. EHSV je presvedčený, že Európska prokuratúra už teraz zaistuje odrádzajúci účinok a v dlhodobom horizonte prispeje k výraznému zlepšeniu cezhraničného trestného stíhania. EHSV preto vyzýva všetky členské štáty, aby sa zapojili do posilnenej spolupráce s Európskou prokuratúrou a požaduje, aby sa táto spolupráca stala predpokladom účasti na programoch financovaných zo strany EÚ.

4.5. Novovytvorená Európska prokuratúra preberá úlohy, ktoré doteraz vykonával OLAF. EHSV preto žiada, aby sa z úradu OLAF stala európska agentúra pre právny štát a účinnosť verejnej správy. Táto nová agentúra by mala vo všeobecnosti a nepretržite preskúmať právny štát v členských štátoch a príslušne radiť Európskemu parlamentu, Rade Európskej únie a Európskej komisii v súvislosti s uplatňovaním nariadenia (EÚ, Euratom) 2020/2092. Okrem toho by táto nová agentúra mala vydávať všeobecné odporúčania na posilnenie právneho štátu a administratívnej účinnosti členských štátov, a tým podporovať členské štáty a ich orgány verejnej správy. Ak členské štáty nebudú dodržiavať dôležité odporúčania tejto agentúry, malo by sa od nich vyžadovať, aby to náležite odôvodnili.

4.6. Európska komisia by tiež mala vypracovať ďalšie iniciatívy na posilnenie právneho štátu a uplatňovania európskych základných práv vo všetkých členských štátoch. Pre zamestnancov súdnych orgánov členských štátov, ako aj mimovládnych organizácií, ktoré sa zaoberajú najmä za právny štát a ochranu základných a ľudských práv, by sa mali vytvoriť a rozpracovať výmenné programy, napríklad cez Erasmus+, s cieľom posilniť a ďalej rozvíjať spoločné chápanie právneho štátu v Európe. Na tento účel by Európska únia mala zvýšiť financovanie dobrovoľných a cezhraničných vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania pre týchto členov súdnictva členských štátov. Rovnako by sa mali podporovať aj vzdelávacie programy mimovládnych organizácií presadzujúce právny štát a ochranu základných a ľudských práv. Cieľom by mala byť podpora európskej zásady právneho štátu, ktorý zohľadňuje právne tradície členských štátov a zároveň odráža záväzný charakter spoločných minimálnych noriem pre všetky členské štáty.

4.7. EHSV sa domnieva, že občianska spoločnosť má mimoriadny význam pre ochranu právneho štátu, a nesie preto aj príslušnú zodpovednosť. S cieľom posilniť právny štát vo všetkých členských štátoch by preto Komisia mala prostredníctvom nového programu zvýšiť podporu platforiem občianskej spoločnosti zameraných na ochranu právneho štátu v členských štátoch, ako aj vhodných vzdelávacích programov⁽⁴⁾. V rámci tohto programu by EÚ mala podporovať financovanie mimovládnych organizácií. Je potrebné zabezpečiť ochranu pred neprimeranými vplyvmi a inými zásahmi do nezávislosti mimovládnych organizácií zo strany tvorcov politik, lobistov a iných aktérov.

⁽³⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV na tému *Právny štát a jeho vplyv na hospodársky rast*, ECO/511 (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 16), bod 7.1 a nasl. stanovisko EHSV na tému *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade – Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii*, SOC/627 (Ú. v. EÚ C 282, 20.8.2019, s. 39), bod 4.1 a nasl.

⁽⁴⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade – Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii*, SOC/627 (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 56), bod 3.9 a nasl. a stanovisko EHSV *Akčný plán pre európsku demokraciu*, SOC/672, bod 6.2.1. a nasl.

4.8. Európska komisia, Rada Európskej únie, Európsky parlament a EHSV by mali zvýšiť informovanosť všetkých občanov EÚ o význame európskych hodnôt a najmä o význame právneho štátu. EÚ potrebuje komunikačnú stratégiu, ktorá spája koncepciu právneho štátu s realitou. Na tento účel by uvedené európske inštitúcie mali v spolupráci s ostatnými subjektmi občianskej spoločnosti spustiť kampaň s názvom „Moja EÚ – moje práva“ o význame právneho štátu, prostredníctvom ktorej by oslovili všetky skupiny obyvateľstva, všetkým jasne ozrejmili základné informácie týkajúce sa právneho štátu a vyzvali ich na celounijný dialóg ⁽⁵⁾.

V Bruseli, 20. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade – Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii, SOC/627, bod 3.19 a stanovisko EHSV Akčný plán pre európsku demokraciu, SOC/672, bod 4.3 2.

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 59 ods. 3 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 1

Predkladá:

TEDER Reet

SOC/692 – Právny štát a Fond obnovy

Bod 3.4

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV sa domnieva, že systematické nedostatky v dodržiavaní zásad právneho štátu v členskom štáte vždy oslabujú alebo minimálne vážne ohrozujú vykonávanie programov financovaných zo strany EÚ, a tým aj ochranu rozpočtu EÚ. Ak sa preto v niektorom členskom štáte zistia systematické nedostatky v oblasti právneho štátu, mal by znášať dôkazné bremeno, pokiaľ ide o zabezpečenie vykonávania programov financovaných zo strany EÚ a ochranu rozpočtu EÚ. EHSV žiada, aby sa to v nariadení (EÚ, Euratom) 2020/2092 jasne stanovilo.</p>	<p>EHSV sa domnieva, že systematické nedostatky v dodržiavaní zásad právneho štátu v členskom štáte vždy oslabujú alebo minimálne vážne ohrozujú vykonávanie programov financovaných zo strany EÚ, a tým aj ochranu rozpočtu EÚ. Ak sa preto v niektorom členskom štáte zistia systematické nedostatky v oblasti právneho štátu, mal by mať povinnosť v plnej miere sa podieľať na objasnení porušení a odstránení nedostatkov s cieľom zabezpečiť riadne vykonávanie programov financovaných zo strany EÚ a ochranu rozpočtu EÚ. EHSV odporúča, aby sa to v nariadení (EÚ, Euratom) 2020/2092 jasne stanovilo.</p>

Zdôvodnenie

Právny štát musí byť zaručený legitímnymi prostriedkami. Dôkazné bremeno vo svojej súčasnej podobe je jednou z hlavných základných zásad zákonnosti. Zmena alebo prenos dôkazného bremena by mohli vytvoriť veľmi nebezpečný precedens a oslabiť základy právneho štátu.

Výsledok hlasovania:

Za: 41

Proti: 65

Zdržalo sa: 13

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2**Predkladá:**

TEDER Reet

SOC/692 – Právny štát a Fond obnovy**Bod 1.6**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV sa domnieva, že systematické nedostatky v oblasti dodržiavania zásad právneho štátu v členských štátoch majú škodlivý vplyv na rozpočet EÚ, a preto sa vyslovuje za prenos dôkazného bremena .	EHSV sa domnieva, že nedostatky v oblasti dodržiavania zásad právneho štátu v členských štátoch majú škodlivý vplyv na rozpočet EÚ, a preto sa vyslovuje za cielené odstraňovanie nedostatkov a prísne dodržiavanie zákonnosti pri vykonávaní programov financovaných EÚ a ochrane rozpočtu EÚ .

Zdôvodnenie

Právny štát musí byť zaručený legitímnymi prostriedkami. Dôkazné bremeno vo svojej súčasnej podobe je jednou z hlavných základných zásad zákonnosti. Zmena alebo prenos dôkazného bremena by mohli vytvoriť veľmi nebezpečný precedens a oslabiť základy právneho štátu.

Výsledok hlasovania:

Za: 72

Proti: 141

Zdržalo sa: 18

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Ako prispievajú identifikované priemyselné ekosystémy k strategickej autonómii EÚ a dobrým životným podmienkam Európanov?**(prieskumné stanovisko)**

(2022/C 194/06)

Spravodajkyňa: **Sandra PARTHIE**

Konzultácia	francúzske predsedníctvo Rady Európskej únie, 21. 9. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	13. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	244/1/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. Ak majú európske ekonomiky zostať globálne konkurencieschopné, musia sa podniky v mnohých odvetviach prispôsobiť novým globálnym konkurentom, inovovať obchodné modely a prehodnotiť dodávateľské reťazce. Následná zmena je štrukturálna a niekedy dokonca prelomová, a to nielen pre podniky, ale aj pre ľudí a ich pracovné podmienky. EHSV zdôrazňuje zásadu „na nikoho nezabudnúť“ a vyzýva na dialóg so všetkými príslušnými subjektmi o riadení tejto štrukturálnej zmeny.

1.2. Otvorenosť voči obchodu, investíciám a iným formám medzinárodnej spolupráce je silnou stránkou a zdrojom rastu a blahobytu EÚ. EHSV podporuje ambíciu EÚ prevziať väčšiu zodpovednosť za vlastnú bezpečnosť, znížiť jednostranné závislosti v kritických oblastiach a posilniť svoju schopnosť stanovovať a realizovať vlastné priority, a napredovať pritom smerom k hospodárskej konkurencieschopnosti a zvýšenej odolnosti.

1.3. Bez toho, aby sme boli protekcionistickí, je potrebné konať na európskej úrovni prostredníctvom regulácie, ako aj stanovovania noriem s cieľom znížiť riziko strategických alebo štrukturálnych nedostatkov, diverzifikovať, chrániť duševné vlastníctvo a zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž medzi členskými štátmi a ostatnými globálnymi partnermi, ktorá by bola založená na pravidlách. Vo svojich nadnárodných a globálnych alianciách musí byť EÚ schopná identifikovať prípady porušovania ľudských práv a základných slobôd, ako aj ohrozovania zdravia a bezpečnosti ľudí a životného prostredia v rámci hodnotových a dodávateľských reťazcov.

1.4. EHSV odporúča, aby EÚ posilnila svoju výrobnú základňu tým, že zvýši svoje výdavky na výskum, vývoj a inovácie a ďalšie súvisiace nástroje financovania, ako je napríklad medziregionálny investičný nástroj pre inovácie ⁽¹⁾ s cieľom dostať sa minimálne na rovnakú úroveň s ostatnými regiónmi sveta a umožniť veľmi potrebné inovácie.

1.5. EHSV okrem toho odporúča prispôsobiť program v oblasti zručností budúcim potrebám trhu práce. Prístup založený na priemyselných ekosystémoch by sa mal premietnuť aj do zvyšovania blahobytu občanov EÚ, pokiaľ ide o kvalitné pracovné miesta, odmeňovanie a prístup k celoživotnému vzdelávaniu. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje svoju podporu Paktu EÚ o zručnostiach, ktorý má pre európskych občanov zásadný význam z hľadiska dlhodobých vyhliadok na zamestnanie.

1.6. EHSV sa domnieva, že je dôležité dosiahnuť skutočnú vzostupnú konvergenciu hospodárstiev EÚ, najmä pokiaľ ide o produktivitu, sociálne normy, zdravie a bezpečnosť pri práci a výrobu šetrnú k životnému prostrediu. Konkurencieschopnosť vnútorného trhu do veľkej miery závisí od rozvoja a prístupu k plnému potenciálu všetkých národných hospodárstiev, ktoré sú stále na veľmi odlišných úrovniach, a preto potrebujú odlišné a ciele politiky. Cieľom by malo byť odstránenie hospodárskych rozdielov medzi členskými štátmi. Rozhodujúce sú investície do výskumu, vývoja a nových technológií.

⁽¹⁾ https://eisma.ec.europa.eu/programmes/interregional-innovation-investments-i3-instrument_en.

1.7. V záujme vyváženého pohľadu na dobré životné podmienky súhlasí EHSV s hodnotením OECD, že potrebujeme komplexné štatistické prehľady, ktoré odzrkadľujú to, čo je pre ľudí dôležité, a ktoré pokrývajú široké spektrum údajov týkajúcich sa napríklad príjmov ľudí, zdravia, sociálnych väzieb, bezpečnosti a životného prostredia. Musíme sa pozeráť ďalej než len na celoštátny priemer, aby sme pochopili nielen to, či sa život zlepšuje, ale aj to, pre koho. Okrem toho potrebujeme merať nielen súčasnú kvalitu života, ale aj zdroje, ktoré ju pomáhajú udržať do budúcnosti. Napokon, štrukturálne zmeny môžu ľudia vnímať ako ohrozujúce, a to aj napriek výsledkom hospodárskej analýzy. Volebné úspechy populistických strán v celej EÚ, ale aj výsledok hlasovania o brexite možno pripísať voličom, ktorí sa cítia bezmocní v dôsledku globalizácie a pociťujú stratu kontroly nad svojimi životnými rozhodnutiami. Štatistikami to nemožno zmierniť. Tvorcovia politiky musia oveľa viac zapájať sociálnych partnerov a organizácie občianskej spoločnosti do riešenia sťažností a obáv zo sociálnych ťažkostí a do formulovania a realizácie riešení v praxi. EHSV podporuje otvorenejšiu a participatívnejšiu udržateľnú správu a riadenie spoločností vrátane informovania pracovníkov, konzultácií s nimi a ich účasti na úrovni podniku.

2. Kontext stanoviska vrátane príslušného legislatívneho návrhu

2.1. EHSV poukazuje na závery zo zasadnutia Európskej rady z 1. – 2. októbra 2020, podľa ktorých je koncepcia strategickej autonómie ústredným prvkom vnútorného trhu, priemyselnej politiky a digitálneho sektora. Pripomína takisto závery Rady pre konkurencieschopnosť z 13. novembra 2020, v ktorých sa uvádza, že to zahŕňa identifikáciu a zníženie strategických závislostí a zvýšenie odolnosti v najcitlivejších priemyselných ekosystémoch a v špecifických oblastiach, ako sú zdravotníctvo, obranný priemysel, vesmír, digitalizácia, energetika, odvetvia mobility a kritické suroviny.

2.2. Cieľom otvorenej strategickej autonómie je stabilita, šírenie európskych noriem a presadzovanie hodnôt EÚ. Odráža sa to v niekoľkých nedávnych iniciatívach, ako sú napríklad oznámenie o formovaní digitálnej budúcnosti Európy z februára 2020, oznámenie o priamych zahraničných investíciách (nariadenie o preverovaní priamych zahraničných investícií) prijaté v marci 2020, mechanizmus preverovania priamych zahraničných investícií EÚ prijatý v roku 2019 a plne funkčný od októbra 2020, Európska dátová stratégia z novembra 2020, preskúmanie obchodnej politiky „Otvorená strategická autonómia“ z februára 2021 a prebiehajúce práce na nástroji na boj proti nátlaku. Návrh nariadenia o mechanizme kompenzácie uhlíka na hraniciach z júla 2021 je navyše jedným z príkladov rastúceho povedomia o environmentálnych témach v rámci EÚ.

2.3. Cieľom Lisabonskej stratégie z roku 2000 bolo dosiahnuť, aby sa EÚ stala znalostnou ekonomikou a spoločnosťou, pričom sa ňou stanovili kvantifikovateľné ukazovatele a posilnila potreba podporovať ľudí v ich celoživotnom vzdelávaní. Pakt o zručnostiach má zásadný význam z hľadiska vzdelávania, odborných znalostí a know-how vzhľadom na to, že niektoré priemyselné odvetvia čelia zásadným zmenám v rámci duálnej digitálnej a ekologickej transformácie. Okrem toho, ako sa uvádza v koncepcii pre zručnosti, hlavné zainteresované strany, ako sú podniky, odborové zväzy, výskumné a vzdelávacie inštitúcie a inštitúcie odbornej prípravy a verejné orgány, sú nenahraditeľnými subjektmi pri riešení potrieb sektorových zručností. EHSV víta prácu Európskej komisie a odvetvových partnerov, ako je rada pre sektorové zručnosti a európske aliancie pre sektorové zručnosti, s cieľom prekonať nesúlad medzi dopytom priemyslu po zručnostiach a ponukou vzdelávania⁽²⁾.

2.4. EHSV tiež poukazuje na činnosť Komisie týkajúcu sa odolnosti v oblasti kritických surovín⁽³⁾, ktorej cieľom je načrtnúť cestu k väčšej udržateľnosti a bezpečnosti, a na súvisiace stanovisko EHSV⁽⁴⁾, ako aj na hodnotenia, ktoré EHSV vypracoval v súvislosti s rôznymi priemyselnými ekosystémami a odvetvami⁽⁵⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EÚ je založená na otvorenom hospodárskom modeli, pričom na ňu pripadá 14 % svetového dovozu a 16 % svetového vývozu. EHSV zastáva názor, že je nevyhnutné, aby európska priemyselná politika našla spôsoby a prostriedky na zníženie jednostrannej závislosti od iných, napríklad v strategických oblastiach, a to počnúc technológiou, až po

⁽²⁾ Koncepcia sektorovej spolupráce v oblasti zručností. Reakcia na nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na odvetvovej úrovni. Kľúčové opatrenie nového programu v oblasti zručností pre Európu.

⁽³⁾ Odolnosť v oblasti kritických surovín: zmapovanie cesty k väčšej bezpečnosti a udržateľnosti, COM(2020) 474.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 220, 9.6.2021, s. 118.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európska stratégia v oblasti mobility a priemyselné hodnotové reťazce v EÚ: prístup založený na automobilovom ekosystéme* (Ú. v. C 105, 4.3.2022, s. 26); doplnujúce stanovisko EHSV na tému *Aktualizácia novej priemyselnej stratégie – Vplyv na ekosystém odvetvia zdravia* (Ú. v. C 105, 4.3.2022, s. 152); stanovisko EHSB na tému *Predvídanie štrukturálnych a sektorových zmien a zmena priemyselnej kultúry – k novým hraniciam obnovy a odolnosti v rôznych častiach Európy* (pripravované stanovisko EHSV na tému *Požiadavky na udržateľnosť batérií v EÚ*, Ú. v. EÚ C 220, 9.6.2021, s. 128, stanovisko EHSV na tému *Sklárstvo v Európe na rázcestí: dosiahnuť ekologickejší, energeticky efektívnejší priemysel, a súčasne zvýšiť konkurencieschopnosť a udržať kvalitu pracovných miest* (Ú. v. C 105, 4.3.2022, s. 18).

potraviny a zdravie. Priemyselná politika so silnou priemyselnou výrobnou základňou by mala zmaríť potenciálne negatívne účinky narušení. Bezpečnosť dodávok možno dosiahnuť aj prostredníctvom partnerstiev s „krajinami s podobným zmýšľaním“. Zámerom Rady EÚ – USA pre obchod a technológie (TTC) je napríklad zabezpečiť takéto partnerstvá. S cieľom chrániť sa pred asymetriami v oblasti obchodu podporuje EHSV aj snahy EÚ zaviesť a zlepšiť nástroje na ochranu obchodu, ako je mechanizmus preverovania priamych zahraničných investícií EÚ⁽⁶⁾, nástroj EÚ pre medzinárodné obstarávanie⁽⁷⁾ a nariadenie na riešenie narušení spôsobených zahraničnými subvenciami na jednotnom trhu, ktoré navrhla Európska komisia v máji 2021⁽⁸⁾.

3.2. Analýza strategických závislostí zdola nahor, ktorú vypracovala Komisia, ukazuje, že závislosť v najcitlivejších ekosystémoch predstavuje len 0,6 % hodnoty tovaru dovážaného z krajín mimo EÚ. Mnohé hodnotové reťazce tak počas pandémie preukázali pozoruhodnú odolnosť. EHSV dôrazne podporuje prácu Komisie zameranú na zmapovanie strategických závislostí a kapacít. Z 5 200 výrobkov dovážaných do EÚ sa v analýze identifikuje 137 výrobkov v citlivých ekosystémoch, od ktorých je EÚ veľmi závislá – najmä v energeticky náročných priemyselných odvetviach (ako sú suroviny) a zdravotných ekosystémoch (ako sú aktívne farmaceutické zložky), ako aj ďalšie výrobky, ktoré sú dôležité na podporu zelenej a digitálnej transformácie. Dovedna 52 % dovozu týchto výrobkov, od ktorých EÚ závisí, pochádza z Číny. Celkovo 34 výrobkov sa považuje za potenciálne zraniteľnejšie, pretože môžu mať nízky potenciál z hľadiska ďalšej diverzifikácie a nahradenia výrobou v EÚ. Na zlepšenie konkurencieschopnosti európskeho priemyslu sú potrebné spoľahlivé politiky v oblasti udržateľnej energie a digitálnych technológií. EHSV pripomína, že európski aktéri v oblasti digitálnej zdravotnej starostlivosti a obnoviteľnej energie patria medzi svetových lídrov.

3.3. Otvorená strategická autonómia sa vyznačuje existenciou výrobných kapacít v sektoroch orientovaných na budúcnosť v rámci vnútorného trhu, najmä pre tovary vysokej hodnoty, kde je nevyhnutné zachovať technologický a inovačný potenciál EÚ. Z hodnotenia Komisie napríklad vyplýva, že Európa má na svetovom trhu 33 % podiel v robotike, 30 % v zabudovaných počítačových systémoch, 55 % v automobilových polovodičoch, 20 % v polovodičových zariadeniach a 20 % vo fotonických súčiastkach⁽⁹⁾. Strategická autonómia zahŕňa nástroje na ochranu obchodu v kontexte rastúcej medzinárodnej konkurencie a nezákonnej hospodárskej súťaže. Priemyselná politika EÚ ide preto ruka v ruke so silnou obchodnou politikou a politikou hospodárskej súťaže.

3.4. EHSV zdôrazňuje, že zvyšovanie otvorenej strategickej autonómie zahŕňa posilnenie odolnosti jednotného trhu, investovanie do vlastných kompetencií a technologických kapacít EÚ a zdrojov výskumu a vývoja, diverzifikáciu výrobných a dodávateľských reťazcov, zabezpečenie digitálnej suverenity, zabezpečenie tvorby strategických zásob, podporu a prilákanie investícií a výroby v Európe zlepšovaním podmienok, v ktorých podniky fungujú, skúmanie alternatívnych riešení a modelov obehového hospodárstva a podporu širokej priemyselnej spolupráce medzi členskými štátmi, ako aj zameranie sa na dosiahnutie vedúceho postavenia v oblasti technológií, ako v novembri 2020 uviedla Rada pre konkurencieschopnosť.

3.5. Jednotný trh je najväčším aktívom Európy a Komisia by mala naďalej zameriavať svoje úsilie na posilnenie jeho odolnosti vykonávaním a presadzovaním pravidiel a odstraňovaním prekážok pri dosahovaní cieľa inovatívneho, prosperujúceho a na budúcnosť orientovaného európskeho hospodárstva. Silný domáci trh je predpokladom toho, aby sa mohli zakladať a rozvíjať európske podniky, aby tieto podniky prosperovali a dokázali predchádzať budúcim narušeniam, napríklad s pomocou nástroja núdzovej pomoci pre jednotný trh.

3.6. EHSV vo svojom stanovisku na tému *Bez sociálnej dohody žiadna zelená dohoda* zdôrazňuje význam silného sociálneho dialógu orientovaného na budúcnosť a udržateľnej správy a riadenia spoločností s dôrazom na účasť. EHSV tiež súhlasí s tým, že pracovníci sú informovaní a konzultovaní a podporuje ich účasť na podnikovej úrovni s cieľom presadzovať inovácie na pracovisku⁽¹⁰⁾. Európsky parlament vo svojom uznesení o *udržateľnej správe a riadení spoločností* z decembra 2020

⁽⁶⁾ Európska komisia: Mechanizmus preverovania zahraničných investícií EÚ sa stáva plne funkčným, 9. októbra 2020,

⁽⁷⁾ Výskumná služba Európskeho parlamentu: Nástroj EÚ pre medzinárodné obstarávanie, október 2021.

⁽⁸⁾ Európska komisia: Komisia navrhuje zakročiť proti zahraničným subvenciám narúšajúcim jednotný trh, 5. mája 2021.

⁽⁹⁾ Európska komisia, Investovanie do inteligentného, inovatívneho a udržateľného priemyslu Aktualizovaná stratégia pre priemyselnú politiku EÚ [COM(2017) 479 final].

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8. 2021, s. 23.

uvítal záväzok Komisie preskúmať smernicu o zverejňovaní nefinančných informácií a vypracovať štandardy vykazovania nefinančných informácií⁽¹⁾. Dodržiavanie zásad udržateľnej správy a riadenia spoločností je dôležitým spôsobom podpory európskych hodnôt v zahraničí a európskym podnikom poskytuje konkurenčnú výhodu.

3.7. Sociálno-ekonomická situácia v členských štátoch EÚ a ich regiónoch je stále veľmi rozdielna, a preto je dôležité zabezpečiť, aby sa cieľné regionálne spôsoby transformácie rozvíjali v kontexte špecifického procesu riadenia pre rôzne ekosystémy vrátane podpory prístupu na nové trhy, najmä pre MSP a udržateľné hodnotové reťazce. EHSV podporuje prístupy riadenia, ako sú regionálne transformačné komisie alebo transformačné centrá, ktoré v úzkej spolupráci s miestnymi a regionálnymi hospodárskymi subjektmi určujú špecifické miestne a regionálne riešenia pre budúce hospodárske zmeny.

3.8. Pokiaľ ide o zlepšenie priemyselnej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ, EHSV oceňuje analytickú prácu, ktorú vykonala Komisia pri vymedzení a načrtnutí 14 „priemyselných ekosystémov“. Analýza odráža podobné postupy zo strany USA a Číny. Patria do dvoch rôznych kategórií; ekosystém vymedzený ako sieť klastrov patriacich do určitej oblasti činnosti a regionálny ekosystém, ktorý sa zameriava na interakciu hospodárskych subjektov v danom regióne. Spoločne poskytujú interaktívnu platformu na optimalizáciu spolupráce medzi orgánmi a zainteresovanými stranami a na uľahčenie komunikácie medzi subjektmi. EHSV vníma skutočnú pridanú hodnotu pre podniky, ktoré môžu oboznámiť o určitej potrebe celý ekosystém, ktorý je schopný reagovať. Čím hlbší a hustejší je ekosystém, tým užitočnejší bude pre všetky zúčastnené subjekty, a tým väčšiu pridanú hodnotu poskytnú.

3.9. EÚ a jej členské štáty sa zameriavajú na verejné programy v oblasti špičkovej vedy na úrovni EÚ. Podobne sa rozpočty na výskum a inovácie presunuli z vnútroštátnej úrovne na úroveň EÚ a sú vyššie ako kedykoľvek predtým, aj keď stále pod úrovňou strategických konkurentov, ako je Čína; štvrté kolo odvážnych, prevratných programov je zamerané na obnovenie celosvetového vedúceho postavenia EÚ v oblasti výskumu a inovácií. To by malo zahŕňať modely umelej inteligencie pre veľké podniky (LEAM), spoločné priemyselné dátové priestory a vznikajúce zelené technológie, pričom by sa mal posilniť výskum, vývoj a inovácie s cieľom vyvinúť syntetické náhrady pre kritické suroviny.

3.10. Výdavky na výskum a vývoj v rámci Európskej únie vyjadrené ako percentuálny podiel HDP boli v roku 2019 na úrovni 2 %. Na porovnanie, Čína vynaložila 2 % svojho HDP na výskum a vývoj v roku 2019 a USA 3 %. EHSV odporúča, aby EÚ zvýšila výdavky na výskum a vývoj so zámerom posilniť svoju výrobnú základňu a vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že inovačné ekosystémy EÚ, okrem hlavných verejných investícií do výskumu a inovácií a silných súkromných konglomerátov v odvetviach zmierňovania zmeny klímy a zdravotníctva, dostatočne neprekvitajú⁽¹²⁾. Efektívna hospodárska súťaž v EÚ je síce vynikajúcim stimulom pre podniky, aby inovovali, napriek tomu by mali byť lepšie podporované plným využívaním iných nástrojov financovania výskumu, vývoja a inovácií na úrovni EÚ, aby sa EÚ dostala aspoň na rovnakú úroveň ako ostatné regióny vo svete, čo umožní potrebné inovácie. V súčasnosti sú investície EÚ zamerané najmä na podporu domácich, t. j. národných záujmov členských štátov, na rozdiel od hľadania európskych prístupov a riešení, vytvárania lepších a hlbších väzieb medzi ekonomickými subjektmi a ich využívania.

3.11. EHSV dôrazne podporuje výzvy na posilnenie ekosystémov a hodnotových reťazcov a spoluprácu medzi nimi a domnieva sa, že je potrebné ich prepojiť so súbežnou zelenou a digitálnou transformáciou, aby sa zlepšili životné podmienky Európanov. Spôsoby transformácie poskytnú pridanú hodnotu tým, že navrhnu zmysluplnú postupnosť politík a zabezpečia predvídateľnosť, čo je dôležité pre podniky a dobré životné podmienky občanov, napr. so zreteľom na rozvoj zručností. V tejto súvislosti chceme ako hlavnú hybnú silu vyzdvihnúť ekonomické modely, ktorých ústredným prvkom sú zainteresované strany a ktoré zmierňujú zmeny klímy a ničenie životného prostredia, a vyzvať členské štáty a Komisiu, aby tieto modely vo väčšej miere využívali pri formulovaní svojich politík a posúdeniach vplyvu.

3.12. Investície na vytvorenie odolnejších a udržateľnejších hodnotových reťazcov, ktoré poskytujú prístup k základným službám a tovarom, musia priniesť výsledky z hľadiska hospodárskeho rastu a blahobytu. Mali by sa vypracovať sektorové akčné plány, ktoré budú prepojené s iniciatívami existujúcich hlavných hospodárskych subjektov a posilnia existujúce hospodárske skupiny v Európe vrátane MSP. To by malo zahŕňať inštitucionálnu podporu, aby sa im umožnilo lepšie kontrolovať hodnotové reťazce a predvídať krízy vykonávaním záťažových testov alebo posúdením rizík s cieľom zabrániť nedostatku.

⁽¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu zo 17. decembra 2020 o udržateľnej správe a riadení spoločností [2020/2137(INI)].

⁽¹²⁾ Správa Spoločného výskumného centra v oblasti vedy a politiky, Vytváranie a zabezpečovanie otvorenej strategickej autonómie EÚ do roku 2040 a potom; 2021.

3.13. Kľúčom bude vymedzenie správnych strategických hodnotových reťazcov, dodávateľských reťazcov a klastrov. Komisia podporovaním dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu (IPCEI) a vytváraním priemyselných aliancií pre batérie pre elektrické vozidlá, vysokovýkonnú výpočtovú techniku, mikroelektroniku, prepojené, čisté a autonómne vozidlá, inteligentné zdravie, nízkouhlíkový priemysel, vodíkové technológie a systémy, priemyselný internet vecí a kybernetickú bezpečnosť objasnila, ktoré oblasti by sa mali rozvíjať ako priority a so skutočnou pridanou hodnotou EÚ. Spolu so zabezpečením európskych záujmov v súvislosti s európskymi normami a ochranou európskeho duševného vlastníctva to tvorí pevný základ pre ucelený súbor priemyselných a hospodárskych politík.

3.14. Nie je to len cieľ sám osebe, ale je zameraný na zachovanie a udržanie dobrých životných podmienok Európanov poskytovaním kvalitných pracovných miest v odvetviach orientovaných na budúcnosť, pričom sa zároveň usiluje o dvojakú transformáciu. Na dosiahnutie týchto cieľov je potrebné použiť správne ukazovatele a parametre. EHSV sa domnieva, že „dobré životné podmienky“ vyzreli v štatistickú a merateľnú koncepciu, ktorá môže slúžiť ako „kompas“ pre tvorcov politiky použiteľný pri riadení ich rozhodnutí.

3.15. EHSV súhlasí s vymedzením „hospodárstva zameraného na dobré životné podmienky“ zo strany OECD ako hospodárstva, ktoré:

1. rozširuje príležitosti, ktoré majú ľudia k dispozícii, pokiaľ ide o vzostupnú sociálnu mobilitu a zlepšovanie ich života v oblastiach, ktoré sú pre nich najdôležitejšie;
2. zabezpečuje, aby sa tieto príležitosti premietali do výsledkov v oblasti dobrých životných podmienok pre všetky segmenty obyvateľstva vrátane tých, ktoré sa nachádzajú v spodnej časti rozdelenia príjmov;
3. znižuje nerovnosti a
4. podporuje environmentálnu a sociálnu udržateľnosť.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Inovačné finančné nástroje v kontexte rozvoja podnikov so sociálnym vplyvom**(prieskumné stanovisko)**

(2022/C 194/07)

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**Pomocná spravodajkyňa: **Marie-Pierre Le BRETON**

Konzultácia	žiadosť francúzskeho predsedníctva Rady Európskej únie, 21. 9. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Prijaté v sekcii	13. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	231/1/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta rozhodnutie francúzskeho predsedníctva Rady EÚ a osobitný záväzok ministerstva hospodárstva a financií a francúzskej vlády podporovať vykonávanie akčného plánu na podporu sociálneho hospodárstva.

1.2. EHSV sa domnieva, že je dôležité vytvoriť inovačné finančné nástroje, ktoré by mohli mať pozitívny sociálny vplyv, a to predovšetkým prostredníctvom opatrení organizácií sociálneho hospodárstva, ale aj zapojením všetkých podnikov, ktoré sa snažia dosiahnuť pozitívny sociálny vplyv. EHSV preto oceňuje a podporuje ustanovenia akčného plánu pre sociálne hospodárstvo, ktorý Európska komisia predložila 9. decembra 2021, najmä z toho dôvodu, že sa v ňom navrhuje stimulovať vytváranie trhov pre investície do sociálnych podnikov v Európe podporou vytvárania nových nástrojov.

1.3. EHSV sa domnieva, že uznanie ekosystému „Blízkosť – Sociálne hospodárstvo“ ako jedného zo 14 ekosystémov európskej priemyselnej stratégie je v súlade s podporou investícií so sociálnym vplyvom, a víta toto uznanie.

1.4. EHSV sa domnieva, že je dôležité zaviesť a podporovať formy investícií zamerané na dosiahnutie sociálneho vplyvu, vytvorenie kvalitných pracovných miest a prilákanie súkromných investorov a nového kapitálu. Odporúča však zamerať tieto investície tak, aby mali dodatočný a multiplikačný účinok a nikdy nenahrádzali verejné sociálne výdavky na základné výhody.

1.5. EHSV súhlasí s tým, aby i) nástroje a ukazovatele na posudzovanie sociálneho vplyvu boli vypracované spoločne v počiatočných fázach jednotlivých projektov, čím by sa zabezpečilo rešpektovanie špecifík organizácií sociálneho hospodárstva, a aby ii) sa vypracovala európska definícia sociálneho vplyvu.

1.6. EHSV odporúča navrhovať investície zamerané na dosiahnutie sociálneho vplyvu tak, aby sa zabezpečila rovnováha medzi sociálnym vplyvom (pozitívne zmeny vyvolané investíciami), úrovňou návratnosti (zodpovedná a udržateľná návratnosť pre investorov) a úrovňou rizika pre sociálny podnik. Mali by posilňovať sociálne podnikanie novým prívom investovaného kapitálu a zlepšením noriem transparentnosti a sociálnej zodpovednosti a vylepšiť schopnosť začleniť podniky so sociálnym vplyvom a sociálne hospodárstvo do európskeho hospodárskeho systému.

1.7. EHSV oceňuje iniciatívy, ktoré Európska komisia realizovala v posledných rokoch, najmä iniciatívy spojené s programom EaSI, a vyjadruje potešenie nad tým, že v rámci programu InvestEU sú k dispozícii osobitné prostriedky určené na posilnenie európskej sociálnej infraštruktúry.

1.8. S cieľom povzbudiť členské štáty a Komisiu a dodať nový impulz týmto iniciatívam EHSV považuje za dôležité pravidelne vykonávať analýzy na účely zmapovania rôznych inovačných systémov, aby sa podporilo financovanie so sociálnym vplyvom zavedené v členských štátoch v záujme vybudovania spoločnej vedomostnej základne a podpory výmeny osvedčených postupov.

1.9. EHSV považuje za nevyhnutné vytvoriť na európskej úrovni orgán pre politické vedenie a technickú kontrolu iniciatív v oblasti inovačného financovania sociálneho hospodárstva a podnikov, ktoré sa snažia dosiahnuť ciele sociálneho vplyvu.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV už mnoho rokov zastáva názor, že je potrebné, aby sa európske inštitúcie a členské štáty snažili posilniť úlohu sociálneho hospodárstva v európskom kontexte.

2.2. EHSV vo svojom nedávnom stanovisku ECO/533 ⁽¹⁾ odporúča, aby sa v únii kapitálových trhov v plnej miere zohľadňovali rôzne formy investícií so sociálnym vplyvom najmä v oblasti sociálneho hospodárstva.

2.3. Za posledné desaťročie viedlo zvyšovanie povedomia a uznanie úlohy organizácií sociálneho hospodárstva k čoraz väčšiemu zameraniu na investície so sociálnym vplyvom, od ktorých sa očakáva, že ešte viac zvýšia už aj tak významný potenciál podnikov sociálneho hospodárstva v oblasti zodpovednej a udržateľnej inovácie a vytváraní pracovných miest ⁽²⁾.

2.4. Európa čoraz viac potrebuje inkluzívne a zodpovedné financovanie a Európska únia by sa mala zaviazat', že pre inštitúcie, podniky, finančné fondy, ale aj univerzity, výskumné centrá, subjekty sociálneho hospodárstva a miestne spoločenstvá ako sprostredkovateľov rozvoja inkluzívnejšieho a udržateľnejšieho hospodárstva zavedie opatrenia a usmernenia týkajúce sa spôsobov rozširovania potenciálu sociálneho podnikania a vplyvania na financovanie.

2.5. Mnohé organizácie sociálneho hospodárstva poskytujú služby, od ktorých závisia základné funkcie pre život skupín obyvateľstva, najmä tých znevýhodnených. Ide o sociálne, zdravotnícke, opatrovateľské a vzdelávacie služby a vo všeobecnosti o všetky služby potrebné na zabezpečenie dôstojného života zraniteľných osôb predovšetkým zaručením primeraných pracovných podmienok.

2.6. Z tohto dôvodu musia byť investície so sociálnym vplyvom zamerané tak, aby mali dodatočný a multiplikačný účinok vo vzťahu k verejným politikám, ale aby nenahrádzali verejné prostriedky, najmä v prípade podnikov, ktoré dostávajú finančné prostriedky na sociálne opatrenia v prospech zraniteľných osôb.

2.7. Pandémia nás všetkých postavila pred sociálne problémy, ktoré bránia dosiahnuť ambiciózne ciele udržateľnej transformácie (chudoba a nerovnosť, ťažkosti pri integrácii migrantov, nedostatky v začleňovaní osôb so zdravotným postihnutím a nedostupné bývanie pre zraniteľné rodiny a mladých ľudí). Je preto načase podporiť model hospodárskeho rastu a systém podnikov, ktoré sú schopné presadzovať sociálne ciele, v ktorých prioritu musí mať podpora kvalitných pracovných miest.

3. Vymedzenie inovačných finančných nástrojov

3.1. Keďže EHSV súhlasí s ustanoveniami akčného plánu pre sociálne hospodárstvo, pokiaľ ide o potrebu zaviesť inovačné finančné nástroje zamerané na rozvoj podnikov so sociálnym vplyvom a podnikov sociálneho hospodárstva, považuje za veľmi dôležité poukázať na to, že tieto finančné nástroje zahŕňajú širokú škálu investícií založených na predpoklade, že súkromný kapitál môže prispieť k vytváraniu pozitívnych sociálnych účinkov, ktoré by sa vždy mali považovať za prioritné, a hospodárskych prínosov zároveň.

3.2. Osobitosťou týchto nástrojov je preto práve zámer, ktorým investor sleduje sociálne ciele vytváraním spoločných aktív a hodnôt a zároveň vytvára vyrovnanú hospodársku návratnosť, ktorá sa vo veľkej miere zameriava na dosiahnutie týchto cieľov.

3.3. Aktívnymi subjektmi, ktoré podporujú a vytvárajú tieto inovačné nástroje, môžu byť podniky, organizácie a fondy usilujúce sa o dosiahnutie merateľného sociálneho vplyvu zlučiteľného s hospodárskym vplyvom.

3.4. Investície so sociálnym vplyvom sa musia vyznačovať týmito prvkami:

— jasný a zámerný účel vytvárania pozitívnych sociálnych účinkov;

— pomoc podnikom jasne vymedzeným ako podniky sociálneho hospodárstva na základe spoločne dohodnutých definícií a objektívnych kritérií;

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 20.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 13.

- stanovenie úrovni očakávania spojených so spravodlivými, udržateľnými a transparentnými hospodárskymi výnosmi, aj keď môžu byť nižšie ako priemerné trhové výnosy;
- ochota opätovne investovať časť aktív na podporu ďalších investícií zameraných na sociálne ciele;
- merateľný vplyv, ktorý je nevyhnutný na zaručenie transparentnosti, a primeraná znalosť zámerov a cieľov investícií;
- keď sú investície určené podnikom sociálneho hospodárstva, prioritou musí byť súlad so štatutárnymi zásadami a hodnotami.

3.5. Investície so sociálnym vplyvom by mali podporovať predovšetkým podniky zapojené do inovácie a rozvoja komunit, ktoré by inak nemohli rásť, ale taktiež by niekedy mali zabezpečovať primeranú úroveň služieb pre svojich obyvateľov. Mali by byť schopné vytvárať potenciálnu hnaciu silu inkluzívneho hospodárskeho rastu.

3.6. Investície do podnikov a organizácií zameraných na dosahovanie sociálneho vplyvu môžu zlepšiť efektívnosť a účinnosť verejných výdavkov na sociálne, vzdelávacie, zdravotnícke služby a služby na propagáciu kultúry a podporiť zamestnanosť vďaka väčšej účasti investorov v záujme podpory podnikateľského ekosystému, ktorý spája udržateľnosť a sociálnu zodpovednosť.

4. Komplexná otázka vymedzenia podnikov sociálneho hospodárstva

4.1. Hoci sa čoraz väčší dôraz kladie na analýzu a znalosti podnikov sociálneho hospodárstva a inovačných finančných nástrojov, ktoré dokážu lepšie podporovať ich úlohu, ešte treba prekonať mnoho prekážok, aby bolo možné popri podnikoch sociálneho hospodárstva vytvoriť rovnako inovatívny ekosystém inovačného, zodpovedného a udržateľného financovania, ktorý by umožnil rozvinúť skutočne a konkrétne vykonávanie skutočne európskeho hospodárskeho modelu v prospech občanov a podnikov.

4.2. Mnohé organizácie sociálneho hospodárstva sa stretávajú s prekážkami, pokiaľ ide o úplný prístup k inovačným finančným nástrojom, ako sú účasť vo fondoch súkromného kapitálu, nástroje na financovanie kvázi vlastného kapitálu, ako aj zabezpečené úvery a dlhodobé pôžičky a napokon vyčlenenie solidárnych financií v rámci zamestnaneckého sporenia na sociálne podniky. V súvislosti s týmito prekážkami možno identifikovať štyri oblasti, v ktorých treba tento problém riešiť:

- odstrániť medzery v informáciách a napraviť vnímanie poskytovateľov úverov, ako aj právnické vymedzenia a uznanie osobitej povahy ich hospodárskeho charakteru;
- zlepšiť zručnosti aktérov finančného sektora pri posudzovaní fungovania organizácií sociálneho hospodárstva z finančného hľadiska;
- podporovať odbornú prípravu organizácií sociálneho hospodárstva s cieľom zlepšiť ich ekonomické a finančné zručnosti;
- rozvíjať informovanosť organizácií sociálneho hospodárstva, čo im umožní využívať finančné mechanizmy, a tak znížiť mieru ich nevyužívania.

4.3. Pokiaľ ide o prvý bod, EHSV verí, že akčný plán na podporu sociálneho hospodárstva bude príležitosťou motivovať európske inštitúcie a členské štáty k vypracovaniu definície platnej pre verejné inštitúcie, ako aj finančné inštitúcie Európskej únie, čo je čoraz potrebnejšie na zabezpečenie úplného prístupu na kapitálový trh, a to aj prostredníctvom nefinančných podporných opatrení zameraných na posilnenie zručností subjektov zapojených do investícií so sociálnym vplyvom.

4.4. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že v akčnom pláne únie kapitálových trhov pre ľudí a podniky⁽³⁾ by sa mala venovať väčšia pozornosť úlohe sociálneho hospodárstva pri získavaní investícií so sociálnym vplyvom v Európe.

4.5. Pokiaľ ide o zlepšenie schopnosti posudzovať inovačné sociálne investície, EHSV sa domnieva, že finančné subjekty uplatňujú na organizácie sociálneho hospodárstva príliš často vysoké riziko len preto, že používajú hodnotiace nástroje, ktoré sa spravidla používajú pre iné podniky. To spôsobuje nesprávnu klasifikáciu, pri ktorej sa zvyčajne nezohľadňujú špecifickejšie aspekty sociálneho hospodárstva, ako sú sociálny a ľudský kapitál, povest', sociálna funkcia a sociálny konsenzus, dôraz na ciele všeobecného záujmu a schopnosť vytvárať spoločné aktíva. Mohlo by sa to opísať ako neprimerané posudzovanie prostriedkov z dôvodu nedostatku nástrojov na meranie účelu.

(³) Únia kapitálových trhov pre ľudí a podniky – nový akčný plán [COM(2020) 590 final].

4.6. Prioritou organizácií sociálneho hospodárstva je plnenie sociálnych, vzdelávacích a environmentálnych cieľov. Toto sociálne poslanie musí byť v plnom súlade s hospodárskymi a finančnými požiadavkami, ktoré sú jednou z hybných síl udržateľnosti týchto organizácií, čo si vyžaduje podporu opatrení v oblasti odbornej prípravy a kvalifikácie zamestnancov v hospodárskych a finančných záležitostiach.

5. Inovačné finančné nástroje a sociálne taxonómie

5.1. Finančné nástroje určené pre sociálne podniky sa za posledných desať rokov značne rozvinuli ⁽⁴⁾, stále však existuje priestor na ďalší rozvoj a lepšie riešenie potrieb sociálnych podnikov, ako aj na podporu ich rozmachu na vnútornom trhu. EHSV považuje za dôležité, aby tento rozmach sprevádzalo rozvíjanie kultúry hodnotenia vo všetkých organizáciách, ako aj vytvorenie, najmä zo strany akademickej obce, hodnotiacich nástrojov špecifických pre sociálne hospodárstvo.

5.2. Európska komisia uskutočnila v období od 12. júna do 27. augusta 2021 konzultácie na tému sociálnej a environmentálnej taxonómie. EHSV upriamuje v tejto súvislosti pozornosť na potrebu vyhnúť sa vytvoreniu ešte závažnejšej konkurencie alebo konfliktu medzi environmentálnou a sociálnou taxonómiou.

5.3. Rozvoj jednotného modelu taxonómie (sociálnej a environmentálnej) je optimálnym riešením práve z dôvodu úzkeho prepojenia medzi sociálnymi a environmentálnymi cieľmi, ktoré treba zachovať. Avšak na to, aby bol tento model uskutočniteľný a pružný, nemal by spôsobovať veľkú záťaž pre podniky.

5.4. Podniky sociálneho hospodárstva sú založené najmä na miestnych komunitách, v ktorých prevláda participatívny rozmer, a vyznačujú sa aj svojou sociálnou angažovanosťou: vytvárajú pracovné miesta, podporujú a udržiavajú zamestnanosť, presadzujú politiku spravodlivého odmeňovania a rovnosti v zamestnaní. Dôvodom je tiež skutočnosť, že podniky sociálneho hospodárstva majú v zásade štruktúru participatívneho riadenia založenú na kritériách demokracie, otvorenosti a transparentnosti. V sociálnej taxonómii by sa mali tieto aspekty zohľadniť a osobitne podporovať.

5.5. Táto taxonómia by mala prispievať k stimulovaniu financovania dopĺňajúceho verejné zdroje, ktoré často nedostatočne podporujú politiky sociálneho začlenenia. Sociálne financovanie by však nemalo nikdy nahrádzať úlohu inštitúcií, zákonov a verejných politík pri presadzovaní dodržiavania sociálnych práv, vyvažovaní nerovností a v boji proti diskriminácii.

5.6. Keďže ide konkrétne o služby všeobecného záujmu, musia byť financované z verejných prostriedkov a súkromný kapitál sa môže použiť len ako doplnok. Podniky, ktoré majú sociálny vplyv, zohrávajú v spoločnosti zásadnú úlohu, a preto by investície im určené mali v čo najväčšej miere vychádzať zo stabilných finančných fondov a trpezlivého kapitálu. Treba mať na zreteli, že sociálne ciele sa stanovujú na dlhé obdobie.

5.7. Malo by sa zabrániť riziku, aby hodnotiace činnosti a metodika hodnotenia odmeňovali odvetvia, ktoré sú ľahšie merateľné a majú k dispozícii viac zdrojov alebo väčšiu dostupnosť údajov, na úkor oblastí, v ktorých je objektívne hodnotenie zložitejšie, alebo je ťažšie nájsť údaje. Aby boli sociálne investície úspešné, musí sa zabezpečiť spolupráca medzi verejným, súkromným a sociálnym sektorom. Spolupráca sociálneho sektora je nevyhnutná na to, aby sa potreby riešili podľa ich stupňa dôležitosti, pretože práve zástupcovia tohto sektora pracujú v teréne a poznajú konkrétne potreby.

6. Návrhy inšpirované osvedčenými postupmi v praxi

6.1. Pod vplyvom iniciatívy pre sociálne podnikanie z roku 2011 prijala Európska komisia v posledných rokoch rôzne iniciatívy, priamo aj prostredníctvom Európskeho investičného fondu, na podporu sociálnej inovácie a zlepšenie prístupu k financovaniu pre organizácie sociálneho hospodárstva. Obzvlášť zaujímavé boli programy *EaSI Funded*, *EaSI Debt*, *EaSI Guarantee*, *EaSI Capacity Building* a *EFSI Equity Social Impact*. Pre budúce programovanie sú sľubné aj iniciatívy plánované v rámci Programu InvestEU, najmä ak sa zavedú osobitné inovácie na presadzovanie sociálnych investícií, ako sa uvádza v akčnom pláne pre sociálne hospodárstvo.

6.2. EHSV sa domnieva, že v záujme podpory ekosystému priaznivého pre sociálne investície je dôležité, aby členské štáty boli pri vykonávaní rôznych národných plánov obnovy a odolnosti pripravené realizovať s financovaním z nástroja *Next Generation EU* niekoľko konkrétnych opatrení, ako napríklad tie, ktoré sú uvedené nižšie.

⁽⁴⁾ Všeobecnú analýzu možno nájsť v publikácii Európskej komisie *A recipe book for social finance* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1b8099b-fd4c-11e5-b713-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-234506515>.

6.3. V mnohých krajinách sa uskutočnili pokusy zamerané na zavedenie a validáciu mechanizmov financovania „úkolovou mzdou“ (*pay by result*). Vo Francúzsku napríklad existuje sociálne motivované obstarávanie, pričom osobitná pozornosť sa venuje modelom tzv. *outcome funds*, ktoré zapájajú súkromných investorov, ktorí chcú mobilizovať zdroje pre politiky dohodnuté s vládou (najmä v oblasti sociálnych politík), pričom vyplácanie je spojené s dosiahnutím očakávaných výsledkov. Podpora takýchto praktík musí vychádzať z predbežného hodnotenia zameraného na identifikáciu možných zneužití, ako sú presun kapacity na podniky mimo rámca sociálneho hospodárstva alebo prípadné odstúpenie štátov od záväzkov.

6.4. Jedným z najlepších postupov je veľmi zaujímavý postup fínskej vlády, ktorá zriadila centrum odborných znalostí pre investície s vplyvom. Prostredníctvom neho sa poskytuje technická a odborná pomoc na podporu zručností subjektov, ktoré chcú investovať so sociálnym vplyvom.

6.5. Tieto iniciatívy potvrdzujú, že je dôležité podporovať vytváranie, rozvoj a prístupnosť fondov s vplyvom, fondov alebo iných finančných nástrojov, z ktorých sa financujú iniciatívy podnikov sociálneho hospodárstva, najmä nasmerovaním fondov, ako je InvestEU alebo Fond na spravodlivú transformáciu, s cieľom podporovať aj formy spoluinvestovania (vlastné zdroje), spolufinancovania (úver) a úverové záruky pre operácie na trhu.

6.6. Mala by sa zlepšiť schopnosť európskych inštitúcií a členských štátov zbierať a analyzovať údaje potrebné na preukázanie toho, že pravdepodobnosť zlyhania pri financovaní podnikov a sociálnych infraštruktúr je nižšia ako priemerná pravdepodobnosť nesplácania bankového úveru, a získať tak uznanie mier využívania vlastných zdrojov, ktoré zohľadňujú sociálnu hodnotu tohto typu financovania.

6.7. EHSV už požadoval začlenenie podporných faktorov do nariadenia o kapitálových požiadavkách (CRR) ⁽⁵⁾, najmä ekologických a sociálnych, s cieľom znížiť absorpciu kapitálu, ktoré banky vyčlenili na pokrytie úverov určených na financovanie podnikov sociálneho hospodárstva.

6.8. Určite treba poukázať na úlohu, ktorú zohrávajú v mnohých európskych krajinách alternatívne a etické banky pri podpore financovania zameraného na sociálne a environmentálne ciele, čo v niektorých prípadoch viedlo k vzniku investičných fondov alebo spoločností pre správu úspor, ktorých zámerom je investovať v sociálnej a environmentálnej oblasti.

6.9. Daňové opatrenia podporujúce investície do sociálneho hospodárstva, schopné preukázať skutočne dosiahnutý sociálny vplyv, by mohli byť užitočné na stimulovanie emitentov, ako aj upisovateľov.

6.10. Bolo by rovnako zásadné podporiť a stimulovať trpezlivý kapitál, ako sú tzv. *titres associatifs* (dlhové cenné papiere vydané neziskovým združením) a tzv. *titres participatifs* (hybridné finančné nástroje medzi akciou a dlhopisom), ktorých cieľom je posilniť vlastné zdroje združení a družstiev. Pre správcov dôchodkových fondov by okrem toho tiež boli užitočné stimulačné pravidlá uľahčujúce používanie týchto inovačných nástrojov s cieľom podporiť investície do podnikov sociálneho hospodárstva.

6.11. Na základe skúseností z Francúzska, kde zákon upravuje regulované bankové sporenia a fondy solidárneho sporenia zamestnancov pre podniky sociálneho hospodárstva, podniky označené ako podniky so sociálnym vplyvom a solidárne fondy by bolo dôležité vypracovať pravidlá týkajúce sa fondov solidárneho financovania, aby sa optimalizovala úroveň zdrojov pridelených sociálnym podnikom a uvoľnila dodatočná kapacita kapitálových a kvázi kapitálových investícií.

6.12. Medzi osvedčené postupy, ktoré uplatňujú podniky sociálneho hospodárstva, najmä družstvá, patria postupy zamerané na transformáciu podnikov v kríze na pracovníkov organizovaných ako družstvá, známe aj ako „prevzatie podnikov zamestnancami“ ⁽⁶⁾, ktoré sa uplatňujú vo Francúzsku, v Taliansku a Španielsku prostredníctvom mechanizmov financovania, prostredníctvom vytvárania osobitných vzájomných fondov, ktoré zahŕňajú kapitálovú účasť a spolufinancujú so zamestnancami prevzatie obchodnej činnosti vytvorením družstva.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 176, 27.6.2013, s. 1.

⁽⁶⁾ *Business transfers to employees under the form of a cooperative in Europe: opportunities and challenges*, CECOP, 2013.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prínos najvzdialenejších regiónov pre EÚ**(prieskumné stanovisko)**

(2022/C 194/08)

Spravodajca: **Joël DESTOM**Pomocný spravodajca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Konzultácia	Rada – francúzske predsedníctvo Rady EÚ, 21. 9. 2021 List Clémenta BEAUNEA, štátneho tajomníka pre európske záležitosti
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	14. 12. 2021
Prijaté v pléne	20. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	216/3/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) uznáva, že hoci sa najvzdialenejšie regióny nachádzajú tisíce kilometrov od európskeho kontinentu, sú neoddeliteľnou súčasťou EÚ. Najvzdialenejšie regióny zahŕňajú ostrovy, súostrovia a jedno kontinentálne územie (Francúzska Guyana). Tieto regióny, ktorých je celkovo deväť, sa nachádzajú v západnom Atlantiku, Karibskej oblasti, amazonskom pralese a Indickom oceáne: Francúzska Guyana, Guadeloupe, Martinik, Svätý Martin, Réunion a Mayotte (Francúzsko), Azory (Portugalsko) a Kanárske ostrovy (Španielsko). V najvzdialenejších regiónoch žije takmer 5 miliónov obyvateľov. EHSV zdôrazňuje, že najvzdialenejšie regióny zastupujú Európu vo svete a poskytujú jej nielen námorný priestor, aký nemá žiadna iná mocnosť, ale aj viaceré geostrategické výhody.

1.2. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) žiada Komisiu, aby zvažila významné výhody, ktoré môžu najvzdialenejšie regióny priniesť pre budúcnosť Európy a považovala ich za laboratóriá na podporu pokroku v celosvetovom meradle (potravinová a energetická sebestačnosť Európy, zelená transformácia, udržateľný cestovný ruch, sociálne začlenenie, účasť organizácií občianskej spoločnosti atď.). Najvzdialenejšie regióny sa môžu stať modelmi, ktoré možno duplikovať v rôznych zemepisných oblastiach, v ktorých sa nachádzajú.

1.3. Pandémia COVID-19 zdôraznila aj otázku významu spoľahlivého a odolného potravinového systému, ktorý funguje za každých okolností a je schopný zabezpečiť občanom prístup k dostatočným dodávkam cenovo dostupných potravín. Stratégia Z farmy na stôl je nový komplexný prístup poukazujúci na to, akú hodnotu Európania pripisujú udržateľnej potravinovej bezpečnosti. Predstavuje príležitosť zlepšiť životný štýl, zdravie a životné prostredie. Európska politika v najvzdialenejších regiónoch musí viesť k potravinovej sebestačnosti týchto území, aby sa stali vzorom pre Európu. Najvzdialenejšie regióny sú územiami príležitostí, na ktorých sa niektorým tradičným hospodárskym odvetviam dlhodobo poskytuje európska podpora. Rozvíjajúcim sa odvetviam sa musí lepšie pomáhať.

1.3.1. EHSV vyzýva Komisiu, aby vo svojom pracovnom harmonograme týkajúcom sa stratégie Z farmy na stôl zohľadnila osobitný charakter najvzdialenejších regiónov a aby zabezpečila, že národné programy POSEI (program osobitných alternatív pre odľahlosť a ostrovný charakter) budú v súlade s hlavným cieľom, ktorým je podpora udržateľného poľnohospodárstva.

1.4. EHSV žiada Komisiu, aby urýchlila realizáciu európskych projektov financovaných EÚ v najvzdialenejších regiónoch, ktoré sú zamerané na identifikáciu udržateľných a cenovo dostupných zdrojov energie vyrábaných lokálne, a to v prípade potreby aktiváciou článku 349 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Cieľom je ukázať, že sú schopné vyvíjať systémy založené na obnoviteľných zdrojoch energie. Náklady na energiu sú v týchto regiónoch vo všeobecnosti vyššie ako na kontinente, a preto sa najvzdialenejšie regióny môžu stať skúšobňami v čase, keď sa Európa usiluje dosiahnuť energetickú sebestačnosť.

1.5. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila vykonávanie smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001⁽¹⁾ (smernica o energii z obnoviteľných zdrojov) a vypustenie jej článku 29 ods. 13, pretože Európska únia nemôže dotovať energetickú transformáciu najvzdialenejších regiónov a zároveň prispievať k odlesňovaniu tretích krajín.

1.6. EHSV vyzýva Komisiu, aby v hospodárskom kontexte obnovy po pandémie COVID-19 neznižovala osobitnú podporu pre najvzdialenejšie regióny, pretože potrebujú primerané finančné prostriedky, aby mohli dosiahnuť ciele stanovené v stratégii EÚ načrtnutej v balíku opatrení „Fit for 55“. Najvzdialenejšie regióny sú regióny, ktoré sú vzhľadom na svoje zemepisné vlastnosti vo vysokej miere vystavené rizikám spojeným s extrémnymi poveternostnými udalosťami (ako sú hurikány, ničivé vlny, zemetrasenia a suchá), ktoré pravidelne postihujú ich obyvateľstvo. Ako prvé teda budú znášať dôsledky zmeny klímy.

1.7. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že uplatňovanie článku 349 ZFEÚ nebude brániť revízií právnych predpisov v oblasti klímy, energetiky a dopravy v snahe zosúladiť súčasné texty s cieľmi stanovenými na roky 2030 a 2050.

1.7.1. Táto transformácia, ktorá sa má dosiahnuť do roku 2030 (a po nej prechod na klimatickú neutralitu), musí byť kolektívnym a inkluzívnym úsilím s koncepciou vytvorenou spoločne s priemyselnými ekosystémami.

1.7.2. V aktualizovanej priemyselnej stratégii sa oznámilo, že sa v spolupráci so sociálnymi partnermi a inými zainteresovanými stranami načrtnú spôsoby transformácie s cieľom zmapovať, ako najlepšie urýchliť a využiť súbežné transformácie s prihliadnutím na rozsah, rýchlosť a podmienky, ktorým čelia jednotlivé ekosystémy.

1.8. EHSV vyzýva Komisiu, aby vypracovala osobitný spôsob transformácie pre ekosystém najvzdialenejších regiónov, v rámci ktorého sa určí rozsah potrieb, najmä pokiaľ ide o rekvalifikáciu, ako aj investičné a technologické potreby a určia sa opatrenia, ktoré sa majú prijať na ich splnenie, pričom sa zohľadnia príspevky, ako sú plány realizácie. Model projektu energetickej sebestačnosti INSULAE, ktorý bol vytvorený v rámci programu EÚ Horizont 2020, môže byť východiskovým bodom pre realizáciu týchto plánov.

1.9. EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala vhodné strategické usmernenia pre cestovný ruch: cieľom je spoločne sa zamyslieť nad ďalekosiahlymi zmenami, a zároveň začleniť zásady udržateľného rozvoja do všetkých činností a pre všetky povolania, pretože cestovný ruch zohráva významnú úlohu v rozvoji najvzdialenejších regiónov vzhľadom na mnohé výhody a významný potenciál vytvárať pracovné miesta, najmä pre mladých ľudí. Udržateľný cestovný ruch sa musí stať identitou najvzdialenejších regiónov. Všetci aktéri zapojení do cestovného ruchu musia zohrávať úlohu v udržateľnom rozvoji odvetvia. Pri vykonávaní plánov obnovy v týchto regiónoch sa musí využiť rozmanitosť služieb a povolání zapojených do rozvoja a vysoký podiel mikropodnikov, malých a stredných podnikov pôsobiacich v sektore cestovného ruchu. V tejto súvislosti je dôležité mať na pamäti osobitosti tohto sektora, ale aj zvážiť, aké opatrenia sú potrebné na zabezpečenie kvality pracovných miest, ako aj kvality obchodnej bilancie. V tomto zmysle sú potrebné silné politické usmernenia: treba sa združiť a zvážiť zmenu rozsahu a zásady udržateľnosti začleniť do všetkých činností a pre všetky povolania.

1.10. EHSV apeluje na to, aby sa podporili najzraniteľnejšie komunity a aby sa uvažovalo nad tým, ako do klimatickej, digitálnej a sociálnej transformácie zapojiť čo najviac ľudí. Žiadna transformácia nebude možná, ak sa do týchto zmien v plnej miere nezapoja miestne komunity, pretože rozvoj najvzdialenejších regiónov je založený na výnimočných, no krehkých ekosystémoch. To si vyžaduje predvídať vplyvy budúcich verejných politík, pretože najvzdialenejšie regióny neuniknú zmenám, ktoré prinášajú veľké klimatické, digitálne a sociálne transformácie. Musia predvídať globálnu transformáciu svojich hospodárstiev, aby reagovali na budúce požiadavky a pritom sa čo najväčšia pozornosť musí venovať sociálnym vplyvom týchto transformácií. Tiež je potrebné zabezpečiť podporu najzraniteľnejšieho obyvateľstva a uvažovať o tom, ak je to možné, aktívne zapojiť väčšinu z nich. Žiadna transformácia nebude možná, ak do nej nebude plne zapojené miestne obyvateľstvo.

1.11. EHSV vyzýva Komisiu, aby prehodnotila spôsob verejných konzultácií tak, aby sa každý občan alebo podnik mohol zúčastniť bez predchádzajúcej povinnosti zapísať sa v registri transparentnosti. EHSV považuje sociálny dialóg za najdôležitejší prostriedok, ako v najvzdialenejších regiónoch nájsť konkrétne riešenia so sociálnymi partnermi. Vyzýva na posilnenie a rozšírenie jeho využívania. Zapojenie občianskej spoločnosti do tvorby európskych programov musí byť realitou a musí sa organizovať v priamom spojení so skutočnými aktérmi na týchto územiach. Sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti sa musia vo väčšej miere a reálne zapájať do fáz vykonávania a hodnotenia plánov obnovy a odolnosti v najvzdialenejších regiónoch. Je nevyhnutné zriadiť kontaktné miesto Európskej komisie, ku ktorému bude mať občianska spoločnosť priamy prístup.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 82).

1.12. EHSV vyzýva Komisiu, aby zaviedla pakt pre zručnosti v najvzdialenejších regiónoch, ako to urobila v prípade viacerých priemyselných ekosystémov.

1.12.1. Zelená transformácia najvzdialenejších regiónov môže uspieť len vtedy, ak budú mať tieto regióny kvalifikovanú pracovnú silu potrebnú na zachovanie konkurencieschopnosti. Vzdelávanie a odborná príprava majú kľúčový význam z hľadiska zvyšovania informovanosti a rozvoja zručností pre potreby zeleného hospodárstva v rámci nástrojov, medzi ktoré patrí zelený prvok programu Erasmus+ či Koalícia pre vzdelávanie v oblasti klímy. Komisia prostredníctvom európskeho programu v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť zavádza kľúčové opatrenia s cieľom vybaviť ľudí správnymi zručnosťami potrebnými na zelenú a digitálnu transformáciu. V rámci tohto programu Komisia takisto uľahčuje plnenie záväzkov týkajúcich sa preškolenia a zvyšovania úrovne zručností vo všetkých priemyselných ekosystémoch. Najvzdialenejšie regióny musia byť plne začlenené do týchto hlavných opatrení Komisie prostredníctvom osobitného pracovného programu.

1.12.2. EHSV vyzýva Komisiu, aby zintenzívnila úsilie o zníženie nerovností v najvzdialenejších regiónoch, keďže pandémie COVID-19 negatívne ovplyvnila snahy o ich zníženie. Najvzdialenejšie regióny sa považujú za regióny, ktoré trpia pretrvávajúci nerovnosťami. Výklad pojmov „centrum“ a „okrajová oblasť“ poskytuje niekoľko vysvetlení pre rozdelenie bohatstva v hospodárstve, kde sú vzťahy často nevyvážené. Posilňovanie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti je jedným z hlavných cieľov EÚ.

1.13. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že v procese obnovy sa zohľadnia sociálne potreby a že tento proces zároveň zostane na regionálnej úrovni homogénny a vyvážený. Zdôrazňuje, že je potrebné posudzovať územie ako celok v snahe nájsť individuálne prispôbené riešenia.

1.13.1. EHSV vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia na zabezpečenie digitálneho prístupu v najvzdialenejších regiónoch. V týchto regiónoch viac ako inde nerovnosti prehĺbuje neschopnosť zaisťiť všeobecný a spoľahlivý prístup k digitálnym technológiám a efektívne využívať súvisiace zdroje. Zväčšila sa však už existujúca digitálna priepasť a pandémie zvýraznila určité rozdiely, v dôsledku čoho niektorí ľudia zaostávajú za zrýchľujúcou sa digitalizáciou. Zamestnanosť, vzdelávanie, zdravotníctvo a verejné služby budú určite čoraz viac závislé od digitálnych technológií.

1.13.2. EHSV apeluje na Komisiu, aby vyvíjala trvalé úsilie v oblasti výskumu a inovácií, ktoré sú nevyhnutné na využitie všetkých príležitostí vyplývajúcich z osobitostí najvzdialenejších regiónov spojených s oceánmi, morami a morskými zdrojmi, pretože majú veľký potenciál stimulovať hospodárstvo, vytvárať vysokokvalitné pracovné miesta a zaisťiť blahobyt ľudí. Týka sa to širokého spektra podnikov každej veľkosti. Má to zásadný význam pre rozvoj tradičných činností, ako aj pre vytváranie nových trhových príležitostí, ktoré by tiež pomohli prilákať mladých ľudí.

1.14. EHSV vyzýva Komisiu, aby v rámci budúcich operačných programov pre najvzdialenejšie regióny realizovala veľký projekt na zabezpečenie prístupu k vode a systému odpadových vôd. Tieto veľké projekty by mala riadiť priamo Európska komisia. Veľké projekty mobilizujú rozsiahle investície v nominálnej hodnote viac ako 50 miliónov EUR a sú podporované z fondov politiky súdržnosti EÚ. Členské štáty a ich občania z nich majú priame výhody, pretože vytvárajú lepšiu infraštruktúru a nové pracovné miesta, prispievajú k zdravšiemu životnému prostrediu a otvárajú nové podnikateľské príležitosti.

1.14.1. Obyvatelia francúzskych najvzdialenejších regiónov nemajú prístup k pitnej vode a systém odpadových vôd je často nedostatočný. Prístup k bezpečnej pitnej vode a kanalizácii je neoddeliteľný od práva na život a ľudskú dôstojnosť a od potreby mať primeranú životnú úroveň.

1.15. EHSV žiada Komisiu, aby aktualizovala svoje oznámenie, v ktorom analyzovala situáciu najvzdialenejších regiónov v súvislosti s fenoménom migrácie. Vyzýva na spoluprácu medzi územiaми v oblasti migrácie a naliehavo žiada, aby sa v týchto regiónoch uplatňoval nový európsky pakt o migrácii, ktorý umožňuje zavedenie „povinného mechanizmu solidarity“ v dôsledku „migračného tlaku“.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Najvzdialenejšie regióny, ktoré sa nachádzajú v niekoľkých zemepisných oblastiach, poskytujú Európe geostrategickú, hospodársku a kultúrnu polohu na hraniciach viacerých kontinentov, ako aj jedinečné výhody. Tieto výhody majú skutočnú pridanú hodnotu a sú prirodzeným základom spolupráce EÚ s tretími krajinami, a to aj mimo ich zemepisných oblastí. Prispievajú k medzinárodnému vplyvu Európy a vyznačujú sa jedinečným potenciálom prinášať riešenia, ktoré sa môžu uplatniť pri vyrovnávaní sa s výzvami, ktorým EÚ čelí. Európska komisia ohlásila prijatie nového oznámenia o aktualizácii strategického partnerstva Komisie s týmito regiónmi počas francúzskeho predsedníctva Rady EÚ.

2.2. Využitie identifikovaných výhod do značnej miery závisí od schopnosti EÚ komunikovať so všetkými svojimi občanmi. Občianska spoločnosť musí prispievať k zvyšovaniu povedomia rôznych aktérov (štátov, regiónov, miestnych územných celkov, miestnych komunít, škôl, podnikov a jednotlivcov) o dôležitosti uznania toho, že najvzdialenejšie regióny môžu podporovať šírenie konkrétnych operačných činností v záujme urýchlenia vykonávania cieľov udržateľného rozvoja. Meranie vplyvu by sa dalo uplatniť na niekoľko typov potrieb (rybolov, poľnohospodárstvo a vývoj modelov; kultúra a posilňovanie odvetvia; zamestnanosť a odborná príprava; vzdelávanie a mobilita mladých ľudí; rozvoj podnikania; životné prostredie, energetika a klimatické výzvy; prisťahovalectvo).

2.3. Návrhmi EHSV na obnovu a oživenie po pandémie COVID-19 sa stanovuje rámec, v ktorom sa musia naplno rozvinúť silné stránky najvzdialenejších regiónov. Môže sa do nich premietiť prínos týchto regiónov v rôznych oblastiach: pokračovanie v potrebných štrukturálnych zmenách a príslušných investičných aktivitách, predovšetkým pokiaľ ide o inováciu v oblasti digitalizácie, inteligentných technológií a v sociálnej oblasti, ako aj o zelenú transformáciu; neustále zlepšovanie konkurencieschopnosti; vytváranie vhodného prostredia na posilnenie úlohy práce ako jednej z hlavnej hnacej sily obnovy hospodárskeho systému; vytváranie podmienok na zvýšenie sebestačnosti a odolnosti; výrazne zlepšovanie distribučných reťazcov.

2.4. V rámcovej smernici EÚ o vode sa uznáva, že „voda nie je komerčný výrobok ako iné výrobky ale skôr dedičstvo, ktoré treba chrániť, brániť a nakladať s ním ako takým“.

2.4.1. Na zabezpečenie a zlepšenie prístupu k vode a kanalizácii sú nevyhnutné tri prvky, a to kvalita, prístupnosť a cenová dostupnosť. EÚ prispela k tomu, aby obyvateľom svojich členských štátov zaručila prístup k bezpečnej pitnej vode a ku kanalizácii prostredníctvom dvoch hlavných typov opatrení. Po prvé, stanovila ambiciózne normy kvality vody, ktoré zabezpečujú vysokú úroveň ochrany verejného zdravia aj životného prostredia. Po druhé, financovala rozvoj a zlepšenie vodohospodárskej infraštruktúry v členských štátoch, čo prispelo k zvýšeniu kvality a fyzického prístupu k vodohospodárskym službám. Účinky opatrení EÚ zatiaľ nie sú viditeľné vo francúzskych najvzdialenejších regiónoch, kde ľudia nemajú prístup k pitnej vode.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Kontext odhaľujúci priority v oblasti potravín a energetiky

3.1.1. Najvzdialenejšie regióny sa považujú za hospodársky zraniteľné regióny. Niektoré zraniteľnosti vyplývajú z ich vystavenia rizikám v dôsledku štrukturálnych premenných (izolácia, veľkosť trhov, koncentrácia exportu, podiel poľnohospodárstva a rybolovu na tvorbe bohatstva atď.) a iné sú spôsobené vystavením otrasom odzrkadľujúcim výnimočné situácie (hospodárske, environmentálne, sociálne, zdravotné krízy atď.). Pandémia COVID-19 zvýšila úroveň povedomia o možných dôsledkoch nedostatočnej pripravenosti. Aj keď distribučné a dodávateľské reťazce odolali tejto kríze, nikdy nebude existovať žiadna vakcína, ktorá by ochránila obyvateľstvo pred účinkami určitej formy potravinovej a energetickej zraniteľnosti.

3.1.2. Najvzdialenejšie regióny musia ukázať schopnosť na určitej vymedzenej úrovni uspokojovať základné potreby v oblasti potravín a energie, aby sa obyvateľstvo stalo odolným proti otrasom zvonka. Ide o prístup, ktorý nielenže vytvára pracovné miesta na miestnej úrovni a sociálne väzby, ale usiluje sa aj zapájať angažovaných občanov do sledovania inováčných projektov v teréne s pomocou efektívnych a pozorných verejných organizácií. Najvzdialenejšie regióny majú zásadné výhody pre to, aby stelesnili transformáciu, ktorá prináša hospodársku činnosť a sociálnu súdržnosť. Existuje totiž silné kultúrne ukotvenie v záujme vzťahu k prírode, čo by bolo priaznivé pre vznik ekosystémov uprednostňujúcich zdravú a udržateľnú výrobu potravín. Rovnako ľahký prístup k najbežnejším formám energie z obnoviteľných zdrojov (vodnej energii, energii z biomasy, veternej, tepelnej, geotermálnej, fotovoltaickej energii) otvára pole možností.

3.1.3. EÚ prijme nový cyklus politik v oblasti klímy, tzv. balík „Fit for 55“. Najvzdialenejšie regióny sa môžu stať laboratóriami, ktoré zvýšia odolnosť Európskej únie. Stratégia Z farmy na stôl je ústredným prvkom Európskej zelenej dohody. Najvzdialenejšie regióny majú prostriedky na to, aby dokázali, že je naliehavé zachovať bohatú biodiverzitu, upevniť postavenie poľnohospodárov a rybárov v hodnotovom reťazci, podporovať udržateľnú spotrebu potravín a propagovať zdravú stravu za dostupné ceny pre všetkých, bez kompromisov z hľadiska bezpečnosti, kvality alebo ceny potravín. Najvzdialenejšie regióny môžu byť inkubátormi tejto stratégie Európskej únie, ktorá má obsiahnuť celý potravinový reťazec. Môžu účinne poskytovať informácie o tom, aký typ posúdení vplyvu by bol potrebný. Energetická kríza je už teraz v najvzdialenejších regiónoch vážnejšia. Preto je potrebné na všetkých úrovniach hľadať konkrétne riešenia pre tieto regióny, ktoré by v prípade zhoršenia súčasnej energetickej krízy mohli patriť k najviac postihnutým oblastiam.

3.1.4. V najvzdialenejších regiónoch, ako aj vo všetkých regiónoch Európy nie je energetická transformácia len otázkou technológie. Predstavuje veľkú spoločenskú výzvu, do ktorej je nevyhnutné zapojiť občiansku spoločnosť. V tomto ohľade obnova organizovaná po pandémie COVID-19 poskytuje príležitosť využiť finančné prostriedky na dosiahnutie cieľa postaviť občanov do centra energetickej transformácie, a tým stimulovať regionálne hospodárstvo. Obnoviteľné zdroje energie, ktoré sú v najvzdialenejších regiónoch široko dostupné, sú decentralizované. Vyžadujú si pomerne nízke investície v porovnaní s nákladmi plynúcimi z rozsiahlych centralizovaných štruktúr. Prostredníctvom Európskej zelenej dohody Komisia zaradila klimatickú neutralitu na prvé miesto svojho programu a prostredníctvom balíka na podporu obnovy plánuje investovať miliardy eur do obnovy hospodárstva, ako aj do vytvárania a ochrany vysokokvalitných pracovných miest v Európe. Najvzdialenejšie regióny môžu ukázať cestu pre prístup zameraný na občanov, v ktorom sa zohľadňujú najzraniteľnejší spotrebiteľia.

3.1.5. V rámcovej smernici EÚ o vode sa uznáva, že „voda nie je komerčný výrobok ako iné výrobky ale skôr dedičstvo, ktoré treba chrániť, brániť a nakladať s ním ako takým“. Na zabezpečenie a zlepšenie prístupu k vode a kanalizácii sú nevyhnutné tri prvky, a to kvalita, prístupnosť a cenová dostupnosť. EÚ prispela k tomu, aby obyvateľom svojich členských

štátov zaručila prístup k bezpečnej pitnej vode a ku kanalizácii prostredníctvom dvoch hlavných typov opatrení. Po prvé, stanovila ambiciózne normy kvality vody, ktoré zabezpečujú vysokú úroveň ochrany verejného zdravia aj životného prostredia. Po druhé, financovala rozvoj a zlepšenie vodohospodárskej infraštruktúry v členských štátoch, čo prispelo k zvýšeniu kvality a fyzického prístupu k vodohospodárskym službám. Účinky opatrení EÚ zatiaľ nie sú viditeľné vo francúzskych najvzdialenejších regiónoch, kde obyvateľstvo čelí ťažkostiam pri prístupe k vode, ktoré sú v Európe jedinečné.

3.2. Rozdiely a výraznejšie nerovnosti

3.2.1. Najvzdialenejšie regióny sa považujú za regióny, v ktorých pretrvávajú nerovnosti. Výklad pojmu centrum a periféria ponúkajú niekoľko vysvetlení rozdelenia bohatstva v hospodárstve, kde sú vzťahy často asymetrické. Posilňovanie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti je jedným z hlavných cieľov EÚ. Na zmenšovanie rozdielov je vyčlenený značný rozpočet a najvzdialenejšie regióny sú z veľkej časti jeho príjemcami. Napriek nedokonalosti hodnotiacich nástrojov je potrebné uznať, že pandémia COVID-19 ovplyvnila úsilie o zmenšenie týchto nerovností. K týmto dôsledkom sa vyjadrila konferencia predsedov najvzdialenejších regiónov 19. novembra 2021. Vzhľadom na túto situáciu sociálni partneri a všetky organizácie občianskej spoločnosti varujú pred potrebou urýchliť všetky procesy v snahe ukončiť logiku dobiehania a postaviť občana do centra systémov a vytvoriť skutočnú perspektívu.

3.2.2. Pevné hospodárske základy sú nevyhnutné na podporu udržateľného rozvoja a udržanie ambiciózneho sociálneho modelu v najvzdialenejších regiónoch. Sociálne politiky musia ísť ruka v ruku s politikami, ktoré stimulujú hospodársky rozvoj, pričom treba vychádzať z toho, že oba tieto druhy politik slúžia spoločnému blahu. Vytváranie pracovných miest, rozvoj zručností a zvyšovanie inkluzívnosti trhov práce sú jedinými vakcínami na predchádzanie nerovnostiam a vylúčeniu, ako aj na posilnenie spoločenskej stability. V procese obnovy je teda nutné rešpektovať sociálne potreby a zabezpečiť, aby bol regionálne rovnomerný a vyvážený. Regionálny priestor treba posudzovať ako celok s cieľom stanoviť riešenia prispôbené každému kontextu.

3.2.3. Od marca 2020 všetky regióny masívne prešli do kybernetického priestoru. V najvzdialenejších regiónoch, ako aj inde školáci začali s dištančným vzdelávaním, zamestnanci začali pracovať na diaľku a podniky sa pokúsili zmeniť svoje obchodné modely, aby mohli pokračovať vo svojej činnosti. Existujúca digitálna priepasť sa však prehĺbila a pandémia ešte zvýraznila určité rozdiely, v dôsledku čoho zostali niektorí občania na okraji rastúceho využívania digitálnych služieb. Návrat späť sa javí ako nepravdepodobný a pracovné miesta, vzdelávanie, zdravotníctvo a verejné služby budú určite čoraz viac závislé od digitálnych technológií. Nerovnosti v najvzdialenejších regiónoch viac ako inde prehľbuje neschopnosť zaručiť všeobecný a spoľahlivý prístup k digitálnym technológiám, ako aj efektívne využívanie súvisiacich zdrojov. V najvzdialenejších regiónoch je naliehavo potrebné zaviesť satelitný širokopásmový internet s cieľom umožniť občanom prístup k digitálnym službám.

3.2.4. V najvzdialenejších regiónoch by mali prevládať činnosti súvisiace s oceánmi, morami a morskými zdrojmi, pretože majú potenciál posilniť hospodárstva, vytvárať kvalitné pracovné miesta a zabezpečiť blahobyt občanov. Týka sa to širokého spektra podnikov všetkých veľkostí. Trvalé úsilie v oblasti výskumu a inovácií je nevyhnutné na využitie všetkých príležitostí spojených s vlastnosťami najvzdialenejších regiónov. Prístup v tomto smere je nevyhnutný tak pre rozvoj tradičných činností, ako aj pre vytváranie nových odbytísk, ktoré by tiež pomohli pritiahnúť mladých ľudí.

3.3. Naliehavá potreba posilniť zapojenie občianskej spoločnosti

3.3.1. Viaceré pilotné projekty realizované v najvzdialenejších regiónoch sú podporované z európskych programov (Erasmus+, Horizont 2020 atď.). Reforma strategického partnerstva Komisie s týmito regiónmi by mala poskytnúť príležitosť na posilnenie tejto podpory a znásobovanie týchto projektov. Pôjde o rozvíjanie projektov v oblasti energetickej sebestačnosti, potravinovej sebestačnosti, udržateľného cestovného ruchu, vzdelávania detí, odbornej prípravy dospelých a sociálnej inklúzie. Rozvoj digitálnych technológií musí byť nevyhnutným predpokladom rozvoja hospodárstiev najvzdialenejších regiónov.

3.3.2. Vzhľadom na veľký vplyv pandémie COVID-19 na spoločnosti v najvzdialenejších regiónoch EHSV vyzýva na realizáciu hospodárskych a sociálnych projektov zameraných na prosperitu, v ktorých je blahobyt občanov prioritou a na nikoho sa nezabudne. Hlavnou výzvou pre tieto regióny je vedieť, ako napraviť nerovnosti a nerovnováhu. Kríza odhalila a prehĺbila dlhodobé rozdiely v týchto spoločnostiach, najmä v prístupe k zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu. Zdá sa, že incidencia infekcií COVID-19 bola vyššia medzi najodkázanejšími osobami. Je tiež menej pravdepodobné, že najchudobnejšie osoby budú môcť pracovať na diaľku. Najvzdialenejšie regióny môžu byť laboratóriami, ktoré umožnia pri príležitosti obnovy napraviť nedostatky sociálnej, hospodárskej a environmentálnej politiky. V týchto regiónoch nesmú európske fondy predstavovať len čísla, ciele a lehoty: musia tiež symbolizovať spoločnú víziu budúcnosti a skutočný záujem o európsky projekt.

3.3.3. Zavedenie plánov obnovy v najvzdialenejších regiónoch by malo umožniť experimentovať s novými postupmi kontroly pridelovania finančných prostriedkov a zdrojov. Nadviazané partnerstvá môže sprevádzať povinnosť vytvárať monitorovacie výbory zastupujúce široké spektrum zainteresovaných strán z organizácií občianskej spoločnosti. Posúdenie prínosov najvzdialenejších regiónov pre EÚ je príležitosťou vyzvať na široký konsenzus medzi politickými stranami, sociálnymi aktérmi, podnikateľmi, odbormi a občianskou spoločnosťou s cieľom zaručiť čo najväčší úspech týchto regiónov v EÚ.

3.4. V najvzdialenejších regiónoch si rozsah výziev spôsobených pandémiou COVID-19 a očakávané transformácie vyžadujú aktívnu spoluprácu všetkých aktérov zastupujúcich občiansku spoločnosť pri súčasnom rešpektovaní zodpovedností a kompetencií každého z nich. Sociálny dialóg je rozhodujúcim nástrojom na vykonávanie plánov obnovy v najvzdialenejších regiónoch. Jeho využívanie by malo umožniť experimentovať s novými postupmi monitorovania pridelovania finančných prostriedkov a zdrojov. Partnerstvá môžu zahŕňať povinnosť zriadiť monitorovacie výbory zastupujúce široké spektrum zainteresovaných strán vrátane kľúčovej úlohy sociálnych partnerov, ako aj iných organizácií občianskej spoločnosti. Zohľadnenie prínosov najvzdialenejších regiónov pre EÚ je príležitosťou vyzvať na dosiahnutie širokého konsenzu s cieľom zabezpečiť čo najväčší úspech týchto regiónov EÚ.

3.5. Najvzdialenejšie regióny v plnej miere podliehajú zákonom globalizácie, ktorá sa vyznačuje najmä čoraz väčším prepojením území, kultúr a hospodárstiev. Predstavujú hranice EÚ, veľmi ďaleko od kontinentu. Riadenie migračných tokov a ochrana hraníc sú pre tieto regióny skutočne naďalej veľkou výzvou. Táto realita vytvára situácie zraniteľnosti, ktoré ešte zhoršuje kríza spôsobená pandémiou. Európska komisia sa vo svojom oznámení z 12. septembra 2007 s názvom Stratégia pre najvzdialenejšie regióny: výsledky a vyhliadky rozhodla venovať pozornosť situácii najvzdialenejších regiónov v súvislosti s fenoménom migrácie. Analýza poukázala na pomerne zložitú kombináciu úrovní verejných opatrení, ktorým čelia tieto regióny. Rozmanitosť východiskových situácií sťažuje vypracovanie spoločných prístupov k migrácii vo všetkých týchto regiónoch.

V Bruseli 20. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

(prieskumné stanovisko na žiadosť francúzskeho predsedníctva Rady EÚ)

(2022/C 194/09)

Spravodajkyňa: **Franca SALIS-MADINIER**

Žiadosť francúzskeho predsedníctva Rady list z 21. 9. 2021
EÚ

Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	16. 12. 2021
Prijaté v pléne	20. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	172/32/70

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s názorom, ktorý Európska komisia vyjadrila vo svojej stratégii v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027, a považuje sociálny dialóg za nevyhnutný nástroj na dosiahnutie troch kľúčových cieľov, ktorými sú: anticipácia a riadenie zmien vo svete práce vyplývajúcich zo zelenej, digitálnej a demografickej transformácie; zlepšenie prevencie pracovných úrazov a chorôb z povolania; a zvýšenie pripravenosti na potenciálne budúce zdravotné krízy.

1.2. Pandémia je príležitosťou na vybudovanie nových kolektívnych kapacít, ktoré umožnia zvládať budúce krízy a zmierniť ich dosah na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (BOZP). Plán obnovy musí pomôcť posilniť úlohu sociálnych partnerov v členských štátoch, kde sa na ňu najmenej prihliada.

1.3. EHSV odporúča vypracovať komplexnú a integrovanú výhľadovú analýzu vplyvu digitálnej transformácie na trh práce s cieľom predvídať zásadné zmeny, ktoré prinesie, a navrhnúť dlhodobú stratégiu v oblasti BOZP.

1.4. Európska rámcová dohoda z roku 2002 neumožňuje reagovať na nové výzvy spojené s prácou na diaľku. EHSV odporúča vypracovať nové usmernenia s osobitným dôrazom na prevenciu psychosociálnych rizík a muskuloskeletálnych porúch.

1.5. EHSV nabáda inšpektoráty práce, aby v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi vykonávali kontrolu pracovných podmienok pri práci na diaľku, a to na žiadosť zamestnanca a s ohľadom na jeho súkromný život.

1.6. EHSV odporúča, aby sa dôkladne sledovali náklady spojené s chorobami z povolania, ako sú srdcové ochorenia a syndróm vyhorenia, a aby sa na príslušnej úrovni prijali vhodné opatrenia v záujme zníženia počtu ich prípadov na nulu.

1.7. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa vytvorila kultúra prevencie prostredníctvom odbornej prípravy aktérov sociálneho dialógu, zvyšovaním povedomia o nových rizikách a posilnením a šírením dostupných zdrojov.

1.8. EHSV sa domnieva, že v súlade s článkom 155 ods. 2 ZFEÚ sa dohody uzatvorené medzi sociálnymi partnermi vykonávajú v členských štátoch. EHSV žiada Komisiu, aby so sociálnymi partnermi diskutovala o vykonávaní autonómnych dohôd a postupe predloženia spoločnej žiadosti o rozhodnutie Rady, pričom treba rešpektovať nezávislosť sociálnych partnerov a riadiť sa postupom stanoveným v článku 155 ZFEÚ.

1.9. EHSV podporuje vytváranie referenčných noriem a nástrojov na posudzovanie rizika pripravených na použitie, ktoré sú obzvlášť užitočné pre veľmi malé a stredné podniky. MSP potrebujú správne usmernenia, odbornú prípravu a finančnú podporu, aby si mohli plniť povinnosti v oblasti BOZP.

1.10. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa zaviedol systém, ktorý umožní posudzovať vplyv legislatívnych iniciatív, kolektívnych zmlúv a európskych akčných plánov, a opakuje svoje odporúčanie ⁽¹⁾ zabezpečiť na 10 000 pracovníkov jedného inšpektora práce.

1.11. EHSV žiada, aby sa v rámci kampane „Vision Zero“ zaujal proaktívnejší prístup s dôrazom na prevenciu a odstránenie rizík, v súlade s rámcovou smernicou.

1.12. Pokiaľ ide o boj proti rakovine ako chorobe z povolania, EHSV sa zasadzuje za ambicióznejší postoj, ktorý by sa vzťahoval na všetkých 50 prioritných karcinogénov, látky poškodzujúce reprodukciu a nebezpečné lieky, ako aj na stres ⁽²⁾ a prácu na zmeny ⁽³⁾.

1.13. EHSV žiada o vytvorenie európskych právnych predpisov v oblasti psychosociálnych rizík. Pri účinnej prevencii sa musí venovať pozornosť aj pracovnému prostrediu, nielen duševnému zdraviu jednotlivca.

1.14. EHSV sa domnieva, že na vytvorenie komplexnej, udržateľnej a integrovanej politiky v oblasti prevencie je potrebné, aby sa pokračovalo v práci na návrhu smernice o muskuloskeletálnych poruchách.

1.15. EHSV žiada, aby sa pozmenili právne predpisy o umelej inteligencii ⁽⁴⁾. EHSV odporúča, aby sa posudzovanie zhody treťou stranou stalo povinným prvkom pre všetky vysokorizikové aplikácie umelej inteligencie.

1.16. EHSV žiada, aby sa do rozsahu pôsobnosti strategického rámca zahrnuli aj pracovníci platforiem. Je nevyhnutné zaručiť týmto pracovníkom právo združovať sa, byť zastúpení a kolektívne vyjednávať a zabezpečiť im aj právo na sociálnu ochranu.

2. Kontext stanoviska

2.1. So zreteľom na svoje nadchádzajúce predsedníctvo Rady EÚ požiadalo Francúzsko výbor, aby prostredníctvom tohto stanoviska preskúmal otázku účinnosti sociálneho dialógu ⁽⁵⁾ ako nástroja na podporu BOZP.

2.2. Európska komisia navrhuje nový strategický rámec pre BOZP, ktorého tri hlavné ciele sú: anticipácia a riadenie zmien vo svete práce vyplývajúcich zo zelenej, digitálnej a demografickej transformácia; zlepšenie prevencie pracovných úrazov a chorôb z povolania; a zvýšenie pripravenosti na potenciálne budúce zdravotné krízy ⁽⁶⁾. Pri dosahovaní týchto troch cieľov sa Európska komisia spolieha najmä na sociálny dialóg.

2.3. V strategickom rámci sa presadzuje prístup „Vision Zero“ s cieľom zamedziť v EÚ úmrtiam súvisiacim s prácou a kladie dôraz na rodovú rovnosť v oblasti BOZP.

2.4. Za jednu z prioritných osí sa považuje boj proti rakovine ako chorobe z povolania. Komisia je odhodlaná stanoviť záväzné limitné hodnoty expozície pri práci pre ďalšie karcinogénne látky.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Sociálny dialóg ako nevyhnutný nástroj na predchádzanie rizikám

3.1.1. Pri riešení problémov spojených s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci sú mimoriadne dôležité dvojstranné rokovania európskych sociálnych partnerov. Uplatňovanie autonómnych dohôd je však niekedy nejednotné a závisí od relatívnej sily sociálneho dialógu a od rozmanitých systémov pracovnoprávných vzťahov v členských štátoch ⁽⁷⁾. Dohody, ktoré sa na žiadosť oboch signatárov pretavia do smerníc Rady, sa zdajú byť účinnejšie, pretože zaručujú konkrétne akčné plány v členských štátoch. EHSV žiada Komisiu, aby so sociálnymi partnermi diskutovala o lepšom vykonávaní autonómnych dohôd a postupe predkladania spoločných žiadostí o rozhodnutia Rady, pričom treba rešpektovať nezávislosť sociálnych partnerov a riadiť sa postupom stanoveným v článku 155 ZFEÚ.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 114.

⁽²⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽³⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

⁽⁴⁾ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie (akt o umelej inteligencii) a menia niektoré legislatívne akty únie [COM(2021) 206 final].

⁽⁵⁾ Európsky sociálny dialóg zahŕňa diskusie, konzultácie, rokovania a spoločné opatrenia organizácií zastupujúcich sociálnych partnerov (zamestnávateľov a zamestnancov). Rozlišuje sa medzi trojstranným dialógom s orgánmi verejnej moci a dvojstranným dialógom medzi európskymi odborovými zväzmi a zamestnávateľmi.

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0323&qid=1626089672913#PP1Contents>.

⁽⁷⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/sk/publications/report/2021/right-to-disconnect-exploring-company-practices>.

3.1.2. Európsky sociálny dialóg pomohol zlepšiť pracovné podmienky miliónov pracovníkov v EÚ, a to tak na medziodvetvovej úrovni (pracovný stres⁽⁸⁾, násilie a obťažovanie⁽⁹⁾), ako i na sektorovej úrovni (muskuloskeletálne poruchy v poľnohospodárstve⁽¹⁰⁾, ochrana zdravia v kaderníctvach⁽¹¹⁾, kryštalický kremík v chémii a ťažbe⁽¹²⁾, prevencia poranení ostrými predmetmi v nemocniciach⁽¹³⁾).

3.1.3. Odvetvové dohody, v ktorých sa stanovujú minimálne normy alebo všeobecné usmernenia v oblasti BOZP, sú obzvlášť dôležité pre MSP, keďže tieto podniky nemajú vždy potrebné prostriedky na to, aby mohli naplánovať zlepšenie pracovných podmienok. Na uplatňovanie týchto dohôd v praxi potrebujú MSP poradenstvo, odbornú prípravu a finančnú podporu.

3.1.4. Sociálny dialóg je cenným nástrojom pre podniky aj pre spoločnosť ako celok. Opatrenia v oblasti BOZP realizované prostredníctvom sociálneho dialógu pozitívne prispievajú k zdraviu pracovníkov, môžu zlepšiť ziskovosť podnikov a znižujú náklady na zdravotnú starostlivosť a v súvislosti s absenciami⁽¹⁴⁾. Pracovné úrazy a choroby z povolania predstavujú pre spoločnosť náklady odhadované na 3,3 %⁽¹⁵⁾ HDP EÚ (476 miliárd EUR), čo je viac než polovica prostriedkov plánu obnovy. V závislosti od priemyselnej štruktúry, legislatívneho kontextu a zavedených preventívnych opatrení sa toto percento v jednotlivých členských štátoch značne líši.

3.1.5. Opatrenia, ktoré v núdzovej krízovej situácii prijali verejné orgány, mali pre jednotlivé sektory vážne dôsledky: zatvorenie škôl, obchodov atď. Mnohé podniky sa obávajú bankrotu, napríklad v odvetví kultúry, hotelových či stravovacích služieb⁽¹⁶⁾.

3.1.6. Rokovania umožnili zabezpečiť kontinuitu činnosti a prežitie európskeho hospodárstva. V odvetviach ako doprava, obchod a poľnohospodárstvo zohrávali európski sociálni partneri kľúčovú úlohu vzhľadom na potrebné úpravy, dočasné pozastavenie či dokonca definitívne ukončenie činnosti a ich dosah na zamestnanosť. Treba si z toho vziať ponaučenie pre prípadné budúce krízy.

3.1.7. Táto bilancia však nemôže zakryť vážne nedostatky. Kvalita vnútroštátnych mechanizmov sociálneho dialógu nie je rovnaká⁽¹⁷⁾. V mnohých členských štátoch sa opatrenia prijali bez včasných a dôkladných konzultácií s vnútroštátnymi sociálnymi partnermi. Niektoré vlády prijali núdzové opatrenia obmedzujúce ich nezávislosť, ako keby boli skôr prekážkou než súčasťou riešení. Zdravotná kríza odhalila, že potrebné opatrenia prijaté v členských štátoch je nutné lepšie riadiť a koordinovať. Medzi členskými štátmi, inštitúciami EÚ a sociálnymi partnermi na vnútroštátnej a európskej úrovni sa musí posilniť dialóg v snahe nachádzať riešenia pri zvládaní krízy.

3.1.8. EHSV konštatuje, že podľa rozsudku Súdneho dvora EÚ zo septembra 2021 Komisia nie je povinná reagovať na žiadosti sociálnych partnerov týkajúce sa vykonávania uzatvorených dohôd. Vyzýva Komisiu, aby pre vykonávanie dohôd, ktoré podpísali sociálni partneri, stanovila jasné kritériá⁽¹⁸⁾. EHSV sa domnieva, že v súlade s článkom 155 ods. 2 ZFEÚ sa dohody uzatvorené medzi sociálnymi partnermi musia vykonávať v členských štátoch.

3.2. Konkrétne pripomienky

3.2.1. Digitálna a klimatická transformácia a nové slabé miesta

3.2.1.1. Európska centrálna banka zdôrazňuje makroekonomické a finančné riziká⁽¹⁹⁾ spojené s globálnym otepľovaním (hospodárske straty v dôsledku stúpajúcej hladiny morí a zmien vo výskyte zrážok) a ekologickou transformáciou (rastúce množstvo uviaznutých aktív, nárast štrukturálnej nezamestnanosti, nestálosť cien a inflácia).

3.2.1.2. Robotizácia, umelá inteligencia a rozvoj nových obchodných modelov, foriem subdodávok a práce na diaľku budú mať trvalý dosah na trh práce, zhodnocovanie zručností, organizáciu práce, prispôbenie pracovných miest, pracovné riziká a spôsoby, ako im predchádzať.

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1106>.

⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5000>.

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1202>.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5460>.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1348>.

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5595>.

⁽¹⁴⁾ <https://osha.europa.eu/sk/themes/good-osh-is-good-for-business>.

⁽¹⁵⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/>.

⁽¹⁶⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s 159, bod 2.3.

⁽¹⁷⁾ Zapojenie sociálnych partnerov do tvorby politik počas pandémie ochorenia COVID-19, Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok (Eurofound), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2021.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s 14.

⁽¹⁹⁾ ECB, *Climate Change and monetary policy in the euro area*, Occasional Paper Series, č. 271/september 2021.

3.2.1.3. Hoci trvalá pracovná zmluva zostáva referenčným štandardom, sme svedkami nárastu „pružných“ alebo „neštandardných“ foriem zamestnania, ako sú práca na vyžiadanie a práca pre platformy. Keďže títo pracovníci majú len malý vplyv na spôsob výkonu práce, sú častejšie vystavení **zlým pracovným podmienkam** (nepohodlné polohy tela, nadmerné tempo, veľký pracovný tlak a nedostatočná samostatnosť a rôznorodosť úloh) ⁽²⁰⁾.

3.2.1.4. Tieto transformácie vedú k **presunu pracovných rizík**. V prvom rade na marginalizované skupiny pracovníkov, a to v dôsledku kombinovaného rozvoja subdodávateľskej činnosti a uzatvárania neistých pracovných zmlúv, ktoré poskytujú menšie záruky z hľadiska BOZP. Okrem toho vznikajú nové zraniteľné miesta súvisiace s pracovnými podmienkami, pretože pružné formy organizácie sa spájajú s obnovenými formami starých praktík taylorizmu. A napokon to vedie k vzniku nových zdravotných ťažkostí spojených s prácou, ktoré sa prejavujú endemickým nárastom pracovného stresu a pridružených ochorení.

3.3. Výzvy v oblasti BOZP v digitálnom ekosystéme

3.3.1. Informačné a komunikačné technológie postupne formujú nový digitálny ekosystém, ktorého charakteristickou črtou je **práca na diaľku**. Jej všeobecné rozšírenie zodpovedá očakávaniam: 80 % ⁽²¹⁾ zamestnávateľov a 76 % európskych pracovníkov si želá pokračovať v práci na diaľku aj po skončení krízy. Práca na diaľku poskytuje väčšiu pružnosť, prináša však aj nové výzvy: neprimerané vybavenie, pocit izolovanosti, problém mentálne sa odpojiť od práce a nedostatočná podpora zo strany vedenia. Okolo 25 % ⁽²²⁾ európskych pracovníkov priznáva, že je sústavne emocionálne vyčerpaných svojou prácou, čo je hlavným príznakom syndrómu vyhorenia. Aj pre zamestnávateľov znamená práca na diaľku nové výzvy spojené napríklad so zvýšeným nákupom vybavenia určeného na prácu na diaľku alebo s riadením a organizáciou práce na diaľku.

3.3.2. Pokrok v oblasti **robotiky** vedie k presunu úloh zo sféry produkcie smerom k dohľadu nad automatizovanými postupmi. Odhaduje sa, že do roku 2030 by mohlo byť 22 % pracovných miest v EÚ automatizovaných, čo predstavuje 53 miliónov pracovných miest ⁽²³⁾. Automatizáciou sa dokonca môžu zlepšiť pracovné podmienky (bezpečnosť a ergonómia na pracovisku, diverzifikácia úloh, odstránenie namáhavých a nebezpečných úloh). Samozrejme, takisto je dôležité monitorovať všetky riziká v oblasti BOZP, ktoré by tento vývoj mohol priniesť, a predchádzať im, pretože ak budú tieto zmeny zamerané len na produktivitu, mohli by viesť k zhoršeniu pracovných podmienok.

3.3.3. Pokrok, ktorý prináša umelá inteligencia, je často ešte len v počiatočnom štádiu, ako je to v prípade **algoritického riadenia** v platformovom hospodárstve a v niektorých logistických gigantov. Sledujú sa pri tom dva ciele: nahradiť priameho vedúceho, pokiaľ ide o kontrolu a monitorovanie výkonnosti, a zvýšiť produktivitu niekedy až extrémnou racionalizáciou práce. Podľa vedeckých štúdií, na základe ktorých Európsky odborový inštitút vypracoval komplexné zhrnutie, sa z hľadiska BOZP pri týchto postupoch k „tradičným“ rizikám spojeným s racionalizáciou (zvýšenie intenzity a náročnosti práce, ochudobnenie úloh) pridávajú „nové“ riziká spojené s digitalizáciou (psychické preťaženie, hyperkonektivita, sociálna izolovanosť) ⁽²⁴⁾.

3.3.4. Algoritické riadenie sa čoraz častejšie využíva v podnikoch, kde pomáha riešiť problémy spojené s **dištančným spôsobom fungovania**. Neustály dohľad a hodnotenie predstavujú riziko pre duševné zdravie pracovníkov ⁽²⁵⁾, najmä vzhľadom na efekt „veľkého brata“ a stieranie hranice medzi súkromným a pracovným životom. Bez nevyhnutných záruk môžu tieto technológie ohroziť základné práva, ako je právo na rešpektovanie súkromného života a dôstojnosti.

3.3.5. Komisia sa vo svojom návrhu právneho predpisu o umelej inteligencii ⁽²⁶⁾ priamo nezaobráa výzvami spojenými s **vysokorizikovými aplikáciami** na pracovisku. EHSV odporučil, aby sa posudzovanie zhody treťou stranou stalo povinným prvkom pre všetky vysokorizikové aplikácie umelej inteligencie ⁽²⁷⁾. Zariadenia, ktoré vyhodnocujú správanie, čas venovaný práci či výkon pracovníka alebo dokážu rozpoznať jeho pocity, musia byť predmetom posúdenia zhody treťou stranou, ak sú klasifikované ako vysokorizikové aplikácie umelej inteligencie.

⁽²⁰⁾ Bérastégui P., Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review, výskumná správa ETUI – Report 2021.01.

⁽²¹⁾ Littler Mendelson, *Littler European Employer COVID-19 Survey Report*, 2020.

⁽²²⁾ Eurofound (2020), *Living, working and COVID-19* (Život, práca a COVID-19), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

⁽²³⁾ <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/the-future-of-work-in-europe>.

⁽²⁴⁾ Bérastégui P., Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review, výskumná správa ETUI – Report 2021.01.

⁽²⁵⁾ The new frontier: Artificial Intelligence at work, APPG, 2021.

⁽²⁶⁾ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie (akt o umelej inteligencii) a menia niektoré legislatívne akty únie [COM(2021) 206 final].

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 61, bod 1.10.

3.4. Transformácie, zmeny a „nové zdravotné ťažkosti“

3.4.1. Viac ako počet pracovných úrazov narastá počet prípadov chorôb z povolania. V rokoch 2000 až 2016 sa počet úmrtí na srdcové ochorenia a mozgové príhody spojené s nadmerne dlhým časom venovaným práci celosvetovo zvýšil, v prvom prípade o 41 % a v druhom o 19 % ⁽²⁸⁾. Pribúdajú aj psychické poruchy súvisiace s prácou, ako sú napríklad depresie. 17 až 35 % prípadov depresie možno pripísať práci ⁽²⁹⁾, čo svedčí o tom, že sa zvyšujú psychosociálne riziká a ich vplyv na zdravie pracovníkov.

3.4.2. Presun zdravotných ťažkostí sa prejavuje aj vo **fyzických rizikových faktoroch**. Počet pracovných úrazov mierne klesol ⁽³⁰⁾, zatiaľ čo muskuloskeletálne poruchy zostávajú hlavnou príčinou práceneschopnosti vo svete ⁽³¹⁾. Z najnovšieho **prieskumu ESENER** vyplýva, že opakované pohyby horných končatín a dlhodobé sedenie sú dva rizikové faktory, ktorým sú pracovníci vystavení najviac ⁽³²⁾. Takže skôr ako jednorazové vystavenia veľmi nebezpečným situáciám ohrozujú bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci dlhodobé vystavenie slabším rizikovým faktorom.

4. Vyhliadky na zlepšenie účinnosti sociálneho dialógu a zmiernenie rizík v oblasti BOZP

4.1. Pandémia je príležitosťou na vybudovanie nových kolektívnych kapacít vzhľadom na zdravotné, ekologické a demografické krízy. Sociálni partneri majú najlepšie predpoklady na to, aby mohli predvídať zmeny, anticipovať nové potreby z hľadiska odbornej prípravy, prispôsobiť sa novému prostrediu, identifikovať vznikajúce riziká ⁽³³⁾ a pripraviť transformáciu výrobných procesov.

4.2. Je dôležité zabezpečiť skutočné uplatňovanie dohôd uzatvorených na základe sociálneho dialógu. EHSV opätovne podporuje ⁽³⁴⁾ odporúčanie MOP ⁽³⁵⁾, aby mal jeden inšpektor práce na starosti 10 000 pracovníkov, a zdôrazňuje, že je potrebné posilniť úlohu zástupcov odborových zväzov v rámci BOZP. Sociálni partneri musia byť na všetkých úrovniach dostatočne zapojení do navrhovania a realizácie preventívnych opatrení v súlade s rámcovou smernicou.

4.3. Všeobecné rozšírenie práce na diaľku si vyžaduje, aby sa rozšírili aj spôsoby zasahovania inšpektorátu práce. Na žiadosť zamestnanca a s ohľadom na jeho súkromný život musia mať inšpektori, tak ako v Španielsku ⁽³⁶⁾, možnosť kontrolovať podmienky na prácu na diaľku. Zahŕňa to zisťovanie stavu a zaznamenávanie sťažností, pokiaľ ide o nedostatok potrebného vybavenia, nerešpektovanie práva na odpojenie atď.

4.4. EHSV odporúča vypracovať výhľadovú analýzu vplyvu digitálnej transformácie na prácu v členských štátoch, zameranú najmä na zhodnocovanie zručností, organizáciu práce, pracovné riziká a spôsoby, ako im predchádzať.

4.5. Treba podrobne sledovať nárast nákladov spojených s chorobami z povolania, ako sú srdcové ochorenia a syndróm vyhorenia, aby sa na príslušnej úrovni mohli prijať vhodné opatrenia v záujme nulovej úmrtnosti.

4.6. Súčasná opatrenia neumožňujú dôkladne posúdiť vplyv autonómnych rámcových dohôd. Dostupné údaje sú čiastkové a na základe protokolov sa nedá stanoviť príčinná súvislosť. Je potrebné investovať do vytvorenia ukazovateľov špecifických pre každú dohodu a do dlhodobého mechanizmu, ktorý umožní stanoviť príčinnú súvislosť, a zároveň v plnej miere rešpektovať nezávislosť sociálnych partnerov pri vykonávaní rámcových dohôd.

4.7. Špecifické ukazovatele sa doplnia o širšie ukazovatele na monitorovanie dosiahnutého pokroku v oblasti BOZP. Túto úlohu by mohli plniť **prieskumy ESENER**, pričom EHSV odporúča, aby sa uskutočňovali častejšie a aby sa systematickejšie zameriavali aj na výzvy v oblasti BOZP. Umožní to posúdiť rozsah zavedených iniciatív a v prípade potreby navrhnuť nové opatrenia.

⁽²⁸⁾ WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury, 2000 – 2016, WHO a MOP, 2021.

⁽²⁹⁾ Niedhammer a kol., *Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe*, Int Arch Occup Environ Health, 2021.

⁽³⁰⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211012-2>.

⁽³¹⁾ Cieza a kol., *Global estimates of the need for rehabilitation based on the Global Burden of Disease study 2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019*, The Lancet, 396: 10267, 2020.

⁽³²⁾ EU-OSHA European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 2019) – Background briefing, 2020.

⁽³³⁾ <https://osha.europa.eu/en/emerging-risks>.

⁽³⁴⁾ Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 114.

⁽³⁵⁾ <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf>.

⁽³⁶⁾ <https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en>.

4.8. Kontrolná úloha, ktorú plní Európsky orgán práce⁽³⁷⁾ prostredníctvom Výboru vedúcich predstaviteľov inšpekcie práce, by mohla zahŕňať poskytovanie príležitostí a odporúčaní týkajúcich sa výmeny osvedčených postupov a budovania podporných kapacít na presadzovanie právnych predpisov a vykonávanie dohôd uzatvorených na základe sociálneho dialógu, ktoré sa nepretavili do smerníc.

4.9. Účinné prepojenie európskeho a vnútroštátneho sociálneho dialógu si vyžaduje väčšie zapojenie sociálnych partnerov vo všetkých členských štátoch. Mohli by sa vyčleniť finančné prostriedky na posilnenie kapacít sociálnych partnerov tam, kde sú slabé.

4.10. EHSV podporuje všetky iniciatívy, ktoré môžu pomôcť MSP v úsilí o prevenciu. Ako príklady možno uviesť nedávno vytvorenú normu ISO 45003⁽³⁸⁾ týkajúcu sa psychosociálnych rizík, nástroj OiRA, do ktorého sa pravidelne dopĺňajú nové moduly, a portál „Healthy workplaces“, ktorý zoskupuje zdroje dostupné pre zamestnávateľov. Vo Francúzsku využilo nástroj OiRA 61 000-krát⁽³⁹⁾ 42 000 používateľov, čo je polovica používateľov. EHSV zdôrazňuje, že tieto nástroje pripravené na použitie sú príležitosťou pre podniky, ktoré nemajú potrebné interné zdroje, a pripomína, že posudzovanie rizika je základným pilierom prevencie.

4.11. V rámci iniciatívy „Vision Zero“ treba zaujať proaktívnejší prístup a v súlade s rámcovou smernicou sa zamerať na odstránenie rizík. Každá politika v oblasti BOZP musí rešpektovať zásadu prevencie navrhnutú a uplatňovanú na základe sociálneho dialógu a podporenú spoľahlivými právnymi predpismi.

4.12. Pokiaľ ide o boj proti rakovine ako chorobe z povolania, EHSV sa zasadzuje za ambicióznejší postoj, ktorý by sa vzťahoval na všetky 50 prioritných karcinogénov. Do rozsahu pôsobnosti smernice 2004/37/ES sa musia zahrnúť aj látky poškodzujúce reprodukciu a nebezpečné lieky⁽⁴⁰⁾. Chronický stres takisto zvyšuje riziko vzniku rakoviny⁽⁴¹⁾ a nočné zmeny bývajú príčinou rakoviny prsníka, prostaty a hrubého čreva a konečníka⁽⁴²⁾. Namiesto metodiky, v ktorej sa ochrana pracovníkov považuje za náklady, treba uplatňovať prístup vychádzajúci z rizika.

4.13. Muskuloskeletálne poruchy zostávajú prvým problémom v oblasti BOZP v Európskej únii. Účinnosť prevencie zaručujú na úrovni podnikov kvalita sociálneho dialógu a riadne fungovanie výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia, ak tieto mechanizmy existujú. Sociálny dialóg na odvetvovej úrovni môže byť taktiež nápomocný vďaka špecifickým usmerneniam, opatreniam na zvyšovanie povedomia, ako aj prostredníctvom výmeny skúseností a šírenia osvedčených postupov. Na vytvorenie komplexnej, udržateľnej a integrovanej politiky na európskej úrovni je potrebné, aby sa opäť rozbehla práca na návrhu smernice o muskuloskeletálnych poruchách.

4.14. To, že sú potrebné európske právne predpisy o psychosociálnych rizikách, potvrdzuje aj neúplné vykonávanie autonómnej rámcovej dohody o pracovnom strese z roku 2004. EHSV pripomína, že účinné predchádzanie stresu si vyžaduje, aby sa zamerala pozornosť na faktory, ktoré ho spôsobujú, t. j. na organizáciu práce. Prístup zameraný na duševné zdravie jednotlivca nepomôže odbúrať pracovný stres.

4.15. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné oboje – spoľahlivý regulačný rámec a konštruktívny sociálny dialóg. V smerniciach sa stanovujú všeobecné usmernenia v oblasti BOZP, zatiaľ čo rôzne úrovne sociálneho dialógu umožňujú potrebné úpravy so zreteľom na odvetvové a vnútroštátne špecifiká.

4.16. EHSV ľutuje, že sa tento strategický rámec nevzťahuje na samostatne zárobkovo činné osoby. Pracovníci platformami, ktorí sú tzv. „samostatne zárobkovo činnými osobami“, sú v skutočnosti prostredníctvom algoritmického riadenia týmto platformám podriadení. Pandémia poukázala na zraniteľnosť týchto pracovníkov a na nedostatky platformami, pokiaľ ide o prevenciu. Títo pracovníci nemôžu byť v dôsledku vylúčenia zo strategického rámca naďalej vystavení nekontrolovaným rizikám.

4.17. EHSV upozorňuje na asymetrické vzťahy medzi platformami a týmito pracovníkmi a pripomína, že sloboda združovania a právo na kolektívne vyjednávanie sú základnými právami. Je prvoradé zabezpečiť primeranú organizáciu a zastúpenie v snahe uľahčiť sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie. Okrem toho by sa práva na sociálnu ochranu mali rozšíriť aj na týchto pracovníkov.

⁽³⁷⁾ Európsky orgán práce má za cieľ podporovať dodržiavanie pravidiel a spoluprácu medzi členskými štátmi pri presadzovaní právnych predpisov EÚ v oblastiach mobility pracovnej sily a koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia.

⁽³⁸⁾ <https://www.iso.org/standard/64283.html>.

⁽³⁹⁾ <https://oiraproject.eu/sk/news/road-transport-france-now-safer-oir-a>.

⁽⁴⁰⁾ Chemikálie, ktorá môže poškodiť plodnosť muža alebo ženy alebo narušiť vývoj nenarodeného dieťaťa.

⁽⁴¹⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽⁴²⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicit-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

4.18. Rovnako dôležité je venovať pozornosť pracovníkom so zdravotným postihnutím alebo s chronickými chorobami. Zamestnanie umožňuje prístup k dôstojnému bývaniu, plnohodnotný spoločenský a kultúrny život a začlenenie do spoločnosti. V záujme dosiahnutia inkluzívnych cieľov EÚ je potrebné, aby sa zmenšili rozdiely medzi členskými štátmi a zosúladiť verejné politiky v oblasti zamestnateľnosti a hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho začlenenia.

4.19. Predchádzanie strate zamestnania v dôsledku zdravotných problémov musí byť súčasťou sociálneho dialógu a sprevádzať návrat do zamestnania (prispôbenie pracovného miesta, čiastočný pracovný úväzok atď.). Odporúčajú sa opatrenia na zvýšenie povedomia o situácii pracovníkov so zdravotným postihnutím alebo pracovníkov, ktorým by mohlo hroziť vylúčenie z dôvodu nespôsobilosti.

4.20. Uznanie rozmanitosti pracovnej sily vrátane rodových rozdielov je nevyhnutné na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracujúcich mužov aj žien. Hoci sa v tejto oblasti dosiahol určitý pokrok, EHSV sa domnieva, že je možné a malo by sa urobiť viac. Pri vypracúvaní politik v oblasti BOZP a stratégií prevencie by sa malo prihliadať na rodové rozdiely. EHSV požaduje, aby sa v rámci BOZP uplatňoval rodovo citlivý prístup s cieľom začleniť rodové hľadisko do všetkých oblastí BOZP. V snahe využiť výhody sociálneho dialógu EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa ženy zúčastňovali na sociálnom dialógu rovnakou mierou.

4.21. Mladým pracovníkom by sa mal uľahčiť prístup k informačným technológiám. Hlavným zdrojom istoty zamestnania sa v digitálnej ére stáva kontinuálne vzdelávanie. Dôležité je zapájať aj starších pracovníkov prostredníctvom podpory vzdelávacích príležitostí a ochrany pred diskrimináciou na základe veku.

4.22. Výhody práce na diaľku závisia od toho, akým spôsobom ju zamestnávateľ organizuje. Využívanie práce na diaľku sa musí regulovať kolektívnym vyjednávaním, aby sa predišlo ťažkostiam, na ktoré poukázalo viacero prieskumov⁽⁴³⁾. Európska rámcová dohoda podpísaná v roku 2002 neumožňuje reagovať na tieto nové výzvy. EHSV odporúča vypracovať nové usmernenia s osobitným dôrazom na prevenciu psychosociálnych rizík a muskuloskeletálnych porúch.

4.23. Je dôležité zdôrazniť súvislosť, ktorá existuje medzi BOZP a ziskovosťou podnikov. Sociálny dialóg umožňuje predchádzať nákladom spojeným s pracovnými úrazmi a chorobami z povolania, keďže dokáže ovplyvniť pracovné podmienky a zotrvanie v zamestnaní. Ide o investície, pri ktorých zisk prevyšuje náklady⁽⁴⁴⁾.

4.24. Je potrebné vytvoriť kultúru prevencie prostredníctvom odbornej prípravy rôznych aktérov sociálneho dialógu, zvyšovaním povedomia o nových rizikách a posilnením a šírením dostupných zdrojov. EHSV žiada, aby sa na tento účel vyčlenili finančné prostriedky z plánu obnovy.

V Bruseli 20. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁴³⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/sk/data/covid-19/working-teleworking>.

⁽⁴⁴⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_protect/—protrav/—travail/documents/publication/wcms_571914.pdf.

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 59 ods. 3 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2

Predkladajú:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitális

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 3.2.1.3

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Hoci trvalá pracovná zmluva zostáva referenčným štandardom, sme svedkami nárastu „pružných“ alebo „neštandardných“ foriem zamestnania, ako sú práca na vyžiadanie a práca pre platformy. Keďže títo pracovníci majú len malý vplyv na spôsob výkonu práce, sú častejšie vystavení zlým pracovným podmienkam (nepohodlné polohy tela, nadmerné tempo, veľký pracovný tlak a nedostatočná samostatnosť a rôznorodosť úloh) ⁽¹⁾.</p> <p>⁽¹⁾ Bérastégui P., <i>Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review</i>, výskumná správa ETUI 2021.01.</p>	<p>Hoci trvalá pracovná zmluva zostáva referenčným štandardom, sme svedkami nárastu „pružných“ alebo „neštandardných“ foriem zamestnania, ako sú práca na vyžiadanie a práca pre platformy. Práca na diaľku so sebou prináša určité riziká, ako sú možné problémy spojené s tým, že pracovník sa stáva v pracovnej komunite neviditeľným, prichádza o formálne a neformálne podporné štruktúry, osobné kontakty s kolegami a prístup k informáciám, príležitostiam kariérneho postupu a odbornej prípravy a môže dôjsť k zhoršeniu rodovej nerovnosti a zvýšenému riziku násillia a obťažovania ⁽¹⁾. Tieto riziká by sa mali ďalej riešiť s cieľom poskytnúť pracovníkom v takýchto formách zamestnania bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci.</p> <p>⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 220, 9.6.2021, s. 13.</p>

Zdôvodnenie

Navrhujeme vypustiť časť tohto veľmi všeobecného tvrdenia a použiť text z konsenzuálneho stanoviska SOC/662 ⁽¹⁾, v ktorom sa okrem iného uvádza, že práca na diaľku so sebou prináša určité riziká, ako sú možné problémy spojené s tým, že pracovník sa stáva v pracovnej komunite neviditeľným, prichádza o formálne a neformálne podporné štruktúry, osobné kontakty s kolegami a prístup k informáciám, príležitostiam kariérneho postupu a odbornej prípravy a môže dôjsť k zhoršeniu rodovej nerovnosti a zvýšenému riziku násillia a obťažovania.

Treba tiež pripomenúť, že napríklad osoby s pružnou pracovnou dobou alebo pracujúce pre platformy majú často väčšiu voľnosť pri rozhodovaní o svojich odpracovaných hodinách. Skutočnosť, že prácu zadáva platforma, má len veľmi malú súvislosť s ergonómiou práce atď. Je to stále rovnaký výkon práce, aký by bol aj bez platformy (napríklad vodič pracujúci pre Uber verzus vodič pracujúci pre taxislužbu). Navyše tvrdenie týkajúce sa nadmerného tempa neplatí, pretože v skutočnosti môže byť situácia úplne opačná.

⁽¹⁾ Zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku.

Okrem toho neexistuje príčinná súvislosť medzi flexibilnou alebo neštandardnou zmluvou a zlými pracovnými podmienkami.

Výsledok hlasovania:

Za: 101

Proti: 133

Zdržalo sa: 21

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 3

Predkladajú:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 3.2.1.4

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
Tieto transformácie vedú k presunu pracovných rizík. V prvom rade na marginalizované skupiny pracovníkov, a to v dôsledku kombinovaného rozvoja subdodávateľskej činnosti a uzatvárania neistých pracovných zmlúv, ktoré poskytujú menšie záruky z hľadiska BOZP. Okrem toho vznikajú nové zraniteľné miesta súvisiace s pracovnými podmienkami, pretože pružné formy organizácie sa spájajú s obnovenými formami starých praktík taylorizmu. A napokon to vedie k vzniku nových zdravotných ťažkostí spojených s prácou, ktoré sa prejavujú endemickým nárastom pracovného stresu a pridružených ochorení.	Tieto transformácie môžu viesť k presunu pracovných rizík. Tieto potenciálne riziká by sa mohli riešiť tak, že sa v procese sociálneho dialógu bude venovať osobitná pozornosť v prvom rade marginalizovaným skupinám pracovníkov v prípade subdodávateľskej činnosti a neistých pracovných zmlúv, ktoré môžu poskytovať menšie záruky z hľadiska BOZP. Okrem toho vznikajú nové zraniteľné miesta súvisiace s pracovnými podmienkami, pretože pružné formy organizácie sa spájajú s obnovenými formami starých praktík taylorizmu. A napokon to vedie k vzniku nových zdravotných ťažkostí spojených s prácou, ktoré sa prejavujú endemickým nárastom pracovného stresu a pridružených ochorení.

Zdôvodnenie

Touto zmenou uznávame, že zmena foriem práce si vyžaduje väčšiu pozornosť prostredníctvom sociálneho dialógu na primeranej úrovni, pokiaľ ide o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci. Aj keď môžu existovať určité nové zraniteľné miesta spojené s pracovnými podmienkami v nových formách práce, je dôležité pochopiť, že nie všetky neštandardné formy zamestnania, ako napríklad subdodávateľská činnosť, poskytujú menšie záruky z hľadiska BOZP, ale môžu mať rovnakú úroveň BOZP ako štandardná forma zamestnania.

Výsledok hlasovania:

Za: 98

Proti: 147

Zdržalo sa: 17

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 4**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 4.2**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Je dôležité zabezpečiť skutočné uplatňovanie dohôd uzatvorených na základe sociálneho dialógu. EHSV opätovne podporuje ⁽¹⁾ odporúčanie MOP ⁽²⁾, aby mal jeden inšpektor práce na starosti 10 000 pracovníkov, a zdôrazňuje, že je potrebné posilniť úlohu zástupcov odborových zväzov v rámci BOZP. Sociálni partneri musia byť na všetkých úrovniach dostatočne zapojení do navrhovania a realizácie preventívnych opatrení v súlade s rámcovou smernicou.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eesc.europa.eu/sk/our-work/opinions-information-reports/opinions/health-safety-work-eu-strategic-framework-2021-2027.</p> <p>⁽²⁾ https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf.</p>	<p>Je dôležité zabezpečiť skutočné uplatňovanie dohôd uzatvorených na základe sociálneho dialógu. EHSV poukazuje na odporúčanie MOP ⁽¹⁾, aby mal jeden inšpektor práce na starosti 10 000 pracovníkov, a zdôrazňuje, že je potrebné posilniť úlohu sociálnych partnerov v rámci BOZP. Sociálni partneri musia byť na všetkých úrovniach dostatočne zapojení do navrhovania a realizácie preventívnych opatrení v súlade s rámcovou smernicou.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf</p>

Zdôvodnenie

Navrhujeme použiť pojem „poukazuje“ namiesto pojmu „podporuje“. Rovnako je v druhej vete správne hovoriť o sociálnych partneroch vo všeobecnosti.

Výsledok hlasovania:

Za: 103

Proti: 150

Zdržalo sa: 15

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 5**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 4.3

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Všeobecné rozšírenie práce na diaľku si vyžaduje, aby sa rozšírili aj spôsoby zasahovania inšpektorátu práce. Na žiadosť zamestnanca a s ohľadom na jeho súkromný život musia mať inšpektori, tak ako v Španielsku ⁽¹⁾, možnosť kontrolovať podmienky na prácu na diaľku. Zahrňa to zisťovanie stavu a zaznamenávanie sťažností, pokiaľ ide o nedostatok potrebného vybavenia, nerešpektovanie práva na odpojenie atď.</p> <p>⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en.</p>	<p>Všeobecné rozšírenie práce na diaľku si v niektorých členských štátoch vyžiadalo aj rozšírenie spôsobov zasahovania inšpektorátu práce. Na žiadosť zamestnanca a s ohľadom na jeho súkromný život majú inšpektori, tak ako v Španielsku ⁽¹⁾, možnosť kontrolovať podmienky na prácu na diaľku. Môže to zahŕňať zisťovanie stavu a zaznamenávanie sťažností, pokiaľ ide o nedostatok potrebného vybavenia, nerešpektovanie práva na odpojenie atď. Zamestnávateľia by mali byť povinní zabezpečiť dostupnosť vybavenia na prácu na diaľku len vtedy, keď je zamestnanec povinný pracovať z domu.</p> <p>⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en</p>

Zdôvodnenie

Hoci by sme súhlasili s tým, aby sa ako príklad opísal systém jedného konkrétneho členského štátu (Španielsko), nie je opodstatnené navrhnúť zavedenie tohto systému aj v iných krajinách vzhľadom na skutočnosť, že organizácia a spôsoby inšpekcie práce sú záležitosťou členských štátov.

Ak zamestnávateľ už ponúka jedno pracovisko (zvyčajne kanceláriu), kde má zamestnanec všetko potrebné vybavenie, nemala by existovať povinnosť duplikovať toto vybavenie aj doma, ak zamestnávateľ od zamestnanca nevyžaduje, aby pracoval z domu. Najmä v prípade malých podnikov môže byť duplicita pracovných prostriedkov veľkou záťažou z hľadiska nákladov.

Výsledok hlasovania:

Za: 107

Proti: 149

Zdržalo sa: 16

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 7

Predkladajú:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 4.12

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Pokiaľ ide o boj proti rakovine ako chorobe z povolania, EHSV sa zasadzuje za <i>ambicióznejší postoj, ktorý by sa vzťahoval na všetkých 50 prioritných karcinogénov. Do rozsahu pôsobnosti smernice 2004/37/ES sa musia zahrnúť aj látky poškodzujúce reprodukciu a nebezpečné lieky</i> ⁽¹⁾. Chronický stres takisto zvyšuje riziko vzniku rakoviny ⁽²⁾ a nočné zmeny bývajú príčinou rakoviny prsníka, prostaty a hrubého čreva a konečníka ⁽³⁾. Namiesto metodiky, v ktorej sa ochrana pracovníkov považuje za náklady, treba uplatňovať prístup vychádzajúci z rizika.</p> <p>⁽¹⁾ Chemikália, ktorá môže poškodiť plodnosť muža alebo ženy alebo narušiť vývoj nenarodeného dieťaťa. ⁽²⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/. ⁽³⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancer-rogicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx.</p>	<p>Pokiaľ ide o boj proti rakovine ako chorobe z povolania, EHSV <i>víta predbežnú dohodu, ktorú Európsky parlament a Rada dosiahli koncom roka 2021 a ktorá sa týka lepšej ochrany pracovníkov pred rizikami súvisiacimi s vystavením karcinogénnym a mutagénnym látkam prostredníctvom aktualizácie smernice o karcinogénoch a mutagénoch.</i></p>

Zdôvodnenie

Treba poznamenať, že v decembri 2021 Európsky parlament a Rada dosiahli predbežnú dohodu o lepšej ochrane pracovníkov pred rizikami súvisiacimi s vystavením karcinogénnym a mutagénnym látkam. S cieľom zlepšiť ochranu pracovníkov pred rakovinou Komisia v roku 2020 navrhla ďalej obmedziť ich vystavenie karcinogénnym chemikáliám. Táto iniciatíva je tiež súčasťou záväzku Komisie bojovať proti rakovine v rámci európskeho plánu na boj proti rakovine. Komisia zdôraznila, že podľa uvedenej dohody o aktualizácii smernice o karcinogénoch a mutagénoch bude mať približne 1 milión pracovníkov prospech z prísnejších záruk v dôsledku stanovenia expozičných limitov akrylonitrilu a zlúčenín niklu pri práci a zníženia limitov pre benzén.

Výsledok hlasovania:

Za: 98

Proti: 156

Zdržalo sa: 17

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 8**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 4.13

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Muskuloskeletálne poruchy zostávajú prvým problémom v oblasti BOZP v Európskej únii. Účinnosť prevencie zaručujú na úrovni podnikov kvalita sociálneho dialógu a riadne fungovanie výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia, ak tieto mechanizmy existujú. Sociálny dialóg na odvetvovej úrovni môže byť taktiež nápomocný vďaka špecifickým usmerneniam, opatreniam na zvyšovanie povedomia, ako aj prostredníctvom výmeny skúseností a šírenia osvedčených postupov. Na vytvorenie komplexnej, udržateľnej a integrovanej politiky na európskej úrovni je potrebné, aby sa opäť rozbehla práca na návrhu smernice o muskuloskeletálnych poruchách.</p>	<p>Muskuloskeletálne poruchy zostávajú prvým problémom v oblasti BOZP v Európskej únii. Účinnosť prevencie na úrovni podnikov môže byť vyššia, pokiaľ existuje kvalitný sociálny dialóg a riadne fungujúci výbor pre bezpečnosť a ochranu zdravia, ak tieto mechanizmy existujú. Sociálny dialóg na odvetvovej úrovni môže byť taktiež nápomocný vďaka špecifickým usmerneniam, opatreniam na zvyšovanie povedomia, ako aj prostredníctvom výmeny skúseností a šírenia osvedčených postupov. Na vytvorenie komplexnej, udržateľnej a integrovanej politiky na európskej úrovni je potrebné, aby sa prijali opatrenia uvedené v oznámení Komisie „Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027: Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce“.</p>

Zdôvodnenie

Stratégia Komisie okrem iného zahŕňa cieľ Komisie začleniť psychosociálne a ergonomické riziká do kampane zameranej na zdravé pracoviská.

Výsledok hlasovania:

Za: 95

Proti: 161

Zdržalo sa: 16

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 9

Predkladajú:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 4.14

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>To, že sú potrebné európske právne predpisy o psychosociálnych rizikách, potvrdzuje aj neúplné vykonávanie autonómnej rámcovej dohody o pracovnom strese z roku 2004. EHSV pripomína, že účinné predchádzanie stresu si vyžaduje, aby sa zamerala pozornosť na faktory, ktoré ho spôsobujú, t. j. na organizáciu práce. Prístup zameraný na duševné zdravie jednotlivca nepomôže odbúrať pracovný stres.</p>	<p>EHSV žiada, aby sa posilnila úloha sociálnych partnerov pri zvyšovaní informovanosti a preventívnych opatreniach v oblasti psychosociálnych rizík. Psychosociálne riziká treba riešiť predovšetkým na úrovni pracoviska alebo podniku. Neexistuje univerzálne riešenie, ktoré by dobre fungovalo vo všetkých podnikoch alebo členských štátoch, keďže problémy sú tiež odlišné. Podľa implementačnej správy, ktorú pripravili signatári rámcovej dohody prináša vykonávanie európskej rámcovej dohody a samotných správ aj napriek rôznym výzvam a prekážkam jednoznačne významnú pridanú hodnotu v oblasti pracovného stresu a rozvoja sociálneho dialógu ⁽¹⁾. EHSV pripomína, že účinné predchádzanie stresu si vyžaduje, aby sa zamerala pozornosť na faktory, ktoré ho spôsobujú, t. j. na organizáciu práce. Prístup zameraný na duševné zdravie jednotlivca nepomôže odbúrať pracovný stres. Psychosociálne riziká sú komplexnou problematikou zahŕňajúcou rôzne faktory vplyvu, ako sú pracovné podmienky, zvládanie pracovného zaťaženia, pracovné vzťahy, ale aj individuálne spôsobilosti.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.businessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf</p>

Zdôvodnenie

Prístup by sa mal viac zamerať na posilnenie úlohy sociálnych partnerov pri zvyšovaní informovanosti a preventívnych opatreniach v oblasti psychosociálnych rizík. Psychosociálne riziká treba riešiť predovšetkým na úrovni pracoviska alebo podniku. Neexistuje univerzálne riešenie, ktoré by dobre fungovalo vo všetkých podnikoch alebo členských štátoch, keďže problémy sú tiež odlišné.

Nesúhlasíme s potrebou právnych predpisov, ale súhlasíme s prístupom Komisie pripraviť v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi nelegislatívnu iniciatívu na úrovni EÚ týkajúcu sa duševného zdravia pri práci, v rámci ktorej sa posúdia vznikajúce problémy súvisiace s duševným zdravím pracovníkov.

Napokon, existuje implementačná správa, ktorú vypracovali signatári autonómnej rámcovej dohody o pracovnom strese (<https://www.businessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>), v ktorej sa okrem iného uvádza, že vykonávanie európskej rámcovej dohody a samotných správ prináša aj napriek rôznym výzvam a prekážkam jednoznačne významnú pridanú hodnotu v oblasti pracovného stresu a rozvoja sociálneho dialógu.

Výsledok hlasovania:

Za: 97

Proti: 159

Zdržalo sa: 14

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 10**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitálišs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 4.16**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV <i>ľutuje, že sa tento strategický rámec nevzťahuje na samostatne zárobkovo činné osoby. Pracovníci platforiem, ktorí sú tzv. „samostatne zárobkovo činnými osobami“, sú v skutočnosti prostredníctvom algoritmickeho riadenia týmto platformám podriadení. Pandémia poukázala na zraniteľnosť týchto pracovníkov a na nedostatky platforiem, pokiaľ ide o prevenciu. Títo pracovníci nemôžu byť v dôsledku vylúčenia zo strategického rámca naďalej vystavení nekontrolovaným rizikám.</i></p>	<p>EHSV <i>konštatuje, že do rozsahu pôsobnosti strategického rámca nie sú zahrnuté samostatne zárobkovo činné osoby. EHSV už v minulosti odporučil, aby sa čo najskôr vypracovala štúdia, do ktorej by sa zapojila Komisia, odborníci a sociálni partneri, s cieľom nájsť najlepšie riešenie s náležitým ohľadom na zásadu, že bezpečné a zdravé pracovné prostredie sa musí zaručiť aj všetkým samostatne zárobkovo činným osobám. EHSV ďalej konštatuje, že v odporúčaní Rady z 18. februára 2003 o zlepšení ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci samostatne zárobkovo činných osôb ⁽¹⁾ sa členským štátom odporúča, aby v rámci svojich politík prevencie pracovných úrazov a chorôb z povolania podporovali bezpečnosť a ochranu zdravia samostatne zárobkovo činných osôb pri súčasnom zohľadnení osobitných rizík, ktoré existujú v konkrétnych odvetviach, a osobitnej povahy vzťahu medzi zmluvnými podnikmi a samostatne zárobkovo činnými osobami.</i></p> <p>⁽¹⁾ https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/1fd9fbe0-1ee4-4928-a47d-4404b5301bbd</p>

Zdôvodnenie

Komisia prijala 9. decembra návrh smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy. Stanovisko by sa nemalo venovať týmto otázkam, keďže k tomuto návrhu sa vypracuje samostatné stanovisko EHSV (SOC/709).

Text by mal odkazovať na odporúčanie Rady z 18. februára 2003 o zlepšení bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci samostatne zárobkovo činných osôb.

Výsledok hlasovania:

Za: 99

Proti: 162

Zdržalo sa: 14

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 11**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 4.17**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV upozorňuje na asymetrické vzťahy medzi platformami a týmto pracovníkmi a pripomína, že sloboda združovania a právo na kolektívne vyjednávanie sú základnými právami. Je prvoradé zabezpečiť primeranú organizáciu a zastúpenie v snahe uľahčiť sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie. Okrem toho by sa práva na sociálnu ochranu mali rozšíriť aj na týchto pracovníkov.	EHSV konštatuje, že osobitná pozornosť by sa mala venovať zabezpečeniu spravodlivého vzťahu medzi platformami a tými, ktorí vykonávajú prácu prostredníctvom platforiem , a pripomína, že sloboda združovania a právo na kolektívne vyjednávanie sú základnými právami. Je prvoradé zabezpečiť primeranú organizáciu a zastúpenie v snahe uľahčiť sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie.

Zdôvodnenie

V pozmeňovacom návrhu sa uznáva potreba zabezpečiť spravodlivý vzťah medzi platformou a tými, ktorí využívajú platformy na vykonávanie pracovných výkonov, či už ako pracovník alebo ako podnikateľ/samostatne zárobkovo činná osoba. Takisto sa ním opravuje nesprávny predpoklad, že všetky osoby, ktoré pracujú prostredníctvom platforiem, sú pracovníkmi, pričom môžu byť aj samostatne zárobkovo činnými osobami alebo podnikateľmi.

Výsledok hlasovania:

Za: 97

Proti: 157

Zdržalo sa: 15

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 12**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 4.22

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Výhody práce na diaľku závisia od toho, akým spôsobom ju zamestnávateľ organizuje. Využívanie práce na diaľku sa musí regulovať kolektívnym vyjednaním, aby sa predišlo ťažkostiam, na ktoré poukázalo viacero prieskumov⁽¹⁾. Európska rámcová dohoda podpísaná v roku 2002 neumožňuje reagovať na tieto nové výzvy. EHSV odporúča vypracovať nové usmernenia s osobitným dôrazom na prevenciu psychosociálnych rizík a muskuloskeletálnych porúch.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/sk/data/covid-19/working-teleworking.</p>	<p>Ako sa uvádza v rámcovej dohode z roku 2002, práca na diaľku je pre dotknutého pracovníka a zamestnávateľa dobrovoľná. Práca na diaľku sa môže vyžadovať ako súčasť pôvodného opisu pracovného miesta pracovníka alebo môže byť následne vykonávaná na základe dobrovoľnej dohody. Výhody práce na diaľku závisia okrem iného od toho, akým spôsobom ju zamestnávateľ organizuje a ako sa na nej zamestnávateľ dohodne so zamestnancom. Využívanie práce na diaľku sa môže regulovať napríklad kolektívnym vyjednaním, aby sa predišlo ťažkostiam, na ktoré poukázalo viacero prieskumov⁽¹⁾. Európska rámcová dohoda podpísaná v roku 2002 je stále vhodná na to, aby na tieto nové výzvy reagovala.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/sk/data/covid-19/working-teleworking</p>

Zdôvodnenie

Európska rámcová dohoda z roku 2002 je stále vhodná na to, aby mohla reagovať na nové výzvy spojené s prácou na diaľku.

Výsledok hlasovania:

Za: 96

Proti: 157

Zdržalo sa: 20

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 13

Predkladajú:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 1.4

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Európska rámcová dohoda z roku 2002 neumožňuje reagovať na nové výzvy spojené s prácou na diaľku. EHSV odporúča vypracovať nové usmernenia s osobitným dôrazom na prevenciu psychosociálnych rizík a muskuloskeletálnych porúch.</p>	<p>Európska rámcová dohoda z roku 2002, doplnená rámcovou dohodou európskych sociálnych partnerov o digitalizácii z roku 2020, poskytuje pevný základ pre riešenie nových výziev spojených s prácou na diaľku.</p>

Zdôvodnenie

Európska rámcová dohoda z roku 2002 je stále vhodná na to, aby mohla reagovať na nové výzvy spojené s prácou na diaľku.

Výsledok hlasovania:

Za: 93

Proti: 155

Zdržalo sa: 17

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 14**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 1.10**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV sa zasadzuje za to, aby sa zaviedol systém, ktorý umožní posudzovať vplyv legislatívnych iniciatív, kolektívnych zmlúv a európskych akčných plánov, a opakuje svoje odporúčanie ⁽¹⁾ zabezpečiť na 10 000 pracovníkov jedného inšpektora práce.</p> <p>⁽¹⁾ SOC/698.</p>	<p>EHSV vyzýva, aby sa vyvinulo ďalšie úsilie, ktoré umožní posudzovať vplyv legislatívnych iniciatív, kolektívnych zmlúv a európskych akčných plánov.</p>

Zdôvodnenie

Systémy posudzovania vplyvu už existujú. Aj rámcové dohody majú vlastné nadväzné opatrenia na dosledovanie vykonávania.

Ako uviedla EK, choroba z povolania je záležitosťou úzko spojenou so sociálnym zabezpečením, ktoré je vnútroštátnou právomocou. Pokiaľ ide o inšpektoráty práce: existuje aj kvalitatívny aspekt a skutočnosť, že inšpekcia práce sa v ponímaní MOP netýka len zdravia a bezpečnosti, ale aj iných činností inšpektorov práce (sociálne otázky, nedeklarovaná práca, služby zamestnanosti atď.).

Od začiatku pandémie a vzhľadom na zníženie počtu fyzických inšpekcí práce v niektorých členských štátoch v kontexte hygienických opatrení sa zaviedli digitálne nástroje na uľahčenie vykonávania inšpekcí virtuálne (alebo aspoň niektoré časti inšpekcie možno vykonať virtuálne). Tieto nové pracovné metódy môžu tiež zvýšiť efektívnosť inšpekcí práce. Je na členských štátoch, aby rozhodli, ako organizovať inšpekcie práce.

Výsledok hlasovania:

Za: 96

Proti: 154

Zdržalo sa: 16

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 15**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 1.12**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Pokiaľ ide o boj proti rakovine ako chorobe z povolania, EHSV <i>sa zasadzuje za ambicióznejší postoj, ktorý by sa vzťahoval na všetkých 50 prioritných karcinogénov, látky poškodzujúce reprodukciu a nebezpečné lieky, ako aj na stres</i> ⁽¹⁾ <i>a prácu na zmeny</i> ⁽²⁾.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/. ⁽²⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx.</p>	<p>Pokiaľ ide o boj proti rakovine ako chorobe z povolania, EHSV <i>víta predbežnú dohodu, ktorú Európsky parlament a Rada dosiahli koncom roka 2021 a ktorá sa týka lepšej ochrany pracovníkov pred rizikami súvisiacimi s vystavením karcinogénnym a mutagénnym látkam prostredníctvom aktualizácie smernice o karcinogénoch a mutagénoch.</i></p>

Zdôvodnenie

Treba poznamenať, že v decembri 2021 Európsky parlament a Rada dosiahli predbežnú dohodu o lepšej ochrane pracovníkov pred rizikami súvisiacimi s vystavením karcinogénnym a mutagénnym látkam. S cieľom zlepšiť ochranu pracovníkov pred rakovinou Komisia v roku 2020 navrhla ďalej obmedziť ich vystavenie karcinogénnym chemikáliám. Táto iniciatíva je tiež súčasťou záväzku Komisie bojovať proti rakovine v rámci európskeho plánu na boj proti rakovine. Komisia zdôraznila, že podľa uvedenej dohody o aktualizácii smernice o karcinogénoch a mutagénoch bude mať približne 1 milión pracovníkov prospech z prísnejších záruk v dôsledku stanovenia expozičných limitov akrylonitrilu a zlúčenín niklu pri práci a zníženia limitov pre benzén.

Výsledok hlasovania:

Za: 98

Proti: 156

Zdržalo sa: 17

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 16**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Bod 1.13

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV žiada o vytvorenie európskych právnych predpisov v oblasti psychosociálnych rizík. Pri účinnej prevencii sa musí venovať pozornosť aj pracovnému prostrediu, nielen duševnému zdraviu jednotlivca.</p>	<p>EHSV žiada, aby sa venovala väčšia pozornosť a vynaložilo väčšie úsilie, pokiaľ ide o posilnenie úlohy sociálnych partnerov pri zvyšovaní informovanosti a preventívnych opatreniach v oblasti psychosociálnych rizík. Psychosociálne riziká treba riešiť predovšetkým na úrovni pracoviska alebo podniku. Neexistuje univerzálne riešenie, ktoré by dobre fungovalo vo všetkých podnikoch alebo členských štátoch, keďže problémy sú tiež odlišné. Podľa implementačnej správy, ktorú pripravili signatári rámcovej dohody, prináša vykonávanie európskej rámcovej dohody a samotných správ aj napriek rôznym výzvam a prekážkam jednoznačne významnú pridanú hodnotu v oblasti pracovného stresu a rozvoja sociálneho dialógu. Pri účinnej prevencii sa musí venovať pozornosť aj pracovnému prostrediu, nielen duševnému zdraviu jednotlivca. Psychosociálne riziká sú však komplexnou problematikou zahŕňajúcou rôzne faktory vplyvu, ako sú pracovné podmienky, zvládanie pracovného zaťaženia, pracovné vzťahy, ale aj individuálne spôsobilosti.</p>

Zdôvodnenie

Právne predpisy nie sú prostriedkom nápravy pre všetko. Prístup by sa mal viac zamerať na posilnenie úlohy sociálnych partnerov pri zvyšovaní informovanosti a preventívnych opatreniach v oblasti psychosociálnych rizík. Psychosociálne riziká treba riešiť predovšetkým na úrovni pracoviska alebo podniku. Neexistuje univerzálne riešenie, ktoré by dobre fungovalo vo všetkých podnikoch alebo členských štátoch, keďže problémy sú tiež odlišné.

Nesúhlasíme s potrebou právnych predpisov, ale súhlasíme s prístupom Komisie pripraviť v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi nelegislatívnu iniciatívu na úrovni EÚ týkajúcu sa duševného zdravia pri práci, v rámci ktorej sa posúdia vznikajúce problémy súvisiace s duševným zdravím pracovníkov.

V implementačnej správe, ktorú vypracovali signatári rámcovej dohody (<https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>), sa okrem iného uvádza, že vykonávanie európskej rámcovej dohody a samotných správ aj napriek rôznym výzvam a prekážkam jednoznačne významnú pridanú hodnotu v oblasti pracovného stresu a rozvoja sociálneho dialógu.

Psychosociálne riziká sú komplexnou problematikou zahŕňajúcou rôzne faktory vplyvu, ako sú pracovné podmienky, zvládanie pracovného zaťaženia, pracovné vzťahy, ale aj individuálne spôsobilosti.

Výsledok hlasovania:

Za: 99

Proti: 152

Zdržalo sa: 18

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 17**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena
 GAVRILOVS Vitālijs
 KONTKANEN Mira-Maria
 PILAWSKI Lech
 VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 1.14**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV sa domnieva, že na vytvorenie komplexnej, udržateľnej a integrovanej politiky v oblasti prevencie je potrebné, aby sa <i>pokračovalo v práci na návrhu smernice o muskuloskeletálnych poruchách</i> .	EHSV sa domnieva, že na vytvorenie komplexnej, udržateľnej a integrovanej politiky v oblasti prevencie je potrebné, aby sa <i>prijali opatrenia uvedené v oznámení Komisie „Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027: Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce“</i> .

Zdôvodnenie

Stratégia Komisie okrem iného zahŕňa cieľ Komisie začleniť psychosociálne a ergonomické riziká do kampane zameranej na zdravé pracoviská.

Výsledok hlasovania:

Za: 95

Proti: 161

Zdržalo sa: 16

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 18**Predkladajú:**

ANGELOVA Milena
 GAVRILOVS Vitālijs
 KONTKANEN Mira-Maria
 PILAWSKI Lech
 VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociálny dialóg ako nástroj na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci**Bod 1.16**

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV <i>žiada, aby sa do rozsahu pôsobnosti strategického rámca zahrnuli aj pracovníci platforiem. Je nevyhnutné zaručiť týmto pracovníkom právo združovať sa, byť zastúpení a kolektívne vyjednávať a zabezpečiť im aj právo na sociálnu ochranu.</i>	EHSV <i>konštatuje, že Komisia prijala 9. decembra návrh smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy. K tomuto návrhu sa vypracuje samostatné stanovisko EHSV (SOC/709).</i>

Zdôvodnenie

Komisia prijala 9. decembra návrh smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy. Stanovisko by sa nemalo venovať týmto otázkam, keďže k tomuto návrhu sa vypracuje samostatné stanovisko EHSV (SOC/709).

Výsledok hlasovania:

Za: 104

Proti: 152

Zdržalo sa: 16

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Potravinová bezpečnosť a udržateľné potravinové systémy**(prieskumné stanovisko na žiadosť francúzskeho predsedníctva Rady EÚ)**

(2022/C 194/10)

Spravodajca: **Arnold PUECH D'ALISSAC**Pomocný spravodajca: **Peter SCHMIDT**

Konzultácia	list francúzskeho predsedníctva Rady EÚ, 21. 9. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	7. 1. 2022
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	165/2/2

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV je prvou inštitúciou EÚ, ktorá požaduje komplexnú potravinovú politiku EÚ zameranú na podporu zdravého stravovania na základe udržateľných potravinových systémov, prepojenie poľnohospodárstva s výživou a ekosystémovými službami a zabezpečenie dodávateľských reťazcov, ktoré by chránili zdravie všetkých vrstiev európskej spoločnosti⁽¹⁾. Táto politika, ktorá je teraz zohľadnená v stratégii „z farmy na stôl“, by mala lepšie zosúladiť oblasti politiky súvisiace s potravinami, zvýšiť povedomie o hodnote potravín a podporiť udržateľné potravinové systémy.

1.2. V odpovedi na žiadosť francúzskeho predsedníctva o toto prieskumné stanovisko EHSV identifikuje tieto kľúčové opatrenia, ktoré sa majú použiť na úrovni EÚ na zabezpečenie konkurencieschopnosti⁽²⁾ európskych výrobcov s cieľom zaistiť európsku potravinovú bezpečnosť a udržateľnosť, ako aj dostupné ceny pre spotrebiteľov:

- i) podpora otvorenej strategickej autonómie pre potravinovú bezpečnosť a udržateľnosť;
- ii) vývoj inovačných technológií a osív s cieľom byť schopný za každých okolností poskytovať riešenia poľnohospodárom, ktorí čelia obmedzeniam v súvislosti s existujúcimi nástrojmi;
- iii) zabezpečenie širokopásmového pokrytia a digitalizácie ako predpokladu presného poľnohospodárstva a robotiky a podpora investícií do takýchto udržateľných technológií;
- iv) podpora a uľahčovanie prístupu poľnohospodárskych výrobcov, najmä mladých poľnohospodárov, k odbornej príprave v oblasti nových technológií;
- v) zabezpečenie reciprocity noriem a rovnakých podmienok začlenením stratégie „z farmy na stôl“ a stratégie v oblasti biodiverzity, ktoré sú súčasťou zelenej dohody, a ich zásad ako globálnych noriem udržateľnosti do všetkých budúcich obchodných dohôd EÚ a dohôd Svetovej obchodnej organizácie (WTO);
- vi) propagovanie hodnoty potravín podporovaním vzdelávania spotrebiteľov o potravinách, ktoré prispieva k priblíženiu poľnohospodárskeho sektora spoločnosti;
- vii) zabezpečenie spravodlivých cien, rozdelenia príjmov v celom reťazci a väčšej ochoty spotrebiteľov platiť za potraviny zodpovedajúce ceny s cieľom konzumovať menej, ale kvalitnejšie, a zákaz nekalých obchodných praktík prostredníctvom ambiciózných právnych predpisov;

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽²⁾ Pozri vymedzenie pojmu konkurencieschopnosť v bode 3.1.

viii) zosúladienie postupov a činností potravinárskych podnikov s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja;

ix) zabezpečenie štruktúrovaného zapojenia a účasti občianskej spoločnosti a všetkých zainteresovaných strán v celom potravinovom dodávateľskom reťazci, a to aj prostredníctvom Európskej rady pre potravinovú politiku – podpora spolupráce namiesto podpory hospodárskej súťaže.

1.3. Okrem toho EHSV identifikuje tieto kľúčové opatrenia, ktoré pomôžu zmenšiť závislosť od rôznych vstupov vrátane syntetických a zlepšiť bielkovinovú sebestačnosť EÚ:

i) EÚ by mala podporovať metódy s nízkymi vstupmi, najmä pokiaľ ide o fosílna palivá a pesticídy, a zvýšiť kapacitu výroby poľnohospodárskych vstupov v Európe;

ii) zlepšenie bielkovinovej sebestačnosti EÚ je žiaduce zo všetkých hľadísk. Dovozy sóje z tretích krajín môže spôsobovať odlesňovanie, degradáciu lesov a ničenie prirodzených ekosystémov v niektorých krajinách jej výroby. Vývoj strukovín s vysokým obsahom bielkovín v Únii by obmedzil využívanie dovozu a tým by mal pozitívny vplyv na klímu a životné prostredie;

iii) organizovanie a podpora sektora bielkovín s cieľom podporiť výrobu a presvedčiť poľnohospodárov, najmä prostredníctvom ambiciózneho spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP);

iv) zvýšenie produkcie olejnatých semien a olejninových výliskov. Primárnym cieľom výroby potravín je zhodnotenie olejnin, ktoré je založené na zhodnotení oleja a zhodnotení výliskov, a tieto zhodnotenia nemožno oddeliť. Tým sa umožní posilniť udržateľnú výrobu potravín a energie;

v) posilnenie činností EÚ v oblasti ochrany a obnovy svetových lesov, najmä prostredníctvom zlepšenia súčasného certifikačného systému (PEFC, FSC) na schvaľovanie výrobkov, ktoré neprispievajú k odlesňovaniu;

vi) rozvoj krátkych, spravodlivých a transparentných dodávateľských reťazcov a zabezpečenie toho, aby sa prechod na udržateľné poľnohospodárstvo uskutočňoval progresívnym prístupom s cieľom zachovať existujúcu rovnováhu;

vii) zabezpečenie uplatňovania práva na výživu pre všetkých a najmä pre osoby v ekonomickej a sociálnej neistote, a uľahčenie experimentovania v oblasti sociálnej inovácie. Potravinová pomoc musí zostať v členských štátoch povinnou politikou;

viii) zabezpečenie toho, aby sa potraviny mohli vyrábať vo všetkých častiach EÚ.

1.4. EHSV víta „Plán pre nepredvídané udalosti na zabezpečenie dodávok potravín a potravinovej bezpečnosti v čase krízy“ a navrhované vytvorenie Európskeho mechanizmu pripravenosti a reakcie na krízu potravinovej bezpečnosti (EFSCM) a odporúča, aby sa ustanovenia plánu začlenili do komplexnej potravinovej politiky⁽³⁾. EHSV žiada, aby mohol zohrávať aktívnu úlohu v špecializovanej skupine expertov.

2. Úvod

2.1. EHSV je prvou inštitúciou EÚ, ktorá požaduje komplexnú potravinovú politiku EÚ zameranú na podporu zdravého stravovania na základe udržateľných potravinových systémov, prepojenie poľnohospodárstva s výživou a ekosystémovými službami a zabezpečenie dodávateľských reťazcov, ktoré by chránili zdravie všetkých vrstiev európskej spoločnosti⁽⁴⁾. Táto politika, ktorá je teraz zohľadnená v stratégii „z farmy na stôl“, by mala lepšie zosúladiť oblasti politiky súvisiace s potravinami, zvýšiť povedomie o hodnote potravín a podporiť udržateľné potravinové systémy.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

2.2. Európska zelená dohoda prostredníctvom zásad uvedených v stratégii „z farmy na stôl“ a stratégii biodiverzity ponúka príležitosť na opätovné potvrdenie „sociálnej potravinovej zmluvy“ medzi EÚ a jej občanmi a na podporu spravodlivého, zdravého a ekologického potravinového systému v kontexte stavu klimatickej a environmentálnej núdze.

2.3. Pandémia COVID-19 mala bezprecedentné dôsledky pre spoločnosť a hospodárstvo⁽⁵⁾. Poľnohospodári a aktéri v potravinovom reťazci zostávajú v celej EÚ mobilizovaní, aby zachovali výrobu a nasýtili obyvateľstvo, a to aj napriek ťažkostiam a prekážkam, s ktorými sa stretávajú. Agropotravinársky sektor EÚ preukázal odolnosť pri poskytovaní bezpečných a vysokokvalitných potravín, hoci došlo k narušeniam dodávateľských reťazcov.

2.4. Francúzska národná potravinová rada (NFC) prijala v júli 2021 stanovisko (č. 89) o poznatkoch z krízy COVID-19 za obdobie prvých celoštátnych opatrení na obmedzenie pohybu vo Francúzsku⁽⁶⁾. V stanovisku sa dospelo k záveru, že vypuknutie krízy COVID-19 zväčšilo potrebu vyvinúť systémovjšiu víziu potravinových systémov zavedením prístupu „jedno zdravie“ na všetkých úrovniach potravinového dodávateľského reťazca. V tomto integrovanom prístupe k zdraviu sa zdôrazňujú interakcie medzi zvieratami, ľuďmi a ich prostredím. Kríza niekedy spôsobila alebo zväčšila hospodársku a sociálnu neistotu, čím poukázala aj na veľké rozdiely v prístupe k potravinám, ktoré sú nezlučiteľné s udržateľným potravinovým systémom, čo podnietilo úvahy o práve na potraviny a potravinovej demokracii. Prístup k zdravým, legálne vyrobeným a cenovo dostupným potravinám pre všetkých obyvateľov EÚ je kľúčový pre splnenie cieľov stanovených v zelenej dohode⁽⁷⁾. EHSV sa domnieva, že cieľ, aby sa do roku 2030 vyčlenilo 25 % poľnohospodárskej pôdy v EÚ na ekologickú poľnohospodársku pôdu, je veľmi ambicióznym⁽⁸⁾, a žiada, aby sa na jeho dosiahnutie vypracovala celoeurópska propagačná stratégia, pričom sa nesmie zabúdať na to, že nasledovať musí spotreba.

2.5. Z krízy ďalej vyplynulo, že je potrebné zintenzívniť koordináciu a zlepšiť krízové plánovanie s cieľom pripraviť sa na riziká, ktoré môžu ohroziť dodávky potravín a potravinovú bezpečnosť EÚ. Cieľom je vyhnúť sa opakovaniu skúsenosti s pandémiou COVID-19, pri ktorej sa koordináčne opatrenia na úrovni EÚ museli prijať *ad hoc* a uplatňovať lokálne. Na dosiahnutie tohto cieľa Komisia nedávno zverejnila oznámenie s názvom „Plán pre nepredvídané udalosti na zabezpečenie dodávok potravín a potravinovej bezpečnosti v čase krízy“⁽⁹⁾. Načrtávajú sa v ňom oblasti na zlepšenie, ktoré boli určené uprostred pandémie COVID-19, zásady, ktoré by sa mali dodržiavať v čase krízy, a vytvorenie EFSCM. Súčasťou opatrení je zriadenie osobitnej skupiny expertov zahŕňajúcej verejné orgány z členských štátov a krajín mimo EÚ, ako aj ďalšie zainteresované strany.

2.6. Podľa vymedzenia FAO je udržateľný potravinový systém taký „potravinový systém, ktorý zabezpečuje potravinovú bezpečnosť a výživu pre všetkých takým spôsobom, aby neboli ohrozené hospodárske, sociálne a environmentálne základy na vytváranie potravinovej bezpečnosti a výživy pre budúce generácie“⁽¹⁰⁾. V stratégii „z farmy na stôl“ sa musia zohľadniť dôsledky krízy, ale aj poskytnúť potrebné záruky na zabezpečenie potravinovej bezpečnosti EÚ. Potravinové systémy EÚ by mali „zaručiť kvantitu a kvalitu zásobovania obyvateľstva podporou konkurencieschopnosti potravinárskeho sektora a zohľadnením výziev udržateľnosti“. Stratégia by mala podporovať aj sociálnu inováciu.

2.7. Spoločné výskumné centrum Európskej komisie (JRC) zverejnilo v auguste 2021 správu s názvom „Modelovanie environmentálnych a klimatických ambícií v poľnohospodárstve pomocou modelu CAPRI“⁽¹¹⁾, v ktorej sa simuluje vplyv niektorých kvantifikovaných cieľov zahrnutých v stratégii „z farmy na stôl“ a stratégii biodiverzity na poľnohospodárstvo a trhy EÚ (zníženie používania prípravkov na ochranu rastlín, zníženie strát živín, zväčšenie plôch využívaných na ekologické poľnohospodárstvo a zvýšenie počtu oblastí záujmu). Zdá sa, že tieto ciele by mohli viesť k zníženiu výroby v EÚ o 10 až 15 %, zníženiu príjmov poľnohospodárov a zvýšeniu cien, ako aj k súbežnému nárastu dovozu. Vo výsledkoch v správe sa zdôrazňuje význam spoločného zváženia poľnohospodárskej a potravinovej transformácie. Ako sa uvádza v stratégii „z farmy na stôl“, zníženie potravinových strát a plytvania potravinami by mohlo zabrániť takémuto vývoju. Vhodným nástrojom by mohlo byť efektívne rozdelenie dostupných potravinových zdrojov.

⁽⁵⁾ Európsky HDP klesol v 2. štvrtroku 2020 o 11,8 % (Eurostat).

⁽⁶⁾ <https://cna-alimentation.fr/avis/tous-les-avis/>.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému „Z farmy na stôl“: udržateľná potravinová stratégia, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Akčný plán pre napredovanie ekologickej poľnohospodárskej výroby* (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 114).

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/agricultural-markets-task-force_sk.

⁽¹⁰⁾ <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>.

⁽¹¹⁾ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121368/pubsy_jrc_technical_report_-_capri_environmental_and_climatic_ambition_2.pdf.

2.8. Vývoj stravovania je neoddeliteľnou súčasťou transformácie poľnohospodárskeho a potravinového systému ako celku tak, ako sú jej súčasťou rôzne politiky, napríklad v obchodnej oblasti, v oblasti hospodárskej súťaže, zdravia, vzdelávania, životného prostredia a ochrany spotrebiteľov.

2.9. Francúzske predsedníctvo Rady EÚ požiadalo EHSV, aby pripravil prieskumné stanovisko, ktoré by bolo zamerané najmä na:

- opatrenia na úrovni EÚ na zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych výrobcov s cieľom zaistiť európsku potravinovú bezpečnosť a cenovú dostupnosť potravín pre spotrebiteľov,
- opatrenia, ktoré môžu pomôcť znížiť závislosť od rôznych vstupov vrátane syntetických a zlepšiť bielkovinovú sebestačnosť EÚ v rámci podpory transformácie poľnohospodárstva a zabezpečiť udržateľnú transformáciu európskych potravinových systémov.

3. Opatrenia na úrovni EÚ na zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych výrobcov s cieľom zaistiť európsku potravinovú bezpečnosť (a udržateľnosť) a cenovú dostupnosť potravín pre spotrebiteľov

3.1. Ako EHSV uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, na to, aby komplexná európska potravinová politika bola skutočne relevantná pre európskych spotrebiteľov, je nevyhnutné zabezpečiť konkurencieschopnosť cien a kvality potravín udržateľne vyrábaných v EÚ. To znamená, že európske poľnohospodársko-potravinárske odvetvie musí byť schopné dodávať spotrebiteľom potraviny za ceny, ktoré budú zahŕňať zvýšené náklady na plnenie takých kritérií, ako je udržateľnosť, dobré životné podmienky zvierat, bezpečnosť potravín a ich výživová hodnota, ale aj zabezpečenie primeraných príjmov poľnohospodárov, a musí byť schopné zachovať si svoje postavenie dodávateľa uprednostňovaného veľkou väčšinou spotrebiteľov⁽¹²⁾.

3.2. Vzhľadom na uvedené vymedzenia pojmov potravinová bezpečnosť, udržateľný potravinový systém a konkurencieschopnosť by zachovanie konkurencieschopnosti európskych hospodárskych subjektov a spravodlivých hodnotových reťazcov malo viesť k spravodlivej odmene pre poľnohospodárov, ktorou by sa podporovali alebo uznávali ich poctivé postupy. Potravinový systém okrem svojej úlohy v oblasti výživy poskytuje skutočné riešenie klimatickej výzvy, najmä prispôbením výrobných systémov, ukladaním uhlíka v pôde, pôdnymi a agroekologickými infraštruktúrami, prirodzenou filtráciou pitnej vody, ako aj zvyšovaním a udržiavaním biodiverzity. V stratégii „z farmy na stôl“ však Európska komisia navrhuje málo konkrétnych opatrení na posilnenie agropotravinárskeho sektora a zlepšenie príjmov prvovýrobcov a žiadnym z nich sa neposilňuje konkurencieschopnosť sektora. Tieto kľúčové otázky by mali byť jadrom vykonávania stratégie, keďže od nich závisí jej úspech.

3.3. Cílené výskumno-vývojové programy a rozvoj prenosu poznatkov sú nevyhnutné na podporu kvality a zabezpečenie produktivity pri súčasnom zabezpečení udržateľnosti. Úsilie sa musí zamerať na poskytovanie praktických, dostupných a nákladovo efektívnych technologických riešení poľnohospodárom (napr. presné poľnohospodárstvo, nástroje na rozhodovanie atď.) a nástrojov na podporu agroekologickej a miestnej výroby vrátane podpory skupín, ktoré nemajú znalosti o udržateľnej výrobe.

3.4. EÚ musí tiež zabezpečiť, aby existovalo pevné odhodlanie uplatňovať základné práva všetkých pracovníkov potravinového reťazca (výroba, spracovanie, distribúcia). V tomto zmysle by sa EÚ mala zaviazat', že bude účinne chrániť základné sociálne práva pracovníkov a najmä rešpektovať príslušné ustanovenia Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (CESCR) a príslušné dohovory a odporúčania Medzinárodnej organizácie práce.

3.5. Nasledujúce body by sa mohli považovať za opatrenia na zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych výrobcov s cieľom zaistiť európsku potravinovú bezpečnosť, udržateľnosť a cenovú dostupnosť potravín pre spotrebiteľov:

3.5.1. Podpora otvorenej strategickej autonómie pre potravinovú bezpečnosť a udržateľnosť

- i) EHSV už navrhol vymedzenie pojmu **otvorená strategická autonómia** uplatňovaného na potravinové systémy založené na výrobe potravín, pracovnej sile a spravodlivom obchode s hlavným cieľom zabezpečiť potravinovú bezpečnosť a udržateľnosť pre všetkých občanov EÚ prostredníctvom spravodlivých, zdravých, udržateľných a odolných dodávok potravín⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Z farmy na stôl“: udržateľná potravinová stratégia, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Strategická autonómia, potravinová bezpečnosť a udržateľnosť* (Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 56).

- ii) EHSV tiež zdôraznil⁽¹⁴⁾, že je nevyhnutné harmonizovať výrobné normy, aby sa zabránilo narušaniu hospodárskej súťaže a aby každá krajina mohla vyrábať základné potraviny. Všeobecné ochranné doložky WTO aj ochranné doložky v dvojstranných dohodách týkajúce sa poľnohospodárstva sa musia vylepšiť podľa rôznych kritérií, ktoré EHSV uvádza v tomto stanovisku. Musí sa zabezpečiť spravodlivá hospodárska súťaž a udržateľnosť agropotravinárstva EÚ a zaručiť potravinovú suverenitu EÚ, jej výrobcov aj spotrebiteľov. Táto potreba potravinovej suverenity sa vo veľkej miere potvrdila počas pandémie COVID-19. Súčasnú doložku sú neúčinné vzhľadom na príliš dlhý čas potrebný na ich zavedenie do praxe. Vďaka digitalizácii hospodárstva však môžu byť údaje k dispozícii do niekoľkých hodín. Sledovanie objemov a cien je v súčasnosti účinné a umožňuje rýchlu reakciu.
- iii) Predovšetkým by potravinové systémy v EÚ mali byť diverzifikovanejšie, mala by sa posilniť pracovná sila v poľnohospodárstve najmä zvýšením atraktívnosti povolania pre mladých ľudí a zabezpečením dôstojných pracovných podmienok a príjmov a mali by sa zosúladiť obchodné politiky s normami EÚ v oblasti potravinovej udržateľnosti a konkurencie⁽¹⁵⁾.

3.5.2. Zabezpečenie reciprocity noriem začlenením stratégie „z farmy na stôl“ a stratégie v oblasti biodiverzity, ktoré sú súčasťou zelenej dohody, ako globálnych noriem udržateľnosti do všetkých budúcich obchodných dohôd EÚ

- i) EHSV navrhol, aby všetky budúce obchodné dohody EÚ zahŕňali stratégiu „z farmy na stôl“ a stratégiu v oblasti biodiverzity, ktoré sú súčasťou zelenej dohody, ako aj stratégiu „Fit for 55“ ako globálne normy udržateľnosti, pričom uznáva, že zahrnutie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja a prísnejších noriem do multilaterálnych obchodných dohôd a ich uplatňovanie v rámci takýchto dohôd je mimoriadne náročné. V dvojstranných obchodných dohodách sa v krátkodobom horizonte javí ako možné dosiahnuť väčší pokrok v oblasti týchto cieľov udržateľného rozvoja a základných environmentálnych a sociálnych noriem. Je dobre známe, že obchod s poľnohospodárskymi výrobkami zohráva kľúčovú úlohu pri realizácii väčšiny, ak nie všetkých cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, že WTO musí zohrávať významnú úlohu pri ich plnení a že by to bolo oveľa náročnejšie bez účinného multilaterálneho obchodného mechanizmu. Uzavretie hraníc počas krízy zvyčajne krízu zhoršuje a nie je riešením. EHSV zastáva názor, že EÚ by mala vykonávať právne predpisy, ktorými sa spoločnostiam v celom dodávateľskom reťazci ukladá povinnosť náležitej starostlivosti s cieľom identifikovať environmentálne a sociálne riziká, ako aj prípady porušovania ľudských práv, predchádzať im a zmierňovať ich. EÚ musí zaručiť, že obchodné dohody nebudú externalizovať tieto problémy a zintenzívňovať napríklad odlesňovanie v iných krajinách. Všetky obchodné dohody EÚ musia byť v súlade s ustanoveniami týkajúcimi sa sanitárnych a fytosanitárnych noriem EÚ a so zásadou predbežnej opatrnosti⁽¹⁶⁾.
- ii) EHSV tiež zdôraznil, že bez zmien v obchodnej politike EÚ sa ciele stratégie nedosiahnu⁽¹⁷⁾. Stratégia „z farmy na stôl“ a akčný plán zahŕňajú dôležité kroky na posilnenie ustanovení o udržateľnosti v dvojstranných dohodách o voľnom obchode EÚ a presadzovania týchto pravidiel. Dá sa však urobiť viac na zaistenie súladu s medzinárodnými dohodami a zjednodušenie postupov oznamovania a konania o porušeníach záväzkov v oblasti udržateľnosti. V súlade s návrhmi Európskej komisie a Európskeho parlamentu pre ostatné sektory analyzovanými v stanovisku NAT/834⁽¹⁸⁾ by sa mal zväziť mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach (CBAM) pre dovezené poľnohospodárske výrobky.
- iii) EHSV navrhuje vytvorenie agentúry EÚ pre certifikáciu dovážaných výrobkov podľa noriem EÚ v oblasti udržateľnosti.
- iv) Okrem toho naliehavo vyzýva EÚ, aby zabezpečila skutočnú reciprocitu noriem v preferenčných obchodných dohodách, najmä pokiaľ ide o dobré životné podmienky zvierat, udržateľnosť a vysledovateľnosť „z farmy na stôl“ (označovanie pôvodu surovín, prísad v spracovaných výrobkoch a všetkých zložiek potravín), pričom vychádza z toho, čo sa dosiahlo v niektorých nedávnych dvojstranných dohodách. Je tiež dôležité nájsť nové udržateľné metódy, ktoré môžu využívať poľnohospodári a ktoré podporujú udržateľné postupy a zabezpečia, aby drobní poľnohospodári v EÚ a rozvojových krajinách mohli využívať nové príležitosti na udržateľnú výrobu. Tieto úvahy by sa mali presadzovať skôr

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Zavedenie ochranných opatrení pre poľnohospodárske produkty v obchodných dohodách* (Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 49).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Strategická autonómia, potravinová bezpečnosť a udržateľnosť* (Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 56).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Zlučiteľnosť obchodnej politiky EÚ s Európskou zelenou dohodou* (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 66).

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému *„Z farmy na stôl“: udržateľná potravinová stratégia*, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 152, 6.4.2022, s. 181.

na multilaterálnych fórach, napríklad vo Výbore OSN pre svetovú potravinovú bezpečnosť (CFS) a v rámci *Codex Alimentarius*, než sa obmedzovať len na bilaterálne rokovania, kde je účasť poľnohospodárov a občianskej spoločnosti obmedzená, nerovnováha moci značná a konečným cieľom je liberalizácia obchodu. Východiskovým bodom môže byť plánovaný legislatívny rámec pre udržateľné potravinové systémy. Musí slúžiť na vytvorenie jasného vymedzenia udržateľných potravinových systémov v súlade s existujúcimi vymedzeniami environmentálnej udržateľnosti EÚ⁽¹⁹⁾.

3.5.3. Propagovanie hodnoty potravín

- i) V roku 2019 podľa najnovších údajov zverejnených Eurostatom tvorila časť rozpočtu domácností venovaná na potraviny a nealkoholické nápoje 13 % celkových výdavkov na spotrebu. To predstavuje výrazný pokles v porovnaní so stavom na začiatku uplatňovania SPP. Tento podiel sa líši v závislosti od krajiny a tvorí tretiu kategóriu výdavkov domácností v EÚ po kategórii „bývanie, voda, elektrina a palivá“, ktorá predstavovala 23,5 %, a kategórii „doprava“, ktorá predstavovala 13,1 %. Nárast úrovne obezity vo svete zároveň WHO označila za „epidémiu“. V roku 2017 v EÚ postihovala obezita 17 % dospelých. Vo všeobecnosti malo nadváhu alebo obezitu 52 % Európanov, čiže každý druhý dospelý a takmer každé tretie dieťa. Európa teda sleduje svetové trendy, pribúdajú spracované potraviny, ale aj masné, sladké a slané jedlá.
- ii) Na riešenie tejto situácie sa dá použiť niekoľko hlavných opatrení: EHSV zdôrazňuje, že spoločný prístup EÚ pri označovaní potravín, ktorý by zohľadňoval usmernenia o udržateľnom stravovaní, by zlepšil transparentnosť a odradil od používania zbytočne lacných surovín, ktoré nie sú ani zdravé ani udržateľné (napr. transformované tuky, palmový olej a nadmerný obsah cukru). Rozšírenie označovania potravín aj na environmentálne a sociálne aspekty by bolo prínosom pre spotrebiteľov. Pomohlo by im vybrať si zdravšie a udržateľnejšie možnosti⁽²⁰⁾.
- iii) Cena je určite silným hnacím prvkom pre spotrebiteľov, o to viac v čase krízy, no kvalita je rovnako dôležitá, podľa niektorých prieskumov niekedy dôležitejšia. Spotrebiteľia musia mať na pamäti, že požiadavky, ktoré poľnohospodári v EÚ splňajú, hoci len prostredníctvom regulačného základu, sú prísnejšie ako požiadavky mimo EÚ. Tieto požiadavky sú zárukou kvality, zdravotnej neškodnosti, bezpečnosti a udržateľnosti našich výrobkov.

3.5.4. Zabezpečenie spravodlivých cien a zákaz nekalých obchodných praktík

- i) Skutočne fungujúci potravinový dodávateľský reťazec je taký silný ako jeho najslabší článok a príliš dlho je najslabším článkom poľnohospodár. Smernica EÚ o nekalých obchodných praktíkach v potravinovom dodávateľskom reťazci⁽²¹⁾ je dôležitým krokom vpred⁽²²⁾. Prvýkrát sa podarilo dosiahnuť dohodu o záväzných pravidlách na reguláciu niektorých nekalých obchodných praktík. Cieľom smernice je poskytnúť väčšiu ochranu poľnohospodárom v EÚ, ich organizáciám výrobcov a maloobchodným dodávateľom. Rovnováhu síl v potravinovom dodávateľskom reťazci možno dosiahnuť len prostredníctvom záväzného legislatívneho rámca. Dôležitou podmienkou je aj organizácia sektorov a poľnohospodárov, a to všetko s cieľom priniesť spotrebiteľovi kvalitné potravinárske výrobky. V konečnom dôsledku sa musí zabezpečiť, aby každý, kto sa podieľa na výrobe potravín, mohol dosahovať spravodlivý a primeraný príjem, a aby sa spotrebiteľom ponúkali kvalitné a zdravé výrobky za primerané ceny.

3.5.5. Zosúladenie postupov a činností potravinárskych podnikov s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja⁽²³⁾

- i) V Európskej zelenej dohode a pláne obnovy EÚ sa poukazuje na potrebu oddeliť hospodársky rast od neudržateľných praktík. Z rozhodnutia Rady EÚ o klimatických cieľoch do roku 2030 vyplýva, že EÚ môže v tejto oblasti zohrávať vedúcu úlohu. Musí sa to však robiť v širšom kontexte cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja. Postupy a činnosti

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Z farmy na stôl“: udržateľná potravinová stratégia, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému Podpora zdravého a udržateľného stravovania v EÚ (Ú. v. EÚ C 190, 5.6.2019, s. 9).

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ L 111, 25.4.2019, s. 59.

⁽²²⁾ Prieskumné stanovisko EHSV na tému Spravodlivý potravinový dodávateľský reťazec (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 38).

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému:

Zosúladenie stratégií a prevádzky potravinárskych podnikov s cieľmi udržateľného rozvoja v záujme udržateľnej obnovy po pandémie COVID-19 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

potravinárskych podnikov zosúladené s týmito cieľmi sú nevyhnutným predpokladom ich splnenia tým, že tieto ciele sa stávajú stredobodom stratégií (prostredníctvom činností a ambiciózných cieľov, hodnotením vplyvov a transparentnou komunikáciou o výsledkoch) ⁽²⁴⁾.

3.5.6. *Zabezpečenie štruktúrovaného zapojenia a účasti občianskej spoločnosti a všetkých subjektov celého potravinového dodávateľského reťazca, a to aj prostredníctvom Európskej rady pre potravinovú politiku ⁽²⁵⁾ – podpora spolupráce namiesto podpory hospodárskej súťaže*

i) EHSV sa už dlho zasadzuje za celospoločenský prístup, ktorý by zahŕňal participatívnejšie nástroje, aby sa zabezpečilo, že občianska spoločnosť a najmä mladí ľudia sa budú môcť viac zapojiť do rozhodovania o udržateľnosti a zúčastňovať sa na ňom. Toto spoločné vytváranie možno uskutočniť prostredníctvom Európskej rady pre potravinovú politiku, čo EHSV dôrazne podporuje.

4. Opatrenia, ktoré môžu pomôcť znížiť závislosť od rôznych vstupov vrátane syntetických a zlepšiť bielkovinovú sebestačnosť EÚ

4.1. Zníženie závislosti od vstupov, najmä syntetických

4.1.1. Ako je vysvetlené v správe Európskeho parlamentu o distribučnom reťazci poľnohospodárskych vstupov: štruktúra a dôsledky, veľká nestálosť poľnohospodárskych surovín a cien poľnohospodárskych vstupov podnecuje neistotu poľnohospodárskych príjmov a bráni poľnohospodárom v dlhodobých investíciách. Poľnohospodárom zároveň veľmi chýbajú nástroje a alternatívy, čo je dôsledkom výskumu, v ktorom tieto témy nie sú dostatočne zahrnuté. Existuje významná potreba spoľahlivej mobilizácie a finančných investícií napríklad do agroekológie, výskumu nových odolných odrôd, nových metód biokontroly a presného poľnohospodárstva.

4.1.2. Pokiaľ ide o antibiotiká v živočíšnej výrobe, treba pripomenúť značné úsilie, ako to urobila Európska agentúra pre lieky, ktorá poukázala na pokles predaja veterinárnych antibiotík o 32,5 % v rokoch 2011 až 2017. Cieľ EÚ znížiť používanie antibiotík pri zvieratách o ďalších 50 % by mohol mať vážne dôsledky pre zdravie a dobré životné podmienky zvierat a ohroziť bezpečnosť potravín. Poľnohospodári a veterinári si skutočne uvedomujú, že s podporou vlád presadzujú primerané a odôvodnené používanie antibiotík, ktoré by sa malo zachovať. Mali by sa vyvinúť a ponúknuť účinné a cenovo dostupné alternatívy k antibiotikám, keďže súčasné úrovne používania antibiotík tiež vyvolávajú obavy. EHSV plne podporuje delegovaný akt navrhnutý Európskou komisiou v rámci nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/6 ⁽²⁶⁾, v ktorom sa stanovuje vyhradenie určitých antimikrobiálnych látok pre humánnu medicínu. Nevyhnutné sú tri nástroje:

- investovanie do dobrých životných podmienok zvierat (viac priestoru na jedno zviera),
- posilnenie prevencie očkovaním a interným očkovaním ⁽²⁷⁾,
- udržanie a zabezpečenie prístupu k potravinovým doplnkom.

4.1.3. V stratégii „z farmy na stôl“ Európska komisia podporuje znižovanie používania prípravkov na ochranu rastlín a antibiotík a znižovanie strát živín v dôsledku nadmerného hnojenia s cieľom zlepšiť ochranu životného prostredia, chrániť zdravie, zväčšiť plochy využívané na ekologické poľnohospodárstvo a bojovať proti antibiotickej rezistencii. Biostimulanty môžu ponúknuť udržateľné alternatívy k syntetickým prípravkom na ochranu rastlín a regulačné orgány EÚ by mali umožniť MSP vyvíjať a registrovať takéto výrobky. Okrem negatívnych environmentálnych a zdravotných vplyvov neudržateľného využívania poľnohospodárskych vstupov existuje aj ekonomický dôvod na zníženie závislosti poľnohospodárskych podnikov od rôznych vstupov vrátane syntetických a od fosílnych palív za predpokladu, že existujú účinné, spoľahlivé a odolné alternatívy. Zvýšenie nákladov na vstupy má priamy vplyv na výrobné náklady a buď negatívne ovplyvní príjmy poľnohospodárskych podnikov, alebo ak sa náklady dajú preniesť do nasledujúcich častí reťazca, tak ceny poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. EHSV zdôrazňuje potrebu minimalizovať vstupy na kilogram výrobku (chemické vstupy, práca, ropa, energia, povrch, počet zvierat atď.). EHSV okrem toho trvá na tom, že je potrebné

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému:

Zosúladenie stratégií a prevádzky potravinárskych podnikov s cieľmi udržateľného rozvoja v záujme udržateľnej obnovy po pandémii COVID-19 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18); Stanovisko EHSV na tému „*Z farmy na stôl: udržateľná potravinová stratégia*, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽²⁶⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/6 z 11. decembra 2018 o veterinárnych liekoch a o zrušení smernice 2001/82/ES (Ú. v. EÚ L 4, 7.1.2019, s. 43).

⁽²⁷⁾ Očkovanie vakcínou pripravenou z patogénov izolovaných z chorého zvierata alebo zdravého zvierata z toho istého poľnohospodárskeho podniku a určenou na podanie tomuto chorému zvieratu alebo zvieratám z daného poľnohospodárskeho podniku.

maximalizovať prítomnosť agroekologických infraštruktúr v našich produktívnych ekosystémoch, aby sme mohli využívať ich mnohé služby a najmä činnosť organizmov uľahčujúcich poľnohospodársku výrobu, ktoré sa v týchto ekosystémoch nachádzajú.

4.2. Zlepšovanie bielkovinovej sebestačnosti EÚ

4.2.1. EÚ má veľký deficit rastlinných bielkovín, pričom dováža väčšinu toho, čo poľnohospodársky sektor EÚ potrebuje, najmä krmivové suroviny, ako je sója. Napriek zvýšeniu hodnoty svojej poľnohospodárskej výroby a vývozu bola EÚ v roku 2018 z hľadiska energetického obsahu výrobkov čistým dovozcom (15 % závislosť od dovozu). Vysoká úroveň výroby mliečnych výrobkov a mäsa je možná vďaka masívnemu dovozu bielkovinových plodín (najmä sójového zrna a sójových výliskov) z amerického kontinentu. Závislosť od dovážaných potravín má korene v povojnových obchodných dohodách medzi EÚ a USA. USA akceptovali ochranu trhov EÚ s pšenicom a mliečnymi výrobkami a za odplatu EÚ oslobodila od ciel americké výrobky z kukurice a sóje. V dôsledku toho sa olejnaté semená a múčky dostali do EÚ za ceny na svetovom trhu. Zatiaľ čo domáca produkcia sóje stagnuje na veľmi nízkej úrovni v dôsledku nerentabilných ekonomických marží pri sóji bez genetickej modifikácie a nevhodnej klímy v severnej Európe, dovoz sójového zrna a sójovej múčky sa masívne zvýšil (+ 49 % pri zrne a + 87 % pri múčke v rokoch 1986 až 2013).

4.2.2. Zlepšenie bielkovinovej sebestačnosti EÚ je žiaduce zo všetkých hľadísk. Dovoz sóje z tretích krajín môže byť zodpovedný za odlesňovanie, degradáciu lesov a ničenie prirodzených ekosystémov v niektorých krajinách jej výroby. Vývoj strukovín s vysokým obsahom bielkovín v Únii by obmedzil využívanie dovozu a tým by mal pozitívny vplyv na klímu a životné prostredie. Pestovanie strukovín zároveň podporuje biodiverzitu a znižuje používanie dusíkatých hnojív. Napokon zlepšenie autonómie systémov pestovania polykultúr rastlinných bielkovín znižuje vystavenie poľnohospodárskych podnikov nestálosti svetových cien týchto surovín potrebných na výrobu krmív.

4.2.3. Európsky parlament prijal v apríli 2018 správu, v ktorej požaduje európsku stratégiu na podporu európskych bielkovinových plodín⁽²⁸⁾ a Európska komisia zverejnila koncom roka 2018 správu o vývoji rastlinných bielkovín v EÚ⁽²⁹⁾, nazývanú aj „európsky bielkovinový plán“. Európska komisia nedávno zverejnila plány na pozastavenie dovozu určitých výrobkov, ak ich výroba spôsobuje nezákonnú ťažbu dreva.

4.2.4. V stratégii „z farmy na stôl“ Európska komisia zdôraznila potrebu oveľa viac podporovať rastlinné bielkoviny vypestované v EÚ, ako aj zvýšiť dostupnosť a zdroje alternatívnych bielkovín, ako sú mikrobiálne, morské bielkoviny a bielkoviny získavané z hmyzu. Okrem toho alternatívne krmivové suroviny, ako je hmyz, krmivá z morských zdrojov (napr. morské riasy) a vedľajšie produkty z biohospodárstva (napr. odpad z rýb), môžu zohrávať dôležitú úlohu pri prechode na udržateľnú bielkovinovú sebestačnosť. Kľúčovou je podpora vývoja každodenného stravovania spoločnosti EÚ. Táto bielkovinová diverzifikácia by sa mala uskutočniť v prospech surových a miestnych poľnohospodárskych výrobkov, aby sa podporila územná dynamika rastlinných bielkovín. V opačnom prípade hrozí zvýšenie dovozu a dodávok spracovaných výrobkov, ktoré sa prezentujú ako náhrady mäsa a často sú nutrične nevyhovujúce⁽³⁰⁾.

4.2.5. Rozvoj výroby rastlinných bielkovín v EÚ môže priniesť nielen ekonomické výhody pre poľnohospodárov a výrobcov potravín a krmív, ale aj širokú škálu environmentálnych a klimatických výhod. Bielkovinové plodiny najmä prispievajú k viazaniu atmosférického dusíka v pôde, a preto zohrávajú dôležitú úlohu v udržateľnejšom kolobehu dusíka. Na druhej strane poľnohospodári opäť čelia výraznému nedostatku aplikovaného výskumu odolných, dostatočne výnosných a adaptovaných odrôd.

4.2.6. Na zlepšenie bielkovinovej sebestačnosti EÚ by sa mohli využiť tieto opatrenia:

- i) zvýšenie produkcie olejnatých semien a olejninových výliskov. Primárnym cieľom výroby potravín je zhodnotenie olejnin, ktoré je založené na zhodnotení oleja a zhodnotení výliskov a tieto zhodnotenia nemožno oddeliť. Tým sa umožní posilniť udržateľnú výrobu potravín a energie. V tejto súvislosti vyvoláva obavy nedostupnosť európskej repky olejnej: z úrovne 3,80 mil. ton čistých bielkovín v pestovateľskom roku 2017/2018 na 2,66 mil. ton čistých bielkovín v pestovateľskom roku 2020/2021. Takýto vývoj sa odráža v dovoze semien a múčok, najmä sójového zrna. Pokles objemu produkcie repky olejnej v Európe je dôsledkom nepriaznivých klimatických podmienok, ako aj ťažkostí pri jej

⁽²⁸⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0121_SK.html.

⁽²⁹⁾ COM(2018) 757 final.

⁽³⁰⁾ <https://www.clcv.org/storage/app/media/Dossier%20presse.pdf>.

pestovaní spôsobených sprísnením regulačných obmedzení a znížením dostupných výrobných prostriedkov. Výrobcom mimo Európy majú v tejto súvislosti významné konkurenčné výhody, ako napríklad používanie selektívnych techník, odrôd odolných voči herbicídum atď. V tomto ohľade sú nevyhnutné recipročné doložky;

- ii) organizovanie a podpora sektora bielkovín s cieľom podporiť výrobu a presvedčiť poľnohospodárov, najmä prostredníctvom ambiciózneho SPP. SPP už poskytuje sériu opatrení, ktoré v posledných rokoch priamo alebo nepriamo podporili produkciu rastlinných bielkovín v EÚ, je však potrebný strategickjší a ambicióznejší prístup. Rozpočet SPP nie je dostatočný na to, aby vyvážil ekonomické hľadiská, ktoré neprospievajú produkcii rastlinných bielkovín v Európe. V súlade s tým by bolo potrebné celkovo zvýšiť rozpočet SPP.
- iii) spoliehanie na výskum:
  - a) optimalizovať príjem bielkovín v krmive pre hospodárske zvieratá a zdôrazniť úlohu pasienkov a pestovaných dateľín ako dôležitého zdroja bielkovín pre prežúvavce,
  - b) určiť úlohu, ktorú môžu zohrávať morské plody, pretože napr. ryby z farmového chovu a morské plody generujú nižšiu uhlíkovú stopu ako živočíšna výroba na pevnine a sekvstrujú uhlík. Na trhu sú už dostupné chuťovky vyrobené na báze morských rias. Tie však absorbujú veľa minerálov, ako je železo, a preto by sa malo dbať na to, aby sa nenarušila rovnováha vo vodách. Akvakultúra tak môže zohrávať dôležitú úlohu v bielkovinovej sebestačnosti EÚ prostredníctvom výroby udržateľných potravín a krmív a vývoja nových bioproduktov, ako sú potravinárske prísady a nové materiály na báze rias a iných morských organizmov. Okrem toho má modré hospodárstvo čoraz väčší potenciál pri posilňovaní hospodárstva EÚ, zvyšovaní kvality pracovných miest a zabezpečovaní blahobytu na rôznych miestach s osobitnými prínosmi pre pobrežné a vidiecke oblasti;
  - c) poľnohospodári musia viac využívať výhody vyplývajúce z prenosu poznatkov a zvyšovania informovanosti o pestovaní a produkcii strukovín na viacerých úrovniach: výnos, výber odrôd, útoky škodcov, riešenia atď.
- iv) Propagovanie extenzívneho chovu hospodárskych zvierat⁽³¹⁾ môže tiež predstavovať spôsob výroby udržateľných živočíšnych bielkovín a zároveň podporovať potenciál pasienkov na zachytávanie uhlíka a súvisiacej agroekologickej infraštruktúry. Extenzívne a lesné poľnohospodárstvo môže zvýšiť odolnosť proti lesným požiarom.

4.2.7. EHSV plánuje vypracovať návrh stratégie na dosiahnutie udržateľnej otvorenej autonómie v oblasti bielkovín a olejov v EÚ analýzou potenciálu rastlín pestovaných v EÚ, akvakultúry, extenzívneho chovu hospodárskych zvierat a ďalších zdrojov bielkovín, ako sú riasy a hmyz, ako aj potenciálu mestských potravinových systémov.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽³¹⁾ Informačná správa EHSV na tému *Prínosy extenzívneho chovu hospodárskych zvierat a organických hnojív v kontexte Európskej zelenej dohody*.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

566. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU –
INTERACTIO, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2019/631, pokiaľ ide o sprísnenie emisných noriem CO₂ pre nové osobné vozidlá a nové ľahké úžitkové vozidlá v súlade s ambicióznejšími klimatickými cieľmi Únie

[COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD)]

(2022/C 194/11)

Spravodajca: **Dirk BERGRATH**Pomocný spravodajca: **Bruno CHOIX**

Konzultácia	Európsky parlament, 13.9. 2021 Rada, 20. 9. 2021
Právny základ	článok 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	13. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	237/1/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV opakovane zdôrazňuje svoju podporu pre cieľ Európskej zelenej dohody, a to dosiahnuť, aby sa EÚ do roku 2050 stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom. EHSV okrem toho zdôrazňuje význam stratégie EÚ pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu, v ktorej sa stanovil rad míľnikov na dosiahnutie tohto ambiciózneho cieľa, ktorým je prispôsobiť dopravu klimaticky neutrálnej Európe v roku 2050, pričom podporuje „integrováný systémový prístup“⁽¹⁾.

1.2. EHSV súhlasí s názorom, že nové registrácie osobných automobilov a dodávok v Európskej únii by mali umožniť dosiahnuť 100-percentné zníženie emisií pre celý vozový park EÚ do roku 2035. EHSV podporuje navrhované ciele zníženia emisií CO₂ pre celý vozový park EÚ pre nové osobné automobily o 55 % (v porovnaní s cieľom do roku 2021) a vo všeobecnosti podporuje aj cieľ zníženia o 50 % pre ľahké úžitkové vozidlá od roku 2030.

(1) Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 158.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že obmedzenia vozových parkov sú veľmi silným a účinným impulzom na technologické zmeny v tomto odvetví. V súlade so svojím predchádzajúcim stanoviskom ⁽²⁾ EHSV poznamenáva, že napriek všetkým výhodám treba „výfukový“ prístup doplniť o ďalšie politické nástroje. Balík Fit for 55 musí zabezpečiť prístup založený na životnom cykle a zabrániť elektrifikácii cestnej dopravy, ktorá vedie k presunu emisií smerom nahor v hodnotovom reťazci.

1.4. EHSV opätovne potvrdzuje, že individuálna mobilita musí zostať prístupná a cenovo dostupná všetkým, najmä pracovníkom dochádzajúcim do zamestnania bez prístupu ku kvalitnej verejnej doprave alebo k iným riešeniam v oblasti mobility ⁽³⁾.

1.5. Automobilový priemysel má pre európske hospodárstvo strategický význam. Výroba automobilov (montáž a dodávatelia) zamestnáva 2,6 milióna pracovníkov a vytvára 900 000 pracovných miest v dodávateľských odvetviach, čo spolu predstavuje 11,6 % zamestnanosti vo výrobnom odvetví v EÚ.

1.6. S dramatickým zrýchlením tempa dekarbonizácie, ktoré bude zahŕňať balík Fit for 55, najmä v automobilovom priemysle, budú potrebné dodatočné zdroje – napríklad v rozšírenom Fonde na spravodlivú transformáciu (FST) – na zvládnutie sociálnych dôsledkov opatrení na zníženie emisií v regiónoch závislých od dodávateľských reťazcov automobilového priemyslu.

1.7. EHSV opätovne potvrdzuje svoju požiadavku na hodnotenie, ktoré by zahŕňalo preskúmanie kvalifikácie, rekvalifikácie a odbornej prípravy zamestnancov, a aby sa takisto vypracovala aktualizovaná analýza oblastí, v ktorých treba prijať (dodatočné) opatrenia s cieľom ďalej rozvíjať zručnosti a kvalifikácie zamestnancov v automobilovom priemysle potrebné na realizáciu štrukturálnej zmeny ⁽⁴⁾. EHSV opakovane zdôrazňuje, že tieto aspekty by mali byť zahrnuté do navrhovaných ustanovení o riadení a monitorovaní.

1.8. EHSV sa obáva, že pokiaľ nebude zavedená infraštruktúra nabíjajúcich staníc potrebná na podporu transformácie, bude ťažké dosiahnuť ciele zníženia emisií. Infraštruktúra nabíjajúcich staníc sa musí zaviesť tam, kde ľudia žijú, pracujú a vykonávajú svoje každodenné činnosti.

1.9. Určitú úlohu pri dekarbonizácii cestnej dopravy, najmä pokiaľ ide o existujúci vozový park a ťažko elektrifikovateľné časti, môžu zohrávať obnoviteľné a nízkouhlíkové palivá, ako aj e-palivá, musia sa však uplatňovať prísne normy v oblasti udržateľnosti.

2. Kontext návrhu

2.1. Oznámením o Európskej zelenej dohode ⁽⁵⁾ sa v EÚ rozbehla nová stratégia rastu, ktorej cieľom je transformovať EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom, ktoré efektívne využíva zdroje. Opätovne potvrdzuje ambíciu Komisie zvyšovať jej ciele v oblasti klímy a dosiahnuť, aby sa Európa stala do roku 2050 prvým klimaticky neutrálnym kontinentom.

2.2. Tento cieľ sa stanovuje v oznámení Čistá planéta pre všetkých – Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálné hospodárstvo ⁽⁶⁾.

2.3. Na základe komplexného posúdenia vplyvu Komisia v oznámení s názvom Ambicióznejšie klimatické ciele pre Európu na rok 2030 ⁽⁷⁾ navrhla zvýšiť ambície EÚ a predstavila komplexný plán na zvýšenie záväzného cieľa Európskej únie do roku 2030 zodpovedným spôsobom dosiahnuť čisté zníženie emisií aspoň o 55 %. Cieľová hodnota na rok 2030 je v súlade s cieľom Parížskej dohody udržať zvyšovanie globálnej teploty výrazne pod úrovňou 2 °C a usilovať sa o udržanie tohto nárastu na úrovni 1,5 °C. Európska rada na svojom zasadnutí v decembri 2020 schválila nový záväzný cieľ EÚ na rok 2030 ⁽⁸⁾. S cieľom dosiahnuť túto vyššiu úroveň ambícií do roku 2030 Komisia preskúmala v súčasnosti platné právne predpisy v oblasti klímy a energetiky, podľa ktorých sa očakáva len zníženie emisií skleníkových plynov o 40 % do roku 2030 a o 60 % do roku 2050.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 52.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európska stratégia v oblasti mobility a priemyselné hodnotové reťazce v EÚ: prístup založený na automobilovom ekosystéme* (stanovisko z vlastnej iniciatívy), bod 1.3 (Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 26).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 52, body 1.6 a 4.13.

⁽⁵⁾ COM(2019) 640 final/2.

⁽⁶⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁷⁾ COM(2020) 562 final.

⁽⁸⁾ Závery Európskej rady z 10. – 11. decembra 2020, EUCO 22/20 CO EUR 17 CONCL 8.

2.4. Tento balík právnych predpisov s názvom Fit for 55, ktorý Komisia oznámila v rámci plánu cieľov v oblasti klímy⁽⁹⁾, predstavuje najkomplexnejší stavebný prvok úsilia o vykonávanie nového ambiciózneho cieľa v oblasti klímy do roku 2030 a k jeho splneniu budú musieť prispieť všetky hospodárske odvetvia a oblasti politiky vrátane cestnej dopravy.

2.5. Automobilový priemysel má kľúčový význam pre hospodárstvo EÚ a predstavuje vyše 7 % HDP EÚ. Priamo alebo nepriamo zabezpečuje pracovné miesta pre 12,6 milióna Európanov. Investície automobilového priemyslu EÚ do výskumu a vývoja dosahujú 60,9 miliardy EUR ročne.

2.6. Komisia sa vo svojej stratégii pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu⁽¹⁰⁾ zaoberá širšími problémami prechodu na mobilitu s nulovými emisiami a stanovuje v nej plán na pevné nasmerovanie európskej dopravy na správnu cestu k udržateľnej a inteligentnej budúcnosti.

2.7. Akčný plán sprevádzajúci stratégiu obsahuje politiky, ktoré sú okrem iného zamerané na zvýšenie využívania vozidiel s nulovými emisiami a súvisiacej infraštruktúry. Prechodom k vozidlám s nulovými emisiami sa zabráni znečisťovaniu a zlepší sa zdravie našich občanov. V rámci tohto prechodu sa podporuje aj cieľ nulového znečistenia stanovený v Európskej zelenej dohode a sformulovaný v akčnom pláne nulového znečistenia⁽¹¹⁾.

2.8. Emisné normy CO₂ pre osobné vozidlá a ľahké úžitkové vozidlá sú kľúčovými stimulmi na znižovanie emisií CO₂ v tomto odvetví, ako vyplýva z oznámenia o ambicióznejších klimatických cieľoch pre Európu na rok 2030. Všeobecným cieľom tohto návrhu je prispieť k dosiahnutiu klimatickej neutrality do roku 2050 a na tento účel v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy prispieť k dosiahnutiu čistého zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990.

2.9. Emisné normy CO₂, na základe ktorých sa na trh dodávajú nové vozidlá s nulovými emisiami, takisto predstavujú opatrenie doplnujúce smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001⁽¹²⁾ o obnoviteľných zdrojoch energie, prostredníctvom ktorej sa uskutoční dekarbonizácia výroby elektrickej energie používanej v elektrických vozidlách a stimuluje sa využívanie obnoviteľných a nízkouhlíkových palív pre vozidlá so spaľovacími motormi, ktoré sa v súčasnosti používajú. Významné synergie existujú aj medzi emisnými normami CO₂ a posilneným systémom na obchodovanie s emisiami⁽¹³⁾ a smernicou o obnoviteľných zdrojoch energie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV opakovane zdôrazňuje svoju podporu pre cieľ Európskej zelenej dohody, a to dosiahnuť, aby sa EÚ do roku 2050 stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom, a svoju podporu pre revidované ciele zníženia emisií do roku 2030, ako sa stanovuje v stanovisku výboru k európskemu právnemu predpisu v oblasti klímy⁽¹⁴⁾.

3.2. Zníženie emisií skleníkových plynov v EÚ aspoň o 55 % do roku 2030 si bude vyžadovať značné dodatočné úsilie vo všetkých odvetviach hospodárstva. To platí najmä pre dopravu. Sektor dopravy patrí medzi priority Európskej zelenej dohody, ktorej všeobecným cieľom je do roku 2050 dosiahnuť 90 % zníženie emisií skleníkových plynov z dopravy. Emisie súvisiace s cestnou dopravou sú zodpovedné za 22 % celkových emisií skleníkových plynov v EÚ a za 27 % jej emisií CO₂⁽¹⁵⁾. Podľa oficiálnych údajov boli emisie z cestnej dopravy v roku 2018 o 26,8 % vyššie než v roku 1990⁽¹⁶⁾. Emisie z nových osobných vozidiel sa v roku 2019 už tretí rok po sebe zvýšili a dosiahli 122,3 gramu oxidu uhličitého na kilometer (g CO₂/km)⁽¹⁷⁾.

⁽⁹⁾ COM/2020/562 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2020)789 final.

⁽¹¹⁾ COM/2021/400 final. V tejto súvislosti pozri aj smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe (Ú. v. EÚ L 152, 11.6.2008, s. 1) a smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2284 zo 14. decembra 2016 o znížení národných emisií určitých látok znečisťujúcich ovzdušie, ktorou sa mení smernica 2003/35/ES a zrušuje smernica 2001/81/ES (Ú. v. EÚ L 344, 17.12.2016, s. 1).

⁽¹²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 82).

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003, s. 32.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 143.

⁽¹⁵⁾ <https://unfccc.int/documents/275968>.

⁽¹⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/transport-emissions-of-greenhouse-gases-7/assessment>.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/highlights/average-car-emissions-kept-increasing>.

3.3. EHSV zdôrazňuje význam stratégie EÚ pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu, v ktorej sa stanovil rad mílnikov na dosiahnutie tohto ambiciózneho cieľa, ktorým je prispôbiť dopravu klimaticky neutrálnej Európe v roku 2050. Stratégia vychádza z predchádzajúcich politických dokumentov a správne podporuje „integrovateľný systémový prístup“, pričom sa opiera o portfólio doplnkových nástrojov na transformáciu dopravy. Emisné normy zohrávajú kľúčovú úlohu, ale dosiahnutie stanovených cieľov si bude vyžadovať dodatočné úsilie pri zavádzaní infraštruktúry, zrýchľovaní dekarbonizovanej výroby elektriny a pri vytváraní mechanizmov na stanovenie cien uhlíka v doprave ⁽¹⁸⁾.

3.4. Nariadenie o emisných normách CO₂ pre osobné vozidlá a ľahké úžitkové vozidlá je základným kameňom stratégie EÚ na zníženie emisií v tomto odvetví. EHSV poukazuje na to, že v roku 2018 bola dokončená hĺbková revízia nariadenia o emisiách CO₂ z osobných vozidiel a ľahkých úžitkových vozidiel ⁽¹⁹⁾. EHSV uznáva, že táto nedávna revízia je však nedostatočná na dosiahnutie cieľov zníženia emisií skleníkových plynov, ako sú stanovené v právnom predpise EÚ v oblasti klímy.

3.5. Automobilový priemysel má pre európske hospodárstvo strategický význam. Výroba automobilov (montáž a dodávatelia) zamestnáva 2,6 milióna pracovníkov a vytvára 900 000 pracovných miest v dodávateľských odvetviach, čo spolu predstavuje 11,6 % zamestnanosti vo výrobnom odvetví v EÚ. Činnosti súvisiace s automobilovým priemyslom zamestnávajú v Európe celkovo 12,6 milióna ľudí, to znamená, že automobilový sektor je zodpovedný za 6,6 % celkovej zamestnanosti v EÚ. Automobilový priemysel EÚ generuje 76 miliárd EUR obchodného prebytku ročne a je zodpovedný za 33 % celkových výdavkov na výskum a vývoj v EÚ. V neposlednom rade je nákup a používanie motorových vozidiel hlavným zdrojom daňových príjmov členských štátov, pričom len Nemecko vyberie ročne takmer 100 miliárd EUR ⁽²⁰⁾.

3.6. Dosiahnutie cieľov zníženia emisií v cestnej doprave do roku 2030 si bude vyžadovať veľké úsilie na transformáciu automobilového priemyslu a nahradenie existujúceho vozového parku. Používanie elektrických vozidiel v Európe sa rýchlo zvyšuje v mnohých členských štátoch, ale je stále obmedzené, pričom elektrické vozidlá predstavujú v roku 2019 len 3,5 % celkových registrácií nových vozidiel vrátane elektrických vozidiel na batériu a plug-in hybridov, zatiaľ čo elektrické vozidlá predstavujú len 1,2 % existujúceho vozového parku v EÚ ⁽²¹⁾. Najnovšie údaje naznačujú rýchly nárast podielu na trhu s elektrickými vozidlami na batériu o 9,8 % a plug-in hybridmi o 9,1 % v treťom štvrtroku 2021 ⁽²²⁾.

3.7. Treba mať na pamäti, že automobilový priemysel EÚ bude musieť dekarbonizovať v situácii, keď zápasí s radom ďalších hnacích síl štrukturálnych zmien, ktoré už výrazne ovplyvňujú jeho pracovnú silu: automatizácia a robotizácia montážnych liniek prináša rast produktivity, ktorý bude mať vplyv na počet odpracovaných hodín v odvetví ⁽²³⁾, pretrvávajúci nedostatok polovodičov viedol k výrobným stratám, zatiaľ čo pandémie a jej dôsledky spôsobili historický prepád predaja a výroby.

3.8. EHSV opätovne potvrdzuje, že individuálna mobilita musí zostať prístupná a cenovo dostupná všetkým, najmä pracovníkom dochádzajúcim do zamestnania bez prístupu ku kvalitnej verejnej doprave alebo k iným riešeniam v oblasti mobility ⁽²⁴⁾. Významnou prekážkou rastu trhu s elektrickými vozidlami na batériu sú vysoké počiatkové kúpne ceny, ktoré spôsobujú vyššie náklady na odpisy pre prvých vlastníkov, ktoré určujú mix zásob. Z rôznych správ však vyplýva, že elektrické vozidlá na batériu sú pre spotrebiteľov v mnohých krajinách už najdostupnejšou možnosťou, keď sa zohľadňujú celkové náklady na vlastníctvo ⁽²⁵⁾. Zachovanie primeraných podporných opatrení a stimulov bude mať v nadchádzajúcich rokoch zásadný význam z toho dôvodu, aby prinieslo výhody používateľom z druhej a tretej strany, ktorí budú mať najväčší prospech z elektrifikácie.

3.9. V máji 2020 Európska komisia navrhla zriadiť Fond na spravodlivú transformáciu s hodnotou 40 miliárd EUR na podporu regiónov závislých od uhoľného priemyslu a priemyslu s vysokými emisiami CO₂ v ich úsilí o dekarbonizáciu. V kontexte rokovaní o rozpočte EÚ a obnove EÚ sa členské štáty dohodli, že na FST vyčlenia 17,5 miliardy EUR.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 158.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 52.

⁽²⁰⁾ Údaje ACEA z roku 2021 https://www.acea.auto/files/ACEA_Pocket_Guide_2021-2022.pdf.

⁽²¹⁾ EÚ + UK, Nórsko, Island: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/proportion-of-vehicle-fleet-meeting-5/assessment>; elektrické vozidlá na batériu 0,4 % a hybridy 0,8 %; údaje ACEA z roku 2021.

⁽²²⁾ <https://www.acea.auto/fuel-pc/fuel-types-of-new-cars-battery-electric-9-8-hybrid-20-7-and-petrol-39-5-market-share-in-q3-2021/>

⁽²³⁾ Pozri inštitút Fraunhofer, štúdia ELAB 2.0.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európska stratégia v oblasti mobility a priemyselné hodnotové reťazce v EÚ: prístup založený na automobilovom ekosystéme* (stanovisko z vlastnej iniciatívy), bod 1.3. (Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 26).

⁽²⁵⁾ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-039_electric_cars_calculating_the_total_cost_of_ownership_for_consumers.pdf.

S dramatickým zrýchlením tempa dekarbonizácie, ktoré bude zahŕňať balík Fit for 55, najmä v automobilovom priemysle, budú potrebné dodatočné zdroje na zvládnutie sociálnych dôsledkov opatrení na zníženie emisií v regiónoch závislých od dodávateľských reťazcov automobilového priemyslu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV zdôrazňuje, že obmedzenia vozových parkov sú veľmi silným a účinným impulzom na technologické zmeny v tomto odvetví. Práve vďaka tomuto regulačnému impulzu sa európsky automobilový priemysel vydal na cestu k vozidlám bez emisií. Ambicióznejšie obmedzenia vozových parkov pomôžu zabezpečiť, aby sa Európa mohla stať do roku 2050 prvým klimaticky neutrálnym kontinentom.

4.2. EHSV súhlasí s názorom, že nové registrácie osobných automobilov a dodávok v Európskej únii by mali umožniť dosiahnuť 100-percentné zníženie emisií pre celý vozový park EÚ do roku 2035. EHSV poukazuje na to, že tento cieľ zníženia možno dosiahnuť len vtedy, ak budú všetky rámcové podmienky optimálne prepojené a zákaznikov (v celej Európskej únii) bude možné presvedčiť, aby prešli na vozidlá s nulovými emisiami. Preto je dôležité zaviesť potrebnú infraštruktúru nabíjajúcich staníc tam, kde ľudia žijú, pracujú a vykonávajú svoje každodenné činnosti, a zároveň zabezpečiť, aby im táto infraštruktúra nabíjajúcich staníc vyhovovala.

4.3. EHSV podporuje navrhované ciele zníženia emisií CO₂ pre celý vozový park EÚ pre nové osobné automobily o 55 % (v porovnaní s cieľom do roku 2021) od roku 2030. EHSV poukazuje na to, že vzhľadom na špecifické cykly výroby a vývoja v automobilovom priemysle treba v tomto odvetví už teraz prijať potrebné rozhodnutia na dosiahnutie tohto cieľa.

4.4. EHSV vo všeobecnosti podporuje aj cieľ zníženia o 50 % v prípade ľahkých úžitkových vozidiel, zároveň však upozorňuje na špecifický cyklus výroby a vývoja, ako aj na typické používanie týchto vozidiel. EHSV sa obáva, že pokiaľ nebude zavedená infraštruktúra nabíjajúcich staníc na podporu transformácie, bude ťažké dosiahnuť ciele zníženia emisií, a preto budú možno potrebné dodatočné kritériá.

4.5. EHSV opätovne potvrdzuje svoju požiadavku z roku 2018 na hodnotenie súčasného nariadenia v polovici trvania (pôvodne naplánované na rok 2024), ktoré by zahŕňalo preskúmanie kvalifikácie, rekvalifikácie a odbornej prípravy zamestnancov, a aby sa takisto vypracovala aktualizovaná analýza oblastí, v ktorých treba prijať (dodatočné) opatrenia s cieľom ďalej rozvíjať zručnosti a kvalifikácie zamestnancov v automobilovom priemysle potrebné na realizáciu štrukturálnej zmeny⁽²⁶⁾. EHSV opakovane zdôrazňuje, že tieto aspekty by mali byť zahrnuté do navrhovaných ustanovení o riadení a monitorovaní, ktoré musia byť založené na skúškach emisií pri skutočnej jazde.

4.6. Revízia nariadenia o normách CO₂ musí vychádzať z technologickej neutrality, pričom treba mať na pamäti, že nie všetky možnosti ponúkajú vysokú energetickú účinnosť. Hoci je elektrifikácia jednoznačne hlavnou možnosťou, pokiaľ ide o dekarbonizáciu cestnej dopravy, nemusí byť najrelevantnejšou možnosťou pre ťažšie alebo diaľkové spôsoby dopravy. Ako zdôraznila Európska komisia vo svojom oznámení z roku 2018 „Čistá planéta pre všetkých“, treba zvážiť širokú škálu technológií a prístup EÚ musí byť založený na technologickej neutralite. Batérie, vodík, pokročilé biopalivá, biometán a e-kvapaliny budú zohrávať úlohu pri dekarbonizácii dopravného systému. EHSV podporuje zásadu „technologické neutrality“ a zdôrazňuje potrebu zachovať v mixe mobility všetky hnacie sústavy, ktoré splňajú normy CO₂ a emisné normy v súlade s cieľmi zelenej dohody.

4.7. V súlade so svojím predchádzajúcim stanoviskom⁽²⁷⁾ EHSV poznamenáva, že napriek všetkým výhodám treba „výfukový“ prístup zvolený v návrhu nariadenia doplniť o ďalšie politické nástroje. Balík Fit for 55 musí zabezpečiť prístup založený na životnom cykle a zabrániť elektrifikácii cestnej dopravy, ktorá vedie k presunu emisií smerom nahor v hodnotovom reťazci. Revíziou systému EÚ na obchodovanie s emisiami, ako aj smernice o energii z obnoviteľných zdrojov sa musí zabezpečiť, aby elektrifikácia cestnej dopravy a dekarbonizácia výroby elektriny prebiehali rovnakým tempom.

4.8. Súčasnú úvážku na trh ukazuje, že plug-in hybridná technológia môže pôsobiť ako vstupný bod a prechodná technológia, ktorá pomôže dosiahnuť klimatické ciele v sektore dopravy. Treba však zabezpečiť, aby sa hybridné vozidlá väčšinu času používali v čisto elektrickom režime s častým nabíjaním. S cieľom čeliť rozvíjajúcej sa diskusii o zavádzajúcom označovaní plug-in hybridov by sa mali urýchlene prijať opatrenia na zvýšenie podielu „elektrických jзд“, napríklad:

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 52, body 1.6 a 4.13.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 52.

- elektrický dojazd plug-in hybridov by sa mal navrhnuť tak, aby pokryl typické správanie používateľa. Pri vozidlách by sa mali pri všetkých modeloch dosahovať dojazdy približne 80 až 100 km v reálnej prevádzke a nabíjacia kapacita 11 kW.
- Integrácia digitálnych služieb, informácií a inteligentných prevádzkových stratégií vo vozidle s cieľom podporiť vodičov pri používaní elektriny.
- Dostupnosť údajov z palubného zariadenia na monitorovanie spotreby paliva a/alebo energie (OBFCM) cez (jednotne definované) rozhranie palubného diagnostického systému (OBD) II v súlade s ochranou údajov zo strany technických služieb.
- Vykonávanie vnútroštátnych stimulov na používanie batérií (sociálne spravodlivé systémy stanovovania cien uhlíka a postupné rušenie nepriamych dotácií na fosílna palivá, ako sú nezdanené palivové karty pre zamestnancov, ktorí používajú služobné vozidlo).

4.9. Určitú úlohu pri dekarbonizácii cestnej dopravy, najmä pokiaľ ide o existujúci vozový park a ťažko elektrifikovateľné časti, môžu zohrávať obnoviteľné a nízkouhlíkové palivá, ako aj e-palivá, pričom treba mať na pamäti, že tieto palivá budú prioritne potrebné na dekarbonizáciu častí dopravného systému, ktoré sa ťažko elektrifikujú, ako je napríklad letecká a námorná doprava. Okrem toho treba prostredníctvom právnych predpisov EÚ zabezpečiť, aby sa uplatňovali spoľahlivé normy udržateľnosti. Po prvé sa pri posudzovaní životného cyklu musí zabezpečiť, aby uhlíková stopa bola v súlade s cieľom dosiahnuť v roku 2050 klimatickú neutralitu. Po druhé musí byť používanie týchto alternatívnych palív, aj keď obmedzené, v súlade s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja a v dôsledku toho sa musia postupne vyradiť rastlinné biopalivá a biopalivá na báze palmy a sóje.

4.10. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa od roku 2030 zrušila výnimka pre malovýrobcov, ktorí registrujú menej ako 10 000 osobných automobilov alebo menej ako 22 000 dodávok ročne. Všeobecný menšinový trh pre vozidlá, ktoré nie sú viazané na emisné ciele, je neprijateľný. V návrhu však chýbajú ustanovenia pre ťažko elektrifikovateľné vozidlá na špeciálne účely.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje politický program – Cesta k digitálnemu desaťročiu do roku 2030

[COM(2021) 574 final – 2021/0293 (COD)]

(2022/C 194/12)

Spravodajkyňa: **Violeta JELIĆ**

Pomocný spravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Konzultácia	Európsky parlament, 18. 10. 2021 Rada, 26. 10. 2021
Právny základ	článok 173 prvý odsek Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	13. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	239/1/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. Pandémia COVID-19 odhalila kritický význam technológií pre dosiahnutie odolnosti hospodárstva a systému zdravotnej starostlivosti, čím sa digitálna transformácia a suverenita stali vecou existenciálneho významu. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) preto naliehavo vyzýva EÚ, aby rozvíjala svoju digitálnu suverenitu, ktorá sa podľa očakávaní v nasledujúcich rokoch stane základným pilierom európskej cesty k hospodárskemu, sociálnemu a environmentálnemu rozvoju.

1.2. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že digitálna suverenita sa musí zakladať na globálnej konkurencieschopnosti a opierať sa o pevnú spoluprácu medzi členskými štátmi, čo je nevyhnutným predpokladom toho, aby EÚ mohla určovať normy v celosvetovom meradle, a to aj pokiaľ ide o dôveryhodnosť technológií.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa digitálna transformácia odohrala udržateľným a inkluzívnym spôsobom zameraným na človeka. EHSV sa preto domnieva, že je nevyhnutné zaručiť zapojenie zástupcov občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov, spotrebiteľských organizácií a ďalších zainteresovaných strán do tvorby, vykonávania a monitorovania politického programu a súvisiacich národných plánov.

1.4. Úspešná digitálna transformácia si vyžaduje excelentnosť v technológiách a talent. Vyžaduje si tiež pevný a komplexný základ tvorený digitálnymi zručnosťami a kompetenciami všetkých občanov. EHSV poukazuje na to, že je potrebné venovať osobitnú pozornosť ľuďom, ktorí sú najviac vystavení hrozbe digitálnej priepasti, ako sú starší ľudia, osoby s nízkou kvalifikáciou a osoby so zdravotným postihnutím.

1.5. Technologická excelentnosť vychádza z pevnej priemyselnej základne, intenzívnych inovácií a investícií. EHSV poukazuje na význam investícií do digitálnej infraštruktúry a rozvoja jednotného trhu s dátami ako nevyhnutných faktorov, ktoré umožnia riadny digitálny rozvoj vo všetkých regiónoch EÚ, a to medzi občanmi aj podnikmi.

1.6. Európske spoločnosti potrebujú priaznivé podmienky na inovácie, investície a fungovanie v porovnaní s konkurenciou zo zahraničia. Pri podpore inovatívnych podnikov sa musí zabezpečiť motivácia všetkých podnikov vrátane mikropodnikov, malých a stredných podnikov a podnikov sociálneho hospodárstva, aby sa mohli zapojiť a využívať výhody vyplývajúce z pokroku.

1.7. Byť v prvej línii v oblasti digitálnych technológií si vyžaduje spoluprácu medzi súkromným a verejným sektorom. EHSV upozorňuje na zásadnú úlohu verejného sektora v digitálnom rozvoji prostredníctvom digitalizácie verejných služieb a verejnej správy. To je spôsob, ako nielen posilniť efektívnosť týchto služieb, ale aj umožniť inkluzívny prístup k nim.

1.8. EHSV považuje viacnárrodné projekty za cenné iniciatívy zamerané na podporu excelentnosti EÚ v oblasti digitálnych technológií a posilnenie jej postavenia vo svete. Táto iniciatíva okrem toho pomôže nájsť riešenia problémov, ktoré si vyžadujú viac zdrojov, než aké sú v možnostiach jednotlivých členských štátov, a tiež sa vďaka nej rozširia za hranice osvedčené postupy. Výbor takisto víta myšlienku Konzorcia pre európsku digitálnu infraštruktúru (EDIC) ako nástroja, v ktorom sa na účely programu budú kombinovať finančné prostriedky EÚ a jej členských štátov so súkromným financovaním.

1.9. EHSV zdôrazňuje, že viacnárrodné projekty by mali zahŕňať čo najviac členských štátov s cieľom podporiť vzájomne prepojený, interoperabilný a bezpečný digitálny jednotný trh a odstrániť všetky rozdiely v kriticky dôležitých kapacitách v celej EÚ. EHSV preto žiada Komisiu o urýchlenie a usmerňovanie projektov tak, aby sa zabezpečili najlepšie možné výsledky z hľadiska celej EÚ.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Pandémia COVID-19 odhalila kritický význam technológií pre dosiahnutie odolnosti hospodárstva a systému zdravotnej starostlivosti, čím sa digitálna transformácia a suverenita stali vecou existenciálneho významu. Rastúce napätie medzi USA a Čínou predstavuje ďalší podnet pre EÚ, aby rozvíjala vlastné digitálne schopnosti, keďže hrozí, že z tohto napätia sa stane bojisko v rámci súperenia o technologickú a priemyselnú nadvládu.

2.2. V tomto kontexte je nevyhnutné, aby EÚ urýchlene konala a rozvíjala vlastnú digitálnu suverenitu, ktorá sa má podľa očakávaní stať v nasledujúcich rokoch kľúčovým pilierom na ceste EÚ k digitalizácii a hospodárskemu rastu a tiež bude ovplyvňovať jej bezpečnosť a postavenie vo svete. EHSV sa domnieva, že digitálna suverenita by pomohla posilniť potenciálne silné stránky EÚ a riešiť strategické slabé miesta v oblasti technológií. Tiež by mohla predstavovať prielom, pokiaľ ide o jednotný trh, a rozšíriť využívanie otvorených trhov a dodávateľských reťazcov s cieľom zabrániť prílišnému spoliehaniu na systémy vlastníctva.

2.3. Je to veľká výzva, keďže EÚ sa musí začať ujímať vedenia v oblasti technológií v súčasnej situácii, keď členské štáty EÚ nemajú spoločný názor na otázky týkajúce sa technológií alebo dokonca ani nechápu rovnako strategický význam digitálnych technológií, napríklad pokiaľ ide o zavedenie širokopásmového pripojenia alebo využívanie umelej inteligencie.

2.4. Digitálna transformácia je tiež otázkou hodnôt EÚ a spôsobom, ako využiť moderné technológie na hospodárske, sociálne a environmentálne posilnenie udržateľného rozvoja vrátane vytvárania kvalitných pracovných miest a prechodu na obehové a uhlíkovo neutrálné hospodárstvo. EHSV víta, že sa kladie dôraz na inkluzívny prístup k digitálnej transformácii zameraný na človeka, v ktorom sa zohľadňujú záujmy spotrebiteľov, pracovníkov, podnikateľov a spoločnosti vo všeobecnosti vrátane ochrany súkromia a osobných údajov, bezpečnosti informácií a komunikačných technológií, ako aj energetickej a materiálnej efektívnosti digitálnych systémov.

2.5. EHSV víta, že Komisia predložila návrh rozhodnutia o vytvorení politického programu do roku 2030 s názvom Cesta k digitálnemu desaťročiu ako súčasť svojej správy o stave Únie v roku 2021 a v nadväznosti na oznámenie s názvom Digitálny kompas do roku 2030 a na predchádzajúcu digitálnu stratégiu. EHSV v minulosti k tomuto oznámeniu predložil svoje stanovisko⁽¹⁾.

2.6. EHSV zdôrazňuje, že digitálna suverenita sa musí zakladať na konkurencieschopnosti a opierať sa o pevnú spoluprácu medzi členskými štátmi a musí ju dopĺňať skutočné zapojenie subjektov občianskej spoločnosti vrátane podnikov, pracovníkov, spotrebiteľov, akademickej obce a ostatných príslušných zainteresovaných strán. Úspech v celosvetovej hospodárskej súťaži a zabránenie protekcionizmu a izolácie sú predpokladom toho, aby mohla EÚ určovať normy v celosvetovom meradle, a to aj v oblasti dôveryhodnosti technológií zameraných na človeka. Na to je potrebná excelentnosť v technológiách a talent. Vyžaduje si tiež pevný a komplexný základ tvorený digitálnymi zručnosťami a kompetenciami všetkých občanov.

2.7. Investície do digitálnej infraštruktúry a rozvoja jednotného trhu s dátami sú zásadným a nevyhnutným faktorom, ktorý umožní riadny digitálny rozvoj vo všetkých regiónoch EÚ. Na medzinárodnej úrovni je z hľadiska digitálnych činností takisto dôležité prostredie upravené pravidlami a rovnaké podmienky. Zároveň je čoraz dôležitejšie venovať náležitú pozornosť kybernetickej bezpečnosti vo všetkých častiach hodnotových reťazcov.

2.8. Technologická excelentnosť vychádza z pevnej priemyselnej základne, intenzívnych inovácií a investícií. Európske spoločnosti preto potrebujú celkové podnikateľské prostredie, ktoré im poskytne priaznivé podmienky v porovnaní s konkurenciou zo zahraničia. Pri podpore inovatívnych podnikov sa musí zabezpečiť motivácia a podpora všetkých podnikov vrátane mikropodnikov, malých a stredných podnikov a podnikov sociálneho hospodárstva, aby sa mohli zapojiť a využívať výhody vyplývajúce z pokroku.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 374, 16.9.2021, s. 22.

2.9. Byť v prvej línii v oblasti digitálnych technológií si vyžaduje spoluprácu medzi súkromným a verejným sektorom. EHSV upozorňuje na zásadnú úlohu verejného sektora v digitálnom rozvoji prostredníctvom digitalizácie verejných služieb a verejnej správy. To je spôsob, ako nielen posilniť efektívnosť služieb, ale aj umožniť inkluzívny prístup k nim.

2.10. Na základe uvedeného sa EHSV domnieva, že pri digitálnej transformácii majú veľký význam štyri prioritné oblasti činnosti stanovené v digitálnom kompase: zručnosti, infraštruktúra, podniky a verejný sektor. EHSV sa takisto domnieva, že konkrétne ciele pre jednotlivé prioritné oblasti pomáhajú usmerňovať a sledovať pokrok. Prinajmenšom rovnako dôležité je však vytvoriť priaznivé a podporné podmienky na vykonávanie konkrétnych opatrení, ktoré sú potrebné na dosiahnutie týchto cieľov.

2.11. Financovanie je jedným z ústredných faktorov, ktoré umožňujú digitálny rozvoj. Verejný aj súkromný financovanie zohráva dôležitú úlohu pri uľahčovaní investícií do výskumu a inovácií, vzdelávania a odbornej prípravy a do technickej infraštruktúry. Regulačný rámec je ďalším všeobecným faktorom, ktorý ovplyvňuje digitálny rozvoj. EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby právne predpisy motivovali k inováciám a investíciám v oblasti digitalizácie v súlade s ľudskými právami a environmentálnymi a klimatickými cieľmi.

2.12. EHSV sa domnieva, že spolupráca a koordinovaná činnosť členských štátov má zásadný význam pre efektívnejšie využívanie zdrojov a umožnenie rozsiahlych investícií, ktoré jednotlivé krajiny nedokážu realizovať samostatne. Spolupráca je tiež kľúčová pre dosiahnutie popredného postavenia v oblasti digitálnych technológií v celosvetovom meradle. EHSV tiež súhlasí s návrhom vytvoriť digitálnu cestu s využitím medziodvetvového prístupu a zahrnutím všetkých príslušných oblastí politik, ako sú výskum a inovácie, priemysel, vzdelávanie, hospodárstvo a zamestnanosť.

2.13. Musí sa však zabezpečiť, aby do digitálnej transformácie a súvisiaceho úsilia boli zapojení všetci občania. V tomto smere by sa mali v návrhu náležite zohľadniť najzraniteľnejšie osoby v súvislosti s ich ohrozením digitálnou priepasťou. Osobitná pozornosť by sa preto mala venovať potrebám starších ľudí a osôb so zdravotným postihnutím, pokiaľ ide o odbornú prípravu, získavanie zručností a požiadavky týkajúce sa prístupnosti digitálnych služieb.

2.14. EHSV sa domnieva, že na zabezpečenie inkluzívneho prijatia a vykonávania programu a tvorbu, realizáciu a monitorovanie politického programu a súvisiacich národných plánov je zásadné zaručiť zapojenie predstaviteľov občianskej spoločnosti, a to nielen sociálnych partnerov, ale aj spotrebiteľské organizácie a ostatné príslušné zainteresované strany.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. EHSV víta víziu a prístupy Komisie týkajúce sa digitálnej transformácie Európy, keďže podporuje koordinovanú činnosť v celej EÚ tým, že zriadila mechanizmus monitorovania a spolupráce na riadenie a posilňovanie politik, opatrení a činností na dosiahnutie digitálnych cieľov EÚ prostredníctvom spolupráce medzi členskými štátmi.

3.2. Všeobecné ciele

3.2.1. EHSV považuje všeobecné ciele uvedené v návrhu za dôležité pre posilnenie digitálneho rozvoja efektívnym spôsobom a v súlade so zásadami a hľadiskami vytýčenými vo všeobecných pripomienkach uvedených vyššie.

3.2.2. EHSV zdôrazňuje, že všeobecné ciele poskytujú kvalitatívny rámec pre kvantitatívne digitálne ciele a ako také sa musia dôkladne monitorovať spoločne s digitálnymi cieľmi, aby sa zabezpečilo, že sa tieto ciele dosiahnu spôsobom, ktorý spĺňa hospodárske, sociálne a environmentálne ciele.

3.3. Digitálne ciele

3.3.1. EHSV sa domnieva, že štyri prioritné oblasti a ich ciele sa vzájomne podporujú, a zdôrazňuje, že je potrebné rozvíjať ich v ich celistvosti. Napríklad primerané zručnosti a náležitá infraštruktúra umožňujú rozvoj podnikov a verejných služieb.

3.3.2. EHSV požaduje ambiciózne ciele na zvýšenie počtu ľudí, ktorí majú aspoň základné digitálne zručnosti, a domnieva sa, že všetci ľudia by mali mať príležitosť získať základné digitálne zručnosti vrátane zručností v oblasti kybernetickej bezpečnosti. V tomto procese sa nesmie zabúdať na osoby s nízkou kvalifikáciou a starších ľudí. Uľahčiť by sa to malo prostredníctvom finančných prostriedkov EÚ a jej členských štátov, napríklad prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu.

3.3.3. Okrem cieľa týkajúceho sa základných zručností EHSV upozorňuje na potrebu zlepšiť odborné digitálne zručnosti s cieľom reagovať na nedostatky v zručnostiach a splniť požiadavky v rámci pracovného života.

3.3.4. Z hľadiska posilnenia digitálnej excelentnosti EHSV podporuje podstatné zvýšenie počtu zamestnaných vysokokvalifikovaných odborníkov v oblasti digitálnych technológií. EHSV sa tiež domnieva, že je kľúčové zlepšiť konvergenciu medzi počtom žien a mužov, aby sa využil celkový potenciál spoločnosti v tomto smere. Okrem domácich odborníkov je užitočné prilákať prostredníctvom projektov výskumnej spolupráce aj zahraničné talenty.

3.3.5. Keďže náležitá infraštruktúra je predpokladom každého digitálneho rozvoja, EHSV plne podporuje cieľ, aby všetky európske domácnosti mali spoľahlivé a rýchle pripojenie. Rovnako dôležité je to aj pre podniky. Podniky a spotrebiteľia sú navyše čoraz viac navzájom prepojení prostredníctvom digitálnych produktov a služieb.

3.3.6. V snahe posilniť postavenie EÚ vo svete a zmenšiť závislosť od zahraničných technológií EHSV podporuje cieľ zvýšiť výrobu polovodičov v EÚ, pričom zdôrazňuje, že je potrebné zvýšiť výrobu aj iných priemyselných komponentov. To isté platí aj pre posilnenie kvantových schopností vrátane rýchleho zavedenia kvantového počítača a zavedenia okrajových uzlov.

3.3.7. Keďže podniky majú v digitálnej transformácii ústrednú úlohu, EHSV sa domnieva, že je zásadne dôležité nabádať na využívanie digitálnych technológií vo všetkých podnikoch. EHSV podporuje cieľ 70 % využívania, ale domnieva sa, že technológie by sa nemali vymedzovať ani podrobne, ani výlučne, pretože by hrozilo, že to bude brániť inováciám. Hoci umelá inteligencia, služby cloud computingu a veľké dáta sú v súčasnosti relevantné strategické technológie, v budúcnosti sa naďalej budú vyvíjať nové technológie a EHSV odporúča, aby bol uvedený cieľ technologický neutrálny.

3.3.8. Hoci je dôležité zvýšiť mieru využívania umelej inteligencie a ďalších pokročilých technológií, treba takisto uznať skutočnosť, že MSP majú veľké problémy osvojiť si aj základné digitálne technológie. Osobitná pozornosť sa musí venovať mikropodnikom, ktoré počtom predstavujú najväčšiu skupinu podnikov, ale majú najmenej zdrojov. Ďalej je potrebné zohľadniť aj špecifiká podnikov sociálneho hospodárstva.

3.3.9. EHSV podporuje posilnenie inovatívnych startupov a scaleupov zlepšením ich prístupu k finančným prostriedkom. Vzhľadom na veľký podiel iných druhov MSP je dôležité podporovať aj ich v digitálnej transformácii.

3.3.10. Ciele digitalizácie verejných služieb sú veľmi vítané z hľadiska občanov aj podnikov. EHSV takisto poznamenáva, že digitalizácia podnikov a digitalizácia verejných služieb spolu úzko súvisia a slúžia jedna druhej.

3.4. Monitorovanie a podávanie správ

3.4.1. EHSV víta krok stanoviť kľúčové ukazovatele výkonnosti pre jednotlivé digitálne ciele, aby sa umožnilo monitorovať pokrok porovnateľným a transparentným spôsobom. EHSV zdôrazňuje potrebu zabrániť prekrývajúcejmu sa zberu údajov a v čo najväčšej miere využívať existujúce zdroje a systémy. Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) poskytuje príslušný základ pre túto prácu.

3.4.2. EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby výročná správa o stave digitálneho desaťročia pomáhala sledovať pokrok a identifikovať problémy na úrovni EÚ aj jednotlivých štátov. Táto správa by navyše členským štátom mala pomáhať pri referenčnom porovnávaní ich činností a vzájomnej výmene poznatkov.

3.5. Národné plány a ich posudzovanie

3.5.1. Národné strategické plány sú ústredným prvkom politického programu, vďaka čomu majú veľký vplyv na digitálny rozvoj v EÚ. Je preto dôležité v tomto úsilí členské štáty podporovať. Hoci členské štáty samozrejme potrebujú usmernenia, ako posudzovať a predvídať vplyv plánovaných politík, opatrení a činností, je ešte dôležitejšie poskytnúť podporu samotným opatreniam a činnostiam.

3.5.2. Návrh politického programu je založený na cieľoch na úrovni EÚ, čo znamená, že pre jednotlivé členské štáty tu neexistujú absolútne ciele. Z toho vyplýva, že proces posudzovania národných plánov a ich dostatočnosti pri dosahovaní cieľov na úrovni EÚ je veľmi náročný.

3.5.3. EHSV považuje plánované trajektórie na úrovni Únie za užitočný nástroj pre hrubý náčrt budúceho vývoja. Malo by sa však zabrániť tomu, aby sa na ich základe dospelo k príliš zjednodušeným záverom alebo odporúčaniam.

3.5.4. Hoci sú každoročné posúdenie a spolupráca medzi Komisiou a členskými štátmi dôležité, EHSV je presvedčený, že výmena osvedčených postupov, partnerské preskúmania a tvorba projektov viacerých členských štátov predstavujú produktívne spôsoby vedúce k pokroku.

3.5.5. Vzhľadom na to, že existuje viacero paralelných procesov, ktorých cieľom je realizovať ciele na úrovni EÚ v rôznych politických oblastiach, EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zabezpečiť súdržnosť politík a vyhnúť sa zdvojeniu a prekryvaniu úsilia. Bez popierania naliehavosti tejto veci je však vhodné zvážiť, či je nutné opakovať tento proces každoročne, keďže mnohé opatrenia si na realizáciu vyžadujú viac času.

3.6. *Viacnárodné projekty*

3.6.1. EHSV považuje viacnárodné projekty za cenné nástroje na posilnenie excelentnosti EÚ a jej globálneho postavenia vo vybraných oblastiach. Môžu tiež pomôcť pri hľadaní riešení problémov, ktoré si vyžadujú viac zdrojov, než môže ponúknuť jeden členský štát. Viacnárodné projekty sú okrem toho jedným zo spôsobov, ako šíriť osvedčené postupy za hranice.

3.6.2. Nemali by prispievať len k plneniu digitálnych cieľov, ale mali by byť vždy zamerané na vytváranie ozajstnej pridanej hodnoty pre zúčastnené krajiny a pre EÚ ako celok. EHSV sa domnieva, že túto požiadavku najlepšie splňajú projekty týkajúce sa inovácií, infraštruktúry a rozvoja zručností.

3.6.3. EHSV zdôrazňuje, že tento mechanizmus spolupráce nesmie prehĺbiť rozdiely v rámci EÚ, ale práve naopak musí viesť k silnejšej Únii. Preto je dôležité, aby sa všetkým členským štátom poskytla príležitosť zapojiť sa do viacnárodného projektu na základe ich záujmov a finančných a nefinančných príspevkov. EHSV žiada Komisiu o urýchlenie a usmerňovanie projektov tak, aby sa zabezpečili najlepšie možné výsledky z hľadiska celej EÚ.

3.7. *Konzorcium pre európsku digitálnu infraštruktúru (EDIC)*

3.7.1. V návrhu je predstavená možnosť vytvorenia EDIC určeného na vykonávanie viacnárodných projektov, ktoré prijme Komisia na žiadosť aspoň troch členských štátov. EHSV víta nápad vytvoriť EDIC ako nástroj, v ktorom sa na účely politického programu digitálneho desaťročia budú kombinovať finančné prostriedky EÚ a jej členských štátov so súkromným financovaním.

3.7.2. Tak ako samotné viacnárodné projekty aj zavedenie EDIC musí byť inkluzívne a členskému štátu sa musí za rozumných podmienok umožniť vstúpiť do konzorcia ako členovi alebo pozorovateľovi. V každom prípade musia byť stanovy EDIC jasné a musia sa v nich vymedziť úlohy členských štátov, Komisie a ďalších účastníkov, ako sú medzinárodné organizácie alebo súkromné subjekty.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Rady o reštrukturalizácii rámca Únie pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny

[COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS)]

(2022/C 194/13)

Spravodajca: **Stefan BACK**Pomocný spravodajca: **Philippe CHARRY**

Konzultácia	Rada Európskej únie, 21. 9. 2021
Právny základ	článok 113 a článok 192 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	14. 12. 2021
Prijaté v pléne	20. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	192/6/15

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta cieľ návrhu, pretože aktualizuje a snaží sa objasniť rámec smernice z roku 2003 a snaží sa štruktúrovať zdaňovanie spôsobom, ktorý uprednostňuje udržateľnú nefosílnu energiu.

1.2. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že zdaňovanie biopalív podľa návrhu je príliš úzko prepojené s kategorizáciou stanovenou v smernici o obnoviteľných zdrojoch energie (RED), a domnieva sa, že nedostatok alternatívnych palív a z toho vyplývajúca vysoká úroveň nákladov si vyžadujú flexibilnejší prístup k prípustným biopalívam, a to aj pokiaľ ide o minimálnu úroveň zdaňovania, ktorá by mala byť oveľa nižšia ako úroveň uplatniteľná na fosílna palivá.

1.3. EHSV sa domnieva, že zvýšená minimálna úroveň zdaňovania môže mať negatívne sociálne dôsledky a spôsobiť energetickú chudobu a chudobu v oblasti mobility, a s potešením konštatuje, že členské štáty môžu stanoviť sadzbu nižšiu, ako je minimálna úroveň pre vykurovacie palivo a elektrinu v prípade, ak ich používajú zraniteľné domácnosti a organizácie, ktoré sú uznané ako charitatívne, a navrhuje, aby boli vykurovacie palivo a elektrina používané „zraniteľnými domácnosťami“ na desať rokov úplne oslobodené od zdaňovania.

1.4. EHSV odporúča používať pojem „energetická chudoba“, ktorý je kvalitatívnym (vnímanie chladu, vlhkosti, úroveň pohodlia), ako aj kvantitatívnym javom (náklady na energiu, hranica chudoby), a nemožno ho posudzovať len z hľadiska jeho kvantitatívnych aspektov, ako to robí návrh smernice s pojmom „zraniteľné domácnosti“.

1.5. EHSV je presvedčený, že environmentálne zdaňovanie musí tiež výslovne sledovať sociálne ciele, ak má byť sociálne prijateľné. Preto vždy, keď sa rieši otázka prerozdelenia daňových príjmov, výbor odporúča, aby sa tieto daňové príjmy vrátili napríklad najviac zasiahnutým osobám.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že finančné ťažkosti vyplývajúce z nákladov na energiu sú v súčasnosti v centre pozornosti mnohých členských štátov. EHSV sa domnieva, že k riešeniu týchto problémov možno výrazne prispieť značným zvýšením investícií do energií z obnoviteľných zdrojov a úpravou európskeho cenového systému tak, aby odrážal ceny všetkých foriem energie vrátane tých najlacnejších. To si vyžaduje zmenu súčasného systému aukcií na veľkoobchodnom trhu s elektrickou energiou.

1.7. EHSV tiež varuje pred rizikom negatívnych účinkov na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu a poznamenáva, že Komisia navrhuje umožniť členským štátom, aby poskytli daňové úľavy na spotrebu energetických výrobkov používaných na vykurovanie v prospech energeticke náročného podniku alebo v prípade, že sa uzatvoria dohody s podnikateľskými subjektmi alebo združeniami na zlepšenie energetickej efektívnosti. Táto možnosť je nevyhnutná na zachovanie konkurencieschopnosti priemyslu EÚ vzhľadom na to, že väčšina ekonomík mimo EÚ doteraz neprijala konkrétne opatrenia v oblasti klímy.

1.8. EHSV tiež vyjadruje poľutovanie nad tým, že návrh Komisie v zásade odstránil možnosť rozlišovať minimálne sadzby dane medzi podnikmi a spotrebiteľmi.

1.9. EHSV považuje možnosti zníženia sadzby pre prepravu tovaru a cestujúcich za nedostatočné, pretože vylučujú cestnú dopravu a nerešpektujú zásadu technickej neutrality. EHSV by uprednostnil všeobecnú výnimku alebo zníženie sadzby pre prepravu tovaru a pre podniky s významným vývozom do tretích krajín.

1.10. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje návrh Komisie na harmonizáciu úrovni zdaňovania nafty a benzínu. Znamená to zvýšenie nákladov na prepravu tovaru, ktoré by sa mohlo kompenzovať všeobecným znížením daní na palivá používané pri preprave tovaru. Rovnaké zdôvodnenie platí aj pre zrušenie rozlišovania medzi komerčnou a nekomerčnou naftou.

1.11. EHSV tiež poukazuje na to, že špecializované možnosti zníženia daní uvedené v článku 8 ods. 2 a článku 18 týkajúce sa určitých typov zariadení a energeticke náročných priemyselných odvetví sú mimoriadne selektívne a vzhľadom na svoj diskrečný charakter by mohli spôsobiť práve takú súťaž v oblasti daní, akú sa návrh Komisie snaží odstrániť.

1.12. Pokiaľ ide o pridanú hodnotu rozšírenia zdaňovania na leteckú a vodnú dopravu v rámci EÚ, EHSV zdôrazňuje, že je rovnako dôležité zamerať sa na iné efektívne spôsoby, ako podporiť lepšiu udržateľnosť v týchto druhoch dopravy. Pokiaľ ide o letectvo, vyvíjajú sa nové a udržateľné spôsoby pohonu a bolo by potrebné sústrediť sa na konkrétne prostriedky určené na ich podporu.

1.13. EHSV sa domnieva, že ustanovenia o námornej doprave a letectve nezohľadňujú dostatočne situáciu ostrovných krajín, krajín s rozsiahlymi súostroviami a krajín s veľkými vzdialenosťami a riedko osídlenými regiónmi.

1.14. EHSV tiež konštatuje, že je ponechané na rozhodnutie členských štátov, či chcú, aby letecká a vodná navigácia mimo EÚ podliehala rovnakým úrovňam zdaňovania, aké platia v EÚ, alebo či ju chcú z takýchto operácií vyňať. EHSV je veľmi kritický k tomuto ustanoveniu, pretože môže povzbudiť členské štáty, aby sa zdaňovaním týchto druhov dopravy zaoberali samy. Namiesto toho by sa mali presadzovať predovšetkým celosvetové riešenia, pretože jednostranné kroky môžu spôsobiť vážne komplikácie.

2. Kontext stanoviska vrátane príslušného legislatívneho návrhu

2.1. V rámci balíka „Fit for 55“ Komisia predložila návrh smernice Rady o reštrukturalizácii právneho rámca Únie pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny (prepracované znenie), ktorou sa prepracúva súčasná smernica Rady 2003/96/ES⁽¹⁾ na rovnakú tému.

2.2. Komisia ako dôvod predloženia návrhu uviedla potrebu zaviesť jasné pravidlá zdaňovania energetických výrobkov a elektriny, aby sa zabezpečilo, že budú naďalej prispievať k bezproblémovému fungovaniu vnútorného trhu a zároveň budú riešiť výzvy súvisiace s klímou a životným prostredím, ktoré ponúka zelená dohoda. Zdaňovanie energie môže prispieť k ambícii stanovenej v európskom klimatickom predpise, v ktorom sa uvádza, že emisie CO₂ by sa mali do roku 2030 znížiť aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990 tým, že sa zabezpečí, aby zdaňovanie motorových palív, vykurovacích palív a elektriny lepšie odrážalo ich vplyv na životné prostredie a zdravie.

2.3. Preto sa navrhujú nové vyššie minimálne úrovne zdaňovania a obmedzené a väčšmi ohraničené možnosti členských štátov udeľovať výnimky. Okrem toho, letecké a námorné palivá podliehajú zdaneniu najmä v súvislosti s väčšinou operácií v rámci EÚ, pričom členské štáty majú možnosť oslobodiť leteckú alebo vodnú dopravu mimo EÚ od dane alebo uplatňovať rovnakú úroveň zdaňovania na túto dopravu.

⁽¹⁾ Smernica Rady 2003/96/ES z 27. októbra 2003 o reštrukturalizácii právneho rámca spoločenstva pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny (Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2003, s. 51).

2.4. Návrh je súčasťou balíka „Fit for 55“. Keďže ide o vyjadrenie zásady „znečisťovateľ platí“, je tu silné prepojenie so systémom ETS a návrhom na aktualizáciu tohto systému, ktorý je tiež súčasťou balíka.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta cieľ návrhu, pretože aktualizuje a snaží sa objasniť rámec smernice z roku 2003 a snaží sa štruktúrovať zdaňovanie používaných energetických výrobkov a elektriny, ako sú kúrenie alebo motorové palivá, spôsobom, ktorý uprednostňuje udržateľnú nefosílnu energiu.

3.2. EHSV poznamenáva, že hoci sa v navrhovaných úrovniach zdaňovania nenachádza žiadny formálny prvok emisií CO₂, navrhovaná štruktúra zdaňovania by napriek tomu mala podobný účinok, keďže najvyššie minimálne úrovne zdaňovania sú stanovené pre fosílna palivá vypúšťajúce CO₂.

3.3. EHSV v tejto súvislosti vyjadruje poľutovanie nad tým, že zdaňovanie biopalív podľa návrhu je príliš úzko spojené s kategorizáciou stanovenou v smernici o obnoviteľných zdrojoch energie (RED), EHSV sa domnieva, že nedostatok alternatívnych palív a z toho vyplývajúca vysoká úroveň nákladov si vyžaduje flexibilnejší prístup k prípustným biopalívam, a to v súvislosti so smernicou RED II, ktorá nie je predmetom tohto stanoviska, ako aj so zreteľom na minimálnu úroveň zdaňovania, ktorá by mala byť oveľa nižšia ako tá, ktorá sa vzťahuje na fosílna palivá.

3.4. EHSV zastáva názor, že zvýšená minimálna úroveň zdaňovania môže mať negatívne sociálne dôsledky a spôsobiť energetickú chudobu a chudobu v oblasti mobility. Je zjavné, že Komisia túto otázku zohľadnila, keď povoľovala členským štátom ísť pod minimálne úrovne sadzby pre vykurovacie palivo a elektrinu používané domácnosťami a organizáciami, ktoré sú uznávané ako charitatívne, a keď povolila úplné oslobodenie od zdaňovania pre vykurovacie palivo a elektrinu používané „zraniteľnými domácnosťami“ na desať rokov, ako je vymedzené v článku 17 písm. c). EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že nie sú zahrnuté podobné opatrenia na predchádzanie chudobe z hľadiska mobility. Možnosti zníženia sadzby navrhované pre verejnú dopravu a pre iné spôsoby, ako je cestná doprava, nie sú v tomto kontexte užitočné.

3.5. Sociálna realita environmentálnej dane je dvojaká: na jednej strane sa netýka všetkých domácností rovnako a často sú to práve najzraniteľnejšie domácnosti a domácnosti strednej triedy, ktoré majú najvyššie náklady na energiu v pomere k ich príjmom.

3.6. EHSV zdôrazňuje, že aj keď sa Komisia domnieva, že sociálny aspekt je zohľadnený v sociálnej časti legislatívneho balíka, t. j. v návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje „Sociálno-klimatický fond“, v skutočnosti sa nevykonalo žiadne osobitné posúdenie vplyvu na účely tohto návrhu nariadenia (pozri text návrhu nariadenia). Namiesto toho sa opiera o posúdenie vplyvu, z ktorého vychádza plán cieľov v oblasti klímy do roku 2030, a o posúdenie vplyvu, ktoré sprevádza revíziu smernice o ETS.

3.6.1. Určité pochybnosti vzbudzuje aj štruktúra fondu. Na sociálne kompenzačné platby sa použije len jeho časť, zvyšok sa vyčlení na stimulačné opatrenia pre elektrické vozidlá, investície do nabíjacej infraštruktúry a dekarbonizácie budov. EHSV pochybuje, že takéto opatrenia budú prospešné pre domácnosti s nízkymi príjmami, keďže z podpory elektrických vozidiel budú profitovať majetné domácnosti.

3.6.2. Podľa názoru EHSV je vytvorenie spravodlivého a účinného kompenzačného mechanizmu, ktorý zohľadňuje rôzne nerovnosti, zložitým cieľom, na ktorý „Sociálno-klimatický fond“ v skutočnosti nereaguje. Relatívne chudobná krajina s malými nerovnosťami by mohla získať z fondu menej peňazí ako bohatá krajina so značnými nerovnosťami.

3.7. EHSV zastáva názor, že posúdenie vplyvu návrhu smernice nie je dostatočne dôkladné. Zdôrazňuje, že environmentálna daň v skutočnosti so sebou prináša dvojité sociálne náklady: na jednej strane neovplyvňuje všetky domácnosti rovnakým spôsobom a často sú to práve najzraniteľnejšie domácnosti a domácnosti strednej triedy, ktoré majú v pomere k svojim príjmom najvyššie náklady na energiu.

3.8. EHSV sa preto domnieva, že návrh smernice by mal lepšie posudzovať pojem chudoby. Konkrétne v článku 17 sa stanovuje: „zraniteľné domácnosti“ sú domácnosti, ktoré sú značne nepriaznivo dotknuté účinkom tejto smernice, čo na účely tejto smernice znamená, že sa nachádzajú pod hranicou „rizika chudoby“ vymedzenou ako 60 % celoštátneho mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu.“

3.9. Od roku 2009 používa smernica o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou pojem energetická chudoba, pričom „energeticky chudobný“ je odberateľ alebo domácnosť s obmedzeným prístupom k energii (najmä k plynu a elektrine). Pojem „energetická chudoba“ sa vzťahuje na jednotlivcov alebo domácnosti, ktorým zdroje a podmienky bývania neumožňujú prístup k dostatočným dodávkam energie na zabezpečenie minimálnej úrovne pohodlia.

3.9.1. EHSV si kladie otázku, prečo sa v prepracovanom znení smernice o zdaňovaní energie zavádza kritérium „60 % celoštátneho mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu“, aj keď pojem energetickej chudoby je na tento účel vhodnejší, viacrozmerný a zahŕňa:

- hospodársku chudobu domácností (príjmy, neenergetické náklady),
- riziká spojené s dodávkami energie (vysoké a nestále ceny, kvalita elektrárňí),
- havarijný stav budov alebo ich geografickú izolovanosť, nedostupnosť verejnej dopravy a iné faktory, často spojené s obmedzeniami súvisiacimi s dopravou (neskrátiteľná vzdialenosť medzi bydliskom a prácou).

3.9.2. Každý z týchto troch rozmerov zraniteľnosti vytvára situácie energetickej chudoby.

3.9.3. EHSV odporúča používať pojem „energetická chudoba“, ktorý je kvalitatívnym (vnímanie chladu, vlhkosti, úroveň pohodlia), ako aj kvantitatívnym javom (náklady na energiu, hranica chudoby), a nemožno ho posudzovať len z hľadiska jeho kvantitatívnych aspektov, ako to robí návrh smernice s pojmom „zraniteľné domácnosti“.

3.9.4. EHSV zdôrazňuje, že sociálne nástroje určené na podporu osôb s nízkymi príjmami sa odchyľujú od zásady presných prahových hodnôt, čo spôsobuje neodôvodnené rozlišovanie medzi občanmi, ktorých príjmy sa od určených prahov môžu líšiť len o niekoľko centov. Každá prahová hodnota, ako je 60 % stanovených v návrhu smernice, teda nemusí dosiahnuť sledovaný cieľ a okrem toho môže spôsobiť mnohé negatívne prejavy občanov a presun zamestnanosti do tieňovej ekonomiky alebo zatajovanie príjmov.

3.9.5. EHSV taktiež poukazuje na to, že sociálna pomoc pre osoby s nízkymi príjmami sa značne líši v jednotlivých členských štátoch a že mnoho druhov sociálnej podpory nepodlieha zdaňovaniu, a teda ich daňový úrad nepovažuje za príjmy.

3.10. K ťažkostiam spojeným s bývaním (6,9 % domácností v EÚ27 nie je schopných dostatočne vykúriť svoje obydlie, a to v rozpätí od 30,1 % v Bulharsku po 1,8 % vo Fínsku, čo ilustruje nerovnomerný výskyt energetickej chudoby) sa pridružujú problémy spojené s mobilitou a dopravou. Ceny pohonných hmôt ovplyvňujú mobilitu domácností, najmä tých, ktoré žijú v oblastiach bez hromadnej dopravy alebo ktoré majú staré vozidlá a nemôžu ich nahradiť. Vznikajú tak nové formy energetickej chudoby spojené s mobilitou a dopravou.

3.11. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že finančné ťažkosti vyplývajúce z nákladov na energiu sú v súčasnosti v centre pozornosti mnohých členských štátov, čo má negatívny vplyv na najzraniteľnejšie rodiny, ako aj na podniky. EHSV sa domnieva, že k riešeniu týchto problémov možno výrazne prispieť značným zvýšením investícií do energií z obnoviteľných zdrojov a reformou európskeho systému cenotvorby tak, aby odrážal ceny všetkých foriem energie vrátane tých najlacnejších. To si vyžaduje zmenu systému aukcií pre veľkoobchodné trhy s elektrickou energiou, ktoré sa riadia pravidlami fungovania európskeho vnútorného trhu s elektrinou.

3.12. EHSV tiež varuje pred rizikom negatívnych účinkov na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu a poznamenáva, že Komisia navrhuje umožniť členským štátom, aby poskytli daňové úľavy na spotrebu energetických výrobkov používaných na vykurovanie v prospech energeticke náročného podniku alebo v prípade, že sa uzatvoria dohody s podnikateľskými subjektmi alebo združeniami na zlepšenie energetickej efektívnosti. Táto možnosť je nevyhnutná na zachovanie konkurencieschopnosti priemyslu EÚ vzhľadom na to, že väčšina ekonomík mimo EÚ doteraz neprijala konkrétne opatrenia v oblasti klímy.

3.13. EHSV tiež vyjadruje poľutovanie nad tým, že návrh Komisie v zásade odstránil možnosť rozlišovať minimálne sadzby dane medzi podnikmi a spotrebiteľmi.

3.14. EHSV berie na vedomie možnosť zníženia daní pre určité druhy dopravy, ale ľutuje, že sa neponúka žiadne otvorenie v súvislosti s cestnou dopravou, s výnimkou trolejbusovej dopravy.

3.15. EHSV vo všeobecnosti považuje možnosti zníženia dane pre prepravu tovaru a cestujúcich za nedostatočné, pretože vylučujú cestnú dopravu a nerespektujú zásadu technickej neutrality, napríklad tým, že trolejbusy sú navrhnuté ako jediné cestné vozidlo, ktoré môže podliehať zníženiu dane.

3.15.1. EHSV by uprednostnil všeobecnú výnimku alebo zníženie sadzby pre prepravu tovaru a pre podniky s významným vývozom do tretích krajín.

3.15.2. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že cieľom návrhu Komisie je harmonizovať úrovne zdanenia nafty a benzínu. Znamená to zvýšenie nákladov na prepravu tovaru, ktoré by sa mohlo kompenzovať všeobecným znížením daní na palivá používané pri preprave tovaru. Rovnaké zdôvodnenie platí aj pre zrušenie rozlišovania medzi komerčnou a nekomerčnou naftou.

3.16. EHSV tiež poukazuje na to, že špecializované možnosti zníženia daní uvedené v článku 8 ods. 2 a článku 18 týkajúce sa určitých typov zariadení a energeticky náročných priemyselných odvetví sú mimoriadne selektívne a vzhľadom na svoj diskrečný charakter by mohli spôsobiť práve takú súťaž v oblasti daní, akú sa návrh Komisie snaží odstrániť. Je ťažké pochopiť, prečo nebolo uprednostnené jednoduché a priamočiare riešenie v podobe zníženia úrovni zdaňovania pre podnikateľov. Je to dôležité najmä v súvislosti s „minerologickými procesmi“, na ktoré sa ako také môžu vzťahovať možnosti zníženia podľa článku 18, ale podľa uváženia dotknutého členského štátu, čo spôsobuje právnu neistotu a daňovú súťaž.

3.17. Pokiaľ ide o pridanú hodnotu rozšírenia zdaňovania na leteckú a vodnú dopravu v rámci EÚ, EHSV zdôrazňuje, že je rovnako dôležité zamerať sa na iné efektívne spôsoby, ako podporiť lepšiu udržateľnosť v týchto druhoch dopravy. Pokiaľ ide o letectvo, vyvíjajú sa nové a udržateľné spôsoby pohonu a bolo by potrebné sústrediť sa na konkrétne prostriedky určené na ich podporu. Pokiaľ ide o vodnú dopravu, ide o jeden zo sektorov, kde sa dekarbonizácia javí ako mimoriadne náročná. Existuje teda riziko, že zdanenie takejto prepravy povedie len k vyšším nákladom, k čomu pravdepodobne dôjde aj v prípade rozšírenia systému ETS na túto oblasť. V oboch kontextoch sa desaťročné prechodné obdobie na celkové postupné zavádzanie zdaňovania v súvislosti s leteckou dopravou a osobitných daňových režimov pre udržateľné biopalivá a iné alternatívne palivá javí ako mimoriadne krátke.

3.18. EHSV sa domnieva, že ustanovenia o námornej doprave a letectve nezohľadňujú dostatočne situáciu ostrovných krajín, krajín s rozsiahlymi súostroviami a krajín s veľkými vzdialenosťami a riedko osídlenými regiónmi.

3.19. EHSV tiež konštatuje, že je ponechané na rozhodnutie členských štátov, či chcú, aby letecká a vodná navigácia mimo EÚ podliehala rovnakým úrovniam zdaňovania, aké platia v EÚ, alebo či ju chcú z takýchto operácií vyňať. EHSV je veľmi kritický k tomuto ustanoveniu, pretože môže povzbudiť členské štáty, aby sa zdaňovaním týchto druhov dopravy zaoberali sami, keďže by sa mali presadzovať predovšetkým celosvetové riešenia a keďže jednostranné kroky môžu spôsobiť vážne komplikácie.

3.20. EHSV si nakoniec kladie otázku, do akej miery bude environmentálna daň efektívna. Nástroje environmentálnej dane sa týkajú odvetví energetiky, dopravy, znečistenia a prírodných zdrojov. Hoci mnohé z nich boli vyvinuté v európskom rámci, a teda sú spoločné pre všetky krajiny EÚ, ich aplikácia sa v jednotlivých krajinách líši, aj keď sa predpokladá, že bude regulovaná.

3.21. Rôzne formy prerozdelenia daňových príjmov môžu pôsobiť proti prijatiu environmentálnej dane zo strany daňových poplatníkov: zníženie deficitu verejných financií, prerozdelenie príjmov podnikom alebo domácnostiam, zníženie iných daní, ako sú dane zo mzdy alebo prerozdelenie príjmov na environmentálne politiky alebo investície. Ako ukázala kríza „žltých viest“ vo Francúzsku, tieto štyri formy prerozdelenia príjmov nestačia na zabezpečenie prijatia zvýšených cien zdaňovaných výrobkov.

3.22. EHSV sa na záver domnieva, že ak má byť environmentálna daň sociálne prijateľná, nemôže ignorovať kompenzáciu, ktorá zohľadňuje príjmy domácností a ich energetickú chudobu zo štrukturálneho hľadiska (nedostupnosť verejnej dopravy, izolovanosť obydli, účinnosť kúrenia, typ vlastneného vozidla).

3.23. Environmentálna daň sa často považuje za nespravodlivú, pretože najviac postihuje najchudobnejšie domácnosti a v súčasnosti čoraz viac strednú triedu Domácnosti s nízkymi príjmami, ktoré väčšiu časť svojich príjmov vynakladajú na pohonné hmoty a dopravu, budú neúmerne postihnuté. Sú tiež menej schopné uskutočniť ekologickú transformáciu, keďže hoci sú prevádzkové náklady nízkouhlíkových produktov nízke (elektrické vozidlá, solárne články atď.), vyžadujú si značné počiatkové investície, čo je prekážkou pre domácnosti s obmedzeným prístupom ku kapitálu. Navyše, domácnosti v neistých situáciách sú nútené plánovať svoje výdavky z krátkodobého hľadiska, čo im neumožňuje využívať prípadné uskutočniteľné úspory z dlhodobého hľadiska.

3.24. Aby bola environmentálna daň sociálne prijateľná, musí byť spojená s nápravnými opatreniami, ktoré sa však nenachádzajú ani v návrhu smernice, ani v Sociálno-klimatickom fonde.

V Bruseli 20. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny

[COM(2021) 742 final]

(2022/C 194/14)

Spravodajca: **Juraj SIPKO**

žiadosť o vypracovanie stanoviska	Európska komisia, 7. 1. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	14. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	229/2/10

1. Závěry a odporúčania

1.1. Súčasný hospodársko-sociálny vývoj v štátoch eurozóny je sprevádzaný vysokou mierou neistoty, ktorá súvisí s nekontrolovateľným a rýchlym šírením ochorenia COVID-19. Preto EHSV víta posledný dokument Komisie o vývoji ekonomík členských štátov EÚ a analýzu dôsledkov pre proces riadenia ⁽¹⁾. Zároveň poukazuje na historickú príležitosť neodkladného prijatia a dôsledného implementovania zodpovedajúcich účinných a efektívnych politík na ceste k zložitej, ale vzhľadom na aktuálny vývoj aj potrebnej transformácii celej spoločnosti.

1.2. Jednou z najväčších výziev v oblasti vnútorných makroekonomických nerovnováh je to, ako zabezpečiť postupnú konsolidáciu verejných financií. EHSV je toho názoru, že aktuálny legislatívny rámec v podobe existujúceho Paktu stability a rastu už nezodpovedá súčasným podmienkam. Preto zdôrazňuje, že prijateľná a akceptovateľná revízia fiškálnych pravidiel ⁽²⁾ legislatívneho rámca zameraná na jeho zjednodušenie a monitorovanie je viac ako potrebná.

1.3. EHSV poukazuje na to, že pandémia COVID-19 vypukla v čase, keď vo väčšine krajín prebiehal proces nápravy makroekonomických nerovnováh. Pandémia prerušila znižovanie pomeru dlhu k HDP, zatiaľ čo rast cien nehnuteľností na bývanie sa zrýchlil, čo v súhrne naznačuje zhoršenie makroekonomických podmienok. Okrem toho EHSV poukazuje na najväčšie vonkajšie nerovnováhy, ktoré sa prejavujú v Eurosystéme – TARGET2 ⁽³⁾. Tieto dosahujú najvyššie rozdiely medzi štátmi od svojho vzniku.

1.4. EHSV sleduje prudké zvýšenie inflácie od začiatku roku 2021. Toto zvýšenie po rokoch nízkej inflácie je spojené najmä so silným skokom cien energií z historického minima počas pandémie, narušením dodávateľských reťazcov a zvýšením nákladov na prepravu. Je toho názoru, že súčasná vysoká miera inflácie je výsledkom faktorov súvisiacich s pandemiou a opätovným otvorením ekonomík, ktoré majú dočasný charakter. Je možné očakávať, že v rokoch 2022 a 2023 by sa mohol rast cien zmierniť, pričom úrovne inflácie klesnú na predchádzajúcu priemernú úroveň.

1.5. Dokončenie finančnej únie je základným predpokladom pre dobre fungujúcu európsku menovú úniu. Aj napriek pokroku, ktorý bol dosiahnutý pri budovaní bankovej únie, EHSV zdôrazňuje, že je viac ako potrebné prijatie a neodkladné schválenie ďalších opatrení. Fragmentácia kapitálových trhov v členských štátoch nevytvára dostatočný priestor pre ľahší prístup podnikateľských subjektov k finančným zdrojom na jednotnom kapitálovom trhu v rámci únie kapitálových trhov. Preto je potrebný ďalší pokrok pri dokončovaní únie kapitálových trhov.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_21_5321.

⁽²⁾ <https://www.ft.com/content/f3377da4-2ec6-4edb-b9b8-6a5af22bc2a2>.

⁽³⁾ https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/target_balances/html/index.en.html.

1.6. EHSV pozorne sleduje prehlbujúci sa proces divergencie medzi členskými štátmi, ale aj v rámci jednotlivých štátov EÚ a eurozóny. Preto podporuje prijatie kombinácie takých hospodárskych politík, ktoré efektívne využijú domáce disponibilné zdroje, tak verejné, ako aj súkromné, vrátane finančných zdrojov vytvorených v rámci *NextGenerationEU* a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Efektívna a obozretná implementácia týchto finančných zdrojov môže viesť k zastaveniu a neskôr k želanému obnoveniu konvergenčného procesu.

1.7. EHSV je znepokojený postupne sa prehlbujúcou sociálnou nestabilitou. Keďže po svetovej finančnej kríze neboli prijaté a implementované dostatočné opatrenia v boji proti rastu nerovnosti a chudoby, pandémia COVID-19 len ďalej negatívne prehĺbila tieto nerovnosti a rast chudoby. Preto sa v súčasnosti javí viac ako potrebné vytvorenie a monitorovanie náležitých ukazovateľov nerovnosti a chudoby aj v kontexte cieľov udržateľného rozvoja.

1.8. Najväčšou existenčnou hrozbou pre ďalší život na planéte sú bezprecedentne zhoršujúce sa klimatické zmeny. EHSV vyzýva, aby v boji s klimatickou zmenou boli prijímané a implementované neodkladné opatrenia, vrátane vytvorenia základných ukazovateľov pre meranie dôsledkov krízy zo sociálno-ekonomického hľadiska. Okrem toho EHSV zdôrazňuje, že negatívne dôsledky klimatickej krízy budú mať veľký vplyv na makroekonomickú stabilitu (rast výdavkov, rast cien v dôsledku sucha), ale tiež na finančnú stabilitu, hlavne poisťovníctva (*), a sociálnu stabilitu.

1.9. Evolučný technologický proces vedie k rýchlemu zavádzaniu digitalizácie a finančných inovácií. EHSV víta rozhodnutie ECB a Komisie o začatí diskusie o zavedení digitálneho eura. Zavedenie digitálneho eura môže poskytnúť obyvateľom a podnikateľom eurozóny potenciálny úžitok pri zohľadnení všetkých výhod.

1.10. Čiastočne vďaka všetkým prijatým a implementovaným opatreniam po svetovej finančnej kríze sa bankový sektor v štátoch eurozóny javí zatiaľ ako relatívne stabilný. EHSV poukazuje na možné problémy súvisiace s platobnou neschopnosťou, najmä pokiaľ ide o malé a stredné podniky. Nepriaznivý vývoj platobnej neschopnosti malých a stredných podnikov môže viesť k narušeniu stability vo finančnom sektore, hlavne v bankovom sektore. V súlade s tým EHSV žiada, aby sa viac zväzilo zavedenie potrebných opatrení na zabezpečenie stability finančného systému.

1.11. EHSV upozorňuje na obozretný prístup v boji s ešte neprekonanou a v súčasnosti pokračujúcou krízou spôsobenou ochorením COVID-19, ale hlavne zdôrazňuje potrebu pripraviť sa na potenciálne ďalšie vírusové krízy. Politika zameraná na budovanie silného imunitného systému obyvateľov môže vytvoriť podmienky pre zníženie výdavkov na zdravotníctvo v procese šírenia nákazy a zároveň vytvorí lepšie podmienky pre zdravie všetkých pracujúcich, ktorí sa podieľajú na vytváraní hodnôt v spoločnosti.

2. Kontext

2.1. V porovnaní s posledným stanoviskom EHSV venovaným problematike hospodárskej politiky v štátoch eurozóny je súčasný vývoj charakterizovaný vysokou mierou inflácie, ktorá je spôsobená hlavne cenami energetických komodít, najmä ropy a zemného plynu.

2.2. Veľkoobchodné ceny zemného plynu a elektriny sa od roku 2019 zvýšili v priemere o 429 % resp. 230 % (°). Rast maloobchodných cien zatiaľ nie je výrazný – predstavuje 14 % (resp. 7 %). Posledné zverejnené krátkodobé prognózy poukazujú na to, že rast veľkoobchodných cien môže naďalej pokračovať až do posledného štvrtroku 2022.

2.3. Po rokoch nízkej inflácie došlo od začiatku roka k jej výraznému zvýšeniu, pričom opakovane dosiahla vyššiu mieru, než predpokladali prognózy. V novembri dosiahla úroveň 4,9 % (°). Medzi základné faktory tohto rýchleho rastu cien patrí prudký rast cien komodít, najmä ropy a zemného plynu, a to z historického minima na úroveň z obdobia pred pandémiou, či ešte vyššie. Okrem toho pretrvávajú narušenia výroby a logistiky v mnohých častiach sveta, čo zvyšuje ceny tovaru, a to najmä v čase prudkého nárastu celkového dopytu. Očakáva sa, že k poklesu inflácie dôjde začiatkom roka 2022.

2.4. Aj napriek povzbudivým očakávaniam oživenia reálnej ekonomiky v prvom polroku 2021 v súčasnosti možno sledovať, že nastúpený proces oživenia sa javí viac komplikovaným v dôsledku rýchleho šírenia tretej vlny epidémie. Boj s ochorením COVID-19 sa ešte ani zďaleka neskončil a jeho vplyv na reálnu ekonomiku môže trvať ešte niekoľko rokov. Pretrvávajúce problémy spojené s cenami energetických vstupov a nedostupnosť niektorých druhov komodít potrebných pre výrobný cyklus predstavujú veľké obmedzenia tak pri využívaní výrobných kapacít, ako aj pri uvažovaných investíciách a spotrebe.

(*) <https://www.imf.org/en/News/Seminars/Conferences/2021/11/17/9th-statistical-forum-measuring-climate-change>.

(°) COM(2021) 660 final.

(°) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563351/2-29102021-AP-EN.pdf/70e9c60b-8bca-12cc-859e-41af561b5a08#:~:text=Euro%20area%20annual%20inflation%20is,office%20of%20the%20European%20Union>.

2.5. Pozitívny vplyv na výkonnosť reálnej ekonomiky a na prekonanie problémov spojených s ochorením COVID-19 môže mať využitie finančných nástrojov v rámci nástroja *NextGenerationEU*. V tomto kontexte prebiehajúca alokácia finančných prostriedkov prostredníctvom nástroja REACT-EU, ale tiež Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti orientovaných na oživenie, odolnosť a udržateľnosť jednotlivých ekonomík, sú z časového hľadiska vnímané veľmi pozitívne.

2.6. Historicky najväčší prepád hospodárskeho rastu od vzniku európskej integrácie bol zaznamenaný v roku 2020. V tomto roku sa očakáva, že reálny hospodársky rast dosiahne v rámci členských štátov EÚ približne 5 % a v roku 2022 sa očakáva reálny hospodársky rast na úrovni 4,3 %. V roku 2023 možno očakávať reálny hospodársky rast v členských štátoch eurozóny na úrovni 2,5 %. Hnacou silou hospodárskeho rastu v roku 2021 bola hlavne spotreba domácností, ktorá v druhom štvrtroku dosiahla v eurozóne 3,5 %.

2.7. Pri hodnotení vývoja hospodárskeho rastu je potrebné poukázať na existujúce riziká. Tieto sú spojené s poklesom obchodu s tovarmi, ale tiež na strane dopytu s dôsledkami vplyvu na výrobný proces a so zvýšením nákladov v spracovateľskom priemysle eurozóny. Okrem toho tiež narušenie svetových hodnotových reťazcov a relatívne vysoká závislosť spracovateľských odvetví v eurozóne na dovoze surovín a mikroprocesorov.

2.8. Ochorenie COVID-19 má veľmi negatívny vplyv na verejné financie. Členské štáty eurozóny po skončení epidémie budú čeliť veľkým výzvam, ako zabezpečiť konsolidáciu verejných financií. V roku 2020 bol zaznamenaný deficit na úrovni 7,2 % HDP, pričom žiadny štát nedosiahol fiškálny prebytok. V roku 2021 sa očakáva mierne zníženie deficitu na úroveň 7,1 % HDP. S výraznejším poklesom možno počítať v roku 2022 a následne v roku 2023, pričom deficit by mal podľa prognóz poklesnúť na 2,5 %, čo je značne vyšší deficit, než bol zaznamenaný pred vypuknutím ochorenia COVID-19 (0,6 % HDP v roku 2019).

2.9. Vývoj na trhu práce je naďalej sprevádzaný štrukturálnymi problémami v jednotlivých štátoch eurozóny. Aj napriek tomu miera nezamestnanosti je relatívne nízka, hlavne vďaka rozsiahlemu implementovaniu systémov na udržanie pracovných miest. Súčasný trh práce vo väčšine ekonomík štátov eurozóny čelí relatívnemu nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. Aj napriek nižšej než očakávanej miere nezamestnanosti v dôsledku ochorenia COVID-19, na trhu práce je celý rad otvorených problémov súvisiacich s potrebnou rekvalifikáciou hlavne v kontexte nastúpeného procesu transformácie.

2.10. EÚ a eurozóna ako celok vykazujú prebytok na bežnom účte platobných bilancií, pričom existujú značné rozdiely medzi jednotlivými štátmi. Niektoré štáty aj naďalej vykazujú veľké prebytky na bežných účtoch platobnej bilancie. Na druhej strane štáty, v ktorých má významné postavenie odvetvie cezhraničného cestovného ruchu, zaznamenávajú vo všeobecnosti významný nárast deficitov na bežných účtoch platobnej bilancie alebo pokles ich miernych prebytkov. Očakáva sa, že s oživením cestovného ruchu tu dôjde k postupnej náprave. Pri hodnotení úrovne vonkajšej nerovnováhy v rámci členských štátov eurozóny je potrebné poukázať na bezprecedentný nárast nerovnováh v platobnom systéme TARGET2, ktorý v tomto roku dosiahol najvyššie hodnoty od svojho vzniku (7).

2.11. V súčasnosti vzhľadom na rýchle a nekontrolovateľné šírenie vírusu možno očakávať dodatočné korekcie k prezentovanému relatívne sľubnému vývoju hospodárskeho rastu. Aktuálny proces zavádzania reštriktívnych opatrení v dôsledku epidémie môže do značnej miery negatívne ovplyvniť reálny hospodársky rast a už teraz neudržateľnú úroveň verejného dlhu v niektorých členských štátoch, vrátane prehlbujúcej sa nerovnosti a rastu chudoby.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV sleduje so znepokojením súčasný ekonomicko-sociálny vývoj spojený s vysokou mierou neistoty. Táto miera neistoty je spojená s dvomi negatívnymi faktormi: bezprecedentnou akumuláciou verejného dlhu a rastom inflácie. Rast spotrebiteľských cien vedie k zhoršovaniu sociálnej situácie domácností a negatívne ovplyvňuje životnú úroveň. Keďže miera zadlženia bola v niektorých členských štátoch eurozóny vysoká už pred krízou, rapidné zhoršenie fiškálnej pozície znamená, že pre tieto členské štáty eurozóny bude kľúčové, aby prijali a implementovali opatrenia na fiškálnu konsolidáciu v strednodobom horizonte, keď to ekonomická situácia dovolí.

3.2. EHSV víta postupne sa rozbiehajúci proces oživenia reálnej ekonomiky. V tomto kontexte podporuje zámery zvýšiť tak verejné, ako aj súkromné investície. Tiež oceňuje, že v rámci vytvorenia komplexného rámca *NextGenerationEU* je priestor na to, aby tieto zdroje boli efektívne využité na podporu reálneho kvalitatívneho hospodárskeho rastu.

(7) <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000004859>.

3.3. EHSV verí, že prudký rast inflácie nepovedie k reštriktívnej menovej politike ECB, pretože sa zdá, že príčiny inflácie sú dočasné a majú pôvod na strane ponuky. EHSV preto podporuje zameranie hospodárskej politiky na posilnenie odolnosti, flexibility, autonómie a funkčnosti strategických štruktúr v tom smere, aby bola schopná čeliť opakovaným symetrickým šokom v budúcnosti.

3.4. EHSV podporuje zásadné historické systémové zmeny s transformáciou na zelenú, digitálnu a sociálne spravodlivú ekonomiku. Aj napriek zložitosti a nepredvídateľnosti ďalšieho vývoja v kontexte ochorenia COVID-19, EHSV podporuje Európsku zelenú dohodu⁽⁸⁾ a vníma ju ako historickú príležitosť pre udržateľný hospodársko-sociálny vývoj na starom kontinente. V tomto kontexte EHSV podporuje akceptovanie a zohľadňovanie všetkých dôležitých faktorov zameraných na zachovanie života na planéte pre súčasné a budúce generácie.

3.5. EHSV vyzýva na neodkladné prijatie a implementovanie opatrení smerujúcich na postupné znižovanie nerovnosti a chudoby v členských krajinách eurozóny⁽⁹⁾. V tomto kontexte vidí priestor na využitie všetkých reálnych nástrojov na strane príjmov a výdavkov, vrátane znižovania kontraproduktívnych výdavkov, boja s korupciou, čiernou ekonomikou, netransparentnými operáciami, vrátane dlhodobo odkladaného riešenia otázky daňových rajov.

3.6. Vzhľadom na zložitost a nepredvídateľnosť súčasného vývoja EHSV súhlasí s tým, aby jednotlivé členské štáty prijali fiškálnu politiku zohľadňujúcu aktuálny stav obnovy, fiškálnu udržateľnosť a potrebu zmenšiť hospodárske, sociálne a územné rozdiely.

3.7. EHSV si je vedomý toho, že fiškálna politika by mala byť dostatočne aktívna a flexibilná v prípade potenciálnych vln šírenia a mutácie vírusov. V tomto kontexte podporuje dodatočné a potrebné výdavky do zdravotníctva, kým sa celková situácia postupne dostane do normálu.

3.8. Pri riešení súčasného zložitého hospodársko-sociálneho vývoja EHSV odporúča implementovanie konzistentného mixu makroekonomickej politiky. Vzhľadom na celkovú stratégiu oživenia môže expanzívna menová politika v kombinácii s konzistentnou expanzívnu fiškálnou politikou zohrať významnú úlohu. Prijatie a implementovanie mixu makroekonomickej politiky by malo byť zároveň koordinované so sociálnymi partnermi.

3.9. Evolučný technologický proces je spojený s inováciami vo finančnom sektore. EHSV víta prvé kroky ECB a Komisie smerujúce k vytvoreniu digitálneho eura⁽¹⁰⁾. Doteraz sa neprijalo žiadne rozhodnutie o zavedení digitálneho eura a jeho možných koncepčných prvkov. Proces zavedenia digitálneho eura by mohol so sebou priniesť rýchlejšie, efektívnejšie, pri nižších nákladoch realizované platobné a zúčtovacie operácie tak pre domácnosti, ako aj pre podnikateľské subjekty, avšak je potrebné zohľadniť dôsledky napríklad na zúčtovacie operácie. V tomto kontexte by sa mohol očakávať aj prínos k stratégii na posilnenie medzinárodnej úrovne eura.

3.10. EHSV podporuje a víta otvorenie verejných konzultácií zameraných na riadenie (*governance*) verejných financií. V tomto kontexte je orientácia na: a) časové zosúladienie procesu fiškálnej konsolidácie; b) vymedzenie pravidiel pre dlhodobé opatrenia súvisiace s prekonaním následkov epidémie, ale hlavne investície spojené so zelenou a digitálnou ekonomikou; c) a zjednodušenie fiškálnych pravidiel. EHSV poukazuje na svoje rôzne stanoviská týkajúce sa správy hospodárskych záležitostí a najmä fiškálnych pravidiel. V najnovšom stanovisku⁽¹¹⁾ EHSV v tejto súvislosti vyzýva na zavedenie tzv. zlatého pravidla pre verejné investície v kombinácii s výdavkovým pravidlom a poukazuje na to, že v budúcom rámci správy hospodárskych záležitostí EÚ sa národným parlamentom aj Európskemu parlamentu musí prísúdiť významná úloha. EHSV okrem toho požaduje väčšie zapojenie občianskej spoločnosti do európskeho semestra na národnej úrovni aj na úrovni EÚ, ako aj usmernenia na prechodné obdobie, počas ktorého by sa nemal aktivovať postup pri nadmernom deficite.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV víta prístup Európskej komisie k súčasnému nepriaznivému vývoju cien energie, vrátane navrhovaných krátkodobých a strednodobých opatrení. EHSV vzhľadom na nepredvídateľnosť vývoja cien energie vyzýva, aby boli prijaté vecné a systémové opatrenia orientované na tlmenie systémových nepredvídaných šokov z vonkajšieho prostredia, a tým vytvorené podmienky pre udržateľný, stabilný, odolný a sociálne spravodlivý život všetkých obyvateľov eurozóny.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sk.

⁽⁹⁾ <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications>.

⁽¹⁰⁾ https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.sk.html.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Prepracovanie fiškálneho rámca EÚ pre udržateľnú obnovu a spravodlivú transformáciu* (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 11).

4.2. EHSV vysoko oceňuje otvorenie verejnej diskusie o budúcom nastavení fiškálnych pravidiel prezentovaných Európskou komisiou. Táto dlhodobá očakávaná iniciatíva môže viesť k vytvoreniu jednoduchých a dobre monitorovacích pravidiel, ktoré budú zodpovedať súčasnej situácii na začiatku tretej dekády tohto storočia. Okrem toho EHSV poukazuje na to, že proces postupného dokončenia fiškálnej únie je spojený aj s vytvorením celej štruktúry systému riadenia verejných financií, vrátane vytvorenia pozície „ministra financií“.

4.3. EHSV sleduje vývoj v oblasti zmeny klímy a podnebia s veľkým znepokojením. V tejto súvislosti EHSV víta prijatie balíka „Fit for 55“ vrátane plánu cieľov EÚ v oblasti klímy. Výbor považuje za nevyhnutné prijať a implementovať opatrenia na stanovenie všeobecne prijatých a akceptovaných štandardov v boji s klimatickou krízou. Keďže v boji s klimatickou zmenou sa priestor zužuje a čas sa kráti, EHSV urguje prijatie všetkých neodkladných opatrení v boji s klimatickou zmenou. V súvislosti s klimatickou zmenou bude okrem toho potrebné analyzovať vplyv na makroekonomický vývoj a jej dôsledky, t. j. menovú a fiškálnu politiku, vrátane finančnej a sociálnej stability.

4.4. EHSV zdôrazňuje potrebu dokončenia finančnej únie. Aj napriek postupnému vytváraniu architektúry bankovej únie ⁽¹²⁾ je potrebné vyvinúť maximálne úsilie na jej dokončenie ⁽¹³⁾. Okrem toho EHSV poukazuje na potrebu efektívneho fungovania kapitálového trhu v rámci štátov EÚ. V tomto kontexte by snahy mali smerovať k ďalšiemu prehĺbeniu únie kapitálových trhov ⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

4.5. EHSV podporuje pokračovanie politík orientovaných na obmedzenie agresívneho daňového plánovania, boj proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam a na účinné a spravodlivé zdaňovanie, ktoré môžu viesť k zníženiu nerovností v jednotlivých štátoch a k zníženiu chudoby.

4.6. Na ceste k úspešnej historickej transformácii považuje EHSV za mimoriadne dôležité systematicky monitorovať a pravidelne vyhodnocovať účinnosť všetkých prijatých a implementovaných opatrení pri realizácii hospodárskych politík jednotlivých štátov, a tým vytvoriť priaznivé podmienky pre flexibilné reagovanie na meniace sa tak vnútorné, ako aj nepredvídané systémové šoky z vonkajšieho prostredia.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp210318_1~e2126b2dec.en.html.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 132, 24.3.2022, s. 151.

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_21_6251.

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_21_6307.

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – NAIADES
III: Podpora nadčasovej európskej vnútrozemskej vodnej dopravy**

[COM(2021) 324 final]

(2022/C 194/15)

Spravodajca: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Konzultácia	Európska komisia, 10. 8. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	17. 12. 2021
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	242/1/5

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že potenciál vnútrozemskej vodnej dopravy (VVD) stále nie je využitý naplno. V oznámení sa zohľadňujú značné problémy s rozvojom tohto druhu dopravy a EHSV v zásade podporuje navrhované ciele a zámery.

1.2. Vzhľadom na zmeny dopytu po doprave a stúpajúci trend obratu námorných prístavov je potrebné neustále prispôbovať európsku dopravu súčasným a budúcim potrebám. EHSV žiada, aby sa to uskutočnilo na základe zásady multimodalita a inteligentnej lodnej dopravy, čo znamená čo najlepšie využiť výhody rôznych druhov dopravy s cieľom dosiahnuť čo najlepšie výsledky a zároveň zvýšiť bezpečnosť a znížiť environmentálnu záťaž.

1.3. Pokiaľ ide o oznámenie, odporúča sa zoradiť navrhované zmeny podľa priority. EHSV sa domnieva, že ciele sa podarí dosiahnuť jednoduchšie, ak sa stanovia dve hlavné priority: 1) dlhodobá priorita – rozvoj a údržba infraštruktúry vodných ciest a 2) krátkodobá priorita – rozvoj vnútrozemskej vodnej dopravy v mestách.

1.4. Podľa EHSV plánované zmeny nebudú účinné, pokiaľ nebude k dispozícii vhodná infraštruktúra na podporu rozvoja a údržby tohto druhu dopravy. Bez vyhládok na zlepšenie plavebných podmienok na vodných cestách vlastníci lodí neprevezmú riziko a nebudú investovať do modernej flotily a miestne samosprávy jednotlivých krajín nebudú mať záujem o vytvorenie intermodálnych terminálov.

1.5. Realizácia krátkodobej priority rozvoja vnútrozemskej vodnej dopravy v mestách si vyžaduje osobitné podmienky. K tým najdôležitejším patria: vytvorenie infraštruktúry pre koncový úsek („poslednú míľu“) VVD a osobnej dopravy, začlenenie osobnej vnútrozemskej vodnej dopravy do preferenčného režimu podobného tomu, ktorý sa uplatňuje na iné druhy mestskej alebo regionálnej dopravy, uprednostňovanie VVD s nulovými emisiami v mestách a digitalizácia. Zároveň je dôležité, aby rozvoj VVD v mestách prispel k zlepšeniu kvality života.

1.6. Je dôležité zabezpečiť primerané mechanizmy finančnej podpory. Financovanie infraštruktúry a inovačných technológií by sa malo zabezpečiť v rámci súčasných a budúcich programov EÚ. Takéto nástroje sú kľúčové vzhľadom na osobitosti odvetvia vrátane dominantného postavenia MSP. Je to o to dôležitejšie, že proenvironmentálne politiky prinášajú značné výzvy a môžu mať vplyv na toto odvetvie.

1.7. Veľký dôraz by sa mal klásť na otázky týkajúce sa situácie posádok. Nové technológie si vyžadujú nové zručnosti. Treba investovať do zručností a kvalifikácií. Nečinnosť predstavuje hrozbu pre bezpečnosť pracovníkov, posádok a cestujúcich. EHSV preto zdôrazňuje, že je potrebné, aby členské štáty riadne vykonávali smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/2397⁽¹⁾ o uznávaní odborných kvalifikácií v oblasti vnútrozemskej plavby. Okrem toho treba zlepšiť podmienky zamestnávania vrátane pravidiel týkajúcich sa pracovného času, primeraných právnych predpisov týkajúcich sa sociálnej ochrany v oblasti vysielania pracovníkov a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v tomto odvetví.

1.8. Problém nízkych miezd v tomto odvetví, najmä v strednej a východnej Európe, je naďalej relevantný, v dôsledku čoho sa VVD stáva neatraktívnou vyhlídkou na zamestnanie. Pozorujeme starnutie posádok, pretože mladí ľudia nemajú záujem o prácu v tomto odvetví. Toto odvetvie takisto nie je zaujímavé pre ženy. To vedie k nedostatočnému počtu zamestnancov a obmedzuje vyhlídky na rozvoj. Pri vypracúvaní riešení v tejto oblasti by mali byť kľúčové viacúrovňový sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie v tomto sektore, riadne vedené a podporované verejnými orgánmi.

1.9. EHSV tiež poukazuje na to, že mnohé ohlásené a plánované opatrenia sa zatiaľ nevykonali. Preto je nevyhnutné, aby európske, národné a miestne orgány boli plne zapojené a odhodlané dosiahnuť tieto ciele so zreteľom na príslušné právomoci EÚ, členských štátov a miestnych samospráv. Platí to aj pre zdroje financovania, ktoré by mali zohľadňovať európske aj vnútroštátne financovanie. EHSV vyjadruje sklamanie nad tým, že v národných plánoch obnovy, ktoré predložili členské štáty, sú žiaľ investície do VVD uvedené len v obmedzenej miere.

2. Súvislosti

2.1. Európska komisia vo svojom oznámení zdôrazňuje význam VVD pri budovaní nízkoúhlíkovej a modernej dopravy v Európskej únii. Poukazuje na to, že budovanie ekologickejšej dopravy je súčasťou Európskej zelenej dohody a pripomína s tým súvisiace ciele: vnútrozemska vodná doprava a príbrežná námorná doprava sa do roku 2030 zvýšia o 25 % a do roku 2050 o 50 %⁽²⁾.

2.2. V oznámení sa konštatuje, že pri zvyšovaní podielu vnútrozemskej vodnej dopravy v EÚ v rámci modálnej dopravnej štruktúry sa nedosiahol uspokojivý pokrok. Zároveň sa v ňom zdôrazňuje nevyužitý potenciál pozdĺž koridorov TEN-T, ako aj v mestách.

2.3. Vzhľadom na uvedené skutočnosti boli navrhnuté dodatočné opatrenia na zatriktívnenie tohto odvetvia dopravy. Podľa Komisie by sa mali vytýčiť dva hlavné ciele: presunúť viac nákladnej dopravy na vnútrozemské vodné cesty a nasmerovať odvetvie na nezvratnú cestu k nulovým emisiám, pričom vychádza z posunu paradigmy smerom k ďalšej digitalizácii, ako aj zo sprievodných opatrení na podporu súčasnej a budúcej pracovnej sily.

2.4. Tieto ciele sa majú dosiahnuť prostredníctvom ôsmich hlavných iniciatív naplánovaných na obdobie 2021 – 2027. Načrtnutý plán zahŕňa iniciatívy týkajúce sa infraštruktúry (hlavné iniciatívy 1 a 4), multimodálnej dopravy (2 a 5), plavidiel s nulovými emisiami (6, 3, 8) a posádok (hlavná iniciatíva 7). EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že všetky hlavné iniciatívy sú dôležité, ale malo by sa zväziť stanovenie priorít, ktoré sú predpokladom dosiahnutia stanovených cieľov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV by chcel zdôrazniť, že rovnako ako vo svojich predchádzajúcich stanoviskách podporuje iniciatívy zamerané na posilnenie vnútrozemskej vodnej dopravy a považuje ju za jeden z najudržateľnejších druhov dopravy s ešte nevyužitým potenciálom. Z údajov, žiaľ, vyplýva, že VVD rovnako ako iné druhy dopravy pocítila negatívne dôsledky krízy spôsobenej pandémiou COVID-19⁽³⁾.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/2397 z 12. decembra 2017 o uznávaní odborných kvalifikácií v oblasti vnútrozemskej plavby a o zrušení smerníc Rady 91/672/EHS a 96/50/ES (Ú. v. EÚ L 345, 27.12.2017, s. 53).

⁽²⁾ Stratégia pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu – nasmerovanie európskej dopravy do budúcnosti [COM(2020) 789 final].

⁽³⁾ Ústredná komisia pre plavbu na Rýne (CCNR), *Market Insight, Inland Navigation in Europe*, apríl 2021.

3.2. Vzhľadom na zmeny dopytu po doprave a stúpajúci trend obratu námorných prístavov je potrebné neustále prispôbovať európsku dopravu súčasným a budúcim potrebám. So zreteľom na potrebu znížiť environmentálne zaťaženie a zaistiť bezpečnosť je dôležité znížiť preťaženie spôsobené cestnou dopravou. EHSV žiada, aby sa to uskutočnilo na základe zásady multimodality, čo znamená čo najlepšie využiť výhody rôznych druhov dopravy s cieľom dosiahnuť čo najlepšie výsledky. Takisto bude dôležité využiť potenciál spojený s inteligentnými riešeniami v oblasti lodnej dopravy.

3.3. EHSV odporúča zoradiť navrhované zmeny podľa priority. Dosiahnutie cieľov by bolo jednoduchšie, ak by sa stanovili dve hlavné priority:

i) dlhodobá: rozvoj a údržba infraštruktúry vodných ciest, ktorá poskytne udržateľný základ pre rozvoj vnútrozemskej vodnej dopravy a zvýši jej konkurencieschopnosť;

ii) krátkodobá: rozvoj VVD v mestách.

3.4. EHSV sa domnieva, že opatrenia nebudú účinné, pokiaľ nebude k dispozícii vhodná infraštruktúra na podporu rozvoja a údržby tohto druhu dopravy. Okrem prírodných podmienok určuje rozvoj vnútrozemskej vodnej dopravy v každej krajine infraštruktúra. Ak vlastníci lodí nebudú mať aspoň vyhlídky na zlepšenie plavebných podmienok na vodných cestách, neprevezmú riziko a nebudú investovať do modernej flotily a miestne samosprávy jednotlivých krajín nebudú mať záujem o vytvorenie intermodálnych terminálov. Všetky ostatné činnosti súvisiace s VVD sú podriadené tejto prioritě.

3.5. Realizácia krátkodobej priority rozvoja služieb osobnej a nákladnej dopravy v mestách si vyžaduje osobitné podmienky. K tým najdôležitejším patria: vytvorenie infraštruktúry pre koncový úsek („poslednú míľu“) VVD a osobnej dopravy, začlenenie osobnej vnútrozemskej vodnej dopravy do preferenčného režimu podobného tomu, ktorý sa uplatňuje na iné druhy mestskej alebo regionálnej dopravy, uprednostňovanie VVD s nulovými emisiami v mestách a digitalizácia. Zároveň je dôležité, aby rozvoj VVD v mestách prispel k zlepšeniu kvality života, napr. k zníženiu dopravného preťaženia, nižšiemu riziku nehôd, zníženiu znečistenia ovzdušia a hluku.

3.6. Takisto je dôležité zabezpečiť primerané mechanizmy finančnej podpory. Štruktúra odvetvia, ktorému dominujú najmä MSP, znižuje možnosti prístupu k financovaniu. V rámci súčasných a budúcich programov EÚ by sa mala zabezpečiť finančná podpora investícií do infraštruktúry a inovačných technológií. Mali by sa zväziť aj riešenia týkajúce sa zdaňovania sektora. Takéto nástroje sú kľúčové vzhľadom na dlhú životnosť flotily, a teda aj dlhodobé plánovanie v tomto odvetví. Je to o to dôležitejšie, že proenvironmentálne politiky prinášajú značné výzvy a môžu mať vplyv na toto odvetvie.

3.7. EHSV tiež upozorňuje na potrebu nielen konkrétnych krokov, ale aj primeraného zapojenia a odhodlania európskych, vnútroštátnych a miestnych orgánov pri vykonávaní týchto opatrení. Je potrebná jasná politika členských štátov na podporu rozvoja VVD.

3.8. EHSV si uvedomuje, že úloha a záväzok členských štátov pri vykonávaní jednotlivých opatrení a cieľov majú zásadný význam. Účasť členských štátov na investíciách je osobitným vyjadrením ich plnej angažovanosti. EHSV preto žiada, aby sa európske financovanie na podporu VVD doplnilo o vnútroštátne opatrenia s ohľadom na príslušné právomoci EÚ a členských štátov. EHSV vyjadruje sklamanie nad tým, že v národných plánoch obnovy, ktoré predložili členské štáty, sú žiaľ investície do VVD uvedené len v obmedzenej miere.

Konkrétne pripomienky

3.9. Ako už bolo uvedené, rozvoj infraštruktúry je kľúčovým faktorom úspešného rozvoja VVD. V oznámení sa uznáva tento problém a upriamuje pozornosť na sieť TEN-T. Treba však mať na pamäti, že: 1) do siete TEN-T nie sú zahrnuté všetky hlavné vodné cesty EÚ, ktoré majú významný potenciál; 2) niektoré vodné cesty, ktoré v súčasnosti nespĺňajú požiadavky základnej siete TEN-T, môžu tvoriť dôležité prepojenie multimodálnych spojení v dopravných koridoroch; 3) niektoré úseky vodných ciest, ktoré nie sú zahrnuté do TEN-T, by mohli po rozvoji odstrániť úzke miesta v okolí námorných prístavov, ktoré sa nachádzajú v dopravných koridoroch.

3.10. Dosaiahnutie tejto dlhodobej priority závisí od vytvorenia organizačných a finančných podmienok na podporu rozvoja infraštruktúry vodných ciest. V prvom rade je potrebné koordinovať sieť vodných ciest TEN-T s Európskou dohodou o hlavných vnútrozemských vodných cestách medzinárodného významu (AGN) (Európska hospodárska komisia OSN – EHK OSN) a revidovať sieť TEN-T tak, aby boli do nej začlenené vodné cesty podľa AGN s významným potenciálom alebo určité vodné cesty, ktoré môžu tvoriť dôležitý prvok medzinárodných intermodálnych spojení v dopravnom koridore.

3.11. Malo by sa tiež vytvoriť viac možností na pomoc pri financovaní rozvoja VVD. Platí to nielen pre vodné cesty, ktoré sa už úspešne využívajú na prepravu tovaru v rámci siete TEN-T, ale aj pre vodné cesty, ktoré sú v súčasnosti málo dôležité, a nie sú súčasťou tejto siete⁽⁴⁾. Vnútrozemské vodné cesty sa využívajú aj nad rámec dopravy, a preto by sa mali rozvíjať komplexným spôsobom. Zohľadnenie všetkých funkcií vodných ciest v procese rozvoja znamená poskytnutie dlhšieho obdobia na plánovanie a realizáciu investícií do infraštruktúry a zvýšenie investičných nákladov. Okrem revízie siete TEN-T by preto ďalším riešením mohlo byť vytvorenie fondu na podporu rozvoja vodných ciest, ktoré nie sú súčasťou siete TEN-T. Bez špecifickej podpory bude rozvoj vodných ciest naprieč EÚ nerovnomerný a v mnohých prípadoch obmedzený na investície do modernizácie malého rozsahu, ktoré neposkytujú udržateľný základ pre rozvoj tohto druhu dopravy.

3.12. Je obzvlášť dôležité zdôrazniť potrebu koordinovať činnosti všetkých inštitúcií spojených s týmto sektorom. EHSV zdôrazňuje, že keď sa v oznámení odkazuje na riadenie, zahŕňa to aj EHK OSN, ktorá patrí medzi hlavné riadiace štruktúry týkajúce sa VVD. Keď sa však odkazuje na subjekty, s ktorými bude Európska komisia spolupracovať, táto inštitúcia sa prehliada. EHSV sa domnieva, že je potrebná účinná spolupráca medzi Európskou komisiou, EHK OSN a ďalšími zainteresovanými stranami.

3.13. Opatrenia na posilnenie úlohy VVD v mestskej doprave by mali zahŕňať začlenenie tohto druhu dopravy do systému zásobovania, kde požiadavky z hľadiska infraštruktúry a nákladov nie sú významné, pretože sa týkajú najmä jednotlivých prvkov infraštruktúry. Okrem toho by bolo vhodné tam, kde je to možné, zahrnúť vnútrozemskú vodnú dopravu do systému mestskej verejnej dopravy. EHSV poukazuje na skutočnosť, že preferenčný systém uplatňovaný na cestnú mestskú verejnú dopravu spôsobuje, že osobná doprava po vnútrozemských vodných cestách je z hľadiska ceny neatraktívna, a preto je potrebné zabezpečiť rovnaké podmienky. V tomto prípade je zapojenie miestnych samospráv mimoriadne dôležité.

3.14. EHSV by chcel zdôrazniť, že osobná aj nákladná doprava v mestách si nevyžaduje vodné cesty vyššej triedy, čo znamená, že investície do infraštruktúry potrebné na rozvoj VVD sú malé a zahŕňajú jednotlivé prvky infraštruktúry – prístavy a prekladiská – a infraštruktúru na využívanie obnoviteľných palív pre moderné plavidlá s nulovými emisiami.

3.15. EHSV sa tiež domnieva, že rozvoj VVD v mestách by bol vynikajúcim stimulom na urýchlenie testovania nových riešení vrátane riešení týkajúcich sa zdrojov energie s nulovými emisiami vzhľadom na skutočnosť, že rozvoj VVD si vyžaduje využívanie menších plavidiel, ktoré majú menej požiadaviek na infraštruktúru. Sú však potrebné pozitívne stimuly pre investície.

3.16. V oznámení Komisie sa veľmi presne opisujú problémy digitalizácie a vývojových trendov v tejto oblasti. Zahnutý je len návrh týkajúci sa vodných ciest relevantných pre cestovný ruch (Európska sieť vnútrozemskej rekreačnej navigácie – AGNP). Dynamický rast plavebného cestovného ruchu znamená, že by sa mal zriadiť informačný systém o plavebných podmienkach na rekreačných vodných cestách. Takéto systémy boli vytvorené v rôznych krajinách. Bolo by vhodné navrhnúť, aby sa takéto činnosti koordinovali alebo aby sa v tejto súvislosti stanovili spoločné normy.

3.17. EHSV poukazuje na to, že využívanie nových zdrojov energie vo VVD a uplatňovanie nových technológií vrátane digitálnych technológií majú vplyv na situáciu posádok. Treba investovať do zručností a kvalifikácií. Nečinnosť predstavuje

⁽⁴⁾ *Assessment of the Potential of Maritime and Inland Ports and Inland Waterways and of Related Policy Measures, Including Industrial Policy Measures*, Európska komisia, záverečná správa, 2020.

hrozbu pre bezpečnosť posádok a cestujúcich. EHSV preto zdôrazňuje, že je potrebné, aby členské štáty do 17. januára 2022 riadne implementovali smernicu (EÚ) 2017/2397 o uznávaní odborných kvalifikácií v oblasti vnútrozemskej plavby.

3.18. Pokiaľ ide o zamestnanosť, EHSV súhlasí s viacerými zisteniami a návrhmi Komisie. Treba privítať zdôraznenie problému skutočného prepojenia medzi vlastníkom/prevádzkovateľom podniku a právami pracovníka. Domnievame sa, že právny rámec v tejto oblasti je potrebné dôkladne preskúmať. Účinné vykonávanie pravidiel týkajúcich sa pracovného času stanovených v smernici Rady 2014/112/EÚ⁽⁵⁾ má naďalej zásadný význam. Okrem toho je dôležité zaviesť primerané právne predpisy v oblasti sociálnej ochrany pre vysielanie pracovníkov a zabezpečiť a v procese vykonávania zohľadniť primeranú bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci na plavidlách VVD.

3.19. Problémom zostáva aj nízka úroveň miezd v tomto odvetví. EHSV upozorňuje na existenciu výrazných rozdielov v mzdách v tomto odvetví medzi západnou Európou a strednou a východnou Európou. Výsledkom je migrácia pracovnej sily na západ a nedostatok zamestnancov v strednej a východnej Európe. Problémy s nábormom zamestnancov však možno pozorovať v celej Európe. Prispieva k tomu aj starnutie posádok. Práca na vnútrozemských plavidlách nie je príťažlivá pre mladších ľudí. Toto odvetvie takisto nie je zaujímavé pre ženy. Okrem toho majitelia lodí hľadajú čoraz viac špecializovaných pracovníkov, ktorých nie je ľahké nájsť na trhu práce⁽⁶⁾. Všetky tieto otázky si vyžadujú prijatie vhodných opatrení s ohľadom na príslušné právomoci EÚ a členských štátov.

3.20. EHSV oceňuje, že v oznámení Komisie sa upriamuje pozornosť na mechanizmy sociálneho dialógu v tomto sektore. Výbor zdôrazňuje významný potenciál sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania, najmä v časoch veľkých hospodárskych problémov a počas obdobia veľkých štrukturálnych zmien spojených s digitalizáciou a prechodom na ekologické hospodárstvo. Ako vyplýva z práce o vnútrozemskej vodnej doprave, ktorú vykonal európsky výbor pre odvetvový sociálny dialóg o prístavoch (výbor pre odvetvový sociálny dialóg pre vnútrozemskú vodnú dopravu), sociálni partneri si uvedomujú výzvy, ktorým toto odvetvie čelí. V záujme využitia plného potenciálu sociálneho dialógu je potrebná primeraná podpora sociálnych partnerov na rôznych úrovniach. Komisia a členské štáty sa preto vyzývajú, aby sa plne zaviazali a poskytovali rovnakú podporu zúčastneným stranám, ak ich o to požiadajú.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Smernica Rady 2014/112/EÚ z 19. decembra 2014, ktorou sa vykonáva Európska dohoda o niektorých aspektoch organizácie pracovného času vo vnútrozemskej vodnej doprave, ktorú uzatvorili Európsky zväz riečnej plavby (EBU), Európska organizácia lodných kapitánov (ESO) a Európska federácia pracovníkov v doprave (ETF) (Ú. v. EÚ L 367, 23.12.2014, s. 86).

⁽⁶⁾ CCNR, The European Inland Navigation Sector, Labour Market, 2021.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2020/1429, pokiaľ ide o trvanie referenčného obdobia na uplatňovanie dočasných opatrení týkajúcich sa vyberania poplatkov za používanie železničnej infraštruktúry

COM(2021) 832 final – 2021/0437(COD)

(2022/C 194/16)

Konzultácia	Európsky parlament, 17. 1. 2022 Rada Európskej únie, 21. 1. 2022
Právny základ	článok 91 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v pléne	19. 1. 2022
Plenárne zasadnutie č.	566
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	229/1/1

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 566. plenárnom zasadnutí 19. a 20. januára 2022 (schôdza z 19. januára) rozhodol 229 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, zaujať k predmetnému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 19. januára 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK